

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการแบ่งกลุ่มย่อย

นางสาวณัฐนิช รุจิรัตน์เจริญ

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Class Action : Cases Study on Subclassification

Miss Natthanit Ruchiratcharoen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการแบ่งกลุ่มย่อย
โดย	นางสาวณัฏฐนิช รุจิรัตน์เจริญ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยนติ ไกรกาญจน์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ศาสตราจารย์พิเศษ ธานิศ เกศวิพิทักษ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริณา ศรีวินิชย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์พิเศษ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยนติ ไกรกาญจน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ศาสตราจารย์พิเศษ ธานิศ เกศวิพิทักษ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ วราธร วงศ์สว่างศิริ)

ณัฐวิช รุจิรัตน์เจริญ : การดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการแบ่งกลุ่มย่อย (Class Action : Cases Study on Subclassification) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ชัยนติ ไกรกาญจน์, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ศ. พิเศษ ธานิศ เกศวิทักษ์, 163 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาเรื่องการขยายขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่ม หลักเกณฑ์และเหตุเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มย่อย และการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย จากการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 กำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มว่า ต้องเป็นกรณีที่บุคคลหลายคนมีสิทธิอย่างเดียวกัน อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และยังต้องมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกันด้วย กล่าวคือ สมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องเหมือนกับกลุ่มบุคคลทุกประการ ทำให้สมาชิกกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องแตกต่างกับกลุ่มบุคคล ต้องเลือกว่าจะสละข้อเรียกร้องนั้น หรือว่าจะใช้สิทธิออกจากกลุ่มบุคคลเพื่อไปฟ้องคดีด้วยตนเอง การแยกออกไปฟ้องคดีใหม่ ทำให้มีคดีซ้ำซ้อนกันในหลายศาล ซึ่งอาจทำให้คำพิพากษาไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยทั้งโจทก์และจำเลยต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเพิ่มขึ้น ในขณะที่กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา กำหนดว่าสมาชิกกลุ่มอาจมีข้อเรียกร้องหรือมีข้อต่อสู้ที่แตกต่างจากของกลุ่มบุคคลบางประการก็ได้

ทั้งนี้ การขยายขอบเขตของกลุ่มบุคคล อาจจะทำให้สมาชิกกลุ่มบางส่วนมีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องที่แตกต่างกับของกลุ่มบุคคลได้ แต่เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 อนุญาตให้ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เฉพาะเรื่องค่าเสียหายเท่านั้น โดยไม่อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยในเรื่องลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องด้วย ดังนั้น เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยจึงยังไม่เพียงพอ ในขณะที่กฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยในกรณีที่สมาชิกกลุ่มบางรายมีข้อเรียกร้องที่แตกต่างกับกลุ่มบุคคลได้ ส่วนเรื่องการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย มีปัญหาว่าเมื่อศาลอนุญาตให้กลุ่มย่อยและจำเลยตกลงประนีประนอมยอมความกันแล้ว หากศาลพิพากษาตามยอมไปทันที ทำให้กลุ่มย่อยสามารถบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ทันที อาจกระทบสิทธิของสมาชิกในกลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยอื่นที่ไม่ได้ตกลงประนีประนอมยอมความด้วย เพราะจำเลยอาจจะไม่มีความสามารถชำระหนี้ให้แก่สมาชิกกลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยอื่นๆได้ในภายหลัง และหลักเกณฑ์การไต่สวนและพิจารณาอนุญาตให้ตกลงประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/32 ก็ยังไม่สามารถคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆได้อย่างเพียงพอ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้เขียนจึงเห็นสมควรเสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 เพื่อขยายขอบเขตของกลุ่มบุคคล โดยอนุญาตให้บุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน แต่มีลักษณะเฉพาะบางประการที่แตกต่างกับกลุ่ม ให้ดำเนินคดีเป็นกลุ่มบุคคลเดียวกันได้ และเสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 โดยให้แบ่งกลุ่มย่อยในกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องที่แตกต่างกับกลุ่มบุคคลได้ หรือในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความเห็นสมควรและการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นไม่ทำให้สมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆเสียหาย รวมถึงเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 วรรคสอง โดยกำหนดว่าเมื่อกลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความกับจำเลย ให้ศาลรอการพิพากษาไว้จนกว่าจะเสร็จคดี เพื่อคุ้มครองผู้ต้องบังคับชำระหนี้ในภายหลัง เว้นแต่มีพฤติการณ์ที่จะทำให้กลุ่มย่อยเสียหายหากต้องรอการพิพากษา เช่นว่านั้น และไม่ทำให้สมาชิกกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆเสียหาย ให้ศาลพิพากษาคดี พร้อมทั้งบังคับตามคำพิพากษาไปในทันที ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของสมาชิกในกลุ่มย่อยที่ตกลงประนีประนอมยอมความด้วย

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม .....

5885968734 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: CLASS ACTION / SUBCLASS

NATTHANIT RUCHIRATCHAROEN: Class Action : Cases Study on Subclassification. ADVISOR: ASST. PROF. CHAYANTI GREIGARN, CO-ADVISOR: THANIT KETSAWAPHITHAK, 163 pp.

This thesis aims to study the extension of the scope of class action, the event of subclass establishment and subclass settlement. The thesis found that the Civil Procedural Code section 222/1 prescribes that members in the class action must have common fact and law, including the specific character of the class which means typical of claims and defenses are required by law. If some members have different claims or defenses, they should consider whether they will leave that claims and defenses or opt-out the class and file new class action lawsuit. Filing the new class action caused a duplicate lawsuit and irrelevant judgment. Moreover, both plaintiffs and defendants will have to spend more money and time. Unlike American, Australian, and Canadian Law, the members do not need to have same claims or defenses.

Furthermore, when extending the scope of class action, the members will have different claims with the class. But, the Civil Procedural Code section 222/24 prescribes that the Court will establish subclass in the case of members have different methods of calculation the damages which are not allowed to establish subclass in the case of members have different claims. Therefore, the existing Thai Law is not sufficient compared with American, Australian and Canadian Law which subclass is allowed. Moreover, if the Court allows settlement between subclass and a defendant, the settlement subclass will have right to claim damages under the contract before other members that have not settled with the defendant. This settlement may impact to other classes or subclasses' right because the defendant may be unable to pay damages to them, and the rules in Civil Procedural Code section 222/32 cannot sufficiently protect other classes or subclasses' right.

The thesis finally proposes that have to revise the Civil Procedural Code section 222/1 to extend the scope of class action by allowing persons who have common fact and law but have some different characteristic such as claims or defenses in order to remain in the same class. Then, revise the Civil Procedural Code section 222/24 by allowing the establishment of subclass when members have different claims or when appropriate which will not impact other classes or subclasses' right. Adding new law about subclass settlement in the Civil Procedural Code section 222/24 subsection 2 by allowing settlement between subclass and defendant and the Court will make decision when finishing the trail in order to protect classes and subclasses' right to receive the damages in the future, except it will impact the settlement subclass's right, the Court may make decision immediately in order to protect settlement subclass members who have already settled with defendants.

Field of Study: Laws

Academic Year: 2017

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Co-Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยการประกอบขึ้นด้วยความรัก ความผูกพัน ความเมตตา และมิตรภาพของผู้ที่อยู่เบื้องหลังผู้มีพระคุณหลายท่านที่ได้สละเวลาช่วยเหลือในด้านต่างๆ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยันติ ไกรกาญจน์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ซึ่งผู้เขียนมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากผู้เขียนเป็นนิสิตปริญญาโทรุ่นสุดท้ายและคนสุดท้ายที่ท่านอาจารย์รับเป็นที่ปรึกษาให้ก่อนที่ท่านอาจารย์จะเกษียณอายุราชการ และขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์พิเศษ ธาณิศ เกศวพิทักษ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งเป็นเกียรติของผู้เขียนอย่างยิ่ง เนื่องจากท่านเป็นปรมาจารย์ทางด้านกฎหมายวิธีพิจารณาความ ท่านอาจารย์ทั้งสองคอยให้ความรู้ คำแนะนำ กำลังใจ ตลอดจนความเมตตา แก่ผู้เขียนเสมอมา ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จสมบูรณ์ไปได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์พิเศษ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ที่ให้ความกรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านอาจารย์วราธร วงศ์สว่างศิริ ที่กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านอาจารย์ทั้งสองให้ความเมตตา ให้กำลังใจ ให้ข้อสังเกตและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์ที่สุด

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อนุวัช รุจิรัตน์เจริญ และคุณแม่ปรีศนา รุจิรัตน์เจริญ ที่คอยให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ และเชื่อมั่นในตัวผู้เขียนเสมอมา และขอกราบขอบพระคุณคุณประสิทธิ์ ประสิทธิ์ผล และคุณมานะ ประสิทธิ์ผล ที่ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้เขียนจนทำให้การทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ และขอกล่าวคำขอบคุณต่อคุณพิรุณรัมย์ภา แฝงสภา ที่เป็นกำลังใจ ปลอดภัย ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือผู้เขียนเสมอมา ทั้งขอขอบคุณเพื่อนๆ ของผู้เขียน โดยเฉพาะคุณอภิชาติ เต็มคุณานนท์ คุณพิเชษฐ์ เปี่ยมสมบูรณ์ คุณพิรพงศ์ จงไพศาลสกุล คุณศรันย์ พิมพ์งาม คุณสุธินี โชติเธียรชัย คุณภาวิกา วิรติกุล และคุณอรุณโณทัย รักไทยนิยม ที่ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์นี้มาโดยตลอด รวมถึงขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ เจ้าหน้าที่ห้องหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต ที่ช่วยเหลือผู้เขียนเสมอมา และขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นปริญญาโทรหัส 58 ทุกท่าน ทุกๆท่านล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จได้

สุดท้ายนี้ ประโยชน์ใดๆที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตาแก่บิดามารดา คณาจารย์ รวมถึงบุคคลผู้มีพระคุณทุกท่านที่กล่าวมาข้างต้นนี้ แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนต้องขอกราบขออภัยมา ณ โอกาสนี้ และขอน้อมรับผิดไว้แต่ผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมติฐานของการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	6
1.7 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
บทที่ 2 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม และการแบ่งกลุ่มย่อย	8
2.1 ความหมายและความสำคัญของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	8
2.1.1 ความหมายของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	8
2.1.2 ปัญหาการฟ้องคดีของผู้เสียหายที่มีจำนวนมาก	8
2.1.2.1 ปัญหาการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากโดยการดำเนินคดีสามัญ.....	9
(ก) การเป็นโจทก์ร่วม	9
(ข) การร้องสอด	10
(ค) การรวมพิจารณา.....	11
2.1.2.2 ปัญหาการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากในคดีสิ่งแวดล้อม.....	12
2.1.2.3 ปัญหาการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากในคดีแรงงาน	12

2.1.2.4 ปัญหาการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากในคดีผู้บริโภค	13
2.1.3 วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	14
2.2 หลักการสำคัญของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	15
2.2.1 บุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม	15
2.2.2 กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่ม	15
2.2.3 ผลของคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่ม	16
2.2.4 การใช้สิทธิออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม	16
2.2.5 คุณสมบัติของผู้แทนโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์	17
2.2.6 การส่งคำบอกกล่าวในคดีแบบกลุ่ม	18
2.3 การแบ่งกลุ่มย่อย	20
2.3.1 ความหมายของการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อย	20
2.3.2 วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อย	20
2.4 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความ	21
2.4.1 หลักทั่วไปในการตกลงประนีประนอมยอมความ	21
2.4.2 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความในคดีแบบกลุ่ม	22
2.4.3 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย	22
2.5 หลักเกณฑ์การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศไทย	23
2.5.1 เงื่อนไขเบื้องต้นในการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม	23
2.5.2 การกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล	30
2.5.3 การแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย	30
2.5.3.1 แนวความคิดเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทย	30
2.5.3.2 เหตุของการแบ่งกลุ่มย่อย	31
2.5.3.3 กระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย	35

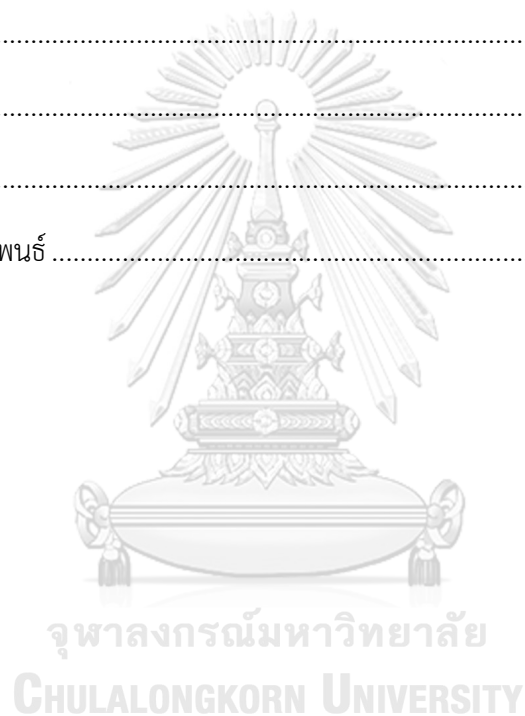

บทที่ 3 การกำหนดลักษณะของกลุ่มบุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และการแบ่งกลุ่มย่อยในต่างประเทศ.....	37
3.1 การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศสหรัฐอเมริกา	37
3.1.1 ความนำ	37
3.1.2 เจื่อนไขการฟ้องคดีแบบกลุ่ม	37
3.1.2.1 เจื่อนไขเบื้องต้นในการฟ้องคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(a).....	37
3.1.2.2 เจื่อนไขเบื้องต้นในการฟ้องคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b).....	38
3.1.3 การกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล	41
3.1.4 การแบ่งกลุ่มย่อย.....	42
3.1.4.1 หลักเกณฑ์การแบ่งกลุ่มย่อยตาม Rule 23(c)(4)(B).....	43
(ก) เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย.....	43
(ข) การพิจารณาอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย	50
(ค) กระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย.....	52
3.1.4.2 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย.....	52
3.2 การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศออสเตรเลีย.....	54
3.2.1 ความนำ	54
3.2.2 หลักเกณฑ์การฟ้องคดีแบบกลุ่ม	55
3.2.3 การกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล	56
3.2.4 การแบ่งกลุ่มย่อย.....	57
3.2.4.1 หลักเกณฑ์การแบ่งกลุ่มย่อย	57
(ก) เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย	58
(ข) การพิจารณาอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย	60
(ค) กระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย.....	62

3.2.4.2 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย.....	64
3.3 การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศแคนาดา.....	66
3.3.1 ความนำ66	
3.3.2 เจื่อนไขการฟ้องคดีแบบกลุ่ม	66
3.3.3 การกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล	68
3.3.4 การแบ่งกลุ่มย่อย.....	70
3.3.4.1 หลักเกณฑ์การแบ่งกลุ่มย่อย	70
(ก) เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย.....	71
(ข) การพิจารณาอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย	74
(ค) กระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย	76
3.3.4.2 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย.....	77
บทที่ 4 บทวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลและการแบ่งกลุ่มย่อยในการ ดำเนินคดีแบบกลุ่มของกฎหมายประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศ ออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา.....	80
4.1 วิเคราะห์ปัญหาการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล และเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยในคดี แบบกลุ่ม	83
4.1.1 กรณีคดีเกี่ยวกับละเมิดซึ่งผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่ แตกต่างกัน	83
4.1.2 กรณีคดีที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันบางประการ ..	96
4.1.3 กรณีคดีที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีลักษณะข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน.....	105
4.1.4 วิเคราะห์เรื่องการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย...	111
4.1.5 วิเคราะห์เรื่องการกำหนดนิยามของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่ม	113
4.2 วิเคราะห์ปัญหาเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย.....	116
4.2.1 เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย	116

4.2.1.1 เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยตามกฎหมายของประเทศไทย	116
4.2.1.2 การแบ่งกลุ่มย่อยเพราะเหตุอันสมควรอื่นๆ.....	117
(ก) กรณีคดีที่สมาชิกกลุ่มไม่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินคดีของผู้แทนโจทก์	117
(ข) กรณีคดีที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีผลประโยชน์ที่ขัดกัน.....	120
4.2.1.3 บทสรุปวิเคราะห์เรื่องเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย	122
4.2.2 การพิจารณาคดีแบบกลุ่มย่อย	124
4.2.2.1 ขั้นตอนที่มีการแบ่งกลุ่มย่อย	124
4.2.2.2 การพิจารณาอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย.....	125
(ก) เงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย	125
(ข) จำนวนสมาชิกในกลุ่มย่อย	127
(ค) การอุทธรณ์คำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย	127
4.2.2.3 กระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย	128
(ก) กรณีที่กลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยมีลักษณะข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน.....	130
(ข) กรณีที่กลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยมีประเด็นร่วมกันทุกประการ โดยที่สมาชิกในกลุ่มย่อยมีข้อเรียกร้องบางประการเพิ่มเติมเข้ามา	131
4.2.2.4 วิเคราะห์ปัญหาผู้แทนโจทก์ประจำกลุ่มย่อย	133
(ก) วิเคราะห์ปัญหาผู้แทนโจทก์ประจำกลุ่มย่อยตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย	134
4.2.3 วิเคราะห์ปัญหาการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย	136
4.2.3.1 การตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย.....	136

4.2.3.2 วิเคราะห์ปัญหาการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยของ ประเทศไทย.....	139
(ก) หลักเกณฑ์การตกลงประนีประนอมยอมความ.....	140
(ข) การทำคำพิพากษาและการบังคับตามสัญญาประนีประนอม ยอมความ.....	142
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	147
5.1 บทสรุป.....	147
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	154
รายการอ้างอิง	156
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	163

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ตารางสรุปเรื่องขอบเขตนิยามของกลุ่มบุคคล.....	112
ตารางที่ 2 ตารางสรุปเรื่องข้อกำหนดนิยามของกลุ่มบุคคล : ข้อเท็จจริง/ข้อกฎหมาย	113
ตารางที่ 3 ตารางสรุปเรื่องขอบเขตนิยามของกลุ่มบุคคล : ข้อเรียกร้อง.....	115
ตารางที่ 4 ตารางสรุปเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย	123
ตารางที่ 5 ตารางสรุปเรื่องกระบวนการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย	128
ตารางที่ 6 ตารางสรุปเรื่องผู้แทนประจำกลุ่มย่อย.....	134

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันผู้เสียหายจำนวนมากที่ได้รับความเสียหายมาจากเหตุการณ์เดียวกันสามารถฟ้องร้องคดีโดยอาศัยการฟ้องคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศไทยนี้ เริ่มต้นมาจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) มีความคิดที่จะยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นผู้ซื้อหุ้นจากตลาดหลักทรัพย์ เช่น กรณีที่โจทก์ฟ้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาว่าหุ้นกู้คราวหนึ่งเป็นโมฆะ การที่ผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ผู้เสียหายแต่ละคนต้องแยกฟ้องคดีด้วยตนเอง ซึ่งหากผู้ซื้อหุ้นกู้คราวดังกล่าวแต่ละคนฟ้องเป็นคนละคดีกัน อาจมีผลให้ศาลหนึ่งพิพากษาว่าหุ้นกู้คราวนั้นมีผลสมบูรณ์ แต่อีกศาลหนึ่งพิพากษาว่าหุ้นกู้เป็นโมฆะ ซึ่งขัดแย้งกัน ทำให้คำพิพากษาของศาลไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และการแยกฟ้องคดีนี้ทำให้มีกระบวนการพิจารณาคดีที่ซ้ำซ้อน และผู้ที่ซื้อหุ้นเป็นจำนวนมากอาจจะเห็นว่าไม่คุ้มค่ากับภาระและค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดี จึงเลือกที่จะไม่ฟ้องคดี ทำให้ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะเหตุผลข้างต้นเหล่านี้ จึงต้องมีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม คือให้โจทก์ที่เป็นผู้ริเริ่มคดีนั้นมีฐานะเสมือนเป็นตัวแทนของสมาชิกกลุ่มจำนวนมากเหล่านั้น ทำให้ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีให้มีผลผูกพันสมาชิกทุกคนในกลุ่มได้ โดยสมาชิกแต่ละคนไม่ต้องมาฟ้องร้องเป็นคดีสามัญแยกต่างหากจากกัน ทำให้ผลแห่งคดีของสมาชิกนั้นไม่ขัดแย้งหรือลบล้างกัน ผู้ที่ได้รับความเสียหายจำนวนมากที่เห็นว่าการฟ้องคดีนั้นไม่คุ้มค่า จึงเลือกที่ไม่ฟ้องคดี เมื่อการฟ้องคดีแบบกลุ่มมีผลไปยังสมาชิกกลุ่มด้วยก็จะทำให้ผู้เสียหายเหล่านั้นที่เลือกที่จะไม่ใช้สิทธิทางศาลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายด้วย¹

ดังนั้น จึงมีการยกร่างกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มขึ้นในปีพ.ศ.2553 ต่อมาก.ล.ต.ได้ส่งร่างพระราชบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการฟ้องคดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์ พ.ศ. ... ให้สำนักงานกฤษฎีกาพิจารณาก่อนที่จะเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการของร่างกฎหมายดังกล่าว ผลการตรวจพิจารณาเบื้องต้นเห็นว่าสมควรจะนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มมากำหนดเป็นกฎหมายกลางให้ครอบคลุมถึงการฟ้องคดีเรื่องอื่นที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากด้วย จึงมีการตั้งคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่องการ

---

¹ สรวิศ ลิ้มปริงซี, "แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม," ตุลพาท 3, 63 (ธันวาคม - กันยายน, 2559): หน้า 28-29.

ดำเนินคดีแบบกลุ่มขึ้น เพื่อเป็นผู้ยกร่างกฎหมายนี้ ในชั้นยกร่างของคณะอนุกรรมการฯ ได้นำร่างของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เป็นแนวทางในการพิจารณา² โดยหลักการของกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มส่วนใหญ่มีแนวคิดมาจากกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาที่บัญญัติไว้ใน Federal Rule of Civil Procedure Rule 23 เรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยผู้กร่างนำมาปรับให้มีขั้นตอนและวิธีปฏิบัติให้สอดคล้องกับกระบวนการพิจารณาของประเทศไทย ต่อมาพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2558 เรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2558 เล่ม 132 ตอน 28ก โดยพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 2 กำหนดให้มีผลบังคับใช้เมื่อพ้น 240 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งมีผลบังคับใช้นับแต่วันที่ 5 ธันวาคม 2558 โดยที่กฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 222/1 ถึงมาตรา 222/49 และในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ. 2559 ซึ่งมีประเด็นที่ต้องศึกษาดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก คือกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้นั้นบทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่า กลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาในคดีแบบกลุ่ม หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกัน อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน³ ซึ่งคำว่า “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน” คือผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีสภาพแห่งข้อหา ค่าขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์ที่มีลักษณะเดียวกัน⁴

ตัวอย่างเช่น โรงงานพอกหนังปล่อยน้ำเสียซึ่งมีสารพิษลงในแม่น้ำเป็นเวลานาน ทำให้ปลาที่จับในกระชังที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ในแม่น้ำตาย ชาวในนาของชาวนาหลายรายที่ใช้น้ำจากแม่น้ำนั้นทำให้ต้นข้าวตายจำนวนหลายไร่ และโรงเลี้ยงหมูหลายโรงที่ใช้น้ำในแม่น้ำนั้นเลี้ยงหมูทำให้หมูตายเป็นจำนวนมาก และประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงโรงงาน ป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจอันเกิดจากการสูดดม

² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1455-1/2548," วันพุธที่ 9 กุมภาพันธ์ 2548.

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่มและในกรณีเช่นนี้ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด”

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(1) “สภาพแห่งข้อหา ค่าขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๐” ประกอบมาตรา 222/10 “คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา ค่าขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย...”

กลืนน้ำเสียนั้น⁵ หากผู้แทนโจทก์ได้รับความเสียหายเฉพาะจากการใช้น้ำเพื่อการเกษตรกรรม ซึ่งอาจฟ้องร้องได้เฉพาะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด โดยที่มิได้รับความเสียหายจากการสูดดม ซึ่งผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการสูดดมกลืนของน้ำเสียเป็นเวลานานทำให้ป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจ อาจฟ้องร้องได้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 ด้วย จึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าจะจะสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้หรือไม่

จากตัวอย่างข้อเท็จจริงข้างต้น เป็นกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน คือ ได้รับความเสียหายจากการที่โรงงานปล่อยน้ำเสีย แต่ลักษณะข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์ที่ได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สินที่ลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกับลักษณะข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มบางส่วน ที่ได้รับความเสียหายต่อร่างกาย และแม้ว่ากฎหมายทั้งสองฉบับเป็นหลักกฎหมายลักษณะละเมิดเหมือนกัน แต่สภาพแห่งข้อหาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด แตกต่างกับสภาพแห่งข้อหาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 ดังนั้นศาลจึงไม่อาจอนุญาตให้ดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ ทำให้ต้องแยกฟ้องคดีสำหรับผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำเพื่อการเกษตรกรรมเป็นกลุ่มหนึ่ง และสำหรับผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการสูดดม ทำให้เป็นโรคทางเดินหายใจอีกกลุ่มหนึ่งตั้งแต่ต้น ซึ่งการกำหนดกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้มีต้นร่างมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา แต่บทบัญญัติกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดให้กรณีผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกัน แต่มีข้อเรียกร้องแตกต่างกัน ก็อาจดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ ทำให้ไม่ต้องฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก ซึ่งในชั้นพิจารณามีการพิจารณาเรื่องนี้ แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ายังไม่ให้บัญญัติอนุญาตให้กลุ่มบุคคลที่มีข้อเท็จจริงแตกต่างกัน หรือข้อกฎหมายแตกต่างกัน หรือข้อเรียกร้องแตกต่างกัน ดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกัน แต่ถ้าหากมีบทบัญญัติเช่นนั้นก็จะแก้ปัญหาลงต้นได้ จึงต้องศึกษาว่าประเทศไทยควรกำหนดให้กลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาในคดีแบบกลุ่มให้มีความหลากหลายขึ้นหรือไม่

ประเด็นต่อมา เมื่อศาลอนุญาตให้ฟ้องคดีเป็นกลุ่มเดียวกันแล้ว บทบัญญัติกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยกำหนดให้ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อย เนื่องจากบุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน⁶

⁵ ไพรโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 2 ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น หมวด 4 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2559), หน้า 20.

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม และในกรณีเช่นนี้ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด”

ตัวอย่างเช่น กรณีไฟไหม้ตึกที่มีผู้เช่าหลายรายแห่งหนึ่ง ทำให้มีผู้ได้รับความเสียหายจำนวนมาก ผู้เสียหายทุกคนทำสัญญาประกันวินาศภัยกรณีไฟไหม้ แต่มีข้อสัญญาแตกต่างกัน กล่าวคือ ข้อสัญญาของสมาชิกกลุ่มบางคนไม่คุ้มครองกรณีไฟไหม้ที่เกิดจากการจลาจล ส่วนข้อสัญญาของสมาชิกบางคนคุ้มครองกรณีไฟไหม้ที่เกิดจากการจลาจลด้วย เป็นกรณีที่บุคคลหลายคนมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงเดียวกัน คือ ไฟไหม้ตึก และมีหลักกฎหมายเดียวกัน คือ กฎหมายสัญญาประกันภัย จึงเป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ตามมาตรา 222/1 ระหว่างการพิจารณาคดีได้ข้อยุติว่าไฟไหม้นั้นเกิดจากการจลาจล ทำให้สมาชิกที่มีข้อสัญญาไม่คุ้มครองกรณีไฟไหม้ที่เกิดจากการจลาจล ไม่สามารถฟ้องคดีโดยอ้างหลักกฎหมายเรื่องสัญญาต่อไปได้ แต่ต้องอ้างตามกฎหมายลักษณะละเมิด จึงมีปัญหาว่าศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยของสมาชิกเหล่านั้นได้หรือไม่

จากตัวอย่างข้อเท็จจริงข้างต้นนั้นผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีประเด็นหลักกฎหมายที่แตกต่างกัน ไม่ใช่เป็นเรื่องที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน จึงแบ่งกลุ่มย่อยไม่ได้ ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยได้มีต้นร่างมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยในเหตุอื่นด้วย ในชั้นพิจารณามีการพิจารณาเรื่องนี้แล้ว แต่ยังไม่ให้บัญญัติการแบ่งกลุ่มย่อยในเหตุอื่นๆเป็นกฎหมาย แต่หากมีก็จะแก้ปัญหาข้างต้นได้ และกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกามีการกำหนดการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยไว้โดยเฉพาะ เช่น ให้แยกกระบวนการพิจารณาคดีเฉพาะของกลุ่มย่อย หรือกลุ่มย่อยสามารถตกลงประนีประนอมยอมความได้ หรือการตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อย แต่การแบ่งกลุ่มย่อยตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทย เป็นเพียงการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อประโยชน์ในการนำเสนอหลักฐานสำหรับการกำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมกับลักษณะความเสียหายของสมาชิกกลุ่มที่อาจมีความแตกต่างกันเท่านั้น โดยที่ไม่มีการกำหนดการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยไว้โดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้จึงมีปัญหาคือต้องศึกษาว่าการที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเรื่องกลุ่มย่อยในเหตุอื่นๆ จะเกิดปัญหาอะไร และควรบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยไว้หรือไม่

1.2 สมมติฐานของการวิจัย

ถ้าขยายขอบเขตของการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้ครอบคลุมถึงกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน แต่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม (Typical of Claim) ไม่เหมือนกันด้วยเช่นเดียวกับในต่างประเทศ การแบ่งกลุ่มย่อย (Subclass) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 ก็ควรขยายขอบเขต ไม่ใช่เฉพาะเรื่องลักษณะของ

ความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่มเท่านั้น และควรมีบทบาทปฏิบัติเกี่ยวกับการตกลง ประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยด้วยเพื่อให้การพิจารณาคดีมีความเป็นธรรมแก่สมาชิกกลุ่ม ทุกคน

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1.3.1 เพื่อศึกษา ค้นคว้าแนวความคิด กระบวนการ และหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล การแบ่งกลุ่มย่อย และการตกลงหรือ ประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย ของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.3.2 เพื่อเปรียบเทียบแนวคิด กระบวนการ และหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล การแบ่งกลุ่มย่อย และการตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย ของกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

1.3.3 เพื่อศึกษาปัญหาเรื่องการกำหนดขอบเขตของบุคคล การแบ่งกลุ่มย่อย และการตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยของประเทศไทย

1.3.4 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล การแบ่งกลุ่มย่อย และการตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยในประเทศไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเฉพาะปัญหาปัญหาการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลที่จะเข้าดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกัน และการดำเนินคดีแบบกลุ่มกลุ่มย่อยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 และปัญหาการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

โดยหลักใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยจะทำการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ หนังสือ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ คำพิพากษาฎีกา ข้อมูลบนสื่อออนไลน์ และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้

มาวิเคราะห์เปรียบเทียบหาข้อสรุปและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ได้ทราบแนวความคิด กระบวนการ และหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล การแบ่งกลุ่มย่อย และการตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย ของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.6.2 สามารถเปรียบเทียบแนวคิด กระบวนการ และหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล การแบ่งกลุ่มย่อย และการตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย ของกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

1.6.3 ได้ทราบถึงปัญหาเรื่องการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล การแบ่งกลุ่มย่อย และการตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยของประเทศไทย

1.6.4 สามารถวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการ และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล การแบ่งกลุ่มย่อย และการตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยในประเทศไทย

1.7 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ปราณี สารโรช, การดำเนินคดีแบบกลุ่ม : การเข้าเป็นสมาชิก ข้อจำกัด และประโยชน์ที่พึงได้รับ (2547)

2. คณินิจ บุญบานเย็น, ปัญหาการดำเนินคดีแพ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 39 กับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (2549)

3. นภัตสร สว่างแสง, ปัญหาการดำเนินคดีแบบกลุ่มเมื่อต้องใช้ร่วมกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 (2556)

4. วรัญญา พรพรรณ, การดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ข้อพิจารณาเกี่ยวกับคุณสมบัติและภาระหน้าที่ของโจทก์ (2558)

วิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. นิดา ว่องเจริญ, การดำเนินคดีแพ่งของผู้เสียหายจำนวนมาก (2537)
2. รชฎ บุญสินสุข, การดำเนินคดีแบบกลุ่มในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ (2546)
3. น้ำแท้ มีบุญสร้าง, การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อม (2548)
4. สุชาดา วามะสุรีย์, การดำเนินคดีแบบกลุ่มในศาลแรงงาน (2550)
5. อรุโณทัย รักไทยนิยม, ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการฟ้องร้องคดีและการขออนุญาต (2558) วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีการพูดถึงลักษณะของกลุ่มบุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา อีกทั้งยังกล่าวถึงเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยในหลักการสำคัญของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดาด้วย

หนังสือที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอื้อน ชุนแก้ว, การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการขออนุญาตฎีกา (2559)
2. สุพิศ ประณีตพลกรัง, คำอธิบายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (ส่วนที่แก้ไขใหม่ พ.ศ.2558) (2558)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

เอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่อง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (เรื่อง การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)
2. รายงานการประชุมนี้แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ในการยกเว้นมาตราต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม อีกทั้งยังมีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจในการทำการศึกษาต่อไปด้วย

บทที่ 2

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม และการแบ่งกลุ่มย่อย

2.1 ความหมายและความสำคัญของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

2.1.1 ความหมายของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม คือ การฟ้องคดีเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายจำนวนมาก ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวม โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการพิจารณาที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของตนเองและเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่นที่อยู่ภายใต้ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกัน โดยที่ผลของคำพิพากษาในคดีจะผูกพันถึงกลุ่มบุคคลที่ได้รับการดำเนินคดีแทนด้วย

2.1.2 ปัญหาการฟ้องคดีของผู้เสียหายที่มีจำนวนมาก

ในประเทศไทย หากเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใดก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก หากผู้เสียหายจำนวนมากนั้นต้องฟ้องคดีเป็นคดีสามัญตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือตามกฎหมายพิเศษเช่น คดีสิ่งแวดล้อม คดีแรงงาน และคดีผู้บริโภค ซึ่งจะเริ่มต้นคดีโดยการฟ้องคดีโดยบุคคลผู้ถูกโต้แย้งสิทธิตามกฎหมาย หรือจะต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนโดยการเสนอเป็นคำฟ้องหรือคำร้องขอเพื่อให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดี ซึ่งผู้เสียหายแต่ละคนต้องฟ้องคดีด้วยตนเอง ทำให้ผู้เสียหายแต่ละรายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ผู้ที่ได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อยอาจจะไม่ใช้สิทธิฟ้องคดี และทำให้กระบวนการพิจารณามีความซ้ำซ้อน และทำให้คดีล่าช้า ดังเช่นปัญหาดังต่อไปนี้

2.1.2.1 ปัญหาการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากโดยการดำเนินคดีสามัญ

ผู้เสียหายที่ต้องการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายต้องฟ้องคดีด้วยตนเอง ผู้เสียหายแต่ละคนจึงต้องฟ้องเป็นคดีแยกกัน โดยอาจฟ้องเป็นโจทก์ร่วม หรือร้องสอดเข้ามาในคดี หรือศาลสั่งให้รวมการพิจารณา ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้⁷

(ก) การเป็นโจทก์ร่วม

ในเรื่องของการเป็นโจทก์ร่วม บทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่าบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป อาจเป็นคู่ความในคดีเดียวกันได้ โดยเป็นโจทก์ร่วม ถ้าหากปรากฏว่าบุคคลเหล่านั้น มีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี⁸

ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 5565/2545⁹ เป็นกรณีที่โจทก์จำนวน 290 คน ฟ้องสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ อำเภอสุมเต็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นจำเลยที่ 1 กับพวกรวม 8 คน ให้ร่วมกันชำระเงินค่าสมาชิกที่ชำระไปแล้วคืนให้แก่โจทก์ทั้ง 290 คน รวม 11,614,150 บาท ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า คดีของโจทก์หาผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดีไม่ จึงไม่สามารถฟ้องมาในคดีเดียวกันได้ ศาลไม่อาจรับฟ้องโจทก์ไว้พิจารณาได้

โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า โจทก์แต่ละคนต่างเป็นสมาชิกและผู้รับประโยชน์ของสมาชิกจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ เมื่อโจทก์อ้างว่าจำเลยที่ 1 ถึงที่ 8 เก็บเงินจากสมาชิกไปแล้วไม่นำเงินไปชำระแก่ผู้รับประโยชน์ของสมาชิกที่ถึงแก่ความตาย อันเป็นการผิดสัญญา ขอให้คืนเงินที่สมาชิกถึงแก่ความตายไปแล้ว และสมาชิกที่มีชีวิตอยู่ได้ชำระไปแล้วแก่โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิก และผู้รับประโยชน์ของสมาชิกแต่ละคน ถือว่าโจทก์แต่ละคนมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี โจทก์แต่ละคนฟ้องจำเลยทั้งแปดเป็นคู่ความในคดีเดียวกันได้ พิพากษา กลับให้ยกคำสั่งของศาลชั้นต้นที่สั่งไม่รับฟ้อง

จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกานี้ ทำให้เห็นว่าการฟ้องคดีโดยคนจำนวนมาก จะเกิดความยุ่งยากมาก เพราะการจะฟ้องคดีร่วมกันได้นั้นต่อเมื่อเป็นกรณีที่ต้องมีผลประโยชน์

⁷ สิทธินันต์ รัตนวงศ์, " การนำแนวความคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้เยียวยาผู้เสียหายในคดีผู้บริโภค : ศึกษากรณีผู้มีสิทธิฟ้องคดี" (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2558), หน้า 1-7.

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59 บัญญัติว่า "บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป อาจเป็นคู่ความในคดีเดียวกันได้ โดยเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วม ถ้าหากปรากฏว่าบุคคลเหล่านั้นมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี...

⁹ สุพิศ ประณีตพลกรัง, คำอธิบายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (ส่วนที่แก้ไขใหม่ พ.ศ. 2558) (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2558), หน้า 16-17.

ร่วมกันในมูลค่าความแห่งคดี และต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่ามิใช่ข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงจะสามารถดำเนินคดีต่อไปได้ ซึ่งในชั้นของการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า เป็นกรณีที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลค่าความแห่งคดีนี้เองที่จะทำให้กระบวนการพิจารณาคดีมีความล่าช้า

(ข) การร้องสอด

การที่มีผู้เสียหายจำนวนมากที่ได้รับความเสียหายจากสถานการณ์เดียวกันนั้น อาจเข้ามาเป็นคู่ความร่วมกันโดยเป็นการร้องสอดเข้ามาเป็นโจทก์ร่วม¹⁰ ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่าผู้ที่ร้องสอดเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมนี้ต้องเอาค่าฟ้องของคู่ความเดิมเป็นค่าฟ้องของตน¹¹ ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ร้องสอดให้มีเพียงเท่าที่คู่ความฝ่ายที่ตนเข้าเป็นโจทก์ร่วมมีเท่านั้น โดยที่ห้ามใช้สิทธิขัดกับสิทธิของโจทก์เดิม

ถึงแม้ว่าการร้องสอดเข้ามาเป็นโจทก์ร่วม จะทำให้การพิจารณาคดีมีความรวดเร็วมากกว่าการฟ้องแยกกันฟ้องคดี แต่หากมีผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมากและประสงค์จะร้องสอดเข้ามาในคดีเป็นจำนวนมาก ก็จะก่อให้เกิดความยุ่งยาก และเป็นอุปสรรคต่อการพิจารณาคดี เนื่องจากศาลต้องพิจารณาคำร้องสอดของผู้เสียหายแต่ละราย ทำให้คดีล่าช้า และยุ่งยาก และผู้ร้องสอดนั้นถูกจำกัดสิทธิในการดำเนินคดี โดยไม่สามารถนำเสนอข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อคดีได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57(2) “ด้วยความสมัครใจเองเพราะตนมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดีนั้นโดยยื่นคำร้องขอต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา ขออนุญาตเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วม หรือเข้าแทนที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียทีเดียวโดยได้รับความยินยอมของคู่ความฝ่ายนั้น แต่ศาลจะได้อนุญาตให้เข้าแทนที่กันได้ก็ตาม คู่ความฝ่ายนั้นจำต้องผูกพันตนโดยคำพิพากษาของศาลทุกประการเสมือนหนึ่งว่ามิได้มีการเข้าแทนที่กันเลย”

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 58 วรรคสอง “ห้ามมิให้ผู้ร้องสอดที่ได้เป็นคู่ความตามอนุมาตรา (๒) แห่งมาตรา ก่อน ใช้สิทธิอย่างอื่นนอกจากสิทธิที่มีอยู่แก่คู่ความฝ่ายซึ่งตนเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมในชั้นพิจารณาเมื่อตนร้องสอดและห้ามมิให้ใช้สิทธิเช่นว่านั้นในทางที่ขัดกับสิทธิของโจทก์หรือจำเลยเดิม และให้ผู้ร้องสอดเสียค่าฤชาธรรมเนียมอันเกิดแต่การที่ร้องสอด”

(ค) การรวมพิจารณา

การรวมพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง¹² เป็นการรวมพิจารณาคดีที่ฟ้องร้องเป็นหลายคดีเข้าด้วยกัน เพื่อความสะดวกในการพิจารณาคดี และลดภาระของศาลในการพิจารณาคดี มีเงื่อนไขดังนี้

- 1) ต้องมีคดีค้างพิจารณาอยู่ในศาลเดียวกัน หรือสองศาลต่างกัน
- 2) คู่ความทั้งหมด หรือบางฝ่าย เป็นคู่ความรายเดียวกัน
- 3) ถ้าได้รวมการพิจารณาแล้ว จะเป็นการสะดวก
- 4) หากศาลเห็นสมควร หรือหากคู่ความมีคำขอให้พิจารณาคดีรวมกัน ก่อนศาลมีคำพิพากษา
- 5) คดีเหล่านั้นมีความเกี่ยวเนื่องกัน

จากข้อกำหนดในการรวมการพิจารณา ทำให้เห็นว่ามีอุปสรรคในการพิจารณาคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก เพราะศาลจะอนุญาตให้รวมการพิจารณาคดีได้ต่อเมื่อศาลฟังคู่ความทุกฝ่ายเป็นที่พอใจแล้วว่าคดีเหล่านั้นมีความเกี่ยวเนื่องกัน อีกทั้งหากเป็นการรวมพิจารณา ระหว่างสองศาลต่างกันแล้ว จะต้องได้รับความยินยอมของอีกศาลหนึ่งด้วย จึงอาจก่อให้เกิดความยุ่งยากหากเป็นการรวมการพิจารณาระหว่างศาลหลายๆศาล ซึ่งผู้เสียหายจำนวนมากนั้นต่างคนต่างฟ้องคดีไว้ เช่น อาจจะฟ้องคดีในหลายจังหวัด และหากศาลที่จะโอนหรือศาลที่จะรับโอน ไม่ยินยอมก็ต้องมีขั้นตอนส่งเรื่องให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นผู้ชี้ขาด และหากศาลที่คู่ความร้องขอให้รวมการพิจารณามีคำสั่งไม่ให้รวมการพิจารณา คู่ความฝ่ายที่ขอให้รวมการพิจารณาก็อาจจะอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ ซึ่งอาจยิ่งทำให้ล่าช้ามากขึ้นไปอีก รวมทั้งการรวมพิจารณาจะกระทำได้นั้นจะต้องมีคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลเดียวกันหรือหลายศาลต่างกัน ดังนั้นผู้เสียหายทุกคนต้องฟ้องคดีเสียก่อน จึงจะสั่งให้รวมการพิจารณาได้

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 28 “ถ้ามีคดีหลายเรื่องค้างพิจารณาอยู่ในศาลเดียวกันหรือในศาลชั้นต้นสองศาลต่างกัน และคู่ความทั้งหมด หรือแต่บางฝ่ายเป็นคู่ความรายเดียวกัน กับทั้งการพิจารณาคดีเหล่านั้น ถ้าได้รวมกันแล้ว จะเป็นการสะดวก หากศาลนั้นหรือศาลหนึ่งศาลใดเหล่านั้นเห็นสมควรให้พิจารณาคดีรวมกัน หรือหากคู่ความทั้งหมดหรือแต่บางฝ่ายมีคำขอให้พิจารณาคดีรวมกันโดยแถลงไว้ในคำให้การหรือทำเป็นคำร้องไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายแห่งคดีนั้น ๆ แล้ว ถ้าศาลเป็นที่พอใจว่า คดีเหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกัน ก็ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้พิจารณาคดีเหล่านั้นรวมกัน”

2.1.2.2 ปัญหาการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากในคดีสิ่งแวดล้อม

หากมีเหตุเกิดการกระทำความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก ผู้ได้รับความเสียหายเหล่านั้นสามารถที่จะเรียกร้องสิทธิของตนได้โดยการฟ้องคดีละเมิดต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือผู้เสียหายแต่ละรายต้องฟ้องคดีเพื่อคุ้มครองสิทธิของตนเองเป็นรายๆไป โดยอาจจะฟ้องคดีแยกต่างหากจากกันในแต่ละราย หรืออาจฟ้องคดีร่วมกันโดยเป็นโจทก์ร่วม ซึ่งมีอุปสรรคเช่นเดียวกับที่กล่าวไว้เรื่องการดำเนินคดีสามัญโดยผู้เสียหายที่มีจำนวนมาก¹³

2.1.2.3 ปัญหาการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากในคดีแรงงาน

สำหรับการฟ้องคดีแรงงานในกรณีที่มีโจทก์หลายคน¹⁴ เช่น กรณีที่นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างทั้งสถานประกอบการ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ก่อให้เกิดปัญหา 2 ประการ ดังนี้

ปัญหาประการแรก บทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่าในกรณีที่มีโจทก์หลายคนศาลจะจัดให้โจทก์เหล่านั้นแต่งตั้งโจทก์คนใดคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้แทนในการดำเนินคดีก็ได้¹⁵ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวแล้วเห็นว่า การแต่งตั้งผู้แทนโจทก์นั้นต้องกระทำหลังจากโจทก์อื่นๆได้ยื่นฟ้องคดีไว้แล้ว ดังนั้น ผู้แทนโจทก์จึงมีอำนาจดำเนินการแทนโจทก์ที่ได้ยื่นฟ้องแล้วเท่านั้น และเมื่อมีการแต่งตั้งผู้แทนโจทก์ในการดำเนินคดีแล้ว ให้ถือว่าการกระทำของผู้แทนโจทก์ผูกพันโจทก์ทุกคน จึงมีปัญหว่าการดำเนินการแทนดังกล่าวไม่มีผลคุ้มครองถึงผู้เสียหายอื่นๆที่ไม่ได้ยื่นฟ้องคดีด้วย

ปัญหาประการต่อมา บทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งใดๆให้ถือว่าผูกพันเฉพาะคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลแรงงานที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง แต่ศาลแรงงานจะกำหนดให้คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นผูกพันนายจ้างและลูกจ้างอื่นซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกัน

¹³ น้ำแท้ บุญมีสล้าง, "การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อม" (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 53-55.

¹⁴ สุชาติ วามะสุรีย์, "การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีแรงงาน" (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2549), หน้า 1-4.

¹⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาความแรงงาน พ.ศ.2522 มาตรา 35 วรรคสาม "ในกรณีที่มีโจทก์หลายคนศาลจะจัดให้โจทก์เหล่านั้นแต่งตั้งโจทก์คนใดคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้แทนในการดำเนินคดีก็ได้"

ในมูลความแห่งคดีด้วยก็ได้¹⁶ จากบทบัญญัติกฎหมายนี้กำหนดให้อำนาจศาลแรงงานในการที่สามารถที่จะใช้ดุลพินิจในการกำหนดให้ผลแห่งคำพิพากษามีผลไปถึงลูกจ้างคนอื่นซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดีด้วยก็ได้ เนื่องจากคดีแรงงานส่วนใหญ่มีลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อกลุ่มคนขนาดใหญ่ เช่น ในกรณีของลูกจ้างที่ทำงานประเภทเดียวกันในโรงงานเดียวกัน ถูกเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม หรือมีการเลือกปฏิบัติ ถ้าลูกจ้างบางคนที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำเดียวกันนำคดีมาฟ้องต่อศาล ลูกจ้างคนอื่นๆก็ถือว่าเป็นผู้มีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี ศาลอาจกำหนดให้คำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีมีผลผูกพันไปถึงลูกจ้างคนอื่นๆและนายจ้างของลูกจ้างเหล่านั้นด้วย แต่ในทางปฏิบัติศาลมักจะไม่นำหลักเกณฑ์ตามบทบัญญัตินี้มาใช้บังคับ ทำให้ลูกจ้างที่ไม่ได้เข้ามาในคดีด้วยนั้นไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย

2.1.2.4 ปัญหาการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากในคดีผู้บริโภค

การฟ้องคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มีลักษณะต่างคนต่างฟ้อง ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องถูกดำเนินคดีหลายครั้ง อีกทั้งผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลตามบทบัญญัติกฎหมายนี้กำหนดว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งจะไม่มีผลผูกพันบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความในคดี ทำให้กรณีที่มีผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงเดียวกันและต่างคนต่างยื่นฟ้องคดี อาจได้รับผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งที่แตกต่างกันได้ และผู้เสียหายอื่นที่ไม่ได้ฟ้องคดีไว้ ก็ไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย¹⁷

แม้ว่าจะมีบทบัญญัติกฎหมายจะกำหนดว่า ศาลในคดีหลัง อาจมีคำสั่งให้ถือว่าข้อเท็จจริงที่พิพาทเป็นอย่างเดียวกับคดีก่อน ซึ่งศาลในคดีก่อนได้วินิจฉัยไว้แล้วและคดีถึงที่สุดแล้ว เป็นอันยุติเช่นเดียวกับคดีก่อนโดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานก็ตาม¹⁸ ทำให้ไม่มีปัญหาที่

¹⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ.2522 มาตรา 53 “คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันเฉพาะคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลแรงงานที่พิพาทหรือมีคำสั่ง แต่ศาลแรงงานจะกำหนดให้คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นผูกพันนายจ้างและลูกจ้างอื่นซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดีด้วยก็ได้”

¹⁷ โกศล อัครเดชานุกร, "ผลกระทบจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ต่อผู้ประกอบการประเภทสินค้า" (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 152-154.

¹⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 30 “ถ้าภายหลังที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดคดีผู้บริโภคแล้ว ปรากฏว่ามีการฟ้องผู้ประกอบการรายเดียวกันเป็นคดีผู้บริโภคอีกโดยข้อเท็จจริงที่พิพาทเป็นอย่างเดียวกับคดีก่อนและศาลในคดีก่อนได้วินิจฉัยไว้แล้ว ศาลในคดีหลังอาจมีคำสั่งให้ถือว่าข้อเท็จจริงในประเด็นนั้นเป็นอันยุติเช่นเดียวกับคดีก่อนโดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐาน เว้นแต่ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงในคดีก่อนนั้นยังไม่เพียงพอแก่การวินิจฉัยชี้ขาดคดี หรือเพื่อให้โอกาสแก่คู่ความที่เสียหายต่อผู้คดี ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองหรืออนุญาตให้คู่ความนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมตามที่เหมาะสมสมควรก็ได้”

ศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงขัดแย้งกัน แต่การที่ศาลในคดีหลังจะรับฟังข้อเท็จจริงในคดีก่อนเป็นยุติได้นั้น ถือเป็นดุลพินิจของศาล ซึ่งถ้าหากศาลในคดีหลังเห็นว่าข้อเท็จจริงในคดีก่อนยังไม่เพียงพอแก่การวินิจฉัยชี้ขาด หรือเพื่อให้โอกาสแก่คู่ความที่เสียหายต่อผู้คดี ศาลในคดีหลังก็มีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองหรืออาจจะอนุญาตให้คู่ความนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติม ดังนั้น ผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งในท้ายที่สุดแล้วอาจไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันก็ได้

ทั้งในชั้นยกร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. .... ได้มีบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภค¹⁹ แต่ในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีมติให้ตัดร่างหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มออกไป เพราะเห็นว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีหลักการที่แตกต่างจากการดำเนินคดีผู้บริโภค จึงให้แยกออกมาบัญญัติไว้ในกฎหมายคนละฉบับกัน

ต่อมาเมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ผู้บริโภคจึงมีสิทธิที่จะเลือกการฟ้องคดีได้หลายทาง ซึ่งหากผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายมีจำนวนไม่มาก การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 น่าจะมีความคล่องตัวมากกว่า เพราะการฟ้องคดีและการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทำได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วกว่า แต่หากผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายมีจำนวนมาก การดำเนินคดีแบบกลุ่มน่าจะเหมาะสมกว่า เพราะมีผู้แทนกลุ่มเป็นผู้ดูแลและปกป้องผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกกลุ่มได้ และสมาชิกกลุ่มไม่ต้องดำเนินคดีด้วยตนเอง ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินคดี²⁰

2.1.3 วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

จากปัญหาต่างๆ ที่กล่าวไว้ข้างต้น หากใช้วิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งเป็นการฟ้องคดีที่เฉพาะผู้แทนโจทก์เท่านั้นที่เป็นตัวแทนฟ้องคดี โดยที่ผู้เสียหายคนอื่นๆ ไม่ต้องฟ้องคดีแยกต่างหาก จึงช่วยลดปัญหาของการฟ้องคดีแบบสามัญได้ ซึ่งเป็นการลดข้อจำกัดในการดำเนินคดีดังกล่าว ให้มีความเหมาะสมและอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น จะช่วยเยียวยาความเสียหายทางแพ่งอันจะเกิดประโยชน์ต่อศาลและคู่ความ เนื่องจากเป็นการประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี และลดความซ้ำซ้อนในการฟ้องคดีเรื่องเดียวกันในหลายศาล ทำให้คำพิพากษาของศาลในเรื่องเดียวกันมีความสอดคล้องกันด้วย

¹⁹ ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. .... มาตรา 19

²⁰ โกศล อัครเดชาบุตร, "ผลกระทบจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ต่อผู้ประกอบการธุรกิจประเภทสินค้า," หน้า 140-141.

2.2 หลักการสำคัญของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

2.2.1 บุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

การดำเนินคดีแบบกลุ่มมีลักษณะเป็นการดำเนินคดีโดยผู้แทน คือเมื่อมีการกระทำหรือเหตุการณ์ใดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลเป็นจำนวนมาก ผู้เสียหายคนหนึ่งหรือหลายคน ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าวจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มแทนผู้เสียหายคนอื่นๆ ผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มนี้เรียกว่า “ผู้แทนประจำกลุ่ม” หรือ “โจทก์ผู้มีชื่อในคดี” ซึ่งเป็นคู่ความในคดี และผู้แทนโจทก์จะเป็นคนแต่งตั้งทนายความ เรียกว่า “ทนายความประจำกลุ่ม” ให้เป็นผู้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งในกระบวนการพิจารณาจะมีแต่เฉพาะผู้แทนโจทก์ และทนายความประจำกลุ่มเท่านั้นที่เข้ามาในกระบวนการพิจารณา ส่วนผู้เสียหายคนอื่นๆ เรียกว่า “สมาชิกกลุ่ม” สมาชิกกลุ่มเหล่านี้ไม่ได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีด้วย แต่ต้องผูกพันในผลแห่งคดีไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือร้ายก็ตาม

2.2.2 กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่ม

เนื่องด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นการดำเนินคดีโดยผู้แทนโจทก์ผู้มีชื่อในคดี โดยดำเนินคดีแทนผู้เสียหายที่มีลักษณะเฉพาะเหมือนกันกับผู้แทนโจทก์ ผลของคำพิพากษาจะมีผลผูกพันสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้นคดีที่จะสามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้นั้นต้องมีลักษณะเฉพาะที่ร่วมกันเพียงพอ คือบุคคลในกลุ่มต้องมีปัญหาข้อเท็จจริง และ/หรือข้อกฎหมายเดียวกัน (Commonality) เช่น บริษัท A ผลิตนมครวหนึ่งเพื่อส่งให้แก่โรงเรียนทั่วประเทศ ซึ่งการผลิตครวนั้นมีการปนเปื้อน ทำให้เด็กที่ดื่มนมจากการผลิตครั้งนั้นมีอาการท้องเสีย กรณีนี้จึงเป็นกรณีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากที่ได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงเดียวกันคือ การดื่มนมที่มีสารปนเปื้อน และจากหลักกฎหมายเดียวกัน คือกฎหมายเรื่องความรับผิดชอบที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และมีข้อเรียกร้องเหมือนกัน อีกทั้งผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่มีลักษณะเหมือนกันด้วย (Typical of claim) เช่นผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายเหมือนกัน

2.2.3 ผลของคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่ม

ผลของคำพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นแตกต่างจากผลของคำพิพากษาในคดีสามัญ กล่าวคือ ผลของคำพิพากษาในคดีทั่วไปมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้น²¹ ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดนิยามของ “คู่ความ” ไว้ โดยหมายความว่า บุคคลผู้ยื่นฟ้อง หรือถูกฟ้องต่อศาล และเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณา ให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้นๆ ตามกฎหมาย หรือในฐานะทนายความ²²

ในขณะที่ผลของคำพิพากษาของการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นมีผลผูกพันไปถึงสมาชิกในกลุ่มที่ไม่ได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีด้วย เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นการดำเนินคดีโดยผู้แทน คือโดยผู้แทนโจทก์ที่มีชื่อในคดีและทนายความประจำกลุ่มเพื่อฟ้องคดีอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและ/หรือข้อกฎหมายเดียวกัน ดังนั้นทำให้ผลของคำพิพากษาจึงผูกพันไปยังสมาชิกกลุ่มดังกล่าว อันเป็นวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยกำหนดว่าคำพิพากษาของศาลมีผลเป็นการผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม²³

2.2.4 การใช้สิทธิออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม

การออกจากกลุ่ม หรือที่เรียกกันว่าการ opt-out เป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพราะโดยหลักแล้วสมาชิกกลุ่มจะต้องผูกพันตามคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่ม แต่หากสมาชิกกลุ่มคนดังกล่าวเห็นว่าตนเองจะไม่ได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือไม่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินคดีของทนายความประจำกลุ่มหรือผู้แทนโจทก์ หากสมาชิกผู้นั้นต้องการที่จะฟ้องคดีด้วยตนเอง สมาชิกผู้นั้นก็สามารถแสดงเจตนาต่อศาลเพื่อขอออกจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นได้ เพื่อที่จะไม่ต้องผูกพันในคำพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยที่สมาชิกที่ต้องการออกจากกลุ่มต้องแสดงเจตนาออกจากกลุ่มภายในเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดเวลาให้สมาชิกใช้สิทธิออกจากการกลุ่มนั้นต้องเป็นระยะเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกกลุ่มสามารถพิจารณาได้ว่า

²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 “...คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง...”

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(11) บัญญัติว่า “คู่ความ” หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำฟ้อง หรือถูกฟ้องต่อศาล และเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมาย หรือในฐานะทนายความ

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/35 “คำพิพากษาของศาลมีผลเป็นการผูกพันคู่ความและสมาชิกกลุ่ม”

จะใช้สิทธิออกจากกลุ่มหรือไม่²⁴ ซึ่งหากสมาชิกกลุ่มไม่ใช้สิทธิออกจากกลุ่มภายในกำหนด ก็จะไม่มีการใช้สิทธิออกจากกลุ่มอีก โดยต้องผูกพันตามผลแห่งคำพิพากษา²⁵

2.2.5 คุณสมบัติของผู้แทนโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์

1. ผู้แทนโจทก์

ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะต้องมีผู้แทนโจทก์ เพื่อดำเนินคดีแทนสมาชิก โดยผลแห่งคดีไม่ว่าจะแพ้คดีหรือชนะคดีย่อมมีผลผูกพันสมาชิกกลุ่ม ดังนั้นคุณสมบัติของโจทก์จึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยผู้ที่จะมาเป็นผู้แทนโจทก์ได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีชื่อเรียกร้องและชื่อต่อสู้อีกเหมือนกับสมาชิกกลุ่ม (typicality) และผู้ที่จะเป็นผู้แทนโจทก์ได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีสิทธิฟ้องคดีด้วยตนเองด้วย ซึ่งเงื่อนไขนี้เป็นหลักประกันว่าผู้แทนโจทก์จะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเต็มที่ เนื่องจากการฟ้องคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องสิทธิของผู้แทนโจทก์ด้วยเช่นกัน ทำให้ผู้แทนโจทก์นั้นรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกเหมือนกับรักษาผลประโยชน์ของตนเอง อีกทั้งผู้แทนกลุ่มจะต้องสามารถคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม (adequacy of representation) เนื่องจากโจทก์ในคดีแบบกลุ่มนั้น นอกจากจะฟ้องคดีเพื่อปกป้องสิทธิของตนแล้ว จะต้องทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มบุคคลด้วย เพราะเฉพาะผู้แทนโจทก์เท่านั้นที่เป็นคู่ความในคดีแบบกลุ่ม หากผู้แทนโจทก์ดำเนินคดีไปในทางเสื่อมเสีย อาจส่งผลเสียต่อสมาชิกกลุ่มที่ต้องผูกพันในพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วย

2. ทนายความฝ่ายโจทก์

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ทนายความมีบทบาทสำคัญอย่างมากในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา โดยทนายความต้องออกค่าใช้จ่าย และรวบรวมสมาชิกกลุ่ม และขออนุญาตฟ้องคดีแบบกลุ่ม ซึ่งเมื่อศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ทนายความก็ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามขั้นตอนการพิจารณา และการดำเนินการต่างๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย และต้องหาวิธีการส่งคำบอกกล่าวที่เหมาะสมกับกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้รับความยุติธรรมอย่างทั่วถึง ดังนั้นทนายความประจำกลุ่ม

²⁴ อนุพร อรุณรัตน์, "มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ศึกษากรณีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม" (เอกัตศึกษาทางกฎหมายเศรษฐกิจและธุรกิจ ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 21.

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/18 "ห้ามมิให้สมาชิกกลุ่มที่ได้ออกจากกลุ่มยื่นฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันกับที่โจทก์ฟ้อง และหากสมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ยื่นฟ้องคดีไว้ก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาของการออกจากกลุ่ม ให้ศาลที่ได้รับฟ้องในวันมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ"

จึงต้องมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการว่าความในเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีแบบกลุ่ม และนายความต้องมีผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกับผู้แทนโจทก์และสมาชิกในกลุ่มบุคคลด้วย เช่น นายความฝ่ายโจทก์เคยดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการในบริษัทจำเลย หรือทราบข้อมูลลับ ที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของจำเลย ซึ่งรวมถึงนโยบายของบริษัทที่ว่าเลือกปฏิบัติหรือไม่เลือก ปฏิบัติในการจ้างงานภายในบริษัทจำเลย ศาลเห็นว่าหากผู้แทนโจทก์ถูกเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน จริงๆ นายความโจทก์อาจจะตกเป็นจำเลยในคดีนี้ได้เช่นกัน ศาลจึงเห็นว่านายความโจทก์ มีผลประโยชน์ขัดกับผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม²⁶ เป็นต้น

2.2.6 การส่งคำบอกกล่าวในคดีแบบกลุ่ม

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ส่งผลให้ผลแห่งคดีแบบกลุ่มไม่ว่าจะเป็น ผลดีหรือผลร้ายจะมีผลผูกพันสมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ใช้สิทธิออกจากกลุ่ม ดังนั้นจึงต้องมีการส่ง คำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพื่อประกาศให้สมาชิกกลุ่มว่ามีการดำเนินคดี แบบกลุ่ม และแจ้งสิทธิต่างๆเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกทราบ เพื่อให้สมาชิก ดำเนินการใดๆเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนได้²⁷ เช่น สมาชิกกลุ่มสามารถพิจารณาว่าจะใช้สิทธิ เป็นสมาชิกกลุ่มต่อไป หรือจะใช้สิทธิออกจากกลุ่มเพื่อมาฟ้องเป็นคดีด้วยตนเอง

ส่วนเรื่องของการที่จะทราบได้ว่ามีบุคคลใดเป็นสมาชิกกลุ่มบ้าง อาจพิจารณาได้จาก ลักษณะคดี เช่น คดีแรงงาน สามารถดูได้จากทะเบียนลูกจ้างของนายจ้างที่เป็นจำเลยว่าเป็นใคร เป็นลูกจ้างบ้าง หากนายจ้างปิดกิจการกะทันหัน เลิกจ้างลูกจ้างทุกคน ผู้แทนโจทก์ที่เป็นลูกจ้าง ในบริษัทที่ได้รับความเสียหายสามารถยื่นฟ้องต่อศาลแรงงานกลางและขออนุญาตให้ดำเนินคดี แบบกลุ่ม เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาต ก็ต้องส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้แก่ สมาชิกกลุ่มตามรายชื่อลูกจ้างที่ทราบนั้น กรณีนี้จึงไม่มีความยุ่งยากในการติดตามหรือค้นหาว่า มีบุคคลใดบ้างเป็นสมาชิกกลุ่ม²⁸

ในเรื่องของการส่งคำบอกกล่าว บทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของ ประเทศไทย กำหนดให้ส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ ว่าเป็นบุคคลใด และประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลายเป็นเวลา 3 วันติดต่อกัน รวมทั้งทาง

²⁶ น้าแท้ บุญมีส้าง, "การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อม," หน้า 11.

²⁷ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 2 ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น หมวด 4 การ ดำเนินคดีแบบกลุ่ม, หน้า 59.

²⁸ เรื่องเดียวกัน., หน้า 65-66.

สื่อมวลชนอื่น หรือวิธีการอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรให้ประกาศด้วย²⁹ และศาลอาจสั่งให้เผยแพร่คำบอกกล่าวและประกาศตามที่กฎหมายกำหนด โดยปิดประกาศไว้ที่ศาล ทางเว็บไซต์ของศาล สำนักงานศาลยุติธรรม หรือเว็บไซต์อื่นใด หรือสื่อมวลชนหรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร เช่น การส่งข้อความผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การจัดการประชุมสมาชิกกลุ่ม การกระจายเสียงทางสถานีวิทยุชุมชน เป็นต้น³⁰

สำหรับรายการในคำบอกกล่าว ต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างน้อย ได้แก่ ชื่อศาลและเลขคดี ชื่อและที่อยู่ของกลุ่มความและนายความฝ่ายโจทก์ ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน ข้อความที่แสดงว่าศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม และวันเดือนปีที่ศาลมีคำสั่ง สิทธิอื่นๆของสมาชิกกลุ่ม กำหนดวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลของคำพิพากษาที่จะผูกพันสมาชิกกลุ่ม³¹ เพื่อให้สมาชิกสามารถมีส่วนร่วมกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มตามสิทธิและหน้าที่ของตนตามกฎหมาย และหากมีการถอนฟ้องคดีแบบกลุ่ม หรือมีการตกลงประนีประนอมยอมความ หรือมีการเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาด บทบัญญัติกฎหมายก็กำหนดให้ต้องมีการส่งคำบอกกล่าวด้วย โดยต้องแจ้งสิทธิของสมาชิกกลุ่มและผลของคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/15 “ให้ศาลส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ และประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลายเป็นเวลาสามวันติดต่อกันรวมทั้งทางสื่อมวลชนอื่นหรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรคำบอกกล่าวและประกาศอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศาลและเลขคดี
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของกลุ่มความและนายความฝ่ายโจทก์
- (๓) ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน
- (๔) ข้อความที่แสดงว่าศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม และวันเดือนปีที่ศาลมีคำสั่ง
- (๕) สิทธิของสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๑๖ และมาตรา ๒๒๒/๑๗
- (๖) กำหนดวันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้ ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สัปดาห์
- (๗) ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- (๘) ผลของคำพิพากษาที่จะผูกพันสมาชิกกลุ่ม
- (๙) ชื่อและตำแหน่งผู้พิพากษาผู้ออกคำบอกกล่าวและประกาศ”

³⁰ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ.2559 ข้อ 29 “ศาลอาจกำหนดให้เผยแพร่คำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ โดยปิดประกาศไว้ที่ศาล ทางเว็บไซต์ของศาล สำนักงานศาลยุติธรรม หรือเว็บไซต์อื่นใด หรือสื่อมวลชน หรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรอีกด้วยก็ได้ เช่น การส่งข้อความผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์การจัดการประชุมสมาชิกกลุ่ม การกระจายเสียงทางสถานีวิทยุชุมชน เป็นต้น”

³¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/15 “เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ศาลอาจกำหนดให้โจทก์เสนอแผนงานในการเผยแพร่คำบอกกล่าวและประกาศที่จะทำให้สมาชิกกลุ่มทราบข้อมูลอย่างทั่วถึงก็ได้”

หรือตกลงประนีประนอมยอมความ หรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาด และผลของการออกจากความเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้สมาชิกกลุ่มได้ทราบด้วย³²

2.3 การแบ่งกลุ่มย่อย

2.3.1 ความหมายของการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อย

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเมื่อผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มบางรายมีประเด็นข้อเท็จจริง หรือประเด็นข้อกฎหมาย หรือข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน หรือมีเหตุอันสมควรอื่นๆ ศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อที่ศาลจะได้พิจารณาประเด็นเฉพาะของสมาชิกเหล่านั้น โดยแยกกระบวนการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยออกมาจากกลุ่มบุคคล และมีคำพิพากษาซึ่งมีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยต่อไป

2.3.2 วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อย

การดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยนั้นมีขึ้นเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกกลุ่มบางรายที่มีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องซึ่งมีความแตกต่างจากผู้แทนโจทก์ในบางประการ หรือมีเหตุอันสมควรอื่นๆ ให้ได้รับการพิจารณาไปในการดำเนินคดีแบบกลุ่มคราวเดียวกัน และช่วยลดปัญหาในการที่ศาลอาจจะรับฟังข้อเท็จจริงเดียวกันแตกต่างกัน ทำให้คำพิพากษาในเรื่องเดียวกันไม่ขัดแย้งกัน และช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี จากการที่สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นไม่ต้องใช้สิทธิออกจากกลุ่มเพื่อไปฟ้องเป็นคดีใหม่ อีกทั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยยังเป็นการลดความซับซ้อนในการดำเนินคดี สำหรับกรณีที่สมาชิกกลุ่มมีรายละเอียดข้อเท็จจริง หรือมีการกล่าวอ้างข้อกฎหมายหลายข้ออีกด้วย

³² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/31 “คำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ และมาตรา ๒๒๒/๓๐ อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศาลและเลขคดี
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของคู่ความ
- (๓) ข้อความโดยย่อของคำฟ้องและลักษณะของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจน
- (๔) ข้อความโดยย่อของการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วและเหตุที่ต้องมีคำบอกกล่าวและประกาศ
- (๕) สิทธิของสมาชิกกลุ่มและผลของคำสั่งอนุญาตของศาลตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ มาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือมาตรา ๒๒๒/๓๐ แล้วแต่กรณี
- (๖) ผลของการออกจากความเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ หรือ มาตรา ๒๒๒/๓๐ แล้วแต่กรณี
- (๗) ชื่อและตำแหน่งผู้พิพากษาผู้ออกคำบอกกล่าวและประกาศ”

2.4 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความ

2.4.1 หลักทั่วไปในการตกลงประนีประนอมยอมความ

การตกลงประนีประนอมยอมความเป็นที่สุดแห่งความยุติธรรม เพราะการที่คู่ความสามารถตกลงกันได้ ทำให้ไม่มีใครแพ้ ใครชนะ อีกทั้งทำให้คดีเสร็จสิ้นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นในคดีทั่วไปจึงสนับสนุนให้คู่ความมีการตกลงประนีประนอมยอมความ ซึ่งการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้นำแนวคิดนี้มาใช้ด้วยแต่มีข้อแตกต่างกับการตกลงประนีประนอมยอมความของคดีทั่วไปในสาระสำคัญคือการตกลงหรือประนีประนอมยอมความในคดีทั่วไปนั้น บทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่าการประนีประนอมยอมความ คือ สัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยการผ่อนผันให้แก่กัน³³

หลักเกณฑ์ในการตกลงประนีประนอมยอมความ คือ

- 1) ต้องมีคู่สัญญาสองฝ่าย ฝ่ายละกี่คนก็ได้
- 2) เป็นการตกลงระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่ หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไป

อีกทั้งบทบัญญัติกฎหมายนั้นกำหนดเรื่อง ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความไว้ว่า การประนีประนอมยอมความมีผลทำให้ข้อเรียกร้องเดิมเป็นอันระงับไป³⁴ เพราะแต่ละฝ่ายได้ยอมสละแล้ว กล่าวคือมูลหนี้เดิมที่เป็นข้อพิพาทนั้นระงับไป โดยที่คู่สัญญาต้องมาผูกพันกันตามสัญญาตกลงประนีประนอมยอมความที่ทำขึ้นใหม่

รวมทั้งคู่ความมีอิสระในการทำข้อตกลงเพื่อยุติคดีความระหว่างกัน โดยที่ศาลจะไม่เข้ามาแทรกแซงข้อตกลงดังกล่าว ซึ่งศาลมีเพียงหน้าที่พิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น และข้อตกลงประนีประนอมยอมความนั้นต้องไม่เป็นข้อตกลงที่ฝ่าฝืนกฎหมาย³⁵ เช่น นายเขียว และนายขาว ทำสัญญาตกลงประนีประนอมยอมความกันว่า หากนายเขียวยอมปลดหนี้ให้แก่ นายขาว นายขาวจะยอมขนส่งยาเสพติดไปส่งที่ประเทศพม่าให้ ข้อตกลงประนีประนอมยอมความนี้

³³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 “อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน”

³⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 “ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน”

³⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 “ในคดีที่คู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจดยุติคดีโดยเด็ดขาดความแห่งข้อตกลงประนีประนอมยอมความไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น”

ไม่สามารถใช้บังคับได้ เพราะเนื้อหาของสัญญาขัดต่อกฎหมายว่าด้วยความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้นคดีจึงยังไม่ยุติด้วยการตกลงประนีประนอมยอมความ

2.4.2 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความในคดีแบบกลุ่ม

ส่วนการตกลงหรือประนีประนอมยอมความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นศาลจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพิจารณาข้อตกลงประนีประนอมยอมความระหว่างผู้แทนโจทก์ หนายความฝ่ายโจทก์ กับ จำเลย เมื่อศาลพิจารณาข้อตกลงประนีประนอมยอมความที่ผู้แทนโจทก์ เสนอมาแล้วเห็นว่ามีความเหมาะสมและยุติธรรมเพียงพอจึงจะมีคำสั่งอนุญาตให้ข้อตกลงประนีประนอมยอมความนั้นมีผลใช้บังคับได้ เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นการดำเนินคดี โดยผู้แทนโจทก์และหนายความฝ่ายโจทก์เป็นสำคัญ ซึ่งผลของกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม ทุกขั้นตอนที่กระทำโดยผู้แทนโจทก์และหนายความโจทก์มีผลผูกพันสมาชิกในกลุ่มบุคคล ที่ไม่ได้เข้า มามีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาด้วย ดังนั้นศาลจึงต้องมีความระมัดระวังเพื่อปกป้องผลประโยชน์ ให้แก่สมาชิกกลุ่มเหล่านั้น โดยป้องกันมิให้ผู้แทนโจทก์ทำข้อตกลงประนีประนอมยอมความที่นำมาซึ่ง ประโยชน์ของตนเพียงฝ่ายเดียว อีกทั้งบางครั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจทำให้ฝ่ายโจทก์มีอำนาจ ต่อรองที่สูงกว่าจำเลย ทำให้ข้อตกลงประนีประนอมยอมความเอาเปรียบจำเลยมากเกินไปได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้ศาลเข้ามามีบทบาทพิจารณาอนุญาตข้อตกลงประนีประนอมดังกล่าว อันจะทำให้ การดำเนินคดีแบบกลุ่มนำมาซึ่งความยุติธรรมแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้แทนโจทก์และ หนายความประจำกลุ่มต้องส่งหนังสือบอกกล่าวถึงการตกลงประนีประนอมยอมความให้แก่สมาชิก ในกลุ่มทุกคนได้ทราบ เพื่อให้สมาชิกที่ไม่ได้เข้ามาในคดีซึ่งไม่เห็นด้วยกับข้อตกลงประนีประนอม ยอมความนั้นมีสิทธิที่จะคัดค้าน หรือใช้สิทธิ opt-out ไปฟ้องเป็นคดีใหม่ด้วยตนเองต่อไปได้

2.4.3 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย

เนื่องด้วยผู้แทนโจทก์ในคดีแบบกลุ่มสามารถตกลงประนีประนอมยอมความกับจำเลย เพื่อยุติคดีได้ ดังนั้นหากมีการแบ่งกลุ่มย่อย ซึ่งกลุ่มย่อยเสมือนเป็นกลุ่มอีกกลุ่มหนึ่งนั้น จึงควรมีสิทธิ เหมือนกลุ่มโดยทั่วไปด้วย โดยให้ผู้แทนโจทก์ของกลุ่มย่อยมีสิทธิในการตกลงหรือประนีประนอม ยอมความกับจำเลยเพื่อยุติคดีของกลุ่มย่อยได้ด้วยเช่นกัน เพราะการตกลงหรือประนีประนอมยอม ความนั้นทำให้การดำเนินคดีเสร็จไปโดยเร็ว หากสมาชิกในกลุ่มย่อยพอใจในข้อตกลงประนีประนอม ยอมความนั้นก็จะสามารถได้รับประโยชน์จากข้อตกลงดังกล่าวไปได้ในทันที มิต้องรอผลแห่งคดีของ กลุ่มบุคคล อันก่อให้เกิดความล่าช้าในการได้รับการเยียวยาความเสียหาย โดยให้นำหลักเกณฑ์ของ

การตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มบุคคลมาใช้ในการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยด้วย คือ ข้อตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยจะมีผลต่อเมื่อศาลให้การรับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความนั้นแล้ว เพื่อให้ศาลพิจารณาถึงความเหมาะสมและความยุติธรรมอันเป็นประโยชน์แก่สมาชิกในกลุ่มย่อยทุกคนด้วย และต้องมีการส่งหนังสือบอกกล่าวถึงขั้นตอนการตกลงหรือประนีประนอมยอมความให้แก่สมาชิกในกลุ่มย่อยเพื่อให้สมาชิกของกลุ่มย่อยที่ไม่เห็นด้วยกับข้อตกลงประนีประนอมยอมความนั้นมีสิทธิคัดค้าน หรือใช้สิทธิออกจากกลุ่มย่อยต่อไป

2.5 หลักเกณฑ์การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศไทย

2.5.1 เจื่อนไขเบื้องต้นในการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

1. กลุ่มบุคคลต้องมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน

กลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้ตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยนั้นต้องเป็นกรณีที่มีปัญหาข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันทุกประการ³⁶ เช่น

ตัวอย่างที่ 1 กรณีไฟไหม้ซานติกาผ้า ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและถึงแก่ความตายเป็นจำนวนมาก³⁷ ซึ่งสมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน คือ ไฟไหม้ก่อให้เกิดความเสียหาย และมีหลักกฎหมายเดียวกัน คือ กฎหมายลักษณะละเมิด จึงสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้

ตัวอย่างที่ 2 ผู้ประกอบธุรกิจได้ผลิตนมขึ้นมาในคราวหนึ่ง ปรากฏว่าการผลิตคราวดังกล่าวไม่ได้มาตรฐานและมีการกระจายนมไปแจกให้นักเรียนทั่วประเทศ ทำให้นักเรียนที่บริโภคนมท้องเสียเป็นจำนวนมาก จึงเป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดจากข้อเท็จจริงเดียวกัน คือ นมเสีย และต้องพิจารณาข้อกฎหมายอย่างเดียวกันตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้า

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 บัญญัติว่า “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม”

³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8565-8566/2558

ที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ว่าผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่³⁸ จึงสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้

ตัวอย่างที่ 3 นายจ้างซึ่งเป็นโรงงานทอผ้าไม่ได้จัดอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยในการทำงานอย่างได้มาตรฐานและเพียงพอ ทำให้ลูกจ้างต้องสูดฝุ่นฝ้ายเข้าไป เป็นผลให้ลูกจ้างป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ³⁹ เป็นกรณีที่มีข้อเท็จจริงเดียวกัน คือลูกจ้างได้รับความเสียหายจากการที่นายจ้างไม่ได้จัดอุปกรณ์เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยในการทำงานอย่างได้มาตรฐาน และต้องพิจารณาหลักกฎหมายเดียวกันตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ว่านายจ้างต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ลูกจ้างหรือไม่ จึงสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้

2. สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์ มีลักษณะเดียวกับของกลุ่มบุคคล

กลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันนอกจากจะต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันแล้ว บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยยังกำหนดเงื่อนไขอีกข้อหนึ่งคือ ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีชื่อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่มีลักษณะเดียวกันด้วย⁴⁰ คือหากบุคคลในกลุ่มมีการฟ้องร้องคดีต่างหากจากกันแล้วจะมีชื่อเรียกร้องและข้อต่อสู้เป็นอย่างเดียวกัน เพื่อเป็นหลักประกันว่าโจทก์จะดำเนินคดีอย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มทุกคน

ตัวอย่างที่ 1 กรณีความเสียหายเกิดจากผู้ประกอบการผลิตสินค้าอันตรายออกวางจำหน่าย ทำให้ผู้บริโภคสินค้าดังกล่าวได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก หากสมาชิกกลุ่มและโจทก์เป็นผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากการบริโภคสินค้าดังกล่าว เป็นกรณีที่โจทก์มีสิทธิเหมือนสมาชิกกลุ่ม ดังนั้นโจทก์จึงมีคุณสมบัติในการเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยตนเอง หากสมาชิกกลุ่มฟ้องร้องคดีด้วยตนเอง สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาที่สมาชิกกลุ่มจะบรรยายย่อมมี

³⁸ เอื้อน ขุนแก้ว, การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการขออนุญาตฎีกา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2560), หน้า 10.

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5185-5221/2553

⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(1) “ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลจัดส่งสำเนาคำฟ้องและคำร้องเช่นนั้นไปให้จำเลย เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๐” และมาตรา 222/10 “คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย...”

ลักษณะเช่นเดียวกับคำฟ้องของโจทก์ แต่หากโจทก์เป็นเพียงผู้ซื้อสินค้าขึ้นมาเพื่อจำหน่ายแต่ได้รับความเสียหายเนื่องจากสินค้าที่จำหน่ายนั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทำให้ต้องรับผิดชอบกับผู้ซื้อสินค้าขึ้นไป โจทก์ย่อมไม่มีคุณสมบัติเป็นสมาชิกกลุ่ม เพราะสภาพแห่งข้อหาที่สมาชิกกลุ่มจะบรรยายในการฟ้องร้องด้วยตนเองแตกต่างจากการบรรยายฟ้องของโจทก์ อีกทั้งคำขอบังคับนั้นมุ่งบังคับเรียกเอาค่าเสียหายที่แตกต่างกัน กรณีนี้จึงมีสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีความแตกต่างกัน⁴¹

ตัวอย่างที่ 2 โรงงานฟอกหนังปล่อยน้ำเสียซึ่งมีสารพิษลงในแม่น้ำเป็นเวลานาน ทำให้ปลาที่จับในกระชังที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ในแม่น้ำตาย ชาวในนาของชาวนาหลายรายที่ใช้น้ำจากแม่น้ำนั้นทำให้ต้นข้าวตายจำนวนหลายไร่ และโรงเลี้ยงหมูหลายโรงที่ใช้น้ำในแม่น้ำนั้นเลี้ยงหมูทำให้หมูตายเป็นจำนวนมาก บุคคลที่ได้รับความเสียหายดังกล่าวมีสิทธิได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทน ซึ่งเป็นสิทธิอย่างเดียวกันและเป็นความเสียหายจากการใช้น้ำเหมือนกัน แต่ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงโรงงานที่เป็นโรคทางเดินหายใจอันเกิดจากการสูดดมกลิ่นน้ำเสียนั้นมีลักษณะความเสียหายที่ไม่เหมือนกับประชาชนที่ใช้น้ำเสีย จึงไม่ใช่กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มของบุคคลที่ใช้น้ำเสีย แต่เป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นโรคทางเดินหายใจอีกกลุ่มหนึ่งต่างหาก⁴²

3. สมาชิกกลุ่มต้องมีจำนวนมากทำให้การดำเนินคดีอย่างคดีสามัญยุ่งยากและไม่สะดวก

กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มต้องประกอบด้วยสมาชิกเป็นจำนวนมาก⁴³ แต่บทบัญญัติกฎหมายมิได้กำหนดจำนวนสมาชิกขั้นต่ำเอาไว้ โดยให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาว่ากลุ่มนั้นมีสมาชิกมากพอหรือไม่ ซึ่งศาลต้องดูตามพฤติการณ์เป็นรายคดีไป ในการพิจารณาว่าสมาชิกกลุ่มมีจำนวนมากหรือไม่นั้น ศาลต้องพิจารณาถึงจำนวนสมาชิกและความยากลำบากในการที่

⁴¹ สรวิต ลิ้มปรีงชัย, "แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม," *ตุลพาห:* หน้า 80-81.

⁴² ไพโรจน์ วายุภาพ, *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 2 ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น หมวด 4 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม*, หน้า 20.

⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(3) "ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลจัดส่งสำเนาคำฟ้องและคำร้องเช่นนั้นไปให้จำเลย เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลว่ากลุ่มบุคคลมีสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญจะทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่สะดวก"

จะให้บุคคลต่างๆเข้ามาเป็นคู่ความด้วยกัน โดยพิจารณาถึงสภาพภูมิศาสตร์ การกระจายตัวของสมาชิกในกลุ่มบุคคลนั้นประกอบด้วย⁴⁴

ในการพิจารณาถึงความยุ่งยากและไม่สะดวก อาจพิจารณาจากส่วนได้เสียของสมาชิกกลุ่มแต่ละราย หากผู้แต่ละรายมีส่วนได้เสียเป็นจำนวนไม่มาก หากฟ้องคดีด้วยตนเองจะทำให้ยุ่งยากและไม่สะดวกเพราะภาระในการนำสืบพยานหลักฐานและมีค่าใช้จ่ายตามมา หรืออาจพิจารณาจากภูมิฐานะของสมาชิกกลุ่ม หากอยู่กระจัดกระจายกันไปทำให้การรวมเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีเดียวกันซึ่งเป็นคดีสามัญอาจจะยุ่งยาก เพราะแม้ว่าจะสามารถแต่งตั้งทนายความหรือผู้แทนร่วมได้ แต่บุคคลเหล่านั้นอาจต้องเข้ามาร่วมกระบวนการพิจารณาด้วยตนเองในหลายๆส่วน เช่น การเบิกความเป็นพยานเพื่อพิสูจน์ส่วนได้เสียของตน กรณีตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือความเสียหายที่เกิดจากการปกปิดข้อมูลในการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ หากผู้ซื้อหลักทรัพย์แต่ละรายมาฟ้องคดีด้วยตนเองอาจจะทำให้เกิดความไม่คุ้มค่าในการดำเนินคดี เพราะค่าเสียหายของผู้เสียหายแต่ละรายอาจมีจำนวนไม่มากนัก และผู้ซื้อหลักทรัพย์อาจจะอยู่กระจัดกระจายกันก็ได้ ทำให้การดำเนินคดีด้วยตนเองอาจไม่คุ้มค่าเพราะมีภาระและค่าใช้จ่ายสูง⁴⁵

4. การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะช่วยระงับข้อพิพาทได้ดีกว่าการดำเนินคดีแบบสามัญ

การดำเนินคดีแบบกลุ่มที่จะช่วยระงับข้อพิพาทได้ดีกว่าการดำเนินคดีแบบสามัญ⁴⁶ เช่น ถ้ามีการแยกฟ้อง อาจจะเสี่ยงต่อการที่คำพิพากษาในคดีเหล่านั้นไม่สอดคล้องกัน หรืออาจจะมีวัตถุประสงค์เฉพาะว่าถ้าให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะสามารถหลีกเลี่ยงความลำเอียงหรือความอยุติธรรมได้ โดยพิจารณาทั้งทางฝ่ายโจทก์และสมาชิกกลุ่มและพิจารณาจากฝ่ายจำเลยด้วย

ส่วนการระงับข้อพิพาทได้ดีกว่าการดำเนินคดีแบบสามัญนั้น อาจจะพิจารณาทางด้านของสมาชิกกลุ่มซึ่งมีลักษณะที่ว่า จำเลยมีทรัพย์สินจำกัด หากสมาชิกกลุ่มรวมกันฟ้องแล้วจะมีค่าเสียหายจำนวนมาก ถ้าให้ต่างคนต่างแยกฟ้อง ผู้ที่ฟ้องคดีไปก่อนก็จะได้ประโยชน์ไปก่อน โดยที่ผู้ฟ้องคดีภายหลังอาจไม่ได้รับค่าเสียหายเลย เนื่องจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้มีไม่เพียงพอชำระหนี้

⁴⁴ เอื้อน ขุนแก้ว, การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการขออนุญาตฎีกา, หน้า 8-9.

⁴⁵ สรวดี ลิ้มปรีงษ์, "แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม," ตุลพาท: หน้า 82-83.

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(4) “ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลจัดส่งสำเนาคำฟ้องและคำร้องเช่นนั้นไปให้จำเลย เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าการดำเนินคดีอย่างคดีสามัญ”

ดังนั้นจะเห็นว่าผลของคำพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จะมีการเฉลี่ยค่าเสียหายให้แก่สมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะมีความเป็นธรรมมากกว่าการดำเนินคดีแบบสามัญ ส่วนของจำเลย การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นประโยชน์ในแง่ที่ว่าจำเลยไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทาง รวมถึงไม่ต้องเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีเป็นรายคดีไป ซึ่งกรณีนั้นจำเลยจะเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมากกว่า⁴⁷

ในการพิจารณาองค์ประกอบนี้ ศาลควรคำนึงถึงการบริหารจัดการคดีทั้งในส่วนการพิจารณาพิพากษาของศาล รวมถึงพิจารณาปัญหาและอุปสรรคที่อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่มีประสิทธิภาพที่อาจเกิดขึ้นในชั้นขอรับชำระหนี้ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ดูแลด้วย เช่น หากลักษณะของความเสียหายที่สมาชิกแต่ละรายได้รับและการประเมินค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยควรจะต้องชำระให้แก่สมาชิกกลุ่มนั้นแตกต่างกันมาก อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากและไม่มีประสิทธิภาพในภายหลัง หรือหากกำหนดหลักเกณฑ์การคำนวณค่าสินไหมทดแทนโดยใช้หลักเกณฑ์กลางเดียวกัน อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่สมาชิกกลุ่มได้ เพราะสมาชิกกลุ่มอาจมีลักษณะความเสียหายที่ต้องการวิธีการเยียวยาความเสียหายที่แตกต่างกัน⁴⁸

สำหรับปัญหาการบริหารจัดการคดีแบบกลุ่มอาจเกิดขึ้นในคดีละเมิดที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก เช่นความเสียหายเกิดจากสินค้าของจำเลยมีส่วนผสมของแร่ใยหินทำให้ผู้ที่ใกล้ชิดหรือสัมผัสอาจเป็นมะเร็งปอด โดยอาจเกิดปัญหาเรื่องการหาวิธีการเยียวยาหรือการคำนวณค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแต่ละคน เพราะผู้เสียหายแต่ละคนได้รับความเสียหายเป็นระยะเวลาแตกต่างกันและลักษณะการสัมผัสที่แตกต่างกัน ลักษณะความเสียหายของสมาชิกกลุ่มจึงแตกต่างกัน จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาการวางหลักเกณฑ์ในการกำหนดให้จำเลยต้องชำระและการพิสูจน์ในชั้นขอรับชำระหนี้ หรือความเสียหายจากการโฆษณาที่มีลักษณะหลอกลวงของจำเลย แต่โฆษณาของจำเลยที่เผยแพร่มีหลายรูปแบบซึ่งมีลักษณะและข้อความที่แตกต่างกัน จึงเกิดปัญหาว่าการพิสูจน์และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการโฆษณาแต่ละแบบกับความเสียหายที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้รับ และการกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่สมาชิกกลุ่มแต่ละประเภททำได้ยาก เป็นเหตุให้ศาลเห็นว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีนี้เป็นเรื่องที่ไม่มีความมีประสิทธิภาพได้ดีกว่าการดำเนินคดีสามัญ เพราะจะเกิดปัญหาในประเด็นที่มีลักษณะเฉพาะตัวของสมาชิกแต่ละคนในภายหลัง⁴⁹

⁴⁷ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1424-11/2547," วันพุธที่ 11 เมษายน 2547.

⁴⁸ สรวดี ลิ้มปรีงษ์, "แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม," ตุลาคม: หน้า 84.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน., หน้า 84-85.

5. ผู้แทนกลุ่มต้องมีความสามารถที่จะต้องปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม

ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ผู้แทนโจทก์ต้องเป็นผู้ดำเนินคดีตั้งแต่เวลาที่คดีเริ่มต้นไปจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ดังนั้นผู้แทนโจทก์จึงต้องสามารถรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม⁵⁰ เพราะผลของคำพิพากษาย่อมผูกพันสมาชิกในกลุ่มทุกคน โดยในการพิสูจน์เรื่องความสามารถในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนมีความสามารถในการดำเนินคดี หากไม่สามารถพิสูจน์ได้อาจจะทำให้ฝ่ายจำเลยคัดค้านการดำเนินคดีแบบกลุ่มของโจทก์ได้

แนวทางเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจใช้ประกอบการพิจารณาความเหมาะสมและความสามารถของนายกลุ่ม เช่นเรื่องประวัติ การศึกษาอบรมที่เกี่ยวข้อง ประสบการณ์ในคดีลักษณะที่นำมาฟ้องและประสบการณ์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม⁵¹ โดยกำหนดให้ศาลอาจให้นายความที่โจทก์เสนอให้เป็นนายความประจำกลุ่มแถลงรายละเอียดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเรื่องต่างๆ เพื่อให้ศาลใช้ประกอบการพิจารณาได้ อีกทั้งศาลอาจกำหนดให้นายความแถลงให้ทราบเรื่องประมาณการระยะเวลาในการทำงาน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งค่าใช้จ่ายในการดำเนินการนั้นจะสัมพันธ์กับการคิดกำหนดเงินรางวัลนายความต่อไป⁵²

6. กลุ่มบุคคลมีลักษณะเฉพาะที่ชัดเจนเพียงพอให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(5) “ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ศาลจัดส่งสำเนาคำฟ้องและคำร้องเช่นนั้นไปให้จำเลย เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าโจทก์ได้แสดงให้เห็นว่าโจทก์เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีคุณสมบัติ ส่วนได้เสียรวมตลอดทั้งการได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ถ้ามี และโจทก์รวมทั้งนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม”

⁵¹ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ.2559 ข้อ 15 บัญญัติว่า “เพื่อประกอบการพิจารณาว่านายความที่โจทก์เสนอให้เป็นนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรมได้หรือไม่ ศาลอาจให้นายความที่โจทก์เสนอแถลงให้ศาลทราบถึงประวัติ ประสบการณ์ ความเข้าใจและบทบาทหน้าที่ของนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ตลอดจนประมาณการระยะเวลาและการทำงาน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ได้”

⁵² สรวิต ลิ้มปรีงษ์, "แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม," *ตุลพาท*: หน้า 87-88.

เงื่อนไขข้อนี้เป็นเงื่อนไขที่บทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของกฎหมายไทย⁵³ กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ⁵⁴ ซึ่งการที่รู้ว่ากลุ่มบุคคลนั้นมีลักษณะเฉพาะอย่างนั้น ทำให้สามารถทราบว่าคุณใดบ้างจะอยู่ในกลุ่มบุคคลนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม⁵⁵ ผลแห่งคดีจะผูกพันกลุ่มบุคคลมีขอบเขตเพียงใด เพราะหากไม่ทราบขอบเขตกลุ่มที่ชัดเจนแล้วจะทำให้ไม่รู้ว่าบุคคลที่มีคุณลักษณะแบบใดที่จะสามารถใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ได้หรือต้องผูกพันผลแห่งคดีซึ่งไม่อาจนำกรณีเดียวกันนี้ไปฟ้องร้องเป็นคดีแยกฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่ง⁵⁶

การกำหนดลักษณะเฉพาะกลุ่มนั้นจะต้องมีความชัดเจน สามารถที่จะชี้ได้ว่าบุคคลใดอยู่ในกลุ่มบ้าง โดยจะต้องไม่กว้างหรือมีความหมายคลุมเครือ เช่น หากจะกำหนดกลุ่มบุคคลว่าบุคคลได้รับผลกระทบจากการที่โรงงานปล่อยน้ำเสียออกมา จะเป็นคำที่กว้างเกินไป เพราะไม่ทราบว่าได้รับผลกระทบด้านใด และเมื่อใด ดังนั้น การกำหนดกลุ่มบุคคลควรจะมีไปกับการกระทำของจำเลยและประกอบด้วยขอบเขตทางภูมิศาสตร์ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือตัวแปรที่เป็นภาวะวิสัยอันทำให้สามารถกำหนดหรือจำกัดบุคคลที่จะเป็นสมาชิกได้แน่นอน เช่น กำหนดว่ากลุ่มบุคคลที่ได้รับ ความเสียหายทางทรัพย์สินจากการที่จำเลยปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำระหว่างช่วงวันที่ 1 ตุลาคม ถึง 15 ตุลาคม 2558 จากโรงงานของจำเลยซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบล... อำเภอ... จังหวัด...⁵⁷ หรือกำหนดให้ชัดเจนมากขึ้นโดยกำหนดว่าปล่อยน้ำเสียจากโรงงานลงมาเป็นระยะทางกี่กิโลเมตร หรือ “ผู้โดยสารที่ได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยยกเลิกเที่ยวบินที่ ABC 124 ซึ่งบินจากกรุงเทพมหานครไปนิวยอร์ก เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2557”⁵⁸ หรือ “ผู้ที่ซื้อโทรศัพท์เคลื่อนที่ยี่ห้อ X รุ่น Y ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ซื้อโทรศัพท์ที่ใช้แล้วและเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาหรือทำงานในประเทศไทยในขณะที่ซื้อโทรศัพท์ดังกล่าว และต้องไม่เป็นพนักงานของบริษัท Z ซึ่งเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายโทรศัพท์รุ่นดังกล่าว” หรือ “ผู้ที่ซื้อหุ้นของบริษัท A ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2559 ถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 2559 แต่ไม่รวมถึงผู้ที่ซื้อในลักษณะเป็นการซื้อขายรายใหญ่ (Bit lot)”⁵⁹

⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(2) “โจทก์ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันของกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด”

⁵⁴ สรวิต ลิ้มปรีงซี, “แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม,” ตุลพาท: หน้า 88.

⁵⁵ เอื้อน ขุนแก้ว, การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการขออนุญาตฎีกา, หน้า 13.

⁵⁶ สรวิต ลิ้มปรีงซี, “แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม,” ตุลพาท: หน้า 88-89. มีความเห็นว่า แม้ว่าในกฎหมายของต่างประเทศจะกำหนดเรื่องการระบุลักษณะของกลุ่มบุคคลไว้ด้วยแต่ไม่ได้กำหนดเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม.

⁵⁷ เอื้อน ขุนแก้ว, การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการขออนุญาตฎีกา, หน้า 13.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน., หน้า 14.

⁵⁹ สรวิต ลิ้มปรีงซี, “แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม,” ตุลพาท: หน้า 89.

2.5.2 การกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม บัญญัติเงื่อนไขของกลุ่มบุคคลในการฟ้องคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกัน คือกลุ่มบุคคลต้องมีสิทธิอย่างเดียวกัน อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน⁶⁰ กล่าวคือสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์มีลักษณะเดียวกับของกลุ่มบุคคลด้วย⁶¹ ซึ่งเป็นการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลที่จะฟ้องคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันไว้อย่างแคบ เนื่องด้วยคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เห็นว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นเรื่องใหม่ที่ศาล ทนายความ และประชาชน ต้องเตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจอย่างมาก จึงประสงค์ให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มในระยะเริ่มแรกนี้ไม่มีความยุ่งยากและซับซ้อนจนเกินไป ดังนั้นจึงกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลไว้ให้ไม่มีความหลากหลาย⁶²

2.5.3 การแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย

2.5.3.1 แนวความคิดเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทย

ในเรื่องของการแบ่งกลุ่มย่อย ชั้นพิจารณาร่างของคณะอนุกรรมการยกร่างกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น คณะอนุกรรมการฯ ไม่ยอมรับหลักเกณฑ์เรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าควรให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยในกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน เพื่อที่ศาลจะได้รู้ถึงลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันและพิพากษากำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายให้ตรงกับความเสียหายที่แท้จริงเป็นกลุ่มๆไปได้อย่างชัดเจน

⁶⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน...”

⁶¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(1) “สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๐” ประกอบมาตรา 222/10 “คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย...”

⁶² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ครั้งที่ 1418-5/2547," วันพุธที่ 5 กุมภาพันธ์ 2547. หน้า 8.

ดังนั้นการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศไทยจึงเป็นการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น ส่วนประเด็นเรื่องความรับผิดชอบยังเป็นเรื่องเดียวกันของทั้งกลุ่มอยู่เช่นเดิม⁶³

หลักการของกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มส่วนใหญ่จะนำมาจาก Rule 23 แห่ง Federal Rule of Civil Procedure ซึ่งเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในชั้นพิจารณายกร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ผู้ยกร่างมีการปรับขั้นตอนและวิธีปฏิบัติให้สอดคล้องกับกระบวนการพิจารณาของประเทศไทย โดยมีความแตกต่างกับกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาในเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย ซึ่งร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้น กำหนดให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยได้เฉพาะในประเด็นของความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น⁶⁴ เนื่องจากคณะอนุกรรมการผู้ยกร่างเห็นว่าหากใช้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือการอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยเพราะการที่มีประเด็นแห่งคดีที่แตกต่างกันจะเกิดความยุ่งยากในทางปฏิบัติ⁶⁵ ดังนั้น แม้ว่าประเด็นแห่งคดีจะแตกต่างออกไปและจะทำให้เสียเวลาในประเด็นนั้นไปบ้างก็ตาม ก็ควรให้มีการพิจารณาร่วมกันทั้งหมด⁶⁶

2.5.3.2 เหตุของการแบ่งกลุ่มย่อย

เนื่องด้วยบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มกำหนดนิยามของกลุ่มบุคคลไว้ว่า กลุ่มบุคคลต้องมีสิทธิอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน แม้ว่าจะมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม⁶⁷ ดังนั้นบทบัญญัติกฎหมายจึงกำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยไว้เพียงเหตุเดียวเท่านั้น คือศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะกรณีที่บุคคลในกลุ่มมี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁶³ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1441-28/2547 " วันพุธที่ 29 กันยายน 2547.

⁶⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 "ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม และในกรณีเช่นนี้ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด"

⁶⁵ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1455-1/2548."

⁶⁶ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1467-13/2548 " วันพุธที่ 22 มิถุนายน 2548.

⁶⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 "กลุ่มบุคคล" หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีความสัมพันธ์กันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้จะมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม"

ลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น⁶⁸ เพื่อให้สอดคล้องกับนิยามของกลุ่มบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้นั่นเอง

ตัวอย่างการแบ่งกลุ่มย่อยกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกันตามบริบทของกฎหมายไทยในปัจจุบัน เช่น

ตัวอย่างที่ 1 บุคคลในกลุ่มได้รับความเสียหายจากการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน

โรงงานปล่อยน้ำเสีย ทำให้ผู้ที่ใช้น้ำได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำที่แตกต่างกัน บางคนใช้น้ำเพื่อการทำนาข้าว บางคนเลี้ยงกุ้ง บางคนเลี้ยงปลา กรณีความเสียหายต่อการทำนาข้าวอาจให้ค่าเสียหาย 10,000 บาท ส่วนที่ใช้น้ำเพื่อเลี้ยงกุ้งต้องดูว่ากุ้งอยู่ระยะใด หากเพิ่งปล่อยอาจได้รับค่าเสียหายไร่ละ 10,000 บาท หากกำลังจะเก็บเกี่ยวอาจได้รับค่าเสียหายไร่ละ 100,000 บาท จึงจำเป็นต้องแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิสูจน์ความเสียหาย เช่น พิสูจน์ว่ากุ้งเลี้ยงไว้กี่เดือน ปลุกข้าวมาก็เดือน ศาลก็จะพิพากษาว่าความเสียหายของนากุ้ง นาข้าว เป็นอย่างไร เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการกำหนดวิธีชดเชยเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมต่อไป

ตัวอย่างที่ 2 บุคคลกลุ่มมีสถานะทางกฎหมายที่แตกต่างกัน

ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องที่เกิดจากข้อเท็จจริงเดียวกัน คือ ได้รับความเสียหายจากการที่บริษัทจำเลยเลิกกิจการ และมีประเด็นข้อกฎหมายเดียวกัน คือ บริษัทจำเลยกระทำการอันเป็นการผิดสัญญาหรือไม่ และมีข้อเรียกร้องร่วมกัน คือ ต้องการให้บริษัทจำเลยชดเชยความเสียหาย จึงดำเนินคดีเป็นกลุ่มกันได้ แต่เนื่องด้วยสมาชิกในกลุ่มบางส่วนมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างจากผู้แทนโจทก์ คือ สมาชิกกลุ่มบางส่วนได้รับความเสียหายในฐานะของผู้แทนจำหน่าย ที่ซื้อเพชรเพื่อนำมาขาย ซึ่งเมื่อบริษัทจำเลยเลิกกิจการ อาจจะไม่มีการส่งมอบตามสัญญาที่ได้ทำต่อกันไว้ จึงเรียกร้องค่าเสียหายจากการผิดสัญญา หรืออาจจะเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบจากการที่โจทก์ไม่มีสินค้าส่งมอบให้แก่ลูกค้า และสมาชิกกลุ่มบางส่วนได้รับความเสียหายในฐานะของผู้บริโภค ซึ่งอาจจะเรียกร้องค่าเสียหายจากการที่จำเลยไม่สามารถรับผิดชอบในความชำรุด

⁶⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่มและในกรณีเช่นนี้ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด”

บกพร่องของสินค้า เนื่องจากจำเลยเลิกกิจการไปแล้ว⁶⁹ ซึ่งศาลสามารถแบ่งให้กลุ่มย่อย อันจะช่วยให้คดีมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะสามารถแยกกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มเพื่อให้ศาลพิจารณายานหลักฐานถึงความเสียหายที่ผู้เสียหายแต่ละประเภทได้รับ และกำหนดวิธีเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมไปพร้อมกันได้

ตัวอย่างที่ 3 บุคคลในกลุ่มได้รับความเสียหายจากการเจ็บป่วยที่แตกต่างกัน

คดีสารตะกั่วปนเปื้อนลำห้วยคลิตี้⁷⁰ เป็นการฟ้องคดีแพ่ง เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน กรณีผู้ประกอบการเหมืองแร่ก่อให้เกิดมลพิษในลำห้วยคลิตี้ที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีผู้เสียหายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท โดยแยกฟ้องเป็นคนละคดีกัน คือโจทก์ 8 ราย เป็นผู้เสียหายที่มีอาการเจ็บป่วยเป็นโรคสารพิษตะกั่ว⁷¹ ฟ้องเป็นคดีหนึ่ง และโจทก์ 151 ราย เป็นผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบทางสุขภาพจากสารตะกั่ว⁷² ฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่ง

จากคดีตัวอย่างนี้เมื่อพิจารณาตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ผู้เขียนเห็นว่าผู้เสียหายจากทั้งสองคดีนั้นได้รับความเสียหายมาจากการกระทำเดียวกัน คือการประกอบการเหมืองแร่ซึ่งก่อให้เกิดมลพิษใน ลำห้วยคลิตี้ และมีหลักกฎหมายเดียวกัน คือตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และมีข้อเรียกร้องเหมือนกันคือ ฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน จึงสามารถฟ้องคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้ และกรณีนี้มีเหตุให้แบ่งกลุ่มย่อยตามบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทย เพราะเป็นกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน คือ ผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยเป็นโรคสารพิษตะกั่ว และผู้ที่ได้รับผลกระทบทางสุขภาพ ซึ่งผู้ป่วยที่ได้รับความเสียหาย 2 ลักษณะที่แตกต่างกัน ย่อมมีวิธีการเยียวยาความเสียหายที่แตกต่างกัน โดยในคดีของโจทก์ที่มีอาการเจ็บป่วยเป็นโรคพิษสารตะกั่ว ศาลฎีกาพิพากษากำหนดค่าเสียหายให้โจทก์ทั้ง 8 ตามความเสียหายที่แต่ละคนได้รับ ซึ่งโจทก์

⁶⁹ WESTLAW, "Diamond Class Action Settlement, 2006 WL 6499625 (D.N.J.)," [Online] Accessed: September 26 2016. Available from: [https://1.next.westlaw.com/Document/I325ebcfc30ce11dfaad3d35f6227d4a8/View/FullText.html?transitionType=UniqueDocItem&contextData=\(sc.Search\)&userEnteredCitation=2006+WL+6499625+\(D.N.J.\)](https://1.next.westlaw.com/Document/I325ebcfc30ce11dfaad3d35f6227d4a8/View/FullText.html?transitionType=UniqueDocItem&contextData=(sc.Search)&userEnteredCitation=2006+WL+6499625+(D.N.J.))

⁷⁰ มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม, "คดีสารตะกั่วปนเปื้อนลำห้วยคลิตี้" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 7 สิงหาคม 2560. แหล่งที่มา: http://enlawfoundation.org/newweb/?page_id=860

⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 15219/2558

⁷² คดีหมายเลขแดงที่ 2601/2554 ศาลอุทธรณ์ภาค 7 แผนกคดีสิ่งแวดล้อม

แต่ละคนได้รับค่าสินไหมทดแทนไม่เท่ากัน ส่วนคดีของโจทก์ที่ได้รับผลกระทบทางสุขภาพจากสารตะกั่ว ในเบื้องต้นศาลตัดสินให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ทั้ง 150 คน คนละ 300,000 บาท

ด้วยเหตุนี้ทำให้เห็นว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีความสำคัญ เพราะทำให้ผู้เสียหายจำนวนมากที่ได้รับความเสียหายจากสารตะกั่วปนเปื้อนลำห้วยคลิตี้ไม่ต้องมาฟ้องร้องแยกกันเป็น 2 คดีเช่นนี้ และผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมกัน โดยสามารถเลือกให้ผู้เสียหายคนใดคนหนึ่งเป็นโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่ม เพื่อให้ผลผูกพันไปยังผู้เสียหายคนอื่นๆ โดยที่ผู้เสียหายคนอื่นๆไม่จำเป็นต้องเข้ามาเป็นคู่ความในคดีเลย ผู้เสียหายคนอื่นๆนั้นเพียงเข้ามายื่นคำขอรับชำระหนี้เท่านั้น ทำให้ประหยัดเวลาในการเดินทางเข้ามาดำเนินคดี และค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีและค่าใช้จ่ายแก่พยานผู้เชี่ยวชาญที่ต้องมาเบิกความในทั้งสองคดี และเมื่อมีการแบ่งกลุ่มย่อยตามลักษณะความเสียหายก็จะช่วยให้คดีมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะสามารถแยกกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มเพื่อให้ศาลพิจารณายานหลักฐานถึงความเสียหายที่ผู้เสียหายแต่ละประเภทได้รับ และกำหนดวิธีเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมไปพร้อมกันได้

ตัวอย่างที่ 4 บุคคลในกลุ่มได้รับความเสียหายจากสถานะทางกฎหมายที่แตกต่างกัน

โจทก์แต่ละคนต่างเป็นสมาชิกและผู้รับประโยชน์ของสมาชิกจำเลยซึ่งเป็นสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ เมื่อโจทก์อ้างว่าจำเลยเก็บเงินจากสมาชิกไปแล้วไม่นำเงินไปชำระแก่ผู้รับประโยชน์ของสมาชิกที่ถึงแก่ความตาย อันเป็นการผิดสัญญา ขอให้คืนเงินที่สมาชิกถึงแก่ความตายไปแล้ว และสมาชิกที่มีชีวิตอยู่ได้ชำระไปแล้วแก่โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิก และผู้รับประโยชน์ของสมาชิกแต่ละคน⁷³ แม้ว่าคดีนี้สามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ เพราะเป็นกรณีที่บุคคลหลายคนได้รับความเสียหายมาจากการกระทำเดียวกัน คือการผิดสัญญา และมีหลักกฎหมายเดียวกัน คือกฎหมายสัญญา และมีข้อเรียกร้องเดียวกัน คือต้องการให้จำเลยคืนเงิน แต่คดีนี้ผู้เขียนเห็นว่าไม่สามารถแบ่งกลุ่มย่อยได้ เพราะไม่ใช่กรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน แม้ว่าผู้เสียหายจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือผู้เสียหายที่เป็นสมาชิกที่จ่ายเงินไปแต่ยังไม่ถึงแก่ความตายซึ่งต้องการให้จำเลยจ่ายเงินที่ผู้เสียหายได้จ่ายไปแล้วคืน และผู้เสียหายที่เป็นผู้รับประโยชน์ของสมาชิกที่ได้ถึงแก่ความตายไปแล้วโดยต้องการให้จำเลยจ่ายเงินตามข้อตกลง แต่ผู้เสียหายทั้งสอง

⁷³ คำพิพากษาฎีกาที่ 5565/2545

ประเภทนั้นมีลักษณะความเสียหายเหมือนกัน คือความเสียหายตามจำนวนเงินที่ได้จ่ายไปให้แก่จำเลยเหมือนกัน

ตัวอย่างที่ 5 บุคคลในกลุ่มได้รับความเสียหายต่อชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน หม้ออบไอน้ำในโรงงานระเบิดทำให้ประชาชนได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก ศาลอาจสั่งให้นำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยที่ได้รับอันตรายต่อชีวิตร่างกายเป็นกลุ่มหนึ่ง ซึ่งต้องนำสืบถึงการเข้ารับการตรวจและรักษาจากแพทย์ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการรักษา สมาชิกกลุ่มของกลุ่มย่อยนี้เป็นรายคน กับความเสียหายของกลุ่มย่อยที่ทรัพย์สินเสียหายอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งในการนำสืบของศาลอาจต้องออกไปเผชิญสืบตรวจดูทรัพย์สินของสมาชิกกลุ่มของกลุ่มย่อยนี้เป็นรายคน ซึ่งการที่ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเช่นนี้จะทำให้การนำสืบไม่สับสน และเป็นประโยชน์ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้สะดวกด้วย⁷⁴ แต่กรณีนี้ศาลอาจจะเห็นว่าการกำหนดค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดนั้น ศาลอาจจะกำหนดค่าเสียหายทั้งแก่ชีวิตร่างกายและทรัพย์สินไปพร้อมกันได้ โดยไม่ต้องแบ่งกลุ่มย่อย

2.5.3.3 กระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย

เมื่อศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยในกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่มแล้ว บทบัญญัติกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยกำหนดเรื่องกระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยไว้ว่า ศาลอาจจะสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้⁷⁵ ซึ่งการกระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยนั้นเป็นมีไว้เพียงเพื่อประโยชน์ในการนำสืบพยานหลักฐานอันเกี่ยวกับความเสียหายของสมาชิกในกลุ่มย่อย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อศาลในการใช้ประกอบการพิจารณาแนวทางการกำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสมกับลักษณะความเสียหายของกลุ่มย่อยนั้นๆ ซึ่งศาลจะกำหนดเพียงวิธีการเยียวยาความเสียหายเท่านั้น มิใช่กำหนดค่าเสียหาย สำหรับค่าเสียหายนี้เป็นเรื่อง que สมาชิกในกลุ่มย่อยจะต้องไปพิสูจน์ในชั้นบังคับคดีต่อไป

⁷⁴ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 2 ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น หมวด 4 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม, หน้า 94.

⁷⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม...”

อีกทั้งบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นยังกำหนดให้คำสั่งของศาลที่สั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยนั้นเป็นที่สุด⁷⁶ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีไม่ต้องสะดุดหยุดลงซึ่งจะทำให้การดำเนินคดีนั้นล่าช้าออกไป ซึ่งแตกต่างจากคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ที่ไม่ว่าศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ตาม ผู้แทนโจทก์ก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งของศาลต่อไปได้ โดยที่คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด⁷⁷

สำหรับการทำคำพิพากษาของศาลในกรณีที่มีการแบ่งกลุ่มย่อย บทบัญญัติกฎหมายเรื่องการทำคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มกำหนดว่าต้องมีรายการในคำพิพากษาที่ต้องมีรายการตามที่กำหนดไว้ในประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 141 อย่างคดีสามัญ และต้องกล่าวถึงลักษณะโดยชัดเจนของกลุ่มย่อยที่ต้องผูกพันตามคำพิพากษาดังกล่าว⁷⁸ ซึ่งถ้าหากทราบว่าบุคคลใดเป็นสมาชิกกลุ่มของกลุ่มย่อยบ้าง การที่ระบุชื่อและภูมิลำเนาของสมาชิกของกลุ่มย่อยไว้แต่ละคนไว้ด้วยก็ย่อมทำให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น⁷⁹ รวมทั้งศาลต้องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณในการชำระเงิน หรือมาตรการแก้ไขเยียวยาให้แก่สมาชิกในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มให้ชัดเจนด้วย⁸⁰

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁷⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม และในกรณีเช่นนี้ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด”

⁷⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12 วรรคสาม “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่มและในกรณีเช่นนี้ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด”

⁷⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/36(2) “คำพิพากษาของศาลต้องกล่าวหรือแสดงลักษณะโดยชัดเจนของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่จะต้องผูกพันตามคำพิพากษา”

⁷⁹ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 2 ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น หมวด 4 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม, หน้า 132.

⁸⁰ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ.2559 ข้อ 47 “ในกรณีที่มีการแบ่งกลุ่มย่อยตามมาตรา ๒๒๒/๒๔ ให้ศาลกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณในการชำระเงิน หรือมาตรการแก้ไขเยียวยาให้แก่สมาชิกในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มให้ชัดเจนด้วย”

บทที่ 3

การกำหนดลักษณะของกลุ่มบุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม และการแบ่งกลุ่มย่อยในต่างประเทศ

3.1 การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.1 ความนำ

กฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกาบัญญัติไว้ใน Federal Rules of Civil Procedure Rule 23 : Class action อันเป็นหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของสหพันธรัฐ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่นำไปใช้กับกฎหมายสารบัญญัติทุกประเภท โดยการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการฟ้องคดีแพ่งร่วมกันอันเกิดจากสถานการณ์เดียวกันที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก และการฟ้องคดีร่วมกันนั้นเป็นไปได้ยาก⁸¹

ประเทศสหรัฐอเมริกามีแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองของประโยชน์ของประชาชนว่าประชาชนต้องปกป้องรักษามวลประโยชน์ในทางแพ่งด้วยตนเอง ไม่ใช่เรื่องที่รัฐต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือ แม้ว่าเป็นกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ประชาชนเป็นจำนวนมากก็ตาม รัฐก็ไม่เข้ามาแทรกแซง ดังนั้นกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงเป็นการฟ้องร้องโดยประชาชนรวมกลุ่มกันฟ้องคดี โดยที่รัฐจะไม่เข้ามามีบทบาทในคดีแบบกลุ่ม

3.1.2 เงื่อนไขการฟ้องคดีแบบกลุ่ม

3.1.2.1 เงื่อนไขเบื้องต้นในการฟ้องคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(a)

การจะนำคดีเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ผู้แทนโจทก์และทนายความประจำกลุ่มต้องยื่นคำขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยในคำขอนั้นต้องแสดงให้เห็นที่พอใจต่อศาลว่ามีข้อเท็จจริงครบองค์ประกอบของเงื่อนไขเบื้องต้นทั้ง 4 ประการตาม Rule 23(a) ศาลจึงจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ โดยเงื่อนไขทั้ง 4 ประการมีดังนี้

⁸¹ ปราณี สารโร, "การดำเนินคดีแบบกลุ่ม : การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ข้อจำกัดและประโยชน์ที่พึงได้รับ" (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 40.

ประการที่ 1 Numerosity⁸² คือ มีสมาชิกกลุ่มเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะทำให้การรวมสมาชิกในกลุ่มทุกคนให้มาดำเนินคดีสามัญเป็นไปได้ยาก แต่ต้องไม่ใช่ว่าจะเป็นไปได้ซึ่งในเรื่องจำนวนสมาชิกที่มีจำนวนมากนี้ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้กำหนดจำนวนขั้นต่ำเอาไว้ ให้เป็นดุลพินิจของศาลพิจารณาความเหมาะสมสำหรับข้อเท็จจริงนั้นๆ

ประการที่ 2 Commonality⁸³ คือ สมาชิกในกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกัน จะกล่าวต่อไปในข้อ 3.1.3

ประการที่ 3 Typically⁸⁴ คือ ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนโจทก์และสมาชิกในกลุ่มต้องเหมือนกัน เพื่อให้โจทก์รักษาผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกกลุ่มได้อย่างพอเพียง เงื่อนไขนี้ยังมีประโยชน์ต่อศาลในการประมาณจำนวนของสมาชิกในกลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยอีกด้วย

ประการที่ 4 Adequately⁸⁵ คือ ผู้แทนโจทก์และทนายความประจำกลุ่มต้องสามารถทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม เพราะผลแห่งคดีมีผลผูกพันสมาชิกในกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณา ดังนั้นคุณสมบัติของโจทก์และทนายประจำกลุ่มจึงสำคัญมาก

3.1.2.2 เงื่อนไขเบื้องต้นในการฟ้องคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23(b)

การฟ้องคดีแบบกลุ่มนั้น นอกจากผู้แทนโจทก์และทนายความประจำกลุ่มจะต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่ามีข้อเท็จจริงครบถ้วนตามเงื่อนไขเบื้องต้นตาม Rule 23(a) แล้ว ยังต้องแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลอีกว่า เรื่องที่ฟ้องมีความเหมาะสมที่ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มตามหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งตาม Rule 23(b) ดังต่อไปนี้ด้วย

⁸² Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(1) “the class is so numerous that joinder of all members is impracticable”

⁸³ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(2) “there are questions of law or fact common to the class”

⁸⁴ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(3) “the claims or defenses of the representative parties are typical of the claims or defenses of the class”

⁸⁵ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(4) “the representative parties will fairly and adequately protect the interests of the class”

ประการที่แรก⁸⁶ คือ หากให้สมาชิกกลุ่มดำเนินคดีแยกกันจะก่อให้เกิดความเสียหายกรณีใดกรณีหนึ่ง ต่อไปนี้

กรณีที่ 1 ทำให้คำพิพากษาของศาลในแต่ละคดีไม่สอดคล้องกัน ซึ่งก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่จำเลยในการที่ต้องรับผิดชอบผลของคำพิพากษาที่แตกต่างกันสำหรับการกระทำเดียวกัน เช่น กรณีที่มีความเสียหายเกิดจากการออกหุ้นกู้ ผู้ซื้อหุ้นกู้ฟ้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาว่าการออกหุ้นกู้นั้นเป็นโมฆะ หากผู้ซื้อหุ้นกู้อ้างว่าแต่ละคนแยกฟ้องคดีกันเอง อาจเกิดกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาที่ขัดแย้งกัน โดยคดีหนึ่งศาลเห็นว่าหุ้นกู้นั้นมีผลสมบูรณ์ แต่อีกศาลหนึ่งเห็นว่าหุ้นกู้เป็นโมฆะ⁸⁷ หรือกรณีที่จำเลยดำเนินกิจการร้านอาหารที่เปิดเพลงเสียงดัง หากจำเลยถูกฟ้องเป็นหลายคดี ศาลในคดีหนึ่งอาจสั่งให้จำเลยปิดกิจการ แต่ศาลในอีกคดีหนึ่งอาจสั่งให้จำเลยทำการแก้ไขก็ได้ การตัดสินที่แตกต่างกันส่งผลต่อจำเลยในการปฏิบัติตามคำพิพากษา⁸⁸

กรณีที่ 2 ทำให้คำพิพากษาของศาลกระทบต่อผู้เสียหายที่ยังไม่ได้ฟ้องคดี ซึ่งส่งผลให้ผู้เสียหายอาจไม่ได้รับความยุติธรรมที่เพียงพอ หรืออาจทำให้กองทัพสินของจำเลยลดลง ไม่เพียงพอต่อผู้ที่แยกฟ้องคดีในภายหลัง

ส่วนประการที่สอง⁸⁹ คือการฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามจำเลยกระทำการ หรือเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งแสดงสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการจะฟ้องคดีเข้ามาเป็นกลุ่มเดียวกันได้ผู้แทนโจทก์และสมาชิกทุกคนในกลุ่มได้รับผลกระทบจากคำสั่งหรือการกระทำของจำเลย

⁸⁶ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(b)(1) “An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition: the prosecution of separate actions by or against individual members of the class would create a risk of

(A) inconsistent or varying adjudications with respect to individual members of the class which would establish incompatible standards of conduct for the party opposing the class, or

(B) adjudications with respect to individual members of the class which would as a practical matter be dispositive of the interests of the other members not parties to the adjudications or substantially impair or impede their ability to protect their interests...”

⁸⁷ สรวิต ลิ้มปรีงชัย, "แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม," *ตุลพาห:* 52.

⁸⁸ โกศล อัครเดชาบุตร, "ผลกระทบจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ต่อผู้ประกอบการธุรกิจประเภทสินค้า," หน้า 138.

⁸⁹ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(b)(2) “An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition: the party opposing the class has acted or refused to act on grounds generally applicable to the class, thereby making appropriate final injunctive relief or corresponding declaratory relief with respect to the class as a whole...”

หรือจำเลยได้อ้างเหตุผลเดียวกันในการออกคำสั่งหรือการกระทำดังกล่าว เพื่อให้คำพิพากษามีผลผูกพันสมาชิกทุกราย⁹⁰ เช่นกรณีนี้ที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำการละเมิดสิทธิบัตร หากศาลพิพากษารับรองสิทธิของโจทก์ว่าสิทธิบัตรของโจทก์นั้นมีผลบังคับจริง โจทก์อาจขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามจำเลยกระทำการอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิบัตรของโจทก์ต่อไปได้⁹¹ หรือการฟ้องคดีเพื่อห้ามบริษัทดำเนินการตามแผนงานที่ผิดกฎหมาย หรือการฟ้องบังคับให้บริษัทซื้อหุ้นบุริมสิทธิตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ⁹²

สำหรับประการที่สาม⁹³ คือการที่ศาลเห็นว่าปัญหาข้อเท็จจริง หรือปัญหาข้อกฎหมายของกลุ่มมีความสำคัญมากกว่าปัญหาข้อเท็จจริง หรือปัญหาข้อกฎหมายของสมาชิกแต่ละราย และศาลเห็นว่าการฟ้องคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการยุติข้อพิพาทได้อย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีอื่น คดีแบบกลุ่มประเภทนี้มักใช้มากในการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงิน⁹⁴

นอกเหนือจากการที่ผู้แทนโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขครบทุกข้อตาม Rule 23(a) และ (b) แล้ว ศาลยังได้วางบรรทัดฐานในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมที่เรียกว่า Implied Requirement of Ascertainability ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่เพิ่มเข้ามา ว่าโจทก์ต้องกำหนดลักษณะของกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มให้มีความชัดเจน

⁹⁰ สรวิต ลิ้มปรีงษ์, "แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม," ตุลพาท: 53.

⁹¹ อรุโณทัย รักไทยนิยม, "ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการฟ้องร้องคดีและการอนุญาต" (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558), หน้า 50.

⁹² สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, "รายงานการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์." หน้า 6.

⁹³ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(b)(3) "An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition : the court finds that the questions of law or fact common to the members of the class predominate over any questions affecting only individual members, and that a class action is superior to other available methods for the fair and efficient adjudication of the controversy. The matters pertinent to the findings include:

(A) the interest of members of the class in individually controlling the prosecution or defense of separate actions;

(B) the extent and nature of any litigation concerning the controversy already commenced by or against members of the class;

(C) the desirability or undesirability of concentrating the litigation of the claims in the particular forum;

(D) the difficulties likely to be encountered in the management of a class action."

⁹⁴ สรวิต ลิ้มปรีงษ์, "แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม," ตุลพาท: 53.

เพื่อให้รู้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด⁹⁵ ซึ่งจะทำให้ทราบว่ามีผลแห่งคำพิพากษาจะมีผลผูกพันใครบ้างได้อย่างแน่นอน เช่น กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มได้แก่ “ผู้ที่ถือหุ้นของบริษัท A ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2559 ถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 2559 แต่ไม่รวมถึงผู้ที่ซื้อในลักษณะเป็นการซื้อขายรายใหญ่ (Bit lot)”⁹⁶ จากการกำหนดนิยามกลุ่มบุคคลเช่นนี้ทำให้เห็นว่สมาชิกในคดีแบบกลุ่มนี้มีเฉพาะผู้ที่ถือหุ้นของบริษัทจำเลยเท่านั้น ไม่รวมถึงผู้ที่ถือหุ้นจากบริษัทอื่น อีกทั้งต้องซื้อหุ้นระหว่างวันที่กำหนดไว้เท่านั้น และหากเป็นผู้ที่ซื้อหุ้นลักษณะ Bit lot จะไม่ใช่สมาชิกของกลุ่มนี้

3.1.3 การกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล

กลุ่มบุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา⁹⁷ ต้องเป็นกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาข้อเท็จจริง “หรือ” ปัญหาข้อกฎหมายเดียวกัน ซึ่งเป็นการกำหนดนิยามของกลุ่มบุคคลเอาไว้กว้าง กล่าวคือ หากสมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงเดียวกันแต่ข้อกฎหมายต่างกัน หรือจากข้อเท็จจริงที่ต่างกันแต่ข้อกฎหมายเดียวกัน หรือจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกันก็สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้⁹⁸ เพราะประเทศสหรัฐอเมริกามีแนวคิดว่ามีเมื่อเกิดความเสียหายต่อบุคคลเป็นจำนวนมาก ความเสียหายของแต่ละบุคคลย่อมอาจแตกต่างกันไปบ้าง เช่น บริษัทหนึ่งมีข้อบังคับการทำงานที่ขัดต่อกฎหมาย ได้แก่ นโยบายเกี่ยวกับการจ่ายค่าชดเชย และการเลื่อนตำแหน่ง กรณีนี้เป็นกรณีที่สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีปัญหาาร่วมกันจากการที่บริษัทมีข้อบังคับการทำงานที่ขัดต่อกฎหมาย แม้ว่าจะเป็นนโยบายคนละเรื่อง คือนโยบายเกี่ยวกับการจ่ายค่าชดเชยกับนโยบายเกี่ยวกับการเลื่อนตำแหน่ง ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในรายละเอียดเท่านั้น ก็เพียงพอที่จะเข้ามาดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้แล้ว

รวมทั้งข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์กับสมาชิกกลุ่มอาจจะแตกต่างกันได้ เนื่องจากหากสมาชิกในกลุ่มมีรายละเอียดข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน หรือข้อกฎหมายอันเป็นที่มาแห่งสิทธิที่แตกต่างกัน วิธีการเยียวยาความเสียหายย่อมแตกต่างกันไปตามแต่ละข้อเท็จจริงหรือกฎหมายนั้นๆ ด้วย เช่น

⁹⁵ เหตุผลในการพิจารณาการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มใน UNITED STATES DISTRICT COURT SOUTHERN DISTRICT OF NEW YORK, "Mg V. Doe, 13-Cv-4639 (Sas)," [Online] Accessed: May 30 2017. Available from: <https://www.scribd.com/document/294847378/MG-v-DOE-Decision>

⁹⁶ สรวิต ลิมปริงษ์, "แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม," ตุลพาท: 89.

⁹⁷ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(a)(2) “there are questions of law or fact common to the class”

⁹⁸ "Duhaime's Law Dictionary, Commonality Definition ", [Online] Accessed: June 22 2017. Available from: <http://www.duhaime.org/LegalDictionary/C/Commonality.aspx>,

ผู้แทนโจทก์ฟ้องร้องว่าบริษัทมีวิธีการคิดค่าแรงงานขัดต่อกฎหมาย เป็นข้อเท็จจริงเดียวกันของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม แต่สมาชิกกลุ่มมีความเสียหายเกิดจากวิธีการคิดค่าแรงงานที่แตกต่างกัน 3 แบบ ซึ่งเป็นกรณีที่สมาชิกในกลุ่มมีรายละเอียดข้อเท็จจริงแตกต่างกันบางประการ ข้อเรียกร้องจึงแตกต่างกันไปตามรายละเอียดข้อเท็จจริงนั้น ดังนี้

1. การที่นายจ้างไม่จ่ายค่าแรงให้แก่ลูกจ้างในส่วนที่มาทำงานก่อนเวลาและค่าล่วงเวลา ลูกจ้างก็อาจต้องการเรียกร้องให้นายจ้างจ่ายเงินในส่วนดังกล่าว
2. การที่นายจ้างมีวิธีการคิดค่าทำงานล่วงเวลาเหมือนกับการคิดค่าทำงานในวันหยุด ซึ่งตามกฎหมายต้องคิดแตกต่างกัน ลูกจ้างก็อาจต้องการให้กำหนดวิธีการคำนวณใหม่ แล้วให้ชดใช้เงินตามส่วนที่ถูกต้อง
3. การที่นายจ้างไม่นับรวมค่าทำงานกะกลางคืนเข้ากับค่าจ้างปกติเพื่อใช้ในการคำนวณค่าล่วงเวลา ทำให้ลูกจ้างได้รับค่าล่วงเวลาน้อยลง ลูกจ้างก็อาจต้องการให้นับรวมค่าจ้างกะกลางคืนเพื่อใช้คำนวณค่าล่วงเวลาได้ และให้ชดใช้เงินตามส่วนที่ถูกต้อง

ทั้งนี้ ศาลจะพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นศาลจะพิจารณาว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้จะให้คำตอบร่วมกันที่สามารถใช้ได้กับสมาชิกกลุ่มทั้งหมดหรือไม่ หากไม่สามารถหาคำตอบร่วมกันได้ศาลก็จะไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม⁹⁹ ซึ่งศาลจะดูจากข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์ว่าสามารถเยียวยาความเสียหายให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้หรือไม่ หากข้อเรียกร้องซึ่งเกิดจากการกระทำเดียวกันมีความแตกต่างกันเช่นตัวอย่างที่กล่าวไว้ข้างต้น ศาลก็อนุญาตให้ดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ แล้วศาลจึงสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยตามแต่ละข้อเรียกร้อง เพื่อหาแนวทางการเยียวยาความเสียหายร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มย่อยนั้นต่อไป

3.1.4 การแบ่งกลุ่มย่อย

เมื่อบุคคลในกลุ่มอาจมีความหลากหลายเพราะบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดลักษณะของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มไว้กว้าง ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้นกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาจึงกำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยไว้อย่างกว้างเช่นกัน คือศาลจะมี

⁹⁹ สรวิต ลิ้มปรีงษ์, "แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม," ตุลพาท: 49.

คำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เมื่อศาลเห็นว่ามีความเหมาะสม¹⁰⁰ เพื่อให้ศาลใช้การแบ่งกลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหาความหลากหลายของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งอาจจะแบ่งกลุ่มย่อยในกรณีที่ใช้วิธีการเยียวยาความเสียหายให้แก่สมาชิกกลุ่มแตกต่างกัน เช่น กลุ่มย่อยที่ 1 ได้แก่สมาชิกกลุ่มที่ต้องการได้รับการดูแลทางการแพทย์ ส่วนกลุ่มย่อยที่ 2 ได้แก่สมาชิกกลุ่มที่ต้องการได้รับชดเชยเยียวยาความเสียหาย หรืออาจจะแบ่งกลุ่มย่อยในกรณีที่สมาชิกมีปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน แต่มีข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน หรือการแบ่งกลุ่มย่อยเพราะกฎหมายของแต่ละรัฐนั้นมีความแตกต่างกัน เป็นต้น¹⁰¹

3.1.4.1 หลักเกณฑ์การแบ่งกลุ่มย่อยตาม Rule 23(c)(4)(B)

(ก) เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย

การแบ่งกลุ่มย่อยตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดว่าศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มได้เมื่อศาลเห็นว่ามีความเหมาะสม¹⁰² ซึ่งเป็นการให้อำนาจศาลในการพิจารณาแบ่งกลุ่มย่อยไว้กว้างมาก จากการศึกษาตัวอย่างคดีที่ศาลเห็นว่ามีความเหมาะสมให้แบ่งกลุ่มย่อยตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มีดังนี้

1. การแบ่งกลุ่มย่อยกรณีผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน¹⁰³ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1¹⁰⁴ ผู้แทนโจทก์ได้รับความเสียหายจากการกระทำมากกว่าหนึ่งเรื่อง โดยได้รับความเสียหายจากนโยบายเกี่ยวกับการจ่ายค่าชดเชยและการ

¹⁰⁰ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “When appropriate, a class may be divided into subclasses and each subclass treated as a class, and the provisions of this rule shall then be construed and applied accordingly.”

¹⁰¹ Esq. Caroline H. Gentry, "A Primer on Class Certification under Federal Rule 23," [Online] Accessed: November 6 2017 . Available from: https://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/litigation/materials/2014_corporate_counselclseminar/b2_2_a_primer_class_certification_under_federal_rule.authcheckdam.pdf

¹⁰² Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “When appropriate, a class may be divided into subclasses...”

¹⁰³ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “When appropriate, a class may be divided into subclasses...”

¹⁰⁴ Susan Bison-Rapp, "The Use of Subclasses in Class Action Suits under Title VII," *Berkeley Journal of Employment & Labor Law* (January 1987): 139-140.

เลื่อนตำแหน่ง แต่สมาชิกในกลุ่มบางคนได้รับความเสียหายจากนโยบายเพียงเรื่องเดียว คือเรื่องการจ่ายค่าชดเชย หรือการเลื่อนตำแหน่งเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น กรณีนี้ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นว่ามีความจำเป็นต้องแบ่งกลุ่มย่อยออกมาตามแต่ละนโยบาย ได้แก่ กลุ่มย่อยที่ได้รับความเสียหายเกี่ยวกับการจ่ายค่าชดเชย และกลุ่มย่อยที่ได้รับความเสียหายจากการเลื่อนตำแหน่ง โดยสมาชิกที่ได้รับความเสียหายทั้งจากการจ่ายค่าทดแทนและการเลื่อนตำแหน่ง ก็ต้องเข้าเป็นสมาชิกในกลุ่มย่อยทั้งสองกลุ่ม ส่วนสมาชิกที่ได้รับความเสียหายเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เข้าเป็นสมาชิกเฉพาะในกลุ่มย่อยที่ตัวเองได้รับความเสียหายเท่านั้น

ตัวอย่างที่ 2¹⁰⁵ ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญเดียวกัน คือจำเลยคิดค่าแรงและค่าล่วงเวลาของลูกจ้างรายชั่วโมงขัดต่อกฎหมาย แต่มีข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดแตกต่างกัน คือ วิธีการคิดค่าแรงและค่าล่วงเวลามีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

- 1) การที่นายจ้างไม่จ่ายค่าแรงให้แก่ลูกจ้างในส่วนที่มาทำงานก่อนเวลาและค่าล่วงเวลา เรียกว่า under-counting claims
- 2) การที่นายจ้างมีวิธีการคิดค่าทำงานล่วงเวลาเหมือนกับการคิดค่าทำงานในวันหยุด ซึ่งตามกฎหมายต้องคิดแตกต่างกัน เรียกว่า comp time claim
- 3) การที่นายจ้างไม่นับรวมค่าทำงานกะกลางคืนเข้ากับค่าจ้างปกติ เพื่อใช้ในการคำนวณค่าล่วงเวลา ทำให้ลูกจ้างได้รับค่าล่วงเวลาน้อยลง เรียกว่า nighttime differential claims

จากข้อเท็จจริงในคดีตัวอย่างนี้ ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มย่อยที่ 1 คือ under-counting claims กลุ่มย่อยที่ 2 คือ comp time claim และกลุ่มย่อยที่ 3 คือ nighttime differential claims เพื่อพิจารณาว่าข้อเท็จจริงของแต่ละกลุ่มย่อยเป็นความผิดตามกฎหมายหรือไม่ และเพื่อประโยชน์ในการ

¹⁰⁵ UNITED STATES DISTRICT COURT SOUTHERN DISTRICT OF NEW YORK, "Ramirez V. Riverbay Corp., 13 Civ. 2367 (Jgk)," [Online] Accessed: May 30 2017. Available from: <https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEWjFr43R8NjVAhXJrY8KHVWODcUQFggsMAE&url=http%3A%2F%2Fhr.cch.com%2FELD%2FRamirezRiverbayl.pdf&usq=AFOjCNFT79svLx5Oewrt6lqgy4elzJjinA>

นำสืบถึงลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันตามวิธีการคิดค่าแรงที่ขัดต่อกฎหมายในลักษณะที่แตกต่างกันด้วย

ตัวอย่างที่ 3¹⁰⁶ ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน คือ จำเลยออกคำสั่งที่เป็นการกีดขวางการให้บริการแก่ผู้พิการ แต่มีรายละเอียดข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน คือ จำเลยออกคำสั่งในลักษณะดังกล่าว 2 คำสั่ง คือ

- 1) คำสั่งเกี่ยวกับการให้บริการการศึกษาแก่เด็กพิเศษในโรงเรียนที่ไม่ใช่โรงเรียนของรัฐ
- 2) คำสั่งเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้บริการแก่ผู้ที่ยังจัดว่าเป็นโรคออทิสติก

จากข้อเท็จจริงในคดีตัวอย่างนี้ ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นสมควรอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาว่าแต่ละคำสั่ง เป็นคำสั่งที่มีขอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพื่อที่ศาลจะมีคำสั่งห้ามมิให้บังคับตามคำสั่งที่ผิดต่อกฎหมายต่อไป

2. การแบ่งกลุ่มย่อยกรณีผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อกฎหมายแตกต่างกัน¹⁰⁷ เช่น ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน คือ ได้รับการปฏิบัติในการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม แต่มีประเด็นข้อกฎหมายที่แตกต่างกันเนื่องจากคดีนี้มีผู้แทนโจทก์ 3 คน ได้แก่ นาย A, นาย B, และนาย C ผู้แทนโจทก์ทั้งสามคนมีประเด็นข้อกฎหมายเดียวกัน คือ Civil Right Act ปี 1964 Title VII, 42 U.S.C.A. §§ 2000e-2 และ 3 ซึ่งเกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน แต่มีเฉพาะนาย A เท่านั้นที่มีประเด็นตาม Civil Right Act ปี 1964 Title VII, 42 U.S.C.A. § 2000e-5(e) เพราะก่อนที่จะมาฟ้องเป็นคดีแบบกลุ่มนี้ นาย A ได้ฟ้องจำเลยตามกฎหมายนี้มาก่อน ส่วนนาย B และนาย C ไม่ได้ฟ้องจำเลยตามกฎหมายดังกล่าวมาก่อน ดังนั้นนาย B และนาย C จึงไม่มีประเด็นตามกฎหมายนั้นด้วย ดังนั้นศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยในส่วนของ

¹⁰⁶ UNITED STATES DISTRICT COURT SOUTHERN DISTRICT OF NEW YORK, "Mg V. Doe, 13-Cv-4639 (Sas)."

¹⁰⁷ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) "When appropriate, a class may be divided into subclasses..."

นาย A ที่มีประเด็นตามกฎหมาย Civil Right Act ปี 1964 Title VII, (42 U.S.C.A. § 2000e-5(e) ซึ่งเป็นประเด็นเฉพาะของนาย A ออกมา¹⁰⁸

3. การแบ่งกลุ่มย่อยกรณีผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน¹⁰⁹ ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1¹¹⁰ การฟ้องคดีแบบกลุ่มจากการที่กลุ่มบุคคลได้รับความเสียหายจากนโยบายเรื่องการลาคลอดของพนักงานในสายการบินจำเลย โดยสมาชิกกลุ่มนั้นแบ่งออกเป็น พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน และพนักงานต้อนรับในสนามบิน ซึ่งมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน เช่น พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินอาจจะได้รับได้รับความเสียหายจากความกดอากาศในเวลาที่ทำงานบนเครื่องบิน แต่พนักงานที่ต้อนรับในสนามบินจะไม่ได้ได้รับความเสียหายจากความกดอากาศนี้ด้วย ซึ่งศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นว่ามีเหตุอันสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มย่อยของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน และกลุ่มย่อยของพนักงานต้อนรับในสนามบิน เพื่อที่ศาลจะได้พิจารณาความเสียหายและกำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมแก่ลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน

ตัวอย่างที่ 2¹¹¹ ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องที่เกิดจากข้อเท็จจริงเดียวกัน คือ ได้รับความเสียหายจากการที่บริษัทจำเลยเลิกกิจการ และมีประเด็นข้อกฎหมายเดียวกัน คือ บริษัทจำเลยกระทำการอันเป็นการผิดสัญญาหรือไม่ และมีข้อเรียกร้องร่วมกัน คือ ต้องการให้บริษัทจำเลยชดใช้ความเสียหาย แต่สมาชิกในกลุ่มบางส่วนมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างจากผู้แทนโจทก์ คือ สมาชิกกลุ่มบางส่วนได้รับความเสียหายในฐานะของผู้แทนจำหน่าย ที่ซื้อเพชรเพื่อนำมาขาย ซึ่งเมื่อบริษัทจำเลยเลิกกิจการ อาจจะไม่มีการส่งมอบตามสัญญาที่ได้ทำต่อกันไว้ จึงเรียกร้องค่าเสียหายจากการผิดสัญญา หรืออาจจะเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบจากการที่โจทก์ไม่มีสินค้าส่งมอบให้แก่ลูกค้า และสมาชิกกลุ่มบางส่วนได้รับความเสียหายในฐานะของผู้บริโภค ซึ่งอาจจะเรียกร้องค่าเสียหายจากการที่จำเลยไม่สามารถรับผิดชอบในความชำรุด

¹⁰⁸ Oatis v. Crown Zellerbach Corporation, from Bison-Rapp, S., "The Use of Subclasses in Class Action Suits under Title VII," *Berkeley Journal of Employment&Labor Law*: 139-140.

¹⁰⁹ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) "When appropriate, a class may be divided into subclasses..."

¹¹⁰ Bison-Rapp, S., "The Use of Subclasses in Class Action Suits under Title VII," *Berkeley Journal of Employment&Labor Law*: 138-139.

¹¹¹ WESTLAW, "Diamond Class Action Settlement, 2006 WL 6499625 (D.N.J.)."

บกพร่องของสินค้า เนื่องจากจำเลยเลิกกิจการไปแล้ว กรณีนี้ศาลจึงเห็นว่ามิเหตุอันสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็นสองกลุ่มย่อยได้แก่ กลุ่มย่อยที่ 1 คือกลุ่มย่อยของผู้แทนจำหน่าย ที่ซื้อเพชรเพื่อนำมาขาย และกลุ่มย่อยที่ 2 คือกลุ่มย่อยของผู้บริโภค เพื่อที่ศาลจะได้พิจารณาข้อเรียกร้องของแต่ละกลุ่มย่อยต่อไป

4. การแบ่งกลุ่มย่อยกรณีผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องแตกต่างกัน¹¹² เช่น บุคคลในกลุ่มได้รับความเสียหายจากการคิดค่าแรงงานที่ขัดต่อกฎหมาย ซึ่งมีประเด็นตามกฎหมายแรงงานเหมือนกัน แต่สมาชิกกลุ่มบางส่วนนั้นยังคงเป็นลูกจ้างของบริษัทจำเลย ซึ่งต้องการเรียกร้องให้ศาลมีคำสั่งให้จำเลยแก้ไขวิธีการคิดค่าแรงงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นการขอให้ศาลมีคำสั่งให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ¹¹³ ขณะที่สมาชิกกลุ่มบางส่วนเคยเป็นลูกจ้างในบริษัทจำเลย แต่ตอนนี้ไม่ได้เป็นแล้ว ซึ่งต้องการเรียกร้องให้จำเลยชดใช้ส่วนต่างของค่าแรงให้ถูกต้องตามกฎหมาย อันเป็นการเรียกร้องให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายเป็นตัวแทน¹¹⁴ กรณีนี้ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นว่ามิเหตุอันสมควรในการอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยแล้ว เพราะข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มมีความแตกต่างกัน แต่ถ้าหากลูกจ้างเดิมและลูกจ้างปัจจุบันนั้นมีข้อเรียกร้องโดยต้องการให้ชดใช้ค่าเสียหายเป็นตัวแทนเหมือนกันแล้ว ก็ไม่มีเหตุจำเป็นที่ต้องแบ่งกลุ่มย่อย¹¹⁵

5. กรณีที่ศาลอาจจะไม่รับรองให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพราะผู้แทนโจทก์และทนายความประจำกลุ่มไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและ

¹¹² Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “When appropriate, a class may be divided into subclasses...”

¹¹³ Federal Rule of Civil Procedure : Rule23 (b)(2) “...the party opposing the class has acted or refused to act on grounds generally applicable to the class, thereby making appropriate final injunctive relief or corresponding declaratory relief with respect to the class as a whole”

¹¹⁴ Federal Rules of Civil Procedure : Rule23 (b)(3) “An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition : the court finds that the questions of law or fact common to the members of the class predominate over any questions affecting only individual members...”

¹¹⁵ Bison-Rapp, S., "The Use of Subclasses in Class Action Suits under Title VII," Berkeley Journal of Employment&Labor Law: 140-141.

เป็นธรรม¹¹⁶ เนื่องจากผู้แทนโจทก์หรือทนายความประจำกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีผลประโยชน์ที่ขัดกันกับสมาชิกในกลุ่มบางราย ศาลก็อาจสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย¹¹⁷ แล้วตั้งผู้แทนโจทก์หรือทนายความประจำกลุ่มย่อยที่สามารถรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม และไม่มีผลประโยชน์ขัดกันกับสมาชิกในกลุ่มย่อย เพื่อให้คดีนั้นผ่านเงื่อนไขเบื้องต้นให้อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไปได้ เช่น

ตัวอย่างที่ 1¹¹⁸ สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายจากการใช้ข้อสะโพกที่ผลิตโดยบริษัทจำเลย โดยสมาชิกกลุ่มบางรายต้องผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกใหม่ แต่สมาชิกบางรายยังไม่ได้ผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกใหม่ เพียงแต่คาดว่าตนอาจจะได้รับความเสียหาย ค่าเสียหายที่ได้รับจากทั้งสองกรณีย่อมไม่เท่ากัน ผู้ที่ต้องผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกใหม่มีแนวโน้มว่าจะได้รับค่าเสียหายมากกว่า เพราะต้องจ่ายผ่าตัดเพื่อเปลี่ยนข้อสะโพกไปก่อนที่จะฟ้องคดีแบบกลุ่มแล้ว ซึ่งศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเห็นว่าอาจจะเกิดปัญหาผลประโยชน์ขัดกันระหว่างผู้แทนโจทก์กับสมาชิกในกลุ่ม เช่น หากผู้แทนโจทก์เป็นผู้ที่ได้ผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกใหม่แล้ว อาจจะดำเนินคดีหรือตกลงประนีประนอมยอมความเข้าข้างผู้ที่ได้ผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกใหม่แล้วมากกว่า ศาลจึงเห็นควรให้แบ่งกลุ่มย่อยและตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยโดยเฉพาะ ดังนั้นศาลจึงเห็นว่ามีความเหมาะสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มย่อยที่ผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกแล้ว และกลุ่มย่อยที่ยังไม่ได้ผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกใหม่ แต่มีแนวโน้มว่าจะต้องผ่าตัดในอนาคต โดยตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยทั้งสองกลุ่มแยกต่างหากจากกันเพื่อให้ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยช่วยรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเป็นธรรม

ตัวอย่างที่ 2¹¹⁹ บุคคลในกลุ่มได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยละเมิดลิขสิทธิ์ประเภทงานประพันธ์ ซึ่งสมาชิกกลุ่มแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภท A B C

¹¹⁶ Federal Rule of civil Procedure : rule 23(a)(4) “One or more members of a class may sue or be sued as representative parties on behalf of all only if... the representative parties will fairly and adequately protect the interests of the class.”

¹¹⁷ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “When appropriate, a class may be divided into subclasses...”

¹¹⁸ In Re Inter-Op Hip Prosthesis Liability Litigation, 176 F. Supp. 2d 758 (N.D. Ohio 2001) from Susan J. Becker *et al.*, "Novel Approach to Mass Tort Class Actions : The Billion Dollar Settlement in the Sulzer Artificial Hip and Knee Litigation : A Symposium," *Journal of Law and Health, Cleveland State University* (2002): 169.

¹¹⁹ In re Litery Works in Electronic Databases Copyright Litigation, 664 F.3d 242 (2d Cir. 2011) from Jr. John C. Coffee and Alexandra D. Lahav, "The New Class Action Landscape : Trends and Developments in Class Certification and Related Topics," [Online] Accessed: June 22 2017. Available from:

โดยขึ้นอยู่กับว่าไปจดทะเบียนลิขสิทธิ์เมื่อใด สมาชิกประเภท C ได้แก่สมาชิกที่ยังไม่ได้ไปจดทะเบียนลิขสิทธิ์ จึงมีสิทธิได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายน้อยกว่าประเภทอื่น แต่สมาชิกกลุ่มประเภท C นี้ไม่มีผู้แทนกลุ่มที่สามารถรักษาผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกกลุ่มประเภท C โดยเฉพาะ ซึ่งผู้แทนโจทก์นั้นมีสิทธิทั้งตาม A B C แต่มีสิทธิตาม A และ B หนักแน่นกว่า เมื่อมีการตกลงประนีประนอมยอมความระหว่างผู้แทนโจทก์กับจำเลย อาจเกิดปัญหาว่าผู้แทนโจทก์มีแนวโน้มที่จะรักษาผลประโยชน์ให้กับ A และ B มากกว่า C ศาลจึงมีคำสั่งไม่รับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความที่ผู้แทนโจทก์เสนอมา ซึ่งศาลเห็นว่าทางแก้มีเพียงทางเดียว คือต้องแบ่งกลุ่มย่อยของสมาชิกกลุ่มที่มีสิทธิประเภท C และตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยของกลุ่มนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มย่อยนี้ไว้ โดยเฉพาะด้วย

6. การแบ่งกลุ่มย่อยเมื่อเกิดปัญหาว่าสมาชิกกลุ่มไม่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินคดีของผู้แทนโจทก์ หรือหลังจากอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วพบว่าอาจมีปัญหาผลประโยชน์ขัดกันระหว่างผู้แทนโจทก์และสมาชิกในกลุ่มบางราย สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นอาจขอให้ศาลแบ่งกลุ่มย่อยโดยตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยแยกออกมาได้ เช่น ผู้แทนประจำกลุ่มมีการตกลงประนีประนอมจนใกล้จะเสร็จสิ้นแล้ว แต่มีสมาชิกกลุ่มบางรายที่ไม่เห็นด้วยกับการตกลงประนีประนอมยอมความนั้น ต้องการที่จะให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป สมาชิกที่ไม่เห็นด้วยเหล่านั้นจึงขอใช้สิทธิออกจากกลุ่ม ต่อมาผู้แทนโจทก์ขอให้ศาลแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่กลุ่มย่อยที่ต้องการตกลงประนีประนอมยอมความต่อไป และกลุ่มย่อยของสมาชิกที่ต้องการให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป¹²⁰ ซึ่งศาลเห็นว่ามิเหตุอันสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อย¹²¹ เพราะการแบ่งกลุ่มย่อย

https://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/litigation/materials/2012_class_action/A1_Trends_and_Developments_in_class_certification.authcheckdam.pdf

¹²⁰ WESTLAW, "Sears V. United States, 124 Fed.Cl. 444(2015) " [Online] Accessed: January 18 2017. Available from:

<https://1.next.westlaw.com/Document/l679db320a90f11e59dcad96e4d86e5cf/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv3%2Fsearch%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad74036000015de5399f26ecf5d8a4%3FNav%3DCASE%26fragmentIdentifier%3Di679db320a90f11e59dcad96e4d86e5cf%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=4838350c8a5ec6086175644ce6534141&list=ALL&rank=1&sessionScopelId=d6206dd1eece292ed97a0bc6a6254a31662412c498f083b1cdb9b32c7c2374e0&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29>

¹²¹ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) "When appropriate, a class may be divided into subclasses..."

จะช่วยรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกทุกฝ่าย โดยที่สมาชิกกลุ่มที่ต้องการดำเนินคดีต่อไปนั้นก็ สามารถดำเนินคดีต่อไปได้ โดยที่ไม่ต้องใช้สิทธิออกจากกลุ่มไปฟ้องเป็นคดีใหม่ ซึ่งจะทำให้ สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีดังกล่าวนี้ และทำให้มีการฟ้องคดี ในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนกันอีกด้วย

(ข) การพิจารณานุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย

ตามหลักกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดว่าให้นำบทบัญญัติต่างๆในส่วนของคดีแบบกลุ่มมาใช้บังคับแก่กลุ่มย่อยโดยอนุโลม ดังนั้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อพบว่ามีเหตุอันสมควรที่จะแบ่งกลุ่มย่อยแล้ว ศาลจะมีคำสั่ง แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อศาลพิจารณาแล้วว่ากลุ่มย่อยนั้นผ่านเงื่อนไขเบื้องต้นในการพิจารณานุญาต ให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มด้วย¹²² โดยผู้แทนประจำกลุ่มหรือผู้แทนประจำกลุ่มย่อยต้องแสดงให้ศาล เห็นว่ากลุ่มย่อยนั้นผ่านเงื่อนไขเบื้องต้นตาม Rule 23(a) และ 23(b) ดังนี้

เงื่อนไขประการแรก กลุ่มย่อยต้องผ่านเงื่อนไขเบื้องต้นตาม Rule 23(a) ได้แก่

1. สมาชิกของกลุ่มย่อยมีจำนวนมาก มีคดีศาลเคยตัดสินและผู้แทน โจทก์เคยใช้อ้างเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าสมาชิกในกลุ่มย่อยมีจำนวนมาก คือมีสมาชิกในกลุ่มย่อย จำนวน 40 คนถือว่าสมาชิกในกลุ่มย่อยมีจำนวนมากเพียงพอที่ศาลจะอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยแล้ว¹²³

2. กลุ่มย่อยมีปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายร่วมกัน ผู้แทน โจทก์ต้องแสดงให้เห็นว่ากลุ่มย่อยนั้นมีปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายร่วมกัน เงื่อนไขข้อนี้ ผู้เขียนเห็นว่าสมาชิกในกลุ่มย่อยทุกคนต้องมีปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย เหมือนกัน ทุกประการ เช่น หากกลุ่มบุคคลมีปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกันแต่มีปัญหาข้อกฎหมายแตกต่างกัน เมื่อ แบ่งกลุ่มย่อยแล้วสมาชิกในกลุ่มย่อยต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่เหมือนกันทุก ประการด้วย ในทางกลับกันหากกลุ่มบุคคลมีปัญหาข้อกฎหมายเดียวกัน แต่มีประเด็นข้อเท็จจริง

¹²² UNITED STATES DISTRICT COURT SOUTHERN DISTRICT OF NEW YORK, "Ramirez V. Riverbay Corp., 13 Civ. 2367 (Jgk).", and UNITED STATES DISTRICT COURT SOUTHERN DISTRICT OF NEW YORK, "Mg V. Doe, 13-Cv-4639 (Sas)."

¹²³ UNITED STATES DISTRICT COURT SOUTHERN DISTRICT OF NEW YORK, "Ramirez V. Riverbay Corp., 13 Civ. 2367 (Jgk)."

ที่แตกต่างกันไปบ้าง เมื่อแบ่งกลุ่มย่อยแล้ว ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยและสมาชิกในกลุ่มย่อยต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการด้วย

3. ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้เหมือนกันกับสมาชิกในกลุ่มย่อย ผู้เขียนเห็นว่าต้องเป็นข้อเรียกร้องที่เหมือนกันทุกประการด้วย

4. ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยและทนายความประจำกลุ่มย่อยต้องสามารถรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ซึ่งศาลอาจจะตั้งผู้แทนประจำกลุ่มให้เป็นผู้แทนประจำกลุ่มย่อยด้วยก็ได้ หรืออาจตั้งสมาชิกในกลุ่มบุคคลคนหนึ่งคนใดให้เป็นผู้แทนประจำกลุ่มย่อยก็ได้

และนอกจากต้องพิจารณาเงื่อนไขเบื้องต้นตาม Rule 23(a) แล้ว ผู้แทนโจทก์ยังต้องแสดงให้เห็นว่าข้อเท็จจริงมีเหตุเหมาะสมตามที่กำหนดไว้ใน Rule 23(b)(1) – (3) ด้วย¹²⁴ อีกทั้งในทางปฏิบัติศาลยังพิจารณาว่ากลุ่มย่อยนั้นกำหนดลักษณะของกลุ่มบุคคลไว้ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้ทราบว่าหมายถึงกลุ่มบุคคลใดด้วย เช่น กำหนดว่า

Reseller Subclass คือ กลุ่มย่อยที่เป็นตัวแทนจำหน่าย ได้แก่ บุคคลใดๆหรือบริษัทที่อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ซื้อเพชรหรือเครื่องประดับที่เป็นเพชรหรือผลิตภัณฑ์อื่นๆที่ประกอบด้วยเพชรเพื่อนำมาขายต่อ ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 1994 และ 31 มีนาคม 2006 โดยซื้อจากบุคคลใดๆที่ไม่ใช่จากบริษัท De Beers หรือเหมืองเพชรของ De Beers โดยตรง ตัวแทนจำหน่ายนั้นรวมถึงโรงงานที่ผลิตเครื่องประดับเพชร และพ่อค้ารายย่อยด้วย

Consumer Subclass คือ กลุ่มย่อยที่เป็นผู้บริโภค ได้แก่ บุคคลใดๆที่อาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้ซื้อเพชรหรือเครื่องประดับที่เป็นเพชรหรือผลิตภัณฑ์อื่นๆที่ประกอบด้วยเพชร เพื่อนำมาใช้ส่วนตัวไม่ใช่นำมาขายต่อ ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 1994 และ 31 มีนาคม 2006 เช่น ผู้ที่ซื้อเครื่องประดับเพื่อนำมาสวมใส่หรือเพื่อให้เป็นของขวัญ เป็นต้น

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย ผู้แทนโจทก์ประจำกลุ่มย่อยมีอำนาจอุทธรณ์คำสั่งของศาลได้¹²⁵ เช่น หากโจทก์หรือจำเลยเห็นว่าคำสั่งอนุญาตให้

¹²⁴ โปรดดูรายละเอียดในข้อ 3.1.2

¹²⁵ WESTLAW, "Young V. Nationwide Mut. Ins. Co., 693 F. 3d 532 (2012)," [Online] Accessed: September 27 2016. Available from: <https://1.next.westlaw.com/Document/I20e88b87f77911e1b66bbd5332e2d275/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv3%2Fsearch%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad74036000015de53bce39ecf5d934%3FNav%3DCASE%26fragmentIdentifier%3DI20e88b87f77911e1b66bbd5332e2d275%26startIndex%3D1%26contextData>

แบ่งกลุ่มย่อยไม่ชอบก็สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ โดยนำบทบัญญัติเรื่องการอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มมาบังคับใช้โดยอนุโลม¹²⁶

(ค) กระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย

เนื่องด้วยบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดว่าให้แต่ละกลุ่มย่อยนั้นได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับกลุ่ม และให้นำบทบัญญัติต่างๆมาใช้บังคับแก่กลุ่มย่อยโดยอนุโลม ดังนั้นกลุ่มย่อยจึงเปรียบเสมือนเป็นอีกกลุ่มหนึ่งแยกออกมาโดยที่ไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่ ซึ่งกระบวนการพิจารณา การส่งคำบอกกล่าว การทำคำพิพากษา การตกลงประนีประนอมยอมความ การสิ้นสุดคดี การอุทธรณ์ฎีกา และการบังคับคดีนั้น ต้องได้รับการปฏิบัติเหมือนเป็นอีกกลุ่มหนึ่ง เพียงแต่มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยเคียงคู่กันไปกับกลุ่มบุคคล โดยคำพิพากษาจะมีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยเท่านั้น เช่น¹²⁷ จำเลยใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยบางกลุ่ม ส่วนกลุ่มย่อยที่จำเลยไม่ได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ก็สามารถพิจารณาคดีต่อไปได้ ซึ่งจากตัวอย่างข้อเท็จจริงนี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการแบ่งกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มย่อยถือเสมือนเป็นอีกกลุ่มหนึ่ง ทำให้สามารถมีแนวทางการพิจารณาที่แตกต่างกันได้ คือกลุ่มย่อยที่จำเลยมิได้อุทธรณ์ก็สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ส่วนกลุ่มย่อยที่จำเลยใช้สิทธิอุทธรณ์ว่าศาลไม่ควรอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยก็ต้องพิจารณาอุทธรณ์ต่อไป

3.1.4.2 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย

การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่จะไม่มีคำพิพากษาคดีแบบกลุ่ม เพราะคดีแบบกลุ่มมักจะจบลงด้วยการตกลงประนีประนอมยอมความ แต่ในทางปฏิบัติจะมีหลักการที่ว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นต้องการให้คดี

%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=ca5f0e29dd633c09393483f8457f2547&list=ALL&rank=1&sessionScopeld=d6206dd1eece292ed97a0bc6a6254a31662412c498f083b1cdb9b32c7c2374e0&originationContext=Smart%20Answer&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29

¹²⁶ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “...each subclass treated as a class, and the provisions of this rule shall then be construed and applied accordingly.” and Rule 23(f) “A court of appeals may in its discretion permit an appeal from an order of a district court granting or denying class action certification under this rule...”

¹²⁷ WESTLAW, "Young V. Nationwide Mut. Ins. Co., 693 F. 3d 532 (2012)."

จบลงไปในครั้งเดียว ถึงแม้ว่าจะจบลงด้วยการประนีประนอมยอมความก็ตาม โดยส่วนมากฝ่ายจำเลยจะมีข้อตกลงกับฝ่ายโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์ว่าต้องรวบรวมสมาชิกกลุ่มให้ได้ไม่น้อยกว่า 90% ของจำนวนสมาชิกกลุ่มทั้งหมด จึงจะตกลงหรือให้มีการประนีประนอมยอมความกัน ด้วยเหตุที่ว่าจำเลยไม่ต้องการถูกฟ้องหรือถูกบังคับคดีซ้ำบ่อยๆ¹²⁸ ส่วนสมาชิกที่เหลืออีก 10% ทนายความฝ่ายโจทก์ก็ต้องสืบต่อไปว่าได้แก่ใครบ้าง แล้วจึงส่งคำบอกกล่าวถึงการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม และการตกลงประนีประนอมยอมความในคดีแบบกลุ่มให้สมาชิกนั้นทราบ เพื่อให้สมาชิกตัดสินใจว่าจะใช้สิทธิออกจากกลุ่มหรือไม่

ถึงแม้ว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องการตกลงและประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยไว้โดยเฉพาะ แต่บทบัญญัติกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นกำหนดว่ากลุ่มย่อยที่แบ่งออกมาจะได้รับการปฏิบัติเหมือนกับเป็นอีกกลุ่มหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มไปใช้บังคับโดยอนุโลมด้วย ดังนั้นจึงต้องนำบทบัญญัติเรื่องการตกลงประนีประนอมยอมความในคดีแบบกลุ่มมาใช้บังคับกับการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยด้วย คือการตกลงหรือประนีประนอมยอมความจะต้องได้รับอนุญาตจากศาล¹²⁹ ดังนั้นกลุ่มย่อยจึงสามารถตกลงหรือประนีประนอมยอมความกับจำเลยในคดีได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล และหากมีการตกลงหรือประนีประนอมยอมความแล้วก็ทำให้คดีความระหว่างกลุ่มย่อยและจำเลยเสร็จสิ้นไป โดยต้องไปผูกพันกันตามสัญญาประนีประนอมยอมความ¹³⁰

ส่วนเรื่องของการพิจารณาให้การรับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความนั้น ศาลจะรับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความได้ต่อเมื่อศาลเห็นว่าข้อตกลงประนีประนอมยอมความนั้นทำด้วยหลักสุจริต (Good faith) และหลักการเจรจาที่เป็นธรรม (arm's length negotiations) เช่น หากทนายความเลือกที่จะตกลงประนีประนอมยอมความ เมื่อตนได้รับประโยชน์พอสมควรแล้ว แต่สมาชิกกลุ่มได้ประโยชน์เพียงเล็กน้อย เช่น แทนที่สมาชิกกลุ่มจะได้รับค่าเสียหายเป็นเงิน แต่ต้องได้รับเป็นบัตรสมนาคุณหรือคู่มือแทน ซึ่งอาจจะเปลี่ยนมือไม่ได้ และต้องไปใช้บริการของผู้ประกอบการซึ่งเป็นจำเลยในคดีอีกต่อไป ตัวอย่างเช่น ในกรณีของบริษัท เจนเนอรัล มอเตอร์ ซึ่งเป็นการฟ้องคดีแบบกลุ่มที่เกิดจากความเสียหายที่ถึงแก่สในรถปิกอัพที่อาจเกิดจากการออกแบบ

¹²⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1450-37 " วันพุธที่ 1 ธันวาคม 2547.

¹²⁹ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(e)(1)(A) "The Court must approve any settlement, voluntary dismissal, or compromise of the claims, issue, or defense of a certified class."

¹³⁰ WESTLAW, "Sears V. United States, 124 Fed.Cl. 444(2015) "

ผิดพลาด โดยอาจจะทำให้เกิดการระเบิดขึ้นได้หากมีการชนกันขึ้น ในที่สุดคดีนี้มีการตกลง ประนีประนอมยอมความ โดยยอมจ่ายเป็นบัตรสมนาคุณมูลค่า 500 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกาให้แก่ สมาชิกกลุ่ม ซึ่งสามารถนำไปเป็นส่วนลดในการซื้อสินค้าของบริษัทจำเลยในคราวต่อไป ซึ่งไม่ใช่สมาชิกกลุ่มทุกคนจะไปซื้อและใช้สิทธิดังกล่าว จึงกลายเป็นว่าทางบริษัทได้กำไรหรือได้ประโยชน์ จากข้อตกลงนี้ จากปัญหานี้ทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาออกกฎหมาย The Class Action Fairness Act of 2005 เพื่อแก้ไขและป้องกันการปฏิบัติมิชอบของทนายความ และให้ศาลเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบข้อตกลงประนีประนอมยอมความเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม และก่อให้เกิด ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย¹³¹

ในการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย ผู้แทนประจำกลุ่มย่อย มีหน้าที่ส่งคำบอกกล่าวว่ากลุ่มย่อยมีการตกลงเจรจาประนีประนอมยอมความ ณ ที่ใด วันและเวลาใด และแจ้งกำหนดเวลาของศาลในการพิจารณาให้การรับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความ เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้เข้ามาในคดี และให้สมาชิกกลุ่มพิจารณาว่าจะใช้สิทธิ ออกจากกลุ่มหรือไม่¹³²

3.2 การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศออสเตรเลีย

3.2.1 ความนำ

การดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียมีบทบัญญัติกฎหมายซึ่งกำหนด หลักเกณฑ์เรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ใน Federal Court of Australia Act 1976 ว่าด้วยการ ดำเนินคดีโดยผู้แทน หรือที่เรียกว่า Representative Proceeding โดยการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้ ใช้ในระบบศาลรัฐบาลกลาง ระบบศาลออสเตรเลียได้ และระบบศาลวิศตอเรีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงให้กับบุคคลหลายคนที่ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนไม่มาก ซึ่ง ผู้เสียหายเหล่านั้นอาจจะคิดว่าไม่คุ้มค่าในการดำเนินคดีด้วยตนเองจึงไม่มาใช้สิทธิทางศาล เนื่องจาก ปัญหาค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ให้ผู้เสียหายเหล่านั้นได้รับการเยียวยาทางศาล ดังนั้นรูปแบบใน การดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียจึงมีขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้ได้รับความเสียหาย จากสถานการณ์เดียวกันสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อเรียกร้องสิทธิของตนได้ ทำให้รูปแบบและ

¹³¹ สุพิศ ประณีตพลกรัง, คำอธิบายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) การ ดำเนินคดีแบบกลุ่ม (ส่วนที่แก้ไขใหม่ พ.ศ. 2558), หน้า 103-104.

¹³² Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(e)(1)(B) “The Court must direct notice in reasonable manner to all class members who would be bound by a proposed settlement.”

หลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียกำหนดจำนวนสมาชิกกลุ่มจึงไม่ต้องมีจำนวนมาก และยังมืองค์กรที่เป็นผู้ฟ้องคดีแบบกลุ่มแทนผู้เสียหายด้วย¹³³

3.2.2 หลักเกณฑ์การฟ้องคดีแบบกลุ่ม

ในเรื่องการฟ้องคดีแบบกลุ่มนั้นบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย แม้กำหนดว่าต้องปรากฏข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนดไว้จึงจะดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ก็ตาม แต่ศาลจะไม่มีบทบาทในการเข้ามามีคำสั่งอนุญาตว่าจะให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ กล่าวคือ เพียงแค่มีข้อเท็จจริงครบตามเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด¹³⁴ ก็สามารถนำคดีเข้าสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่มได้เลย ซึ่งข้อเท็จจริงที่จำเป็นต้องแสดงให้ศาล มี 3 ประการ¹³⁵ ดังนี้

1. กลุ่มบุคคลต้องสมาชิกกลุ่มอย่างน้อย 7 คน ซึ่งอ้างข้อเรียกร้องต่อบุคคลคนเดียวหรือหลายคน โดยถ้าในคดีดังกล่าวมีจำเลยหลายคน สมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะต้องมีข้อเรียกร้องต่อจำเลยทุกคนด้วย มิฉะนั้นจะไม่สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

2. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนในกลุ่มจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกัน

3. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนในกลุ่มจะต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง กล่าวคือ จะต้องเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันที่เป็นสาระสำคัญสำหรับการแก้ปัญหาของกลุ่ม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อผลแพ้ชนะของคดี¹³⁶ เช่น สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายที่เกิดจากโฆษณาเดียวกัน แม้แต่ละคนจะได้รับทราบข้อความตามโฆษณาต่างเวลา

CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹³³ รชฎ บุญสินสุข, "การดำเนินคดีแบบกลุ่มในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์" (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 26-27.

¹³⁴ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1) Commencement of proceeding : Subject to this part, where :

(a) 7 or more persons have claims against the same person; and

(b) The claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances; and

(c) The claims of all those persons give rise to substantial common issue of law of fact;

A proceeding may be commenced by one or more of those persons as representing some or all of them.

¹³⁵ อรุโณทัย รักไทยนิยม, "ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการฟ้องร้องคดีและการอนุญาต," หน้า 63-64.

¹³⁶ Ibid., 65-66.

และต่างสถานที่กัน หรือได้รับความเสียหายแตกต่างกัน ก็ถือว่าบุคคลเหล่านั้นมีข้อเรียกร้องที่เกิดจากสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวเนื่องกันแล้ว จึงสามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้

3.2.3 การกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล

ลักษณะของกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันต้องมีข้อเท็จจริงครบตามเงื่อนไขทุกข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน เหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน¹³⁷ และ

2. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนจะต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง¹³⁸

เมื่อพิจารณาเงื่อนไขทั้งสองประกอบกันแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ากลุ่มบุคคลนั้นต้องมีข้อเรียกร้องอันเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน เหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งก่อให้เกิดประเด็นข้อเท็จจริงหรือประเด็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง

อีกทั้งประเทศออสเตรเลียไม่ได้กำหนดเงื่อนไขเรื่อง Typical of claim คือการที่ผู้แทนโจทก์ต้องมีข้อเรียกร้องหรือข้ออ้างเหมือนกันกับสมาชิกกลุ่มไว้ ดังนั้นแม้ว่าข้อเรียกร้องหรือข้ออ้างของผู้แทนโจทก์หรือสมาชิกกลุ่มจะแตกต่างกัน ก็สามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้โดยผู้แทนโจทก์ก็ยังคงเป็นผู้แทนโจทก์ต่อไปได้

นอกเหนือจากนี้ยังมีบทบัญญัติที่น่าสนใจโดยกำหนดว่าการดำเนินคดีโดยผู้แทนอาจมีขึ้นในกรณีที่แม้ว่าต้องมีการประเมินค่าเสียหายเป็นรายบุคคล หรือต้องมีการพิจารณาสัญญาหรือนิติสัมพันธ์แยกกันระหว่างจำเลยและสมาชิกกลุ่มแต่ละราย หรือแม้ว่าจะมีการกระทำหรือละเว้นการกระทำของจำเลยต่อสมาชิกกลุ่มแต่ละราย¹³⁹ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็น

¹³⁷ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(b) “the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances...”

¹³⁸ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(c) “the claims of all those persons give rise to a substantial common issue of law or fact”

¹³⁹ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(2) A representative proceeding may be commenced

“(a) whether or not the relief sought:

(i) is, or includes, equitable relief; or

(ii) consists of, or includes, damages or

เห็นว่าสมาชิกกลุ่มและผู้แทนโจทก์อาจจะมีข้อเรียกร้องมาจากสัญญาคนละฉบับได้ หรือมีข้อเรียกร้องมาจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของจำเลยที่แตกต่างกันได้ ซึ่งในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า จะเข้ามาดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้นั้นต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงที่เหมือนกันในสาระสำคัญ โดยสัญญา หรือการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่แตกต่างกันนั้นต้องเป็นเพียงความแตกต่างในรายละเอียดเท่านั้น อีกทั้งหากข้อเรียกร้องเกิดจากรายละเอียดข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน ทำให้ความเสียหายย่อมอาจแตกต่างกันไปด้วยก็สามารถมีการประเมินค่าเสียหายเป็นรายบุคคลได้

เมื่อได้พิจารณาการกำหนดลักษณะของกลุ่มบุคคลตามกฎหมายของประเทศออสเตรเลียแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าประเทศออสเตรเลียไม่ได้ให้ความสำคัญกับความร่วมกันในข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายของกลุ่มบุคคลมาก แต่จะคำนึงว่าสมาชิกในกลุ่มจะสามารถได้รับการเยียวยาจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้ได้หรือไม่ และการบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ยังสอดคล้องกับธรรมชาติของกรณีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากที่อาจต้องมีความแตกต่างกันในรายละเอียดบางประการ ทำให้ข้อเรียกร้องย่อมมีความแตกต่างกันไปด้วย

3.2.4 การแบ่งกลุ่มย่อย

3.2.4.1 หลักเกณฑ์การแบ่งกลุ่มย่อย

การแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลีย เรียกว่า Sub-group โดยมีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดนิยามของสมาชิกในกลุ่มย่อย (sub-group member) และนิยามของผู้แทนประจำกลุ่มย่อย (sub-group representative party) ไว้¹⁴⁰ ดังต่อไปนี้

สมาชิกในกลุ่มย่อย (sub-group member) หมายถึง บุคคลที่อยู่ในกลุ่มย่อยที่จัดตั้งขึ้นภายใต้ section 33Q

(iii) includes claims for damages that would require individual assessment; or

(b) whether or not the proceedings:

(i) is concerned with separate contracts or transactions between the respondent in the proceeding and individual group members; or

(ii) involves separate acts or omissions of the respondent done or omitted to be done in relation to individual group members.”

¹⁴⁰ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33A Interpretation

“Sub-group member” means a person included in a sub-group established under section 33Q

“Sub-group representative party” means a person appointed to be a sub-group representative party under section 33Q

ผู้แทนของกลุ่มย่อย (sub-group representative party) หมายถึง บุคคลที่ถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนประจำกลุ่มย่อยภายใต้ section 33Q

ส่วนหลักเกณฑ์การแบ่งกลุ่มย่อยนั้นบทบัญญัติกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้¹⁴¹

1. ถ้าปรากฏแก่ศาลว่าประเด็นที่กำหนดขึ้นซึ่งเป็นประเด็นเดียวกันของสมาชิกทุกคนไม่สามารถนำไปสู่ข้อเรียกร้องของสมาชิกทุกคนได้ ศาลอาจสั่งให้มีการพิจารณาประเด็นที่ยังมีอยู่นั้นได้

2. ในกรณีที่มีประเด็นข้อเรียกร้องของสมาชิกเพียงบางคนในกลุ่ม ศาลอาจสั่งให้จัดตั้งกลุ่มย่อยที่ประกอบด้วยสมาชิกเหล่านั้น และแต่งตั้งบุคคลผู้ที่เป็นผู้แทนประจำกลุ่มย่อยนั้นด้วย

3. ในการที่ศาลอนุญาตให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยในการดำเนินคดีและมีผู้แทนกลุ่มย่อยเพื่อการดำเนินคดีแล้ว ค่าเสียหายต่างๆตามข้อเรียกร้องของสมาชิกในกลุ่มย่อยจะผูกพันเฉพาะตัวสมาชิกในกลุ่มย่อยนั้น¹⁴²

(ก) เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย

เนื่องด้วยการกำหนดลักษณะกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาในคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียที่กำหนดว่า กลุ่มบุคคลนั้นต้องมีข้อเรียกร้องที่เกิดจากสถานการณ์เดียวกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁴¹ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33Q Determination of issues where not all issues are common

(1) If it appears to the Court that determination of the issue or issues common to all group members will not finally determine the claims of all group members, the Court may give directions in relation to the determination of the remaining issues.

(2) In the case of issues common to the claims of some only of the group members, the directions given by the Court may include directions establishing a sub-group consisting of those group members and appointing a person to be the sub-group representative party on behalf of the sub-group members.

(3) Where the Court appoints a person other than the representative party to be a sub-group representative party, that person, and not the representative party, is liable for costs associated with the determination of the issue or issues common to the sub-group members.

¹⁴² อรุณทัย รักไทยนิยม, "ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการฟ้องร้องคดีและการอนุญาต," หน้า 117.

เหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งความเสียหายจากสถานการณ์เดียวกัน เหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน นั้นย่อมทำให้ข้อเรียกร้องแตกต่างกันได้ ตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 3.2.3 อันเป็นที่มาของเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย โดยที่ศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยตามที่บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดไว้¹⁴³ ในกรณีดังต่อไปนี้

1. กรณีที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีประเด็นข้อเรียกร้องแตกต่างกันที่เกิดจากการที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีรายละเอียดข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน เช่น

ตัวอย่างที่ 1¹⁴⁴ ผู้แทนโจทก์ขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเนื่องจากการผิดสัญญาเรื่องเดียวกัน คือ Margin Loan Agreement ต่อมาผู้แทนโจทก์ยื่นคำขอให้ศาลอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 2 กลุ่มย่อย เพราะสมาชิกอยู่ภายใต้ข้อบังคับ CBA standard terms and condition ตามสัญญาคนละฉบับกัน ได้แก่

กลุ่มย่อยที่ 1 “The Sherwood Sub-group” ประกอบด้วย ผู้ถือหุ้นกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ที่ต้องอยู่ภายใต้ terms and condition ของ 2004 Booklet (มี Mr. และ Mrs. Sherwood เป็นผู้แทนประจำกลุ่มย่อย)

กลุ่มย่อยที่ 2 “the McArdle Sub-group” ประกอบด้วย ผู้ถือหุ้นกลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4 ที่ต้องอยู่ภายใต้ terms and condition ของ 2008 Booklet (มี Mr. และ Mrs. McArdle เป็นผู้แทนประจำกลุ่มย่อย)

ศาลในประเทศออสเตรเลียพิจารณาแล้วเห็นควรอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยตามที่ผู้แทนโจทก์เสนอมา

¹⁴³ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33Q(2) “In the case of issues common to the claims of some only of the group members, the directions given by the Court may include directions establishing a sub group consisting of those group members and appointing a person to be the sub group representative party on behalf of the sub group members.”

¹⁴⁴ Federal Court of Australia, "Sherwood and McArdle Storm Class Action, Nsd811/2010 " [Online] Accessed: October 17 2017 . Available from: <https://www.google.co.th/search?q=Feral+Court+of+Australia+Sherwood+and+McARDLE+Storm+Class+Action+Notice+to+Group+Member&oq=Feral+Court+of+Australia+Sherwood+and+McARDLE+Storm+Class+Action+Notice+to+Group+Member&aqs=chrome..69i57.1038j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

ตัวอย่างที่ 2¹⁴⁵ ผู้แทนโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มเพื่อเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยสมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายจากการเจ็บป่วยที่แตกต่างกัน โดยให้แบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาการเส้นเลือดอุดตัน ซึ่งมีการตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าการใช้ยา Vioxx นั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้เส้นเลือดอุดตัน และทำให้สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นได้รับความทุกข์ทรมานจากอาการเส้นเลือดอุดตันดังกล่าว

ตัวอย่างที่ 3 ผู้แทนโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับระบบการทำงานของเครื่องยนต์ในรถ Audi ซึ่งเฉพาะรถยนต์รุ่น Audi Q5 เท่านั้นที่ใช้เครื่องยนต์ระบบ SCR ในขณะที่รุ่นอื่นๆใช้เฉพาะเครื่องยนต์ระบบ EGR ดังนั้นจึงแบ่งกลุ่มย่อยสำหรับสมาชิกกลุ่มที่ใช้รถยนต์ Audi Q5 โดยมีการตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยด้วย¹⁴⁶

2. กรณีที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีประเด็นข้อกฎหมายแตกต่างกัน เนื่องจากอ้างกฎหมายคนละฉบับ หรืออ้างกฎหมายฉบับเดียวกันแต่คนละมาตรา ซึ่งให้สิทธิในการเยียวยาความเสียหายที่แตกต่างไป

(ข) การพิจารณานุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย

สำหรับเรื่องการพิจารณานุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยนั้น เงื่อนไขต่างๆ และแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มย่อยนั้นเหมือนกันกับของกลุ่มโดยทั่วไป¹⁴⁷ ดังนั้นศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อ ปรากฏข้อเท็จจริงครบตามเงื่อนไขที่บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดไว้¹⁴⁸ คือ

¹⁴⁵ Peter Cashman, "The Changing Face of Practice-Adapting to the New Landscape," [Online] Accessed: November 11, 2017. Available from: https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiwsqj_97bXAhVBn5QKHZeJApwQFggvMAE&url=http%3A%2F%2Fportal.barweb.com.au%2Fuploads%2FProfessor%2520Peter%2520Cashman%2520Paper.pdf&usq=AOvVaw11uZLrcdPFixaXJq0XroyE.

¹⁴⁶ Federal Court of Australia, "Vw, Audi and Skoda Diesel Class Action Proceedings Notice of Opt out Right," [Online] Accessed: November 11, 2017. Available from: http://www.fedcourt.gov.au/_data/assets/pdf_file/0006/45573/NSD2015-Opt-Out.pdf

¹⁴⁷ Yuki HUEN, "Class Action in Selected Places," ed. Research and Library Services Division Legislative Council Secretariat(November 2009), p. 37.

¹⁴⁸ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)

1. กลุ่มย่อยต้องมีบุคคลอย่างน้อย 7 คนซึ่งมีชื่อเรียกร้องต่อบุคคลเดียวกันหรือหลายคน

2. ชื่อเรียกร้องของสมาชิกในกลุ่มย่อยทุกคนจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกันเท่านั้น ไม่รวมกรณีชื่อเรียกร้องที่เกิดจากสถานการณ์ที่เหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกันด้วย

3. ชื่อเรียกร้องของสมาชิกในกลุ่มย่อยทุกคนจะต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันทุกประการ

อย่างไรก็ตามศาลจะไม่มีบทบาทในการเข้ามามีคำสั่งอนุญาตว่าจะให้แบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับที่ศาลไม่มีบทบาทพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มตั้งแต่ต้น ดังนั้นเมื่อมีข้อเท็จจริงครบถ้วน และมีเหตุให้แบ่งกลุ่มย่อยตามที่บัญญัติกฎหมายกำหนดไว้¹⁴⁹ ศาลก็มีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ แต่บทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศออสเตรเลียนี้มีเงื่อนไขว่าศาลต้องตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยด้วย

ส่วนการตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยนั้นบทบัญญัติกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. ศาลอาจจะตั้งผู้แทนกลุ่มคนเดิมให้เป็นผู้แทนประจำกลุ่มย่อยด้วยก็ได้ หากผู้แทนกลุ่มนั้นมีชื่อเรียกร้องเหมือนกับกลุ่มย่อย และไม่มีผลประโยชน์ขัดกันกับกลุ่มย่อย

2. ศาลอาจตั้งบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้แทนประจำกลุ่มให้เป็นผู้แทนประจำกลุ่มย่อย โดยบุคคลคนนั้นจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยด้วย¹⁵⁰

3. หากปรากฏแก่ศาลว่าผู้แทนโจทก์ของกลุ่มย่อยไม่มีความสามารถที่เพียงพอในการรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มย่อย ศาลอาจตั้งบุคคลอื่นให้เป็นตัวแทนประจำกลุ่มย่อยได้ และอาจมีคำสั่งอื่นที่คิดว่ามีความเหมาะสมต่อไป¹⁵¹

¹⁴⁹ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1) and section 33Q

¹⁵⁰ Yuki HUEN, "Class Action in Selected Places," 37.

¹⁵¹ Federal Court of Australia Act 1976: section 33T Adequacy of representation

4. เมื่อศาลได้กำหนดค่าเสียหายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยอาจจะยื่นคำร้องต่อศาลได้เพื่อเรียกค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีที่ได้เสียไป¹⁵²

(ค) กระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย

บทบัญญัติกฎหมายในประเทศออสเตรเลียได้กำหนดแนวทางการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยไว้ดังต่อไปนี้

1. ศาลอาจมีคำสั่งเพื่อจัดการกระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยได้ ถ้าหากประเด็นนั้นเป็นข้อเรียกร้องของสมาชิกในกลุ่มย่อยทุกคน ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการพิจารณาคดีเฉพาะของสมาชิกในกลุ่มย่อยนั้นก็ได้¹⁵³

2. ถ้าหากศาลตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้แทนประจำกลุ่ม ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยนั้นต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆที่ใช้ในการพิจารณาประเด็นของกลุ่มย่อย¹⁵⁴

3. การทำคำพิพากษานั้น ศาลต้องกำหนดค่าเสียหายให้กับสมาชิกในกลุ่มย่อย โดยค่าเสียหายนั้นประกอบด้วยจำนวนที่เฉพาะเจาะจงหรือตามแนวทางที่ศาลกำหนดไว้โดยเฉพาะ¹⁵⁵

---

(2) “If, on an application by a group member, it appears to the Court that a sub-group representative party is not able adequately to represent the interests of the sub-group members, the Court may substitute another person as sub-group representative party and may make such other order as it thinks fit...”

¹⁵² Federal Court of Australia Act 1976 : section 33ZJ Reimbursement of representative party’s costs

(1) “Where the court has made an award of damages in a representative proceeding, the sub-group representative party may apply to the Court for an order under this section.”

¹⁵³ Federal Court of Australia Act 1976 Representative proceedings : section 33S Directions relating to commencement of further proceedings “Where an issue cannot properly or conveniently be dealt with under section 33Q or 33R, the Court may: (b) If the issue is common to the claims of all members of a sub-group – give direction relating to the commencement and conduct of a representative proceeding in relation to the claims of those member”

¹⁵⁴ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33Q (3) “Where the Court appoints a person other than the representative party to be a sub group representative party, that person, and not the representative party, is liable for costs associated with the determination of the issue or issues common to the sub group members.”

¹⁵⁵ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33Z Judgment – power of the Court

4. การอุทธรณ์คำพิพากษาของกลุ่มย่อยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

4.1 ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยมีอำนาจอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในนามของสมาชิกในกลุ่มย่อยที่เกี่ยวกับประเด็นร่วมกันของกลุ่มย่อย หรือเกี่ยวกับข้อเรียกร้องของสมาชิกในกลุ่มย่อย¹⁵⁶

4.2 หากผู้แทนประจำกลุ่มย่อยไม่ใช่สิทธิอุทธรณ์ภายในเวลาที่กำหนด สมาชิกในกลุ่มย่อยอาจใช้สิทธิอุทธรณ์ภายใน 21 วัน อันเป็นสิทธิอย่างเดียวกันกับผู้แทนประจำกลุ่มย่อยได้¹⁵⁷

4.3 คำบอกกล่าวถึงการอุทธรณ์ในประเด็นร่วมกันเกี่ยวกับข้อเรียกร้องของสมาชิกในกลุ่มย่อย ต้องระบุถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาว่าผู้ใดเป็นสมาชิกในกลุ่มย่อย แต่ไม่ต้องถึงกับระบุชื่อหรือจำนวนของสมาชิกในกลุ่มย่อย¹⁵⁸

จากข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มย่อยที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น¹⁵⁹ ทำให้เห็นว่ากระบวนการพิจารณาประเด็นร่วมกันอันเป็นข้อเรียกร้องของกลุ่มย่อยนั้นศาลจะแยกกระบวนการออกมาเพื่อพิจารณาประเด็นเฉพาะกลุ่มย่อยก็ได้ และศาลจะมีคำพิพากษาในประเด็นของกลุ่มย่อยและกำหนดวิธีการชดเชยเยียวยาความเสียหายโดยเฉพาะของกลุ่มย่อย และผลคำพิพากษาของกระบวนการพิจารณแบบกลุ่มย่อยมีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยเท่านั้น อีกทั้งหากกลุ่มย่อยไม่พอใจในคำพิพากษาของศาลก็สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลต่อไปได้ โดยเป็นการอุทธรณ์เฉพาะของกลุ่มย่อยโดยไม่เกี่ยวข้องกับบุคคล

CHULALONGKORN UNIVERSITY

(e) “make an award of damages for group member, sub-group members or individual group members, being damages consisting of specified amount or amounts worked out in such manner as the Court specifies”

¹⁵⁶ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33ZC(1)(b) “an appeal by a sub-group representative party on behalf of sub-group members in respect of the judgment to the extent that it relates to issues common to the claims of sub-group members”

¹⁵⁷ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33ZC(6) “If the sub-group representative party does not bring an appeal within the time provide for instituting appeals, another member of the sub-group may, within a further 21 days, bring an appeal as representating the sub-group members, as the case may be.”

¹⁵⁸ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33ZC(9) “The notice instituting an appeal in relation to issues that are common to the claims of sub-group members must describe or otherwise identify the sub-group members, as the case may be, but need not specify the names or number of those members.”

¹⁵⁹ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33S and 33Z(e) and 33ZC

3.2.4.2 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย

บทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศออสเตรเลียไม่ได้กำหนดเรื่องการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยไว้โดยเฉพาะ แต่บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการตกลงประนีประนอมยอมความในคดีแบบกลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. การดำเนินคดีแบบกลุ่มไม่สามารถประนีประนอมยอมความหรือยุติคดีได้ หากไม่ได้รับการอนุญาตจากศาล หากศาลอนุญาต ศาลอาจมีคำสั่งให้จ่ายเงินตามข้อตกลงประนีประนอมยอมความหรือให้นำเงินตามข้อตกลงมาวางที่ศาล เพื่อให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มมารับชำระตามข้อตกลงต่อไป¹⁶⁰

2. บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดถึงการตกลงหรือประนีประนอมยอมความในข้อเรียกร้องเฉพาะตัวของผู้แทนโจทก์ไว้ด้วย¹⁶¹ โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

¹⁶⁰ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33V Settlement and discontinued – representative proceedings

(1) A representative proceedings may not be settled or discontinued without the approval of the court

(2) If the Court gives such an approval, it may make such orders as are just with respect to the distribution of any money paid under a settlement or paid into the Court.

¹⁶¹ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33W Settlement of individual claim of representative party

(1) A representative party may, with leave of the court, settle his or her individual claim in whole or in part at any stage of the representative proceeding.

(2) A representative party who is seeking leave to settle, or who has settled, his or her individual claim may, with leave of the court, withdraw as representative party.

(3) Where a person has sought leave to withdraw as representative party under subsection (2), the Court may, on the application of a group member, make an order for the substitution of another group member as representative party and may make such other orders as it thinks fit.

(4) Before granting a person leave to withdraw as a representative party:

(a) the Court must be satisfied that notice of the application has been given to group members in accordance with subsection 33X(1) and in sufficient time for them to apply to have another person substituted as the representative party; and

(b) any application for the substitution of another group member as a representative party has been determined.

(5) The Court may grant leave to a person to withdraw as representative party subject to such conditions as to costs as the Court considers just.

2.1 ผู้แทนโจทก์อาจจะถอนฟ้องหรือตกลงประนีประนอมยอมความในข้อเรียกร้องเฉพาะตัวของผู้แทนโจทก์ได้ทุกขั้นตอนในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

2.2 ผู้แทนโจทก์ที่คิดว่าจะตกลงประนีประนอมยอมความ หรือได้ตกลงประนีประนอมยอมความในข้อเรียกร้องเฉพาะตัวไปเรียบร้อยแล้วต้องถอนตัวออกจากการเป็นผู้แทนโจทก์

2.3 หากผู้แทนโจทก์ที่คิดว่าจะตกลงประนีประนอมยอมความหรือได้ตกลงประนีประนอมยอมความในข้อเรียกร้องเฉพาะตัวไปเรียบร้อยแล้วตาม (2) ศาลอาจจะตั้งสมาชิกกลุ่มคนอื่นให้มาเป็นผู้แทนโจทก์แทน และอาจมีคำสั่งอื่นๆตามความเหมาะสมต่อไป

ทั้งนี้ ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้ผู้แทนโจทก์ออกจากคดีหรือถอนตัวจากการเป็นผู้แทนโจทก์ ศาลต้องพอใจว่ามีการส่งคำบอกกล่าวให้แก่สมาชิกในกลุ่มทราบและต้องมีเวลาที่เพียงพอในการตั้งผู้อื่นมาเป็นผู้แทนโจทก์แทนผู้แทนโจทก์เดิม และต้องมีการกำหนดผู้ที่จะมาเป็นผู้แทนโจทก์เรียบร้อยแล้ว และศาลอาจสั่งให้ผู้แทนโจทก์ที่ออกจากคดีหรือถอนตัวจากการเป็นผู้แทนโจทก์ดังกล่าวรับผิดชอบค่าใช้จ่ายตามที่ศาลเห็นสมควร

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะไม่พบบทความหรือตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มย่อยสามารถตกลงประนีประนอมยอมความได้หรือไม่ที่มีความชัดเจน แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่าการตกลงประนีประนอมยอมความมีผลทำให้ประเด็นแห่งคดีสิ้นสุดลงตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 เมื่อกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยเพราะข้อเรียกร้องเกิดจากประเด็นที่แตกต่างกันของสมาชิกในกลุ่ม อันเป็นการแบ่งกลุ่มย่อยในประเด็นแห่งคดีได้ อีกทั้งการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยสามารถแยกออกมาจากกลุ่มบุคคลและผลแห่งคำพิพากษามีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อย ตามที่กล่าวไว้ในข้อ 3.2.3 ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่กฎหมายเปิดช่องให้ตีความได้ว่ากลุ่มย่อยสามารถตกลงประนีประนอมยอมความได้ โดยการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยนั้นต้องได้รับการอนุญาตจากศาล¹⁶² หรือหากผู้แทนประจำกลุ่มย่อยได้ตกลงประนีประนอมยอมความในข้อเรียกร้องเฉพาะตัวก็ต้องปฏิบัติตาม¹⁶³ ตามเงื่อนไขที่บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดไว้

¹⁶² Federal Court of Australia Act 1976 : Section 33V

¹⁶³ Federal Court of Australia Act 1976 : Section 33W

3.3 การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศแคนาดา

3.3.1 ความนำ

ประเทศแคนาดามีการบังคับใช้กฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มใน 4 มลรัฐ ได้แก่ Ontario, British Columbia, Quebec, และ Alberta¹⁶⁴ โดยผู้เขียนจะเน้นศึกษากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของรัฐ Ontario ที่กำหนดไว้ใน Class Proceedings Act 1992 เป็นหลัก เพราะเป็นต้นแบบกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศแคนาดาโดยนำแนวคิดมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา และจะศึกษากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของรัฐอื่นที่มีลักษณะพิเศษบางประการ แตกต่างจากกฎหมาย Ontario ได้แก่ Class Proceedings Act [RSBC 1996] Chapter 50 ของรัฐ British Columbia และตาม Code of Civil Procedure Chapter C-25.01 ของรัฐ Quebec และตาม Rule 42 แห่ง Alberta Rules of Court ของรัฐ Alberta

วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา คือ เพื่อให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อยที่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีโดยลำพัง ที่เห็นว่าไม่คุ้มค่าในการดำเนินคดีเพื่อบังคับตามสิทธิของตนนั้น ให้ได้รับการเยียวยาผ่านการใช้สิทธิทางศาล และเพื่อพัฒนาให้ศาลมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยลดปัญหาการพิจารณาคดีซ้ำซ้อนในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์เดียวกัน ซึ่งหากมีการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะทำให้คำพิพากษามีความสอดคล้องกัน และผู้เสียหายในสถานการณ์เดียวกันได้รับการเยียวยาความเสียหายเหมือนกัน ซึ่งส่งผลต่อแนวคิดเรื่องกลุ่มย่อยด้วย คือเมื่อกฎหมายอนุญาตให้กรณีและผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มที่มีข้อเรียกร้องอันเกิดจากประเด็นข้อเท็จจริงหรือประเด็นข้อกฎหมายที่แตกต่างกันได้ หรือกรณีและผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน ให้สามารถเข้ามาดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้แล้วนั้น ดังนั้นบทบัญญัติเรื่องเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงดูที่ข้อเรียกร้องเป็นหลัก โดยที่หากสมาชิกกลุ่มมีประเด็นข้อเรียกร้องที่แตกต่างจากผู้แทนโจทก์ก็สามารถขอให้ศาลแบ่งกลุ่มย่อยได้ ซึ่งรายละเอียดจะกล่าวต่อไป

3.3.2 เงื่อนไขการฟ้องคดีแบบกลุ่ม

การฟ้องคดีแบบกลุ่มตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศแคนาดานั้น ผู้แทนโจทก์ต้องนำคำฟ้องคดีแบบกลุ่มเสนอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาว่าจะคำฟ้องคดีแบบกลุ่มนั้นผ่านเงื่อนไข

¹⁶⁴ รชฎ บุญสินสุข, "การดำเนินคดีแบบกลุ่มในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์," หน้า 27.

เบื้องต้นที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ หากผ่านเงื่อนไขเบื้องต้นตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ศาลจึงมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ซึ่งมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้¹⁶⁵

1. คำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มจะต้องแสดงให้เห็นถึงมูลคดีที่เป็น การโต้แย้งสิทธิ
2. กลุ่มบุคคลซึ่งอาจจะบุได้ ต้องมีจำนวนสมาชิกกลุ่ม 2 คนหรือมากกว่านั้น ซึ่งจะ ดำเนินคดีแทนโดยผู้แทนกลุ่มของฝ่ายโจทก์หรือผู้แทนกลุ่มของฝ่ายจำเลย
3. ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นประเด็นร่วมกัน
4. การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นการกระบวนพิจารณาที่ดีกว่าการดำเนินคดีสามัญ และ
5. ผู้แทนกลุ่มของโจทก์หรือจำเลยนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้
  - 5.1 ต้องมีความสามารถที่จะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเพียงพอ
  - 5.2 ต้องมีแผนการขั้นตอนในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่ม
  - 5.3 ต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกับสมาชิกกลุ่มในส่วนที่เกี่ยวกับประเด็นร่วมกัน

¹⁶⁵ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 5(1) the Court shall certify a class proceeding on a motion under section 2,3 or 4 if

- (a) The pleading or the notice of application disclosed a cause of action;
  - (b) There is an identifiable class of two or more persons that would be represented by the representative plaintiff or defendant;
  - (c) The claims or defenses of the class members raise common issues;
  - (d) A class proceedings would be the preferable procedure for the resolution of the common issues ; and
- There is a representative plaintiff or defendant who,
- (i) Would fairly and adequately represent the interests of the class,
  - (ii) Has produced a plan for the proceeding that sets out a workable method of advancing the proceeding on behalf of the class and of notifying class members of the proceeding, and
  - (iii) Does not have, on the common issues for the class, an interest in conflict with the interests of other class member.

3.3.3 การกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล

กลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันตามข้อกำหนดของ ประเทศแคนาดานั้นต้องเป็นกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีประเด็นแห่งคดีเดียวกัน โดยบทบัญญัติกฎหมาย ได้กำหนดนิยามของคำ “ประเด็นเดียวกัน” ไว้โดยเฉพาะ ซึ่งหมายความว่า¹⁶⁶

1. ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการ
2. ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นข้อกฎหมายที่เหมือนกันทุกประการ อันเกิดจากข้อเท็จจริงที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องมีข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการ

อีกทั้งประเทศแคนาดายังบัญญัติหลักเกณฑ์เพิ่มเติมว่าศาลจะต้องไม่ปฏิเสธคำร้องขอ ดำเนินคดีแบบกลุ่มเพียงด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย¹⁶⁷ ได้แก่

1. สมาชิกบางคนมีข้อเรียกร้องค่าเสียหายเป็นการเฉพาะที่ศาลต้องประเมินภายหลัง จากที่ศาลได้พิจารณาประเด็นร่วมกันแล้วรวมอยู่ด้วย

2. สมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องที่มาจากสัญญาคนละฉบับ เพราะความเสียหายของ สมาชิกกลุ่มนั้นอาจมาจากสัญญาคนละฉบับที่ได้ทำไว้กับจำเลย แต่หากสัญญาแต่ละฉบับนั้นก่อให้เกิด ปัญหาสำคัญบางประการร่วมกันก็สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ แม้ว่าการเยียวยาความเสียหายอาจ แตกต่างกันไปบ้างตามเนื้อหาของแต่ละสัญญา เช่น จำนวนสินค้าที่ซื้อ อัตราดอกเบี้ยหรือเบี้ยปรับ ศาลก็ไม่สามารถปฏิเสธการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพราะเหตุเหล่านั้นได้ เพราะเป็นเรื่องในชั้นบังคับคดี ที่ต้องไปประเมินและกำหนดให้เหมาะสมต่อไป¹⁶⁸

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

¹⁶⁶ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 1 “Common issues” means

(a) Common but not necessarily identical issues of fact, or

(b) Common but not necessarily identical issues of law that arise from common but not necessarily identical fact”

¹⁶⁷ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 6 Certain matters not bar to certification : The court shall not refuse to certify a proceeding as a class proceeding solely on any of the following grounds :

1. The relief claimed includes a claim for damages that would require individual assessment after determination of the common issues.

2. The relief claimed relates to separate contracts involving different class members.

3. Different remedies are sought for different class members.

4. The number of class members or the identity of each class member is not known.

5. The class includes a subclass whose members have claims or defenses that raise common issues not shared by all class members.

¹⁶⁸ สรวิศ ลิ้มปริงซี่, "แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม," อุลพาห: 61.

3. วิธีการเยียวยาความเสียหายให้แก่สมาชิกกลุ่มมีความแตกต่างกัน
4. จำนวนสมาชิกกลุ่มหรือการระบุถึงสมาชิกกลุ่มแต่ละคนไม่อาจรู้ได้ในขณะที่พิจารณาคำขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม
5. เมื่อภายในกลุ่มนั้นมีกลุ่มย่อยที่ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้อันเป็นประเด็นร่วมกันของกลุ่มย่อยที่ไม่ได้เป็นปัญหาของสมาชิกกลุ่มทุกคน กรณีนี้จะกล่าวต่อไปในเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย

จากข้อกำหนดข้างต้น¹⁶⁹ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศแคนาดามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม มีข้อเรียกร้องที่เกิดจากประเด็นร่วมกัน โดยมีข้อเท็จจริงหรือข้อกำหนดเดียวกันแต่ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกประการ คือ อาจเป็นความเสียหายที่เกิดจากข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในรายละเอียด หรือปรับได้กับกฎหมายหลายฉบับ หรือกฎหมายฉบับเดียวกันแต่คนละมาตราก็ได้ ประเด็นร่วมกันนั้นต้องสามารถหาวิธีการเยียวยาความเสียหายให้แก่สมาชิกทุกคนโดยรวมได้¹⁷⁰

2. ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องมาจากสัญญาคนละฉบับได้

3. ข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มแตกต่างกันได้ และวิธีการเยียวยาความเสียหายของสมาชิกกลุ่มแตกต่างกันได้ เพราะสมาชิกในกลุ่มอาจได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงที่อาจแตกต่างกันในรายละเอียด อาจมีข้อเรียกร้องที่นำไปสู่วิธีการเยียวยาความเสียหายที่แตกต่างกันไปตามรายละเอียดของข้อเท็จจริงนั้น หรืออ้างกฎหมายคนละฉบับหรือกฎหมายฉบับเดียวกันแต่คนละมาตราซึ่งอาจกำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายไว้แตกต่างกัน เมื่อข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มบางคนแตกต่างจากกลุ่มบุคคล ศาลก็จะสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยต่อไป ดังที่จะกล่าวในข้อ 3.3.4

¹⁶⁹ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 1 and section5(1)(c) and section 6

¹⁷⁰ FindLaw, "The Certification of Competition-Related Class Actions in Canada " [Online] Accessed: June 7, 2017. Available from: <http://corporate.findlaw.com/litigation-disputes/the-certification-of-competition-related-class-actions-in-canada.html>

ส่วนบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มในรัฐ Quebec¹⁷¹ กำหนดนิยามกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันไว้กว้างกว่ารัฐ Ontario โดยกำหนดว่า ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มอาจเกิดจากข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่เหมือนกัน คล้ายกัน หรือเกี่ยวเนื่องกันก็ได้ ทำให้การตีความกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาในคดีแบบกลุ่มมีความยืดหยุ่นกว่า กลุ่มบุคคลจึงอาจมีความหลากหลายมากกว่า¹⁷²

3.3.4 การแบ่งกลุ่มย่อย

3.3.4.1 หลักเกณฑ์การแบ่งกลุ่มย่อย

หลักเกณฑ์การแบ่งกลุ่มย่อยของรัฐ Ontario บทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่า¹⁷³ ให้เป็นดุลพินิจของศาลในการมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย ในกรณีที่กลุ่มนั้นมีกลุ่มย่อยที่ซึ่งสมาชิกมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกันกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม และเพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกในกลุ่มย่อยนั้น ศาลต้องจัดให้มีผู้แทนประจำกลุ่มย่อย แยกต่างหากจากกลุ่มบุคคล โดยที่ศาลจะไม่อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย หาก ไม่มีผู้แทนประจำกลุ่มผู้ซึ่ง

1. สามารถรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ

¹⁷¹ Quebec Code of Civil Procedure chapter C-25.01 : section 575(1) "The court authorizes the class action and appoints the class member it designates as representative plaintiff if it is of the opinion that the claims of the members of the class raise identical, similar or related issues of law or fact"

¹⁷² Ad. E. Sylvie Rodrigue, Genevieve Bertrand, and Marie-Eve Gingras, "Supreme Court of Canada Rules That Commonality Requirement in Class Action Is Broader and More Flexible in Quebec " [Online] Accessed: January 24, 2014. Available from: <http://www.torys.com/insights/publications/2014/01/supreme-court-of-canada-rules-that-commonality-requirement-in-class-actions-is-broader-and-more-flexible-in-quebec>

¹⁷³ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 5(2) Subclass protection

"Despite subsection (1), where a class includes a subclass whose members have claims or defenses that raise common issues not shared by all the class members, so that, in the opinion of the court, the protection of the interests of the subclass members required that they be separately represented, the court shall not certify the class proceeding unless there is a representative plaintiff of defendant who,

- (a) Would fairly and adequately represent the interests of the subclass;
- (b) Has produced a plan for the proceeding that sets out a workable method of advancing the proceeding on behalf of the subclass and of notifying subclass members of the proceeding; and
- (c) Does not have, on the common issues for the subclass, an interest in conflict with the interests of other subclass members.

2. มีวิธีจัดการกระบวนการพิจารณาในนามของสมาชิกในกลุ่มย่อยที่มีประสิทธิภาพ และมีวิธีการส่งประกาศหรือคำบอกกล่าวให้สมาชิกในกลุ่มย่อยทุกรายให้ทราบถึงกระบวนการพิจารณา
3. ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยต้องมีประเด็นเดียวกันกับสมาชิกในกลุ่มย่อย และ
4. ต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดกันกับผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มย่อย

(ก) เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย

กลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันนั้นอาจมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่ต้องเหมือนกันทุกประการ ประเด็นแห่งคดีจึงแตกต่างกันได้ ทำให้ข้อต่อสู้หรือข้อเรียกร้องหรือวิธีการเยียวยาความเสียหายของสมาชิกกลุ่มย่อยมีความแตกต่างกันไปด้วยตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 3.3.3 อันเป็นเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย ดังต่อไปนี้

1. การแบ่งกลุ่มย่อยกรณีข้อเรียกร้องเกิดจากประเด็นข้อเท็จจริงที่แตกต่างจากกลุ่มบุคคล เช่น

ตัวอย่างที่ 1¹⁷⁴ ผู้แทนโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มเนื่องจากได้รับความเสียหายจากการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี จากการเข้ารับการตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจที่คลินิกจำเลย เพราะจำเลยไม่ได้ทำตามมาตรฐานการกักกันเชื้อโรคให้ถูกต้องตามที่บัญญัติกฎหมายกำหนดไว้ จึงฟ้องคดีแบบกลุ่มเพื่อเรียกร้องให้จำเลยชดเชยค่าเสียหาย และสมาชิกกลุ่มบางส่วนที่เข้ารับการตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจจากคลินิกจำเลยแม้ไม่ได้ติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี แต่ก็ได้รับความเสียหายจากการที่ต้องวิตกกังวลจากการได้รับแจ้งว่ามีความเสี่ยงที่อาจจะติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี จึงต้องการเรียกร้องให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายที่เป็นเยี่ยงอย่าง ซึ่งการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้เป็นกรณีที่สมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องที่แตกต่างจากผู้แทนโจทก์ อีกทั้งยังแตกต่างกันในเรื่องของการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลด้วย ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยสำหรับสมาชิกที่ไม่ได้ติดเชื้อ เพราะมีข้อเรียกร้องที่แตกต่างจากข้อเรียกร้องของกลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มบุคคล ได้แก่ผู้เสียหายจากการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบีจากการรักษา มีประเด็นต้องพิจารณาว่าคลินิกไม่ได้ทำตามมาตรฐาน เป็นผลให้พวกเขาต้องติดเชื้อ ซึ่งเรียกร้องให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน

¹⁷⁴ Anderson v. Wilson, 44 O.R. (3d) 673 [1999] O.J. No. 2494, อ้างมาจาก William E. McNally and Barbara E. Cotton, "Subclass Designation in Class Action Proceedings : Common Themes," (2002).

กลุ่มย่อย ได้แก่ผู้ที่ไม่ได้ติดเชื่อแต่ต้องวิตกกังวล มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าการกระทำของจำเลยเห็นได้ว่าเป็นเหตุให้พวกเขาเกิดความวิตกกังวลหรือไม่ และมีข้อเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษและค่าเสียหายที่เป็นเยี่ยงอย่าง

ตัวอย่างที่ 2¹⁷⁵ ผู้แทนโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มเนื่องจากได้รับความเสียหายจากข้อมูลตามแผ่นพับโฆษณาของจำเลย ซึ่งเป็นโฆษณาเพื่อชี้ชวนให้ซื้อหุ้นของ Eagle Creek Club แต่มีรายละเอียดของคำโฆษณาที่แตกต่างกัน เพราะข้อมูลดังกล่าวได้จัดพิมพ์กันคนละคราวทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับทราบรายละเอียดที่แตกต่างกัน ศาลประเทศแคนาดาจึงอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยตามแต่ละข้อมูลที่ได้รับ เพื่อจะได้พิจารณาว่าข้อมูลที่สมาชิกกลุ่มได้รับในแต่ละคราวนั้นขัดต่อกฎหมายหรือไม่ และจะมีวิธีการเยียวยาความเสียหายแต่ละแบบได้อย่างไร โดยแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 11 กลุ่มดังนี้

กลุ่มย่อยที่ 1 สมาชิกของ Eagle Creek Golf Club ที่ไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแพคเกจสมาชิก

กลุ่มย่อยที่ 2 สมาชิกที่ได้รับข้อมูลแพคเกจสมาชิกฉบับที่ 1

กลุ่มย่อยที่ 3 สมาชิกที่ได้รับข้อมูลแพคเกจสมาชิกฉบับที่ 2

กลุ่มย่อยที่ 4 สมาชิกที่ได้รับข้อมูลแพคเกจสมาชิกฉบับที่ 3

กลุ่มย่อยที่ 5 สมาชิกที่ได้รับข้อมูลแพคเกจสมาชิกฉบับที่ 4

กลุ่มย่อยที่ 6 สมาชิกที่ได้รับ L/C แต่ไม่มีหนังสือรับรองทรัสต์

กลุ่มย่อยที่ 7 สมาชิกที่ได้รับ L/C ที่ระบุหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ธนาคาร ผู้รับผลประโยชน์ในทรัสต์

กลุ่มย่อยที่ 8 สมาชิกที่มี L/C ระบุถึงผู้รับผลประโยชน์ในทรัสต์

กลุ่มย่อยที่ 9 สมาชิกที่เป็นโจทก์ที่ได้ฟ้องให้มีคำสั่งห้ามกระทำการในเดือนธันวาคม ปี 1990

¹⁷⁵ Peppiatt v. Nicol, (1993), 16 O.R. (3d) 133 [1993] O.J. No. 2722, อ้างมาจาก "Class Definition and Common Issues Construction," [Online] Accessed: June 13, 2017. Available from: http://www.caselaw.cc/public/images/Class_Definitions_and_Common_Issueses_Construction.pdf & cache: MTUZ-xTUHdkj:www.caselaw.cc/public/images/Class_Definitions_and_Common_Issueses_Construction.pdf&cd=4&hl=th&ct=clnk&gl=th

กลุ่มย่อยที่ 10 สมาชิกที่เป็นลูกค้าของธนาคาร

กลุ่มย่อยที่ 11 สมาชิกที่ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการลงทุนจาก
ธนาคาร

ตัวอย่างที่ 3¹⁷⁶ ผู้แทนโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มเนื่องจากได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยผิดสัญญา แต่สิทธิเรียกร้องตามสัญญาของสมาชิกกลุ่มบางคนมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสิทธิเรียกร้องของกลุ่มบุคคล คือเป็นสิทธิเรียกร้องแบบ timely ขณะที่สมาชิกในกลุ่มบุคคลเป็นสิทธิเรียกร้องแบบ time-barred claims ดังนั้นศาลจึงมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยสำหรับสมาชิกที่มีสิทธิเรียกร้องแบบ timely เพราะศาลเห็นว่าแม้ว่าสมาชิกกลุ่มทุกคนจะมีประเด็นเรื่องความรับผิดและค่าเสียหายเหมือนกัน แต่ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มภายใต้ข้อสัญญาแบบ time-barred claim มีประเด็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่แตกต่างกับสมาชิกกลุ่มภายใต้ข้อสัญญาแบบ timely

ตัวอย่างที่ 4¹⁷⁷ ผู้แทนโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มเพราะได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยโฆษณาเกินจริงว่ารถยนต์ Honda Civic Hybrid รุ่นปี 2003 ถึงปี 2009 นั้นประหยัดน้ำมัน ซึ่งไม่ตรงต่อความจริง แต่มีสมาชิกกลุ่มบางส่วนนอกจากได้รับความเสียหายจากกรณีดังกล่าวแล้ว ยังได้รับความเสียหายเพิ่มเติมจากระบบแบตเตอรี่รถยนต์รุ่นปี 2006 ถึงปี 2008 ด้วย ดังนั้นศาลจึงสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยสำหรับสมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากแบตเตอรี่นั้น เพราะว่ากลุ่มย่อยดังกล่าวนี้มีประเด็นข้อเรียกร้องที่แตกต่างจากกลุ่มบุคคล

2. การแบ่งกลุ่มย่อยกรณีข้อเรียกร้องเกิดจากประเด็นข้อกฎหมายที่แตกต่างกับกลุ่มบุคคล เช่น

¹⁷⁶ Court of Appeal for Ontario, "Amyotrophic Lateral Sclerosis Society of Essex V. Windsor (City), 2016 Onsc 1929," [Online] Accessed: February 7, 2017. Available from: <http://www.ontariocourts.ca/decisions/2015/2015ONCA0572.htm>

¹⁷⁷ Consumer Law Group Inc., "The Honda Civic Hybrid Fuel Economy Class Action (Courtemanche. V. Honda Canada Inc. & Al)," [Online] Accessed: May 22, 2017. Available from: <http://www.hchsettlement.ca>

ตัวอย่างที่ 1¹⁷⁸ ผู้แทนโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มเนื่องจากได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยบกพร่องในการออกแบบและการผลิตแผ่นมุงหลังคา ซึ่งสมาชิกกลุ่มนั้นมีที่อยู่อาศัยในหลายรัฐที่แตกต่างกัน ซึ่งเฉพาะรัฐ British Columbia, Saskatchewan, Manitoba, Quebec และ/หรือ New Brunswick มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ขณะที่รัฐอื่น ๆ ไม่ได้มีกฎหมายดังกล่าวด้วย ดังนั้นศาลจึงมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยสำหรับสมาชิกที่มีข้อเรียกร้องตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเป็นการเฉพาะ เพราะว่าการกลุ่มย่อยดังกล่าวนี้มีประเด็นข้อเรียกร้องตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่แตกต่างจากกลุ่มบุคคล

ตัวอย่างที่ 2¹⁷⁹ สมาชิกกลุ่มมีทั้งผู้ที่อาศัยในรัฐ British Columbia และผู้ที่อาศัยในรัฐอื่น ซึ่งในแต่ละรัฐของประเทศแคนาดานั้นมีกฎหมายที่ใช้บังคับที่แตกต่างกัน ดังนั้นศาลจึงสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มย่อยที่ 1 “Resident Subclass” คือสมาชิกที่มีถิ่นที่อยู่ในรัฐ และกลุ่มย่อยที่ 2 “Non-resident Subclass” คือสมาชิกที่ไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ในรัฐ British Columbia เพราะว่าการกลุ่มย่อยทั้งสองนั้นมีประเด็นข้อเรียกร้องตามกฎหมายที่แตกต่างกัน

(ข) การพิจารณาอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย

ในส่วนเรื่องการพิจารณาอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยนั้น ศาลจะอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อกลุ่มย่อยนั้นผ่านเงื่อนไขเบื้องต้นในการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มด้วย¹⁸⁰ ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มย่อยต้องมีจำนวน 2 คน หรือมากกว่านั้น

¹⁷⁸ "Iko Organic Shingles," [Online] Accessed: July 11, 2016. Available from: <https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewiWxuPlrvfWAhVMp48KHTEOBewQFgg5MAM&url=http%3A%2F%2Fwww.cardinalcreek.org%2FDocuments%2FMisc%2FIKO.pdf&usq=AOvVaw2oVZUWbFmhYUF0R9UrKDpb>

¹⁷⁹ Sharbern Holding Inc. v. Vancouver Airport Centre Ltd., 2011 SCC 23, [2011]2 S.C.R.175, อ้างมาจาก "Class Definition and Common Issues Construction." "Class Definition and Common Issues Construction."

¹⁸⁰ McNally, W. E. and B. E. Cotton, "Subclass Designation in Class Action Proceedings : Common Themes," 2-3.

2. ชื่อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของสมาชิกในกลุ่มย่อยจะต้องเป็นประเด็นร่วมกันทุกประการ ข้อนี้แตกต่างจากการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยทั่วไป เพราะกลุ่มย่อยต้องมีลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันทุกประการ

รวมทั้งบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นยังได้กำหนดเงื่อนไขเรื่องผู้แทนประจำกลุ่มย่อยไว้โดยเฉพาะด้วย¹⁸¹ โดยบทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่าศาลจะอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อมีผู้แทนประจำกลุ่มย่อยที่มีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. สามารถรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม

2. มีวิธีการจัดการกระบวนการพิจารณาในนามของสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. มีวิธีการส่งประกาศหรือคำบอกกล่าวให้สมาชิกในกลุ่มย่อยทุกรายให้ทราบถึงกระบวนการพิจารณา

4. มีประเด็นเดียวกันกับสมาชิกในกลุ่มย่อย

5. ไม่มีผลประโยชน์ขัดกันกับผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มย่อย

อีกทั้งบทบัญญัติกฎหมายยังได้กำหนดเนื้อหาที่ศาลจะต้องระบุไว้ในคำสั่งอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยด้วย¹⁸² โดยต้องมีข้อความตามที่บทบัญญัติกฎหมายกำหนดไว้ดังต่อไปนี้¹⁸³

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁸¹ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 5(2) “...where a class includes a subclass whose members have claims or defenses that raise common issues not shared by all the class members, so that, in the opinion of the court, the protection of the interests of the subclass members required that they be separately represented”

¹⁸² Ontario Class Proceeding Act 1992 Contents of certification order Subclass protection ; section 8(2) “...subsection (1) applies with necessary modifications in respect of the subclass. ”

¹⁸³ Ontario Class Proceeding Act 1992 Contents of certification order section : 8(1) “An order certifying a proceeding as a class proceeding shall,

(a) describe the class;

(b) state the names of the representative parties;

(c) state the nature of the claims or defences asserted on behalf of the class;

(d) state the relief sought by or from the class;

(e) set out the common issues for the class; and

1. ต้องอธิบายกลุ่มย่อย
2. ชื่อของผู้แทนประจำกลุ่มย่อย
3. ชื่อเรียกร่องในนามของกลุ่มย่อย
4. แนวทางการเยียวยาของกลุ่มย่อย
5. กำหนดประเด็นที่เหมือนกันของกลุ่มย่อย และ
6. ระบุวิธีการและวันที่ ให้สมาชิกใช้สิทธิออกจากการดำเนินคดีแบบ

กลุ่ม

(ค) กระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย

บทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดานั้น กำหนดแนวทางการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยไว้ดังต่อไปนี้

1. ในการพิจารณาประเด็นแห่งคดีของกลุ่มย่อยนั้นให้พิจารณาด้วยกัน¹⁸⁴
2. ศาลอาจจะมีคำพิพากษากรณีที่ประเด็นแห่งคดีเหมือนกัน และมีคำพิพากษาแยกออกมาในประเด็นอื่นๆ คือเมื่อกลุ่มย่อยมีประเด็นแห่งคดีซึ่งเป็นประเด็นเฉพาะของกลุ่มย่อยแล้ว ศาลจึงต้องมีคำพิพากษาในประเด็นของกลุ่มย่อยแยกออกมาโดยเฉพาะ¹⁸⁵
3. การทำคำพิพากษาในประเด็นร่วมกันของกลุ่มย่อยต้องมีการกล่าวถึงเรื่องดังต่อไปนี้¹⁸⁶

(f) specify the manner in which class members may opt out of the class proceeding and a date after which class members may not opt out”

¹⁸⁴ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 11. (1)(b) “common issues for a subclass shall be determined together.”

¹⁸⁵ Ontario Class Proceeding Act 1992 Separate judgments : section 11. (2) “The court may give judgment in respect of the common issues and separate judgments in respect of any other issue.”

¹⁸⁶ Ontario Class Proceeding Act 1992 Judgment on common issues : section 27(1) “A Judgment on common issues of a class or subclass shall,

(a) set out the common issues;

(b) name or describe the class or subclass members;

(c) state the nature of the claims or defenses asserted on behalf of the class or subclass; and

3.1 ประเด็นร่วมกันของกลุ่มย่อย

3.2 ชื่อหรือนิยามของสมาชิกในกลุ่มย่อย

3.3 ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในนามของกลุ่มย่อย และ

3.4 แนวทางการเยียวยาของกลุ่มย่อย

จากบทบัญญัติกฎหมายข้างต้นนั้น ทำให้เห็นว่าในประเทศแคนาดา จะมีกระบวนการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยโดยเฉพาะ เพื่อพิจารณาประเด็นของกลุ่มย่อยโดยเฉพาะ ซึ่งการดำเนินกระบวนการพิจารณากลุ่มย่อยนั้นเป็นกระบวนการที่แยกออกจากกลุ่มบุคคล ทำให้ผลแห่งคำพิพากษาจะมีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยเท่านั้น

3.3.4.2 การตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย

ส่วนของหลักเกณฑ์ในการยุติคดีและตกลงประนีประนอมยอมความ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดานั้น บทบัญญัติกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้¹⁸⁷

1. การยุติการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นจะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลเท่านั้น โดยที่ศาลต้องเห็นว่ามีเหมาะสม

2. การตกลงประนีประนอมยอมความนั้นไม่มีผลผูกพันสมาชิกกลุ่ม หากไม่ได้รับการอนุญาตจากศาล

3. การตกลงประนีประนอมยอมความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ได้รับอนุญาตจากศาลนั้นมีผลผูกพันสมาชิกกลุ่มทุกคน

(d) specify the relief granted.”

¹⁸⁷ Ontario Class Proceeding Act 1992 Discontinuance, abandonment and settlement : section 29

(1) “A Proceeding commenced under this Act and a proceeding certified as a class proceeding under this Act may be discontinued or abandoned only with the approval of the court, on such terms as the court considers appropriate.”

Settlement without court approval not binding

(2) “A settlement of a class proceeding is not binding unless approved by the court.
Effect of Settlement.”

(3) “A settlement of a class proceeding that is approved by the court binds all class members.”

ตามบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดาไม่มีบทบัญญัติในเรื่องการตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยไว้โดยเฉพาะ แต่จากตัวอย่างคำบอกกล่าวในการเสนอให้มีการตกลงหรือประนีประนอมยอมความ ซึ่งในคำบอกกล่าวนั้นมีการแบ่งกลุ่มย่อยไว้ด้วย ย่อมแสดงให้เห็นว่าในประเทศแคนาดายอมรับให้มีการตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยได้ เช่น

ตัวอย่างที่ 1 เป็นคำบอกกล่าวเพื่อแจ้งสมาชิกกลุ่มทราบว่าจะมีการส่งเรื่องให้ศาลพิจารณานุญาตข้อตกลงประนีประนอมยอมความ¹⁸⁸ แม้ตัวอย่างดังกล่าวจะเป็นการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มและกลุ่มย่อยพร้อมกัน มิได้เป็นการตกลงหรือประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยโดยเฉพาะ อันทำให้กระบวนการพิจารณาของกลุ่มย่อยเสร็จสิ้นไปก่อนก็ตาม แต่ตัวอย่างนี้ก็เป็นกรณีแสดงให้เห็นว่ากลุ่มย่อยสามารถตกลงหรือประนีประนอมยอมความได้เช่นกัน อีกทั้งยังมีนายความประจำกลุ่มย่อยซึ่งเป็นคนละคนกับนายของกลุ่มด้วย เพื่อดูแลกระบวนการพิจารณาต่างๆของกลุ่มย่อยแยกจากกลุ่ม เมื่อคดีอยู่ในขั้นตอนการตกลงหรือประนีประนอมยอมความ ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยก็สามารถเป็นตัวแทนในการพิจารณาข้อตกลงว่าจะเป็นผลเสียหายแก่กลุ่มย่อยหรือไม่

ตัวอย่างที่ 2¹⁸⁹ เป็นข้อความในคำบอกกล่าวเกี่ยวกับการขอให้ศาลรับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยแบ่งเป็น Settlement Class และ Settlement Subclass เป็นการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มและกลุ่มย่อยไปพร้อมกัน แต่กลุ่มกับกลุ่มย่อยมีข้อตกลงประนีประนอมยอมความที่แตกต่างกัน เพราะกลุ่มย่อยได้รับความเสียหายจากการที่แบตเตอรี่รถยนต์บกพร่อง อันเป็นความเสียหายเฉพาะของสมาชิกในกลุ่มย่อยเท่านั้น ทำให้ข้อเรียกร้องอันนำไปสู่ข้อตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยจึงแตกต่างจากกลุ่มบุคคล

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของรัฐ Ontario ที่ผู้เขียนใช้ในการศึกษาเป็นหลักนั้นไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องการตกลงประนีประนอม

¹⁸⁸ "Halibut Class Action," [Online] Accessed: November 7, 2016. Available from: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:eUJP1RbEaUMJ:www.cfmlawyers.ca/wp-content/uploads/2014/06/Halibut_Notice-of-Settlement-Approval-Hearing-00491973xB33C8.pdf+&cd=1&hl=th&ct=clnk&gl=th

¹⁸⁹ Consumer Law Group Inc., "The Honda Civic Hybrid Fuel Economy Class Action (Courtemanche. V. Honda Canada Inc. & Al)."

ยอมความของกลุ่มย่อยไว้โดยเฉพาะ แต่ผู้เขียนพบว่า มีบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของรัฐ British Columbia บัญญัติให้อำนาจกลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยไว้อย่างชัดเจน ซึ่งกำหนดว่า

1. การตกลงประนีประนอมยอมความในประเด็นที่มีผลต่อกลุ่มย่อยเท่านั้นจะทำได้ต่อเมื่อได้รับการรับรองจากศาล และศาลเห็นว่าข้อตกลงนั้นเหมาะสม¹⁹⁰ และ

2. การตกลงประนีประนอมยอมความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเด็นร่วมกันซึ่งมีผลต่อกลุ่มย่อยที่ได้รับการรับรองโดยศาลแล้ว จะมีผลผูกพันสมาชิกทุกคนในกลุ่มบุคคลหรือสมาชิกในกลุ่มย่อยผู้ที่ไม่ได้ใช้สิทธิออกจากกลุ่ม¹⁹¹

¹⁹⁰ Class Proceedings Act [RSBC 1996] Chapter 50 section 35 (2) “A settlement may be concluded in relation to the common issues affecting a subclass only

(a) with the approval of the court, and

(b) on the terms the court considers appropriate.”

¹⁹¹ Class Proceedings Act [RSBC 1996] Chapter 50 section 35 (4) A settlement of a class proceeding or of common issues affecting a subclass that is approved by the court binds every member of the class or subclass who has not opted out of the class proceeding.

บทที่ 4

บทวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลและการแบ่งกลุ่มย่อยในการ ดำเนินคดีแบบกลุ่มของกฎหมายประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นการฟ้องร้องคดีเนื่องจากเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งทำให้ผู้ได้รับความเสียหายจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีลักษณะเป็นการฟ้องคดีโดยผู้แทนโจทก์ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นตัวแทนในการฟ้องคดี โดยผลแห่งคดีของคดีแบบกลุ่มจะมีผลผูกพันไปยังผู้เสียหายคนอื่นๆที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์เดียวกันด้วย ซึ่งเรียกว่า สมาชิกกลุ่ม โดยที่สมาชิกกลุ่มไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีแยกต่างหาก ทำให้ผู้เสียหายบางคนที่ไม่ได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อยที่อาจจะเลือกไม่ฟ้องคดี เพราะคิดว่าการฟ้องคดีไม่คุ้มค่ากับเวลาและค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องคดีเหล่านั้นให้ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายด้วย และการดำเนินคดีแบบกลุ่มยังทำให้ความเสียหายจากเหตุการณ์เดียวกันได้รับการพิจารณาพิพากษาไปในคราวเดียวกัน ทำให้ไม่ต้องไปฟ้องคดีเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนกันอีก ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาที่ศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงเรื่องเดียวกันแต่แตกต่างกัน เนื่องจากความสามารถของโจทก์ในแต่ละคดีไม่เท่ากัน ทำให้ศาลมีคำพิพากษาในเรื่องเดียวกันไปในทางที่ขัดแย้งกันได้

ในบทก่อนผู้เขียนได้ศึกษาถึงหลักการเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย การพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย และการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

ทั้งนี้ บทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา บัญญัติเกี่ยวกับขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มไว้กว้างกว่าบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทย โดยกำหนดให้สมาชิกกลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงเดียวกัน และ/หรือปัญหาข้อกฎหมายเดียวกัน แต่มีลักษณะข้อเรียกร้องที่แตกต่างกับผู้แทนโจทก์สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้ แล้วจึงมาแบ่งเป็นกลุ่มย่อยต่อไป ขณะที่บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยกำหนดว่าสมาชิกกลุ่มต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และต้องมีลักษณะเฉพาะเหมือนกันด้วย ซึ่งเหตุที่ประเทศไทยบัญญัติขอบเขตไว้ในลักษณะแคบเช่นนี้ เพราะเห็นว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นเรื่องใหม่ จึงต้องการให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มไม่ยุ่งยาก

ซับซ้อนจนเกินไป ดังนั้นจึงมีปัญหาคือต้องพิจารณาว่าประเทศไทยควรขยายขอบเขตของกลุ่มบุคคลหรือไม่

เมื่อการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เป็นกระบวนการพิจารณาคดีที่ผู้แทนโจทก์ฟ้องร้องคดีแทนผู้เสียหายจำนวนมาก ทำให้เฉพาะประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มเพียงไม่กี่ประเด็นอาจจะไม่เพียงพอสำหรับสมาชิกกลุ่มบางราย เนื่องจากสมาชิกกลุ่มบางรายอาจจะมีรายละเอียดของข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หรือข้อเรียกร้องที่จำเป็นต้องให้ศาลพิจารณาแตกต่างจากประเด็นของกลุ่มบุคคล ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อที่จะให้ศาลได้พิจารณาประเด็นเฉพาะของสมาชิกกลุ่มเหล่านั้น ซึ่งถ้าหากศาลไม่ได้พิจารณาประเด็นเฉพาะดังกล่าวแล้วจะทำให้สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นไม่ได้รับความยุติธรรมที่เพียงพอจากการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ส่วนผลแห่งคำพิพากษาของกลุ่มย่อยจะมีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อย โดยที่ไม่มีผลผูกพันไปยังสมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆด้วย เนื่องจากประเด็นของกลุ่มย่อยมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มบุคคล เช่น ผู้แทนโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มเพื่อเรียกร้องให้จำเลยหยุดกระทำการบางประการ แต่ไม่ได้เรียกร้องค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินมาด้วย หากสมาชิกกลุ่มบางรายต้องการได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายเป็นตัวเงิน ก็จะมีการแบ่งกลุ่มย่อยสำหรับสมาชิกกลุ่มเหล่านั้นเพื่อที่ศาลจะได้พิจารณาว่าสมาชิกเหล่านั้นได้รับความเสียหายหรือไม่อย่างไร สมควรที่จะได้รับชดเชยการเยียวยาความเสียหายหรือไม่ และควรที่จะได้รับค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินเท่าไร เป็นต้น อีกทั้งการแบ่งกลุ่มย่อยยังเป็นเครื่องมือของศาลในการจัดการความหลากหลายของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่ม และช่วยให้การพิจารณาคดีดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์ต่อไป

อย่างไรก็ดี การแบ่งกลุ่มย่อยตามบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยในปัจจุบันกำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยไว้แตกต่างกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดาในสาระสำคัญ คือศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เฉพาะกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 เช่น ผู้แทนโจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มเนื่องจากได้รับความเสียหายจากการที่โรงงานปล่อยน้ำเสีย ทำให้ผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก สมาชิกกลุ่มบางส่วนได้รับความเสียหายจากการทำนาถ้ำ ขณะที่สมาชิกกลุ่มบางส่วนได้รับความเสียหายในการทำนาข้าว ซึ่งสมาชิกกลุ่มทั้งสองส่วนนั้นมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อประโยชน์ในการนำสืบพยานหลักฐาน เพื่อที่ศาลจะได้กำหนดแนวทางการเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมกับลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ การที่บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยกำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยไว้เพียงเหตุเดียวเท่านั้น สืบเนื่องมาจากเหตุที่บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยกำหนดขอบเขตนิยามของ

กลุ่มบุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้แตกต่างจากบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ ในสาระสำคัญ จึงทำให้ลักษณะของกลุ่มย่อยตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยมิใช่การ แบ่งกลุ่มย่อยในประเด็นเนื้อหาแห่งคดี แต่เป็นเพียงการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อความสะดวกในการนำสืบ พยานหลักฐาน เพื่อให้ศาลใช้ในการกำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายของกลุ่มย่อยเท่านั้น ซึ่งมี ลักษณะแตกต่างจากกลุ่มย่อยตามบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศที่เป็นการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อ พิจารณาประเด็นเนื้อหาแห่งคดีได้ด้วย

อีกทั้ง บทบัญญัติกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยไม่ได้บัญญัติเรื่อง การตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยเอาไว้ ซึ่งในต่างประเทศ การตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่ศาลจะพิจารณาว่าจะอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่

ดังนั้น ในบทวิเคราะห์นี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์ว่าบทบัญญัติกฎหมายเรื่องเหตุของการ แบ่งกลุ่มย่อยซึ่งสืบเนื่องจากการกำหนดขอบเขตนิยามของกลุ่มบุคคล และลักษณะของกลุ่มย่อย และ เงื่อนไขการพิจารณาอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย รวมทั้งการตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อย ตามบทบัญญัติ กฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ และถ้าหากในอนาคตมีการ ขยายขอบเขตของกลุ่มบุคคลแล้วนั้น จะต้องกำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อย กระบวนพิจารณาคดี ของกลุ่มย่อย และผู้แทนประจำกลุ่มย่อยอย่างไร โดยเปรียบเทียบกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศ สหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา

สำหรับประเด็นสุดท้ายที่ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์นั้นเป็นเรื่องการตกลงประนีประนอม ยอมความของกลุ่มย่อย เนื่องจากคดีแบบกลุ่มส่วนมากจะยุติลงด้วยการตกลงประนีประนอม ยอมความ ซึ่งในชั้นพิจารณายกร่างกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยมีการบัญญัติรับรองสิทธิของ กลุ่มย่อยในการตกลงประนีประนอมยอมความเอาไว้ด้วย แต่ในท้ายที่สุดคณะกรรมการยกร่าง กฎหมายดังกล่าวไม่ได้มีมติให้ตัดบทบัญญัติดังกล่าวออกไป ทำให้เป็นปัญหาที่ต้องพิจารณาว่า กลุ่มย่อยสามารถตกลงประนีประนอมยอมความตามบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ของประเทศไทยในปัจจุบันได้หรือไม่ และถ้าหากในอนาคตมีการขยายขอบเขตของกลุ่มบุคคลแล้วนั้น จะกำหนดหลักเกณฑ์ของการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยอย่างไร โดยพิจารณา เปรียบเทียบกับบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ

4.1 วิเคราะห์ปัญหาการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคล และเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยในคดีแบบกลุ่ม

กลุ่มบุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม กฎหมายในแต่ละประเทศกำหนดเงื่อนไขไว้แตกต่างกัน โดยที่ประเทศไทยนำกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบในการยกร่าง แต่ประเทศไทยได้บัญญัติเงื่อนไขของกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีแบบกลุ่มแตกต่างกับประเทศสหรัฐอเมริกา อีกทั้งประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา ที่ได้นำกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบในการยกร่างกฎหมาย ประเทศทั้งสองก็ได้บัญญัติเงื่อนไขของกลุ่มบุคคลที่จะเข้าดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้แตกต่างกับประเทศสหรัฐอเมริกา เช่นกัน

ส่วนการแบ่งกลุ่มย่อยในกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มจะทำได้ต่อเมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่ากลุ่มบุคคลในกลุ่มมีเหตุตามกฎหมายที่ศาลจะพิจารณาให้แบ่งกลุ่มย่อย ดังนั้นจึงมีปัญหาคือต้องพิจารณาก่อนว่าผู้ที่ได้รับความเสียหายจะสามารถเข้ามาเป็นกลุ่มบุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้หรือไม่ เพราะหากผู้เสียหายดังกล่าวไม่สามารถเป็นกลุ่มบุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้ตั้งแต่ต้นแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นต้องพิจารณาเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยต่อไป

ดังนั้น ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์โดยการปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มกับตัวอย่างข้อเท็จจริง ซึ่งมีปัญหาที่ต้องพิจารณาประการแรกว่า ผู้เสียหายเหล่านั้นจะเป็นกลุ่มบุคคลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้หรือไม่ และประการที่สองมีปัญหาคือต้องพิจารณาต่อไปว่า ศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้หรือไม่ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่าง ข้อดีและข้อเสีย ของการกำหนดขอบเขตกลุ่มบุคคล ตามบทบัญญัติกฎหมายในแต่ละประเทศที่กำหนดไว้แตกต่างกัน ส่งผลให้การกำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยอันเป็นมาตรการเสริมในกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มนั้นแตกต่างกันไปด้วย

4.1.1 กรณีคดีเกี่ยวกับละเมิดซึ่งผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน

โรงงานฟอกหนังปล่อยน้ำเสียซึ่งมีสารพิษลงในแม่น้ำเป็นเวลานาน ทำให้ปลาทัพบทิมในกระชังที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ในแม่น้ำตาย ชาวในนาของชาวนาหลายรายที่ใช้น้ำจากแม่น้ำนั้นทำให้ต้นข้าวตายจำนวนหลายไร่ และโรงเลี้ยงหมูหลายโรงที่ใช้น้ำในแม่น้ำนั้นเลี้ยงหมูทำให้หมูตายเป็นจำนวนมาก

และประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงโรงงาน ป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจอันเกิดจากการสูดดมกลิ่นน้ำเสียนั้น¹⁹²

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

กลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีแบบกลุ่ม ตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ต้องผ่านเงื่อนไข 2 ประการ คือ สมาชิกกลุ่มต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน¹⁹³ และผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่เหมือนกัน¹⁹⁴

สำหรับเงื่อนไขประการแรก คือสมาชิกกลุ่มต้องมีปัญหาข้อเท็จจริง “หรือ” ปัญหาข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน¹⁹⁵ กล่าวคือสมาชิกกลุ่มเพียงมีปัญหาข้อเท็จจริงร่วมกัน แม้ว่าจะมีปัญหาข้อกฎหมายแตกต่างกันไปบ้าง หรือมีปัญหาข้อกฎหมายร่วมกัน แต่มีปัญหาข้อเท็จจริงบางประการที่แตกต่างกัน ก็สามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้แล้ว เมื่อนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริง ผู้เขียนเห็นว่าข้อเท็จจริงตามตัวอย่างนี้ เป็นกรณีที่สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายมาจากการที่จำเลยปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำเหมือนกัน จึงมีปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน และสมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อกฎหมายเดียวกันด้วย คือกฎหมายลักษณะละเมิด ดังนั้นจึงผ่านเงื่อนไขข้อแรกนี้แล้ว

ส่วนเงื่อนไขประการที่สอง คือผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่เหมือนกัน¹⁹⁶ ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้บัญญัตินิยามคำว่าข้อเรียกร้องที่เหมือนกัน เอาไว้ ดังเช่นในประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดาที่บทบัญญัติกฎหมายกำหนดรายละเอียดในส่วนนี้ไว้มากกว่า ทำให้ไม่มีปัญหาการตีความว่าต้องเหมือนกันเพียงใด อย่างไรก็ตาม ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางบรรทัดฐานในเงื่อนไขข้อนี้ว่า เพียงแต่ข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลมีความสำคัญและโดดเด่นมากกว่าข้อเรียกร้องย่อยของสมาชิกในกลุ่มบุคคลคนอื่นๆก็เพียงพอแล้ว โดยที่ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มและของกลุ่มบุคคลไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกประการ กล่าวคือข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มอาจจะแตกต่างจากข้อเรียกร้องหลักของกลุ่มบุคคล

¹⁹² ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 2 ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น หมวด 4 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม, หน้า 20.

¹⁹³ Federal Rules of Civil Procedure : Rule23 (a)(2) “there are questions of law or fact common to the class”

¹⁹⁴ Federal Rules of Civil Procedure : Rule23 (a)(3) “the claims or defenses of the representative parties are typical of the claims or defenses of the class”

¹⁹⁵ Federal Rules of Civil Procedure : Rule23 (a)(2) “there are questions of law or fact common to the class”

¹⁹⁶ Federal Rules of Civil Procedure : Rule23 (a)(3) “the claims or defenses of the representative parties are typical of the claims or defenses of the class”

ก็ได้ แต่ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเหล่านั้นต้องไม่เป็นประเด็นที่สำคัญถึงขนาดที่จำเป็นต้องแยกไปฟ้องเป็นคดีอีกเรื่องหนึ่งด้วยตนเอง เช่น มีความแตกต่างในข้อกล่าวหาของจำเลย¹⁹⁷ จากข้อเท็จจริงตัวอย่าง เมื่อผู้เขียนพิจารณาข้อเท็จจริงกับแนวบรรทัดฐานของศาลแล้ว เห็นว่าผ่านเงื่อนไขข้อนี้แล้ว เพราะสมาชิกกลุ่มทุกคนมีข้อเรียกร้องให้จำเลยจ่ายค่าสินไหมทดแทน เพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายเหมือนกัน จึงเป็นกรณีที่มีข้อเรียกร้องที่เหมือนกันแล้ว แม้ว่าลักษณะของข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำเพื่ออุปโภค จะแตกต่างจากข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการสูดดมกลิ่นของน้ำเสียเป็นเวลานาน ทำให้ได้รับความเสียหายแก่ร่างกายก็ตาม ซึ่งแต่ละข้อเรียกร้องนั้นต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่แตกต่างกัน ว่าการกระทำของจำเลยทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใช้น้ำหรือไม่ และการกระทำของจำเลยก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายหรือไม่ ซึ่งตามแนวบรรทัดฐานของศาลกำหนดว่าข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มอาจจะแตกต่างกันได้ ดังนั้นจึงผ่านเงื่อนไขข้อนี้ จึงดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้

ในส่วนเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย บทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดว่าให้ศาลมีดุลพินิจอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เมื่อศาลเห็นว่ามีเหตุอันสมควร¹⁹⁸ ซึ่งเป็นการบัญญัติให้อำนาจศาลอย่างกว้าง ซึ่งให้เป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณาว่าในคดีแบบกลุ่มนั้นมีเหตุสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่ โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละคดี จากข้อเท็จจริงตัวอย่าง ถ้าหากผู้แทนโจทก์ยื่นคำร้องขอให้ศาลแบ่งกลุ่มย่อย หากศาลเห็นว่ามีเหตุอันสมควร เช่น ศาลเห็นว่าสมาชิกกลุ่มมีลักษณะความเสียหายอันมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน การนำสืบพยานหลักฐานในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลแตกต่างกัน เช่น สมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญทางด้านสิ่งแวดล้อม ขณะที่สมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการสูดดม ต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญที่เป็นแพทย์ และการพิจารณาความผิดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลสำหรับสมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำอาจมีความซับซ้อนน้อยกว่า ทำให้คดีเสร็จสิ้นไปก่อน ศาลก็สามารถสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาคดี อย่างไรก็ตาม ศาลจะเห็นว่ามีเหตุสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่นั้น เป็นดุลพินิจของศาลโดยแท้ ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ และอาจจะเกิดความลักลั่นกันได้

¹⁹⁷ อรุณทัช รักไทยนิยาม, "ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการฟ้องร้องคดีและการอนุญาต," หน้า 126.

¹⁹⁸ Federal rule of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) "When appropriate, a class may be divided into subclasses..."

สำหรับตัวอย่างนี้ จากการศึกษา ผู้เขียนพบคดีตัวอย่างการฟ้องคดีแบบกลุ่มกรณีที่ทำให้น้ำมันรั่วไหลลงสู่มหาสมุทร¹⁹⁹ ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในละแวกนั้นได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก ซึ่งศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ทั้งนี้ ทนายฝ่ายโจทก์ขอให้ศาลพิจารณานุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 3 กลุ่ม เนื่องจากกลุ่มย่อยทั้ง 3 กลุ่มมีลักษณะความเสียหาย และข้อเรียกร้องที่แตกต่างกับของกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มย่อยที่ 1 ได้แก่ สมาชิกที่เป็นชาวประมง และผู้ที่ประกอบธุรกิจทางการประมง คือชาวประมง และผู้ที่ต้องซื้อปลาเพื่อนำไปขายต่อ ซึ่งได้รับความเสียหายจากการที่ต้องปิดพื้นที่การประมงในมหาสมุทร กลุ่มย่อยที่ 2 ได้แก่ผู้ที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับน้ำมัน คือ คนงานและบริษัทที่รับจ้างทำงานบนแท่นขุดเจาะน้ำมัน หรือโรงงานแปรรูปบนชายฝั่งที่ต้องปิดกิจการสืบเนื่องจากการที่น้ำมันรั่วไหล และกลุ่มย่อยที่ 3 ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายต่ออสังหาริมทรัพย์ กรณีดังกล่าวนี้ ศาลอนุญาตให้ตั้งกลุ่มย่อยที่ 1 ส่วนกลุ่มย่อยที่ 2 และ 3 ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย เพราะศาลเห็นว่าปัญหาข้อเท็จจริง หรือปัญหาข้อกฎหมายของกลุ่มไม่มีความสำคัญมากไปกว่าปัญหาข้อเท็จจริง หรือปัญหาข้อกฎหมายของสมาชิกแต่ละราย²⁰⁰ แต่อย่างไรก็ตาม ทนายความฝ่ายโจทก์ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณานุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยที่ 2 และกลุ่มย่อยที่ 3 อีกครั้งหนึ่ง²⁰¹ ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย กำหนดเงื่อนไขไว้ 2 ประการ คือ บุคคลในกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องที่เกิดจากสถานการณ์เดียวกันหรือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁹⁹ Robert J. Nelson *et al.*, "Andrews, Et Al. V. Plains All American Pipeline, Lp, United States District Court, Central District of California, Case No. 2:15-Cv-04113," [Online] Accessed: December 11, 2017. Available from: <http://www.plainsoilspill.com>

²⁰⁰ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(b)(3) "An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition : the court finds that the questions of law or fact common to the members of the class predominate over any questions affecting only individual members..."

²⁰¹ Robert J. Nelson, Juli E. Farris, and A. Barry Cappello, "Renewed Motion for Class Certification," [Online] Accessed: December 11, 2017. Available from: http://www.plainsoilspill.com/s/0300_Pls-Renewed-Motion-for-Class-Cert-071217.pdf

เหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน²⁰² และข้อเรียกร้องนั้นต้องมีประเด็นข้อเท็จจริง “หรือ” ประเด็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง²⁰³

จากเงื่อนไขประการแรกที่กำหนดว่า บุคคลในกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องที่เกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน²⁰⁴ การบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่า ทำให้ปรับใช้ได้กับการฟ้องคดีหลายรูปแบบ ทำให้ขอบเขตของคดีที่จะฟ้องร้องเป็นคดีแบบกลุ่มนั้น กว้างขวางมาก ซึ่งบทบัญญัติมีความชัดเจนแน่นอนอยู่ในตัว ทำให้ไม่มีปัญหาการตีความว่ากรณีใดบ้าง จึงจะเป็นกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีข้อเรียกร้องเหมือนกัน ดังเช่นที่เป็นปัญหาในประเทศสหรัฐอเมริกา อีกทั้งบทบัญญัติกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย ไม่ได้กำหนดว่าผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องเหมือนกัน ดังนั้นสมาชิกกลุ่มอาจจะมียข้อเรียกร้องที่แตกต่างจากข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์ได้ เพียงแต่ข้อเรียกร้องของบุคคลในกลุ่มต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน ก็เพียงพอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ซึ่งข้อนี้มีความแตกต่างกับบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดว่าผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องที่เหมือนกันด้วย เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงตัวอย่าง ผู้เขียนเห็นว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้รับความเสียหายมาจากสถานการณ์เดียวกันแล้ว คือจากการที่โรงงานปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ ดังนั้นจึงดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ แม้ว่าลักษณะข้อเรียกร้องจะแตกต่างกัน ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดี เพราะกฎหมายของประเทศออสเตรเลียไม่ได้กำหนดว่าผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องที่เหมือนกัน

สำหรับเงื่อนไขประการที่สอง คือ ข้อเรียกร้องของบุคคลในกลุ่มต้องมีประเด็นข้อเท็จจริง “หรือ” ประเด็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง²⁰⁵ ซึ่งเงื่อนไขข้อนี้กำหนดไว้เหมือนกับเงื่อนไขของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดว่า กลุ่มบุคคลต้องมีปัญหาข้อเท็จจริง “หรือ” ปัญหาข้อกฎหมายร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง แต่กฎหมายของประเทศออสเตรเลียมีความชัดเจนมากกว่า เพราะกำหนดว่าต้องเหมือนกันในสาระสำคัญด้วย เมื่อผู้เขียนพิจารณาปรับใช้กับข้อเท็จจริงตัวอย่างเห็นว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนมีข้อเรียกร้องมาจากประเด็นข้อเท็จจริงร่วมกันใน

²⁰² Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(b) “the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances...”

²⁰³ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(c) “the claims of all those persons give rise to a substantial common issue of law or fact”

²⁰⁴ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(b) “the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances...”

²⁰⁵ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(c) “the claims of all those persons give rise to a substantial common issue of law or fact”

สาระสำคัญแล้ว คือจำเลยปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหาย แม้ว่าจะสมาชิกกลุ่มจะมีประเด็นข้อเท็จจริงแตกต่างกันประการคือ สมาชิกบางรายได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำ ส่วนสมาชิกบางรายได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย ซึ่งการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลนั้นแตกต่างกัน ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการพิจารณาอนุญาต อีกทั้งสมาชิกกลุ่มทุกคนมีประเด็นข้อกฎหมายร่วมกัน คือกฎหมายลักษณะละเมิด ดังนั้นจึงผ่านเงื่อนไขข้อนี้ ทำให้ดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้

ส่วนเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย บทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่า ศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่าประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลนั้นไม่อาจเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่มบางคนได้ ซึ่งถ้าหากศาลไม่ได้พิจารณาประเด็นเฉพาะของสมาชิกกลุ่มเหล่านั้นแล้วจะทำให้สมาชิกเหล่านั้นไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้ได้อย่างดีที่สุด ศาลก็มีอำนาจจัดตั้งกลุ่มย่อยที่ประกอบด้วยสมาชิกเหล่านั้นได้²⁰⁶ จากข้อกฎหมายดังกล่าวเห็นได้ว่า บทบัญญัติเรื่องเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลียมีการกำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยไว้อย่างชัดเจนแล้ว ดังนั้นศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อมีเหตุตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากบทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้อำนาจแก่ศาลในการพิจารณาถึงเหตุอันสมควรในการแบ่งกลุ่มย่อย โดยไม่จำกัดว่าศาลจะสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เฉพาะเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าสมาชิกกลุ่มบางรายมีประเด็นเฉพาะที่แตกต่างกับสมาชิกคนอื่น ๆ เท่านั้น เมื่อนำหลักกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลียมาปรับใช้กับคดีตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าหากผู้แทนโจทก์ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำเพื่ออุปโภค ประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มก็จะมีเพียงเรื่องการใช้น้ำเพื่ออุปโภค ซึ่งประเด็นของกลุ่มบุคคลเพียงประเด็นเดียวย่อมไม่สามารถเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกที่มีข้อเรียกร้องจากความเสียหายต่อร่างกายได้ เพราะการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลนั้นแตกต่างกัน อีกทั้งการกำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายยังแตกต่างกันด้วย ดังนั้นศาลจึงสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้

²⁰⁶ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33Q(1) and 33Q(2) “Determination of issues where not all issues are common

(1) If it appears to the Court that determination of the issue or issues common to all group members will not finally determine the claims of all group members, the Court may give directions in relation to the determination of the remaining issues.

(2) In the case of issues common to the claims of some only of the group members, the directions given by the Court may include directions establishing a sub-group consisting of those group members and appointing a person to be the sub-group representative party on behalf of the sub-group members.”

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ส่วนในประเทศแคนาดา บทบัญญัติกฎหมายกำหนดเงื่อนไขไว้เพียงว่า ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นประเด็นร่วมกัน²⁰⁷ ซึ่งเงื่อนไขข้อนี้คล้ายคลึงกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดว่าข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนโจทก์และสมาชิกในกลุ่มต้องเหมือนกัน แต่บทบัญญัติของประเทศแคนาดานั้นมีความชัดเจนมากกว่าบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะประเทศแคนาดานั้นมีบทบัญญัตินิยามของคำว่าประเด็นเดียวกันเพิ่มเติมไว้ด้วย โดยกำหนดว่าประเด็นร่วมกัน คือ ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการ หรือเป็นประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นข้อกฎหมายที่เหมือนกันทุกประการอันเกิดจากข้อเท็จจริงที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องมีข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการ²⁰⁸ ทำให้ไม่มีปัญหาการตีความว่ากรณีใดบ้างที่เป็นกรณีที่มีปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายเดียวกัน ดังเช่นที่เป็นปัญหาในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริง ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มทุกคนมีประเด็นข้อเท็จจริงร่วมกันจากการที่จำเลยปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ ทำให้ได้รับความเสียหาย แม้ว่าจะมีประเด็นข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันบางประการสำหรับสมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำ และสมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการสูดดม ซึ่งการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลแตกต่างกัน และข้อเรียกร้องยังแตกต่างกันด้วย ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพราะบทบัญญัติกฎหมายกำหนดนิยามของประเด็นร่วมกันไว้ชัดเจนแล้ว คือ ประเด็นร่วมกันอาจจะประเด็นข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันบางประการก็ได้นั่นเอง อีกทั้งสมาชิกในกลุ่มยังมีประเด็นข้อกฎหมายลักษณะละเมิดร่วมกันด้วย ดังนั้นจึงดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้

เมื่อพิจารณาเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศแคนาดาซึ่งบทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่า หากกลุ่มนั้นมีสมาชิกที่มีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ให้ศาลมีดุลพินิจสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้²⁰⁹ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายแล้วเห็นได้ว่า

²⁰⁷ Ontario Class Proceeding Act 1992 : Section 5(1)(d) “A class proceedings would be the preferable procedure for the resolution of the common issues”

²⁰⁸ Ontario Class Proceeding Act 1992 : Section 1 “Common issues” means

(a) Common but not necessarily identical issues of fact, or

(b) Common but not necessarily identical issues of law that arise from common but not necessarily identical fact”

²⁰⁹ Ontario Class Proceedings Act 1992 : section 5(2) “...where a class includes a subclass whose members have claims or defenses that raise common issues not shared by all the class members, so that, in the

เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศแคนาดานั้นคล้ายคลึงกับเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศออสเตรเลีย คือศาลจะพิจารณาจากประเด็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของกลุ่มบุคคลว่าจะสามารถเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกทุกคนในกลุ่มได้หรือไม่ หากสมาชิกบางคนในกลุ่มมีประเด็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่มีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งหากศาลไม่ได้พิจารณาถึงประเด็นเฉพาะนั้นแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายในบางประการ จึงเป็นเหตุให้แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาประเด็นเฉพาะของสมาชิกเหล่านั้น อีกทั้งกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศแคนาดายังกำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยไว้ชัดเจนแล้วเช่นเดียวกันกับการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลีย ดังนั้นศาลจึงไม่สามารถใช้ดุลพินิจสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยในกรณีอื่นๆได้ ซึ่งแตกต่างกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้เข้ากับข้อเท็จจริง ผู้เขียนเห็นว่าถ้าผู้แทนโจทก์ได้รับความเสียหายเฉพาะจากการใช้น้ำ ทำให้ข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลจะมีเฉพาะความเสียหายจากการใช้น้ำเท่านั้น ดังนั้นสมาชิกที่มีข้อเรียกร้องมาจากการได้รับความเสียหายจากการสูดดมจึงเป็นประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับสมาชิกทุกคนในกลุ่มบุคคล ดังนั้นศาลจึงต้องสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย บทบัญญัติกฎหมายกำหนดเงื่อนไขของกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ 2 ประการ คือบุคคลในกลุ่มต้องมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากปัญหาข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะกลุ่มเหมือนกัน²¹⁰

ในส่วนของเงื่อนไขประการแรกที่กำหนดว่า บุคคลในกลุ่มต้องมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากปัญหาข้อเท็จจริง “และ” หลักกฎหมายเดียวกัน²¹¹ เมื่อนำเงื่อนไขข้อนี้มาเปรียบเทียบกับเงื่อนไขตามบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา พบว่าบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยกำหนดเงื่อนไขข้อนี้โดยใช้คำว่า “และ” คือบุคคลในกลุ่มต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเหมือนกันทุกประการ ซึ่งแคบกว่าบทบัญญัติของต่างประเทศที่ใช้คำว่า “หรือ” คือบุคคลในกลุ่มอาจจะมีปัญหาข้อเท็จจริงร่วมกัน แต่มีปัญหา

---

opinion of the court, the protection of the interests of the subclass members required that they be separately represented”

²¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน...”

²¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน...”

ข้อกฎหมายแตกต่างกันบางประการ หรือมีปัญหาข้อกฎหมายร่วมกัน แต่มีปัญหาข้อเท็จจริงแตกต่างกันบางประการก็ได้ ซึ่งจากการศึกษารายงานการประชุมพิจารณา ร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย ผู้เขียนพบว่าผู้ยกร่างกฎหมายมีเจตนาให้ใช้คำว่า “และ” เพราะต้องการให้การฟ้องคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยในระยะแรกทำได้โดยง่าย²¹² จึงกำหนดให้คดีไม่มีความซับซ้อน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้ทั้งศาล ทนายความ และประชาชนได้ศึกษาและทำความเข้าใจการฟ้องคดีแบบกลุ่มซึ่งเป็นการฟ้องคดีแบบใหม่

จากข้อเท็จจริงตัวอย่าง ผู้เขียนเห็นว่าเป็นกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีสิทธิอย่างเดียวกัน อันเนื่องมาจากปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน คือได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ และมีหลักกฎหมายเดียวกันด้วย คือกฎหมายลักษณะละเมิด จึงผ่านเงื่อนไขข้อนี้แล้ว

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนมีข้อสังเกตเพิ่มเติมในส่วน of “หลักกฎหมายเดียวกัน” ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ถ้าเป็นกรณีที่จะปรับด้วยกฎหมายได้หลายหลักในเวลาเดียวกัน ก็ต้องเลือกว่าจะใช้หลักกฎหมายอะไร²¹³

ทั้งนี้ จากที่ผู้เขียนศึกษาบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา ที่กำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลไว้ว่า กลุ่มบุคคลอาจจะมีข้อกฎหมายที่แตกต่างกันบางประการได้ ซึ่งเมื่อดูจากตัวอย่างคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย และประเทศแคนาดา พบว่าผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มจะมีการกล่าวอ้างข้อกฎหมายที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกรณีที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มอาศัยอยู่ในมลรัฐที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละมลรัฐจะมีกฎหมายเฉพาะของแต่ละมลรัฐ ที่มีเนื้อความที่แตกต่างกัน ทำให้มีความจำเป็นต้องยกอ้างข้อกฎหมายตามแต่ละมลรัฐนั้นๆ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายมีผลบังคับใช้กับประชาชนทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ดังนั้นจึงจะไม่เกิดปัญหาการฟ้องคดีโดยการอ้างข้อกฎหมายที่แตกต่างกันดังที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ

อีกทั้ง บทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยใช้คำว่า “หลักกฎหมายเดียวกัน” เช่น หลักกฎหมายสัญญา หรือหลักกฎหมายละเมิด ซึ่งมีได้ใช้คำว่า “ข้อกฎหมาย” ดังเช่นที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ อันจะมีความหมายที่

²¹² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1418-5/2547." หน้า 8.

²¹³ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 2 ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น หมวด 4 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม, หน้า 19-20.

แคบกว่า ซึ่งจากข้อเท็จจริงตัวอย่างที่เป็นความเสียหายจากการปล่อยน้ำเสีย ผู้เขียนพบว่าในการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่ง มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 2 ฉบับ²¹⁴ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด มาตรา 420 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 96 วรรคหนึ่ง²¹⁵ ดังนั้นจึงมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาว่าคดีนี้ผู้แทนโจทก์สามารถยกอ้างกฎหมายทั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด และตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้หรือไม่ ซึ่งกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้เป็นหลักกฎหมายเรื่องละเมิดเหมือนกัน เป็นกรณีที่มี “หลักกฎหมายเดียวกัน” แล้วอย่างไรก็ตามแม้กฎหมายทั้ง 2 ฉบับจะเป็นหลักกฎหมายเดียวกัน แต่สภาพข้อหาเรื่องละเมิดแตกต่างกับสภาพข้อหาเรื่องมลพิษ ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 กำหนดนิยามคำว่า “มลพิษ”²¹⁶ ไว้โดยเฉพาะแล้ว เช่นนี้ การปล่อยน้ำเสียอาจจะไม่เป็นมลพิษก็ได้ แต่เป็นเรื่องละเมิดเท่านั้น ซึ่งละเมิดทุกกรณีอาจจะไม่ใช่ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และความผิดตามพระราชบัญญัตินี้บางกรณีก็ไม่เป็นละเมิดเช่นเดียวกัน ดังนั้นเมื่อสภาพแห่งข้อหา มีลักษณะที่แตกต่างกัน ทำให้ไม่ผ่านเงื่อนไขประการที่สองในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงไม่สามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ ซึ่งผู้แทนโจทก์ต้องเลือกว่าจะยกอ้างกฎหมายฉบับใดเพียงฉบับหนึ่งเท่านั้น

นอกเหนือจากนี้ เงื่อนไขประการที่สอง กำหนดว่ากลุ่มบุคคลต้องมีลักษณะเฉพาะกลุ่มเหมือนกัน²¹⁷ กล่าวคือ สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²¹⁴ อ้างมาจากคำพิพากษาคดีแพ่ง ศาลจังหวัดกาญจนบุรี หมายเลขแดงที่ 1290/2553

²¹⁵ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 96 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการที่แหล่งกำเนิดมลพิษก่อให้เกิด หรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพอนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใดๆ”

²¹⁶ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 4 บัญญัติว่า ในพระราชบัญญัตินี้ “มลพิษ” หมายความว่า ของเสีย วัตถุอันตราย และมวลสารอื่นๆ รวมทั้งกาก ตะกอนหรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ที่ถูกปล่อยทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือภาวะที่เป็นพิษต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้ และให้หมายความรวมถึง รังสี ความร้อน แสง เสียงกลิ่น ความสั่นสะเทือน หรือเหตุรำคาญอื่นๆ ที่เกิดหรือถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดมลพิษด้วย

“แหล่งกำเนิดมลพิษ” หมายความว่า ชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม อาคาร สิ่งก่อสร้าง ยานพาหนะ สถานที่ประกอบกิจการใดๆ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของมลพิษ

²¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน...”

และสมาชิกกลุ่มต้องมีลักษณะอย่างเดียวกันกับโจทก์²¹⁸ คือเป็นลักษณะทำนองเดียวกับเรื่องข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายอย่างเดียวกัน แต่เป็นการอธิบายเพิ่มเติมลงไปให้ชัดเจนว่า ถึงแม้ว่าบางคดีจะมีข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายอย่างเดียวกัน แต่ถ้าลักษณะคำฟ้องหรือคำขอบังคับของโจทก์และของกลุ่มบุคคลแตกต่างกันแล้ว ก็ไม่สมควรอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มร่วมกันได้ เพราะอาจจะมีกรณีดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายๆกลุ่มก็ได้²¹⁹ ยกตัวอย่างในกรณีที่มีการละเมิดครั้งเดียว เช่น โรงงานปล่อยน้ำเสีย แต่มีจำนวนผู้เสียหายหลายกลุ่ม ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นผู้ใช้น้ำเพื่อการบริโภคอาจจะจำกัดกลุ่มบุคคลเฉพาะกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการบริโภคเท่านั้น ไม่รวมถึงกลุ่มบุคคลที่ใช้น้ำเพื่อการเกษตร เพราะฉะนั้นตามนิยามกลุ่มบุคคลจึงจำกัดว่า โจทก์อาจจะกำหนดขอบเขตของตนเองได้โดยการฟ้องคดีของโจทก์ ไม่ถือว่าเป็นการดำเนินการแทนผู้เสียหายทุกคนที่ได้รับความเสียหายจากการปล่อยน้ำเสีย²²⁰ หรือตัวอย่างเช่นคดีโรงงานปล่อยน้ำเสีย ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสวนไร่นา ก็อาจจะมี การฟ้องคนละประเด็น โดยผู้แทนโจทก์ฟ้องในประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แต่ปรากฏว่ามีสมาชิกกลุ่มบางส่วนเรียกร้องว่าตนได้รับความเสียหายต่อสุขภาพอนามัย แต่เนื่องจากประเด็นแห่งคดีของกลุ่มเน้นในเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยที่ไม่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นเลย โดยไม่มีการพิสูจน์ด้านการแพทย์ สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นก็อาจจะขอออกจากกลุ่มเพื่อไปฟ้องเป็นคดีแบบกลุ่มขึ้นมาอีกกลุ่มหนึ่ง²²¹ ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลจะมีบทบาทมากในการกำหนดจำนวนกลุ่มตามที่ศาลเห็นสมควร รวมถึงเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยด้วย ถ้าศาลเห็นว่าแต่ละกลุ่มมีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายบางประเด็นที่แตกต่างกันออกไป ศาลก็สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยหลายๆกลุ่มได้ สืบเนื่องมาจากเจตนารมณ์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มประสงค์ที่จะลดการดำเนินคดีในหลายๆศาล ต้องการให้พิจารณาเสร็จไปในคดีเดียว และป้องกันปัญหาการขัดกันของคำพิพากษา ซึ่งหลักการนี้ไม่ได้นำมากำหนดไว้ในบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยด้วย แต่จะเป็นการนำหลักการง่ายๆ ไม่ซับซ้อนมากมากำหนดไว้แทน เพราะฉะนั้นตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทย

²¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(1) “สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๐” ประกอบมาตรา 222/10 “คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย...”

²¹⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1457-3/2548," วันพุธที่ 2 มีนาคม 2548. หน้า 6-7.

²²⁰ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1424-11/2547." หน้า 16. ครั้งที่ 1424-11/2547

²²¹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1460-6/2548." หน้า 18.

ศาลจะไม่ค่อยมีบทบาทในการกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงกลุ่มได้ โดยกำหนดให้แล้วแต่โจทก์เป็นหลักว่า ต้องการจำกัดกลุ่มแค่ไหน เพียงใด²²²

เมื่อนำเปรียบเทียบกับบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ ผู้เขียนพบว่าบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศกำหนดเงื่อนไขข้อนี้ไว้เช่นกัน โดยที่กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา บัญญัติกฎหมายโดยกำหนดไว้ชัดเจนว่าข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างกับโจทก์ได้ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความชัดเจนแน่นอน และไม่มีปัญหาการตีความ แต่บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยในส่วนนี้คล้ายคลึงกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกำหนดว่าข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนโจทก์และสมาชิกในกลุ่มต้องเหมือนกัน แต่ไม่ได้กำหนดนิยามเอาไว้ ทำให้มีปัญหาว่าที่ต้อพิจารณาว่าคำว่า “เหมือนกัน” ต้องเหมือนกันเพียงไร ต้องเหมือนกันทุกประการหรือไม่ อย่างไรก็ดีในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นได้มีการวางบรรทัดในเรื่องนี้ไว้แล้ว คือเพียงผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันเพียงประการใดประการหนึ่งก็เพียงพอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว โดยที่ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มไม่จำเป็นต้องเหมือนกับข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์ทุกประการก็ได้²²³ ซึ่งมีลักษณะการตีความอย่างกว้าง แต่สำหรับประเทศไทยนั้นยังมีปัญหาว่าข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ต้องมี “ลักษณะเดียวกัน” หมายความว่าอย่างไร เนื่องด้วยบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยไม่ได้กำหนดบทนิยามไว้อย่างเช่นบทบัญญัติกฎหมายของประเทศแคนาดา และยังไม่มีแนวบรรทัดฐานของศาลอย่างเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ในส่วนนี้จึงยังมีปัญหาว่าผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่เหมือนกันทุกประการเลยหรือไม่

สำหรับปัญหานี้ จากที่ผู้เขียนศึกษารายงานการประชุมการพิจารณากร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย พบว่าผู้ยกร่างกฎหมายต้องการให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยในระยะแรกไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน²²⁴ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าการตีความคำว่า “ลักษณะข้อเรียกร้องที่เหมือนกัน” ต้องเป็นการตีความอย่างแคบ คือต้องเหมือนกันทุกประการ และอีกเหตุผลหนึ่งที่ต้องตีความอย่างแคบ เพราะผลแห่งคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มนั้นจะมีผลผูกพันไปยังสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งเมื่อบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยในปัจจุบัน

²²² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1424-11/2547." หน้า 17.

²²³ อรุโณทัย รักไทยนิยม, "ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการฟ้องร้องคดีและการอนุญาต," หน้า 126.

²²⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1418-5/2547." หน้า 8.

ไม่รับรองเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยในกรณีที่สมาชิกในกลุ่มมีลักษณะข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งความสำคัญหนึ่งของการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นคือการแยกผลผูกพันตามคำพิพากษาให้มีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยที่มีลักษณะเฉพาะบางประการแตกต่างกับกลุ่ม ดังนั้นเมื่อไม่สามารถแบ่งกลุ่มย่อยได้ จึงเป็นข้อจำกัดในการตีความอย่างกว้าง คือ ถ้าหากอนุญาตให้สมาชิกที่มีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องแตกต่างกันสามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้แล้วดังเช่นข้อเท็จจริงตัวอย่างข้างต้น จะทำให้มีปัญหว่าสมาชิกกลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำต้องมาผูกพันตามคำพิพากษาของสมาชิกที่ได้รับความเสียหายทางร่างกายด้วยหรือไม่ และในทางกลับกันสมาชิกกลุ่มที่ได้รับความเสียหายทางร่างกายจะต้องผูกพันตามคำพิพากษาของสมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำด้วยหรือไม่ และการที่ไม่สามารถแยกผลผูกพันของคำพิพากษาได้นี้ยังทำให้การบังคับคดีนั้นมีความซับซ้อนและยุ่งยากด้วย

ดังนั้น จากข้อเท็จจริงตัวอย่าง สมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการที่ปลาตาย ต้นข้าวตาย และหมูตาย มีสิทธิได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทน ซึ่งเป็นสิทธิอย่างเดียวกันและเป็นความเสียหายจากการใช้น้ำเหมือนกัน แต่ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงโรงงาน ซึ่งป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจอันเกิดจากการสูดดมกลิ่นน้ำเสียนั้นมีลักษณะความเสียหายที่ไม่เหมือนกับประชาชนที่ใช้น้ำเสีย ซึ่งข้อเรียกร้องมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่ใช่กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มของบุคคลที่ใช้น้ำเสีย แต่เป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นโรคทางเดินหายใจอีกกลุ่มหนึ่งต่างหาก ซึ่งไม่สามารถฟ้องคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้

ดังนั้น เมื่อตามตัวอย่างข้อเท็จจริงนี้ไม่สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยอีกต่อไป ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกำหนดยุติการของกลุ่มบุคคลตามบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้น เห็นได้ว่าข้อเท็จจริงเดียวกันหากเกิดขึ้นในต่างประเทศจะสามารถฟ้องคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ แล้วจึงเป็นเหตุให้แบ่งกลุ่มย่อยในภายหลัง ซึ่งทำให้การกระทำเดียวกันได้รับการพิจารณาพิพากษาไปพร้อมกัน ทำให้ไม่มีคดีความเรื่องเดียวกันฟ้องร้องเป็นคดีคู่ขนานซ้ำซ้อนกันอีกด้วย นอกจากนี้ยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดี เพราะค่าขึ้นศาลในคดีแบบกลุ่มนั้น บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้เฉพาะโจทก์ผู้ริเริ่มคดีเท่านั้นที่มีหน้าที่เสียค่าขึ้นศาล²²⁵ โดยที่สมาชิกกลุ่มไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาลเลย ซึ่งหากต้องแยกไปฟ้องเป็นคดีใหม่ทำให้ผู้เสียหายต้องเสียค่าขึ้นศาลใหม่ด้วย

²²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/10 วรรคสอง “ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้โจทก์ผู้ริเริ่มคดีเสียค่าขึ้นศาลตามค่าข้อบังคับเฉพาะในส่วนข้อของโจทก์ผู้ริเริ่มคดีเท่านั้น”

4.1.2 กรณีคดีที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันบางประการ

ลูกจ้างรายชั่วโมงจำนวนมากที่ทำงานในบริษัทจำเลย ได้รับความเสียหายจากการที่บริษัทจำเลยมีวิธีการคิดค่าแรงที่ขัดต่อกฎหมายแรงงาน โดยวิธีการคิดค่าแรงที่ขัดต่อกฎหมายนี้มี 3 ลักษณะด้วยกัน

ลักษณะที่ 1 จำเลยไม่จ่ายค่าล่วงเวลาในการทำงานกรณีที่ถูกจ้างมาทำงานก่อนเวลาเริ่มงานตามที่จำเลยกำหนดไว้

ลักษณะที่ 2 จำเลยมีวิธีการคิดค่าล่วงเวลาในการทำงานเหมือนกับการคิดค่าทำงานในวันหยุด ซึ่งตามกฎหมายต้องคิดแตกต่างกัน

ลักษณะที่ 3 จำเลยไม่นับรวมค่าทำงานกะกลางคืนเข้ากับค่าจ้างปกติเพื่อใช้ในการคำนวณค่าล่วงเวลา ทำให้ลูกจ้างได้รับค่าล่วงเวลาน้อยลง

ลูกจ้างเหล่านั้นจึงมาฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเรียกร้องให้จำเลยกำหนดวิธีการคิดค่าแรงให้ถูกต้องตามกฎหมาย และจ่ายค่าแรงให้ถูกต้องตามกฎหมาย

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในเรื่องเงื่อนไขของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่ม บทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดเงื่อนไขไว้ 2 ประการ คือ บุคคลในกลุ่มจะต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายเดียวกัน²²⁶ และข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนโจทก์และสมาชิกในกลุ่มต้องเหมือนกันด้วย²²⁷

สำหรับเงื่อนไขประการแรก คือ บุคคลจะต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายเดียวกัน²²⁸ เมื่อนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายจำนวนมากได้รับความเสียหายจากการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายแรงงานเหมือนกัน ผู้เสียหายจึงมีปัญหาคำฟ้องข้อกฎหมายเดียวกันซึ่งผ่านเงื่อนไขตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว เพราะเพียงผู้เสียหายมีปัญหาคำฟ้องข้อกฎหมายเดียวกันก็สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้แล้ว แม้ว่ากรณีตามตัวอย่างข้างต้นผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำของจำเลยที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายมีปัญหาคำฟ้องข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันก็ตาม ก็ได้เป็นอุปสรรคขัดขวางในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

²²⁶ Federal Rules of Civil Procedure : Rule23(a)(2) “there are questions of law or fact common to the class”

²²⁷ Federal Rules of Civil Procedure : Rule23(a)(3) “the claims or defenses of the representative parties are typical of the claims or defenses of the class”

²²⁸ Federal Rules of Civil Procedure : Rule23(a)(2) “there are questions of law or fact common to the class”

ส่วนเงื่อนไขข้อที่สองที่ว่าข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนโจทก์และสมาชิกในกลุ่มต้องเหมือนกัน²²⁹ ซึ่งศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการวางบรรทัดฐานในเงื่อนไขข้อนี้ว่า เพียงแต่ข้อเรียกร้องของกลุ่มนั้นมีความสำคัญและโดดเด่นมากกว่าข้อเรียกร้องย่อยของสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ ก็เพียงพอแล้ว โดยข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มและของกลุ่มบุคคลไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกประการ กล่าวคือข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มอาจแตกต่างจากข้อเรียกร้องหลักของกลุ่มบุคคลก็ได้ แต่ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเหล่านั้นต้องไม่เป็นประเด็นที่สำคัญถึงขนาดที่จำเป็นต้องแยกไปฟ้องเป็นคดีอีกเรื่องหนึ่งด้วยตนเอง เช่น มีความแตกต่างในข้อกล่าวหาของจำเลย²³⁰ เมื่อนำหลักกฎหมายนี้มาพิจารณาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นกรณีที่สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายจากวิธีการคิดค่าแรงงานที่แตกต่างกัน ทำให้ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มจึงมีความแตกต่างกันด้วย ซึ่งตามแนวบรรทัดฐานของศาลกำหนดว่าข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มอาจจะแตกต่างจากข้อเรียกร้องหลักของกลุ่มได้ ดังนั้นจึงผ่านเงื่อนไขข้อนี้แล้ว ทำให้ดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้

ส่วนเรื่องของการแบ่งกลุ่มย่อย บทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดว่า ศาลอาจจะสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย เมื่อมีเหตุอันสมควร²³¹ ซึ่งจากตัวอย่างข้อเท็จจริงเป็นเรื่องที่สมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน หากแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มย่อยที่ 1 ได้แก่สมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยไม่จ่ายค่าล่วงเวลาในการทำงานกรณีที่ลูกจ้างมาทำงานก่อนเวลาเริ่มงานตามที่นายจ้างกำหนดไว้ และกลุ่มย่อยที่ 2 ได้แก่สมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยมีวิธีการคิดค่าล่วงเวลาในการทำงานเหมือนกับคิดค่าทำงานในวันหยุด ซึ่งตามกฎหมายต้องคิดแตกต่างกัน และกลุ่มย่อยที่ 3 ได้แก่สมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยไม่นับรวมค่าทำงานกะกลางคืนเข้ากับค่าจ้างปกติเพื่อใช้ในการคำนวณค่าล่วงเวลา ทำให้ลูกจ้างได้รับค่าล่วงเวลาน้อยลง ซึ่งการแบ่งกลุ่มย่อยดังกล่าวนี้ เป็นการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อความสะดวกในการพิจารณาว่าแต่ละการกระทำของจำเลยนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายแรงงานหรือไม่ และจะกำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมกับลักษณะความเสียหายของแต่ละกลุ่มย่อยได้อย่างไร ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มมีความรวดเร็วมากกว่าการพิจารณาทุกข้อเท็จจริงรวมกันไป เพราะกลุ่มย่อยที่ศาลมีคำวินิจฉัยชี้ขาดก่อน กลุ่มย่อยนั้นก็สามารถบังคับคดีไปได้ทันที โดย

²²⁹ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(a)(3) “the claims or defenses of the representative parties are typical of the claims or defenses of the class”

²³⁰ อรุณทัย รักไทยนิยม, "ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการฟ้องร้องคดีและการอนุญาต," หน้า 126.

²³¹ Federal Rule of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “When appropriate, a class may be divided into subclasses...”

ไม่ต้องรอคำวินิจฉัยชี้ขาดของกลุ่มย่อยอื่น ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าเหตุอันสมควรที่ศาลจะสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยแล้ว

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มตามบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียกำหนดว่าต้องผ่านเงื่อนไขครบทั้ง 2 ประการ คือ บุคคลในกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องที่เกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกัน²³² และกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องที่มีประเด็นข้อเท็จจริง “หรือ” ประเด็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง²³³

สำหรับเงื่อนไขประการแรกที่ว่ากำหนดว่า บุคคลในกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องที่เกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกัน²³⁴ จากข้อกำหนดดังกล่าวนี้เป็นการกำหนดไว้เพื่อให้ปรับใช้ได้กับการฟ้องร้องคดีหลายรูปแบบ ทำให้ขอบเขตของคดีที่จะฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มนั้นกว้างขวางมาก หากมีข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลโดยครบตามเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ทันที อีกทั้งบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียไม่ได้กำหนดว่าผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มจะต้องมีข้อเรียกร้องเหมือนกัน ดังนั้นสมาชิกกลุ่มอาจจะมีข้อเรียกร้องที่แตกต่างจากข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์ก็ได้ เพียงแต่ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนในกลุ่มต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกันก็เพียงพอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว เมื่อนำหลักกฎหมายเรื่องดังกล่าวมาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริง ผู้เขียนเห็นว่าป็นกรณีที่สมาชิกกลุ่มทุกคนมีข้อเรียกร้องมาจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกันแล้ว คือจากการที่บริษัทจำเลยมีวิธีการคิดค่าแรงงานที่ขัดต่อกฎหมาย ซึ่งวิธีการคิดค่าแรงงานที่ต่างกัันนั้นก็เป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกันนั่นเอง ดังนั้นจึงผ่านเงื่อนไขข้อนี้แล้ว

²³² Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(b) “the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances...”

²³³ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(c) “the claims of all those persons give rise to a substantial common issue of law or fact”

²³⁴ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(b) “the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances...”

ส่วนเงื่อนไขประการต่อมาที่กำหนดว่ากลุ่มบุคคลต้องมีข้อเรียกร้องที่มีประเด็นข้อเท็จจริง “หรือ” ประเด็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง²³⁵ เมื่อนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงตัวอย่าง ผู้เขียนเห็นว่าสมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องที่มีประเด็นข้อกฎหมายแรงงานอันเป็นสาระสำคัญร่วมกันแล้ว และสมาชิกกลุ่มยังมีประเด็นข้อเท็จจริงร่วมกันในสาระสำคัญด้วย คือจากการที่จำเลยมีวิธีการคิดค่าแรงที่ขัดต่อกฎหมาย ดังนั้นจึงผ่านเงื่อนไขข้อนี้แล้ว ทำให้ดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ แม้ว่าผู้เสียหายจะมีประเด็นข้อเท็จจริงแตกต่างกันไปตามวิธีการคิดค่าแรงงานของจำเลยก็ตาม ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม อีกทั้งในประเทศออสเตรเลียยังมีบทบัญญัติกำหนดว่ากรณีที่การกระทำหรือละเว้นการกระทำของจำเลยต่อสมาชิกกลุ่มแต่ละรายที่แตกต่างกัน ก็สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้²³⁶ การบัญญัติไว้เช่นนี้ทำให้กฎหมายมีความชัดเจนว่าประเด็นข้อเท็จจริงของสมาชิกกลุ่มอาจมีความแตกต่างกันได้ ทำให้ไม่ก่อให้เกิดปัญหาการตีความว่าหากผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำของจำเลยที่แตกต่างกันแล้วจะสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้หรือไม่

สำหรับเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย บทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่าศาลจะแบ่งกลุ่มย่อยได้ในกรณีที่ข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่าประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลนั้นไม่อาจเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกบางคนได้²³⁷ ซึ่งหากศาลไม่ได้พิจารณาประเด็นเฉพาะของสมาชิกเหล่านั้น

²³⁵ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(c) “the claims of all those persons give rise to a substantial common issue of law or fact”

²³⁶ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(2) A representative proceeding may be commenced

“(a) whether or not the relief sought:

(i) is, or includes, equitable relief; or

(ii) consists of, or includes, damages or

(iii) includes claims for damages that would require individual assessment; or

(b) whether or not the proceedings:

(i) is concerned with separate contracts or transactions between the respondent in the proceeding and individual group members; or

(ii) involves separate acts or omissions of the respondent done or omitted to be done in relation to individual group members.”

²³⁷ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33Q(1) and 33Q(2) “Determination of issues where not all issues are common

(1) If it appears to the Court that determination of the issue or issues common to all group members will not finally determine the claims of all group members, the Court may give directions in relation to the determination of the remaining issues.

แล้ว จะทำให้สมาชิกเหล่านั้นไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้ได้อย่างดี ที่สุด เมื่อนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริง ผู้เขียนเห็นว่ากรณีตามตัวอย่างข้อเท็จจริงข้างต้น หากผู้แทนโจทก์ได้รับความเสียหายเฉพาะตามวิธีการคิดค่าแรงงานลักษณะที่ 1 ประเด็นข้อเรียกร้องของ กลุ่มบุคคลก็จะมีเฉพาะตามวิธีการคิดค่าแรงงานลักษณะที่ 1 เท่านั้น ซึ่งเฉพาะประเด็นข้อเรียกร้อง ของกลุ่มบุคคลไม่อาจเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่มบางส่วนที่ได้รับความเสียหายจากวิธีคิด ค่าแรงงานตามลักษณะที่ 2 หรือที่ 3 ด้วย ดังนั้นศาลจึงสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยของสมาชิกที่มีประเด็น ข้อเรียกร้องตามวิธีคิดค่าแรงงานลักษณะที่ 2 และกลุ่มย่อยของสมาชิกที่มีประเด็นข้อเรียกร้องตาม วิธีคิดค่าแรงงานลักษณะที่ 3 ได้

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ส่วนในประเทศแคนาดา บทบัญญัติกฎหมายกำหนดเงื่อนไขไว้เพียงว่าข้อเรียกร้อง หรือข้อต่อสู้ของสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นประเด็นร่วมกัน²³⁸ และประเทศแคนาดามีบทบัญญัตินิยาม ของคำว่าประเด็นเดียวกันเพิ่มเติมไว้ด้วย คือ ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็น ข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการ หรือเป็นประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็น ข้อกฎหมายที่เหมือนกันทุกประการอันเกิดจากข้อเท็จจริงที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องมีข้อเท็จจริง ที่เหมือนกันทุกประการ²³⁹ ทำให้ไม่มีปัญหาการตีความว่ากรณีใดบ้างที่เป็นกรณีที่มีข้อเรียกร้องหรือ ข้อต่อสู้เหมือนกัน เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นกรณีที่สมาชิกกลุ่ม ทุกคนมีประเด็นข้อเรียกร้องตามกฎหมายแรงงานร่วมกันแล้ว และสมาชิกกลุ่มยังมีประเด็นข้อเท็จจริง ร่วมกัน คือการที่จำเลยมีวิธีคิดค่าแรงงานที่ขัดต่อกฎหมาย แม้ว่าสมาชิกกลุ่ม จะมีประเด็นข้อเท็จจริง แตกต่างกันไปตามลักษณะวิธีคิดค่าแรงงานของจำเลยก็ตาม ก็ไม่เป็นอุปสรรคในการอนุญาต ให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

---

(2) In the case of issues common to the claims of some only of the group members, the directions given by the Court may include directions establishing a sub-group consisting of those group members and appointing a person to be the sub-group representative party on behalf of the sub-group members.”

²³⁸ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 5(1)(d) A class proceedings would be the preferable procedure for the resolution of the common issues

²³⁹ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 1 “Common issues” means

(a) Common but not necessarily identical issues of fact, or

(b) Common but not necessarily identical issues of law that arise from common but not necessarily identical fact”

ส่วนในเรื่องของการแบ่งกลุ่มย่อย บทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่า หากกลุ่มนั้นมีสมาชิกที่มีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ให้ศาลมีดุลพินิจสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้²⁴⁰ ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายไว้คล้ายคลึงกับประเทศออสเตรเลีย คือศาลจะพิจารณาจากประเด็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของกลุ่มบุคคลว่าจะสามารถเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกทุกคนในกลุ่มได้หรือไม่ หากสมาชิกกลุ่มมีประเด็นเฉพาะที่แตกต่างกับกลุ่มบุคคล ศาลก็จะสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย เมื่อนำข้อกฎหมายมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าถ้าหากผู้แทนโจทก์ได้รับความเสียหายเฉพาะวิธีคิดค่าแรงลักษณะที่ 1 ประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลมีเฉพาะประเด็นตามวิธีคิดค่าแรงลักษณะที่ 1 เท่านั้น ซึ่งสมาชิกที่มีประเด็นข้อเรียกร้องที่เกิดจากวิธีคิดค่าแรงลักษณะที่ 2 และที่ 3 นั้นเป็นข้อเรียกร้องที่ไม่เกี่ยวข้องกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ดังนั้นศาลจึงสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยตามข้อเรียกร้องที่เกิดจากวิธีคิดค่าแรงลักษณะที่ 2 เป็นกลุ่มย่อยหนึ่ง และกลุ่มย่อยตามข้อเรียกร้องที่เกิดจากวิธีคิดค่าแรงลักษณะที่ 3 เป็นอีกกลุ่มย่อยหนึ่งก็ได้

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย บทบัญญัติกฎหมายกำหนดเงื่อนไขของกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามาดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ 2 ประการ คือบุคคลในกลุ่มต้องมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากปัญหาข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะกลุ่มเหมือนกัน²⁴¹ ซึ่งคำว่า “ลักษณะเฉพาะกลุ่มเหมือนกัน” คือข้อเรียกร้อง และสภาพแห่งข้อหาของสมาชิกกลุ่มต้องมีลักษณะเดียวกับโจทก์²⁴²

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²⁴⁰ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 5(2) “...where a class includes a subclass whose members have claims or defenses that raise common issues not shared by all the class members, so that, in the opinion of the court, the protection of the interests of the subclass members required that they be separately represented”

²⁴¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน...”

²⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(1) “สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๐” ประกอบมาตรา 222/10 “คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย...”

ในส่วนของเงื่อนไขประการแรกที่กำหนดว่ากลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มต้องเป็นกรณีที่บุคคลหลายคนมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริง “และ” หลักกฎหมายเดียวกัน²⁴³ เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับกรณีตัวอย่างซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องร้องตามหลักกฎหมายแรงงานเหมือนกัน โดยที่สมาชิกกลุ่มทุกคนได้รับความเสียหายจากการกระทำเรื่องเดียวกัน คือจากการที่จำเลยมีวิธีคิดค่าแรงงานที่ขัดต่อกฎหมาย แต่สมาชิกบางคนได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงที่มีรายละเอียดแตกต่างกันบางประการคือ ผู้เสียหายบางคนได้รับความเสียหายจากวิธีการคิดค่าแรงงานตามลักษณะที่ 1 และผู้เสียหายบางคนได้รับความเสียหายจากวิธีการคิดค่าแรงงานตามลักษณะที่ 2 และบางคนได้รับความเสียหายจากวิธีการคิดค่าแรงงานตามลักษณะที่ 3 แตกต่างกันไป จึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่ากรณีดังกล่าวถือเป็นกรณีที่มีบุคคลหลายคนมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจาก “ข้อเท็จจริงเดียวกัน” หรือไม่

สำหรับปัญหาการตีความคำว่า “ข้อเท็จจริงเดียวกัน” ผู้เขียนเห็นว่าสามารถตีความได้ 2 แนวทาง คือ การตีความอย่างแคบ และการตีความอย่างกว้าง ดังนี้

ประการแรก การตีความคำว่า “ข้อเท็จจริงเดียวกัน” อย่างแคบ คือมองว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะต้องเป็นกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงเดียวกันทุกประการ เช่นผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการคิดค่าแรงงานที่ขัดต่อกฎหมายแรงงาน ต้องเป็นการคิดค่าแรงงานวิธีเดียวกันเท่านั้น หากมีวิธีการคิดค่าแรงงานที่ขัดต่อกฎหมายลักษณะอื่นๆด้วย จะทำให้ขาดลักษณะเฉพาะร่วมกัน เพราะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีลักษณะข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน ซึ่งการตีความเช่นนี้เป็นการตีความอย่างแคบ ทำให้ข้อเท็จจริงตัวอย่างข้างต้นไม่สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้ ดังนั้นหากผู้แทนโจทก์ได้รับความเสียหายเฉพาะวิธีการคิดค่าแรงงานลักษณะที่ 1 ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากวิธีคิดค่าแรงงานตามลักษณะที่ 2 และที่ 3 ก็ต้องไปฟ้องเป็นคดีแบบกลุ่มต่างหากตั้งแต่ต้น

ประการที่สอง การตีความคำว่า “ข้อเท็จจริงเดียวกัน” อย่างกว้าง คือมองว่าเพียงบุคคลในกลุ่มมีข้อเท็จจริงเดียวกันในสาระสำคัญ โดยที่อาจจะมียละเอียดของข้อเท็จจริงแตกต่างกันไปบ้างก็สามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ เมื่อนำมาพิจารณากับข้อเท็จจริงตัวอย่างจึงถือว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญเดียวกัน เพราะผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการที่นายจ้างมีวิธีการคิดค่าแรงที่ขัดต่อกฎหมาย แม้จะมีรายละเอียดของข้อเท็จจริงแตกต่างกันไปบ้างตามวิธีคิดค่าแรงลักษณะต่างๆก็สามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้

²⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน...”

สำหรับในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่า การตีความอย่างกว้างจะเป็นประโยชน์มากกว่า เพราะจะทำให้สมาชิกกลุ่มที่มีปัญหาข้อเท็จจริงแตกต่างกับผู้แทนโจทก์ในบางประการสามารถเป็นสมาชิกกลุ่มในการดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ โดยที่ไม่ต้องแยกไปฟ้องเป็นคดีอีกคดีหนึ่ง ซึ่งช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีด้วยเพราะค่าขึ้นศาลในคดีแบบกลุ่มนั้น บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้เฉพาะโจทก์ผู้ริเริ่มคดีเท่านั้นที่มีหน้าที่เสียค่าขึ้นศาล²⁴⁴ โดยที่สมาชิกกลุ่มไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาลเลย ซึ่งหากตีความอย่างแคบ ทำให้ต้องแยกไปฟ้องเป็นคดีใหม่ทำให้ผู้เสียหายต้องเสียค่าขึ้นศาลใหม่ด้วย

แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่า การตีความอย่างกว้างมีข้อจำกัดตามบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยในปัจจุบัน ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

เหตุผลประการแรก เนื่องด้วยบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มกำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ 2 ประการ คือ บุคคลในกลุ่มต้องมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากปัญหาข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน คือผู้แทนโจทก์กับสมาชิกในกลุ่มต้องมีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องที่เหมือนกันด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การตีความอย่างกว้าง จะทำให้บุคคลในกลุ่มมีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องที่ต่างกันไปตามแต่ละข้อเท็จจริงที่มีรายละเอียดแตกต่างกัน ทำให้ไม่ผ่านเงื่อนไขประการที่สองในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

เหตุผลประการที่สอง ผู้เขียนเห็นว่า การตีความอย่างกว้างจะมีปัญหาในเรื่องผลผูกพันตามคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่ม เพราะบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันไม่อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยในกรณีที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริงที่ต่างกันไป เนื่องจากหากมีการแบ่งกลุ่มย่อยแล้ว ผลของคำพิพากษาของกลุ่มย่อยจะมีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยเท่านั้น²⁴⁵ เพราะกลุ่มย่อยมีลักษณะเฉพาะบางประการที่แตกต่างจากกลุ่ม

ตัวอย่างเช่น กรณีตามตัวอย่างข้อเท็จจริง หากสามารถแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 3 กลุ่มคือ

²⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/10 วรรคสอง “ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้โจทก์ผู้ริเริ่มคดีเสียค่าขึ้นศาลตามคำขอบังคับเฉพาะในส่วนของผู้แทนโจทก์ผู้ริเริ่มคดีเท่านั้น”

²⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/36(2) “คำพิพากษาของศาลต้องกล่าวหรือแสดงรายการ

(2) ลักษณะโดยชัดเจนของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่จะต้องถูกผูกพันตามคำพิพากษา”

กลุ่มย่อยที่ 1 ได้แก่สมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการที่นายจ้างไม่จ่ายค่าล่วงเวลาในการทำงานกรณีที่ถูกจ้างมาทำงานก่อนเวลาเริ่มงานตามที่นายจ้างกำหนดไว้ หากกลุ่มย่อยที่ 1 ชนะคดี จำเลยต้องกำหนดวิธีคิดค่าล่วงเวลาในการที่ถูกจ้างมาทำงานก่อนเวลาเริ่มงาน

กลุ่มย่อยที่ 2 ได้แก่สมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยมีวิธีการคิดค่าล่วงเวลาในการทำงานเหมือนกับการคิดค่าทำงานในวันหยุด ซึ่งตามกฎหมายต้องคิดแตกต่างกัน หากกลุ่มย่อยที่ 2 ชนะคดี จำเลยต้องกำหนดวิธีการคิดค่าล่วงเวลาให้แตกต่างจากการคิดค่าทำงานในวันหยุด

กลุ่มย่อยที่ 3 ได้แก่ สมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยไม่นับรวมค่าทำงานกะกลางคืนเข้ากับค่าจ้างปกติเพื่อใช้ในการคำนวณค่าล่วงเวลา ทำให้ลูกจ้างได้รับค่าล่วงเวลาน้อยลง หากกลุ่มย่อยที่ 3 ชนะคดี จำเลยต้องนับรวมค่าทำงานกะกลางคืนเข้ากับค่าจ้างปกติเพื่อใช้ในการคิดค่าล่วงเวลาด้วย

สังเกตว่ากลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มนั้นมีข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันทำให้มีวิธีการเยียวยาความเสียหายที่แตกต่างกันไปด้วย เมื่อคำพิพากษาของแต่ละกลุ่มย่อยจะมีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยนั้นๆเท่านั้น ดังนั้นหากไม่สามารถแบ่งกลุ่มย่อยได้แล้ว ทำให้มีปัญหาว่าสมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากวิธีการคิดค่าจ้างลักษณะที่ 1²⁴⁶ ที่ต้องการเรียกร้องให้จำเลยกำหนดวิธีคิดค่าล่วงเวลากรณีที่ถูกจ้างมาทำงานก่อนเวลาร่วมงาน ต้องผูกพันตามคำพิพากษาของสมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากวิธีการคิดค่าจ้างลักษณะที่ 2²⁴⁷ ที่ต้องการเรียกร้องให้จำเลยนับรวมค่าทำงานกะกลางคืนเข้ากับค่าจ้างปกติเพื่อใช้ในการคิดค่าล่วงเวลาด้วยหรือไม่ หรือจะแยกผลความผูกพันตามคำพิพากษาของสมาชิกที่มีประเด็นข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันนี้ได้อย่างไร ซึ่งการจะตีความคำว่า “ข้อเท็จจริงเดียวกัน” อย่างกว้างนี้จำเป็นต้องเพิ่มเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยด้วย เพื่อให้สอดคล้องกัน และเพื่อประโยชน์ในการแยกผลผูกพันตามคำพิพากษาให้มีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยที่มีประเด็นข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้การบังคับคดีไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน

ดังนั้น เมื่อตามตัวอย่างข้อเท็จจริงนี้ไม่สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยอีกต่อไป ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อกำหนดนิยามของกลุ่มบุคคลตามบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้น เห็นได้ว่าข้อเท็จจริงเดียวกันหากเกิดขึ้นในต่างประเทศจะสามารถฟ้องคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ แล้วจึงแบ่งเป็นกลุ่มย่อยในการพิจารณาคดีต่อไป

²⁴⁶ นายจ้างไม่จ่ายค่าล่วงเวลาในการทำงานกรณีที่ถูกจ้างมาทำงานก่อนเวลาเริ่มงานตามที่นายจ้างกำหนดไว้

²⁴⁷ จำเลยไม่นับรวมค่าทำงานกะกลางคืนเข้ากับค่าจ้างปกติเพื่อใช้ในการคำนวณค่าล่วงเวลา ทำให้ลูกจ้างได้รับค่าล่วงเวลาน้อยลง

4.1.3 กรณีคดีที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีลักษณะข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน

โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 109 ฟ้องว่าโจทก์แต่ละคนเป็นสมาชิกและผู้รับประโยชน์ของสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ ของจำเลยที่ 1 โดยมีข้อตกลงกับฝ่ายจำเลยว่า จำเลยทั้งหกจะจ่ายเงินสงเคราะห์ศพให้แก่สมาชิกที่เสียชีวิต แต่ปรากฏว่าเมื่อมีสมาชิกเสียชีวิตและมีการไปขอรับเงินสงเคราะห์ศพเพื่อจัดการศพ ได้รับแจ้งจากจำเลยทั้งหกว่าไม่เงินจ่ายสงเคราะห์ศพ และอ้างว่าสมาชิกทุกคนลาออกหมดแล้วซึ่งความจริงยังมีได้ลาออก และไม่ได้กระทำผิดระเบียบ จนกระทั่งมีการแจ้งความร้องทุกข์และพนักงานสอบสวนได้ดำเนินคดีข้อหาฉ้อโกงประชาชนกับจำเลยทั้งหก โจทก์ทั้ง 109 คนจึงทราบว่าจำเลยทั้งหกกระทำผิดข้อตกลงและสัญญา ดังนั้นโจทก์ที่เป็นผู้รับประโยชน์ต้องการฟ้องบังคับตามสัญญา โดยขอให้จำเลยชำระเงินตามสัญญา แต่โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกที่ยังมีชีวิตต้องการเลิกสัญญา โดยขอให้จำเลยคืนเงินตามจำนวนที่จำเลยได้รับไว้

กรณีนี้เป็นกรณีที่ข้อเท็จจริงเดียวกัน และฟ้องร้องเฉพาะกฎหมายเรื่องสัญญา แต่มีข้อเรียกร้องแตกต่างกัน

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในเรื่องเงื่อนไขของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่ม บทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดเงื่อนไขไว้ 2 ประการ คือ บุคคลในกลุ่มต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายเดียวกัน²⁴⁸ และข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนโจทก์และสมาชิกในกลุ่มต้องเหมือนกัน²⁴⁹

สำหรับเงื่อนไขประการแรกที่กำหนดว่าบุคคลจะต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกัน²⁵⁰ เมื่อนำหลักกฎหมายดังกล่าวมาพิจารณาปรับใช้กับข้อเท็จจริงตัวอย่าง ผู้เขียนเห็นว่า กลุ่มบุคคลมีปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน คือผู้เสียหายทุกคนได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยผิดสัญญาโดยการไม่จ่ายเงินฌาปนกิจสงเคราะห์เมื่อสมาชิกถึงแก่ความตาย และยังมีปัญหาข้อกฎหมายเดียวกันด้วย คือกฎหมายสัญญา จึงผ่านเงื่อนไขข้อแรกแล้ว

²⁴⁸ Federal Rules of Civil Procedure : Rule23(a)(2) “there are questions of law or fact common to the class”

²⁴⁹ Federal Rules of Civil Procedure : Rule23(a)(3) “the claims or defenses of the representative parties are typical of the claims or defenses of the class”

²⁵⁰ Federal Rules of Civil Procedure : Rule23(a)(2) “there are questions of law or fact common to the class”

ส่วนเงื่อนไขข้อที่สองที่ว่าข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของผู้แทนโจทก์และสมาชิกในกลุ่มต้องเหมือนกัน²⁵¹ ซึ่งศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการวางบรรทัดฐานในเงื่อนไขข้อนี้ว่า เพียงแต่ข้อเรียกร้องของกลุ่มนั้นมีความสำคัญและโดดเด่นมากกว่าข้อเรียกร้องย่อยของสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ ก็เพียงพอแล้ว โดยข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มและของกลุ่มไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกประการ กล่าวคือข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มอาจแตกต่างจากข้อเรียกร้องหลักของกลุ่มก็ได้ แต่ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเหล่านั้นต้องไม่เป็นประเด็นที่สำคัญถึงขนาดที่จำเป็นต้องแยกไปฟ้องเป็นคดีอีกคดีหนึ่งด้วยตนเอง เช่น มีความแตกต่างในข้อกล่าวหาของจำเลย²⁵² เมื่อนำหลักกฎหมายนี้มาพิจารณาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริง ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อสมาชิกกลุ่มทุกคนกล่าวหาว่าจำเลยผิดสัญญา จึงเป็นการกล่าวหาจำเลยในข้อหาเดียวกัน เพียงแต่ผู้เสียหายมีข้อเรียกร้องที่ต้องการให้จำเลยรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ได้แก่ผู้เสียหายส่วนหนึ่งต้องการเลิกสัญญา โดยเรียกร้องให้จำเลยคืนเงินที่จำเลยได้รับไว้ ขณะที่ผู้เสียหายอีกส่วนหนึ่งต้องการบังคับตามสัญญาต่อไป โดยเรียกร้องให้จำเลยจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ตามสัญญา กรณีตามตัวอย่างข้อเท็จจริงจึงมีจุดเกาะเกี่ยวเพียงพอจากการที่ผู้เสียหายทุกคนเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบจากการที่จำเลยผิดสัญญาซึ่งเป็นข้อเรียกร้องหลักของกลุ่มบุคคล แม้ว่าจะมีเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบในลักษณะที่แตกต่างกันไป ก็สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

สำหรับเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย บทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่าเมื่อมีเหตุอันสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้²⁵³ ซึ่งจากตัวอย่างข้อเท็จจริงเป็นกรณีที่สมาชิกกลุ่มมีประเด็นข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน หากแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มย่อยที่ 1 ได้แก่สมาชิกที่ต้องการเลิกสัญญา โดยเรียกร้องให้จำเลยคืนเงินที่จำเลยได้รับไว้ และกลุ่มย่อยที่ 2 ได้แก่สมาชิกที่ต้องการบังคับตามสัญญาต่อไป โดยเรียกร้องให้จำเลยจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ตามสัญญา จะทำให้การกำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์การเยียวยาความเสียหายนั้นไม่มีความยุ่งยากและซับซ้อน และทำให้การบังคับคดีได้โดยง่ายอีกด้วย เนื่องจากสมาชิกของแต่ละกลุ่มย่อยสามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ตามหลักเกณฑ์การเยียวยาความเสียหายตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาของแต่ละกลุ่มย่อยได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่ากรณีดังกล่าวมีเหตุอันสมควรที่ศาลจะสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้แล้ว

²⁵¹ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(a)(3) “the claims or defenses of the representative parties are typical of the claims or defenses of the class”

²⁵² อรุณทัตย์ รักไทยนิยม, "ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการฟ้องร้องคดีและการอนุญาต," หน้า 126.

²⁵³ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “When appropriate, a class may be divided into subclasses...”

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มตามบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียกำหนดว่าต้องผ่านเงื่อนไขครบทั้ง 2 ประการ คือ บุคคลในกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องที่เกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกัน²⁵⁴ และกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องที่มีประเด็นข้อเท็จจริง “หรือ” ประเด็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง²⁵⁵

สำหรับเงื่อนไขประการแรก ที่ว่ากำหนดว่า บุคคลในกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องที่เกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวข้องกัน²⁵⁶ จากข้อกำหนดดังกล่าวนี้เป็นการกำหนดไว้เพื่อให้ปรับใช้ได้กับการฟ้องร้องคดีหลายรูปแบบ ทำให้ขอบเขตของคดีที่จะฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มนั้นกว้างขวางมาก หากมีข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลโดยครบตามเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ทันที อีกทั้งบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียไม่ได้กำหนดว่าผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องเหมือนกัน ดังนั้นสมาชิกกลุ่มอาจจะมียุทธศาสตร์ที่แตกต่างจากข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์ก็ได้ เพียงแต่ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนในกลุ่มต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกันก็เพียงพอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว เมื่อนำหลักกฎหมายเรื่องดังกล่าวมาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริงซึ่งเป็นกรณีที่บุคคลในกลุ่มได้รับความเสียหายจากสถานการณ์เดียวกัน คือจากการที่จำเลยผิดสัญญา ดังนั้นจึงสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ แม้ว่าข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มจะแตกต่างกันก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการฟ้องคดี เพราะกฎหมายของประเทศไทยไม่ได้กำหนดว่าผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องเหมือนกันนั่นเอง

ส่วนเงื่อนไขประการที่สอง ที่กำหนดว่ากลุ่มบุคคลต้องมีข้อเรียกร้องที่มีประเด็นข้อเท็จจริง “หรือ” ประเด็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง²⁵⁷ เมื่อนำมาปรับกับข้อเท็จจริงตัวอย่างซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยผิดสัญญาเหมือนกัน

²⁵⁴ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(b) “the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances...”

²⁵⁵ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(c) “the claims of all those persons give rise to a substantial common issue of law or fact”

²⁵⁶ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(b) “the claims of all those persons are in respect of, or arise out of, the same, similar or related circumstances...”

²⁵⁷ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33C(1)(c) “the claims of all those persons give rise to a substantial common issue of law or fact”

และผู้เสียหายต้องการฟ้องร้องจำเลยโดยอาศัยฐานกฎหมายสัญญา จึงเป็นกรณีที่ผู้เสียหายมีประเด็นข้อเท็จจริงและประเด็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันแล้ว ดังนั้นจึงผ่านเงื่อนไขข้อนี้แล้ว ทำให้ฟ้องคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้

ในส่วนเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย บทบัญญัติกฎหมายของประเทศออสเตรเลียกำหนดว่าศาลจะแบ่งกลุ่มย่อยได้ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่าประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลนั้นไม่อาจเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่มบางคนได้²⁵⁸ จากข้อเท็จจริงหากผู้แทนโจทก์เป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาต้องการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องให้มีการบังคับตามสัญญา โดยให้จำเลยชำระเงินตามสัญญา ทำให้ประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลจึงเป็นเรื่องการบังคับตามสัญญา ซึ่งประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่มที่เรียกร้องให้มีการเลิกสัญญา โดยต้องการให้จำเลยคืนเงินที่ได้รับไว้ ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้ศาลต้องแบ่งกลุ่มแล้ว

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ส่วนในประเทศแคนาดา บทบัญญัติกฎหมายกำหนดเงื่อนไขไว้เพียงว่าข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นประเด็นร่วมกัน²⁵⁹ และประเทศแคนาดานั้นมีบทบัญญัตินิยามของคำว่าประเด็นเดียวกันเพิ่มเติมไว้ด้วย คือประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการ หรือเป็นประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นข้อกฎหมายที่เหมือนกันทุกประการอันเกิดจากข้อเท็จจริงที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องมีข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการ²⁶⁰ ทำให้ไม่มีปัญหาการตีความว่ากรณีใดบ้างที่เป็นกรณีที่มีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้เหมือนกัน

²⁵⁸ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33Q(1) and 33Q(2) “Determination of issues where not all issues are common

(1) If it appears to the Court that determination of the issue or issues common to all group members will not finally determine the claims of all group members, the Court may give directions in relation to the determination of the remaining issues.

(2) In the case of issues common to the claims of some only of the group members, the directions given by the Court may include directions establishing a sub-group consisting of those group members and appointing a person to be the sub-group representative party on behalf of the sub-group members.”

²⁵⁹ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 5(1)(d) A class proceedings would be the preferable procedure for the resolution of the common issues

²⁶⁰ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 1 “Common issues” means

(a) Common but not necessarily identical issues of fact, or

(b) Common but not necessarily identical issues of law that arise from common but not necessarily identical fact”

เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริง ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเกิดขึ้นจากความเสียหายเพราะจำเลยผิดสัญญา และเป็นข้อเรียกร้องที่อาศัยหลักกฎหมายสัญญาเหมือนกันแล้ว จึงเป็นกรณีที่สมาชิกกลุ่มมีประเด็นข้อเท็จจริงและประเด็นข้อกฎหมายร่วมกัน ซึ่งเป็นกรณีที่สมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องในประเด็นเดียวกันตามนิยามที่บทบัญญัติกฎหมายกำหนดไว้แล้ว ดังนั้นจึงดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

ส่วนเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยนั้น บทบัญญัติกฎหมายของประเทศแคนาดากำหนดว่า หากกลุ่มบุคคลนั้นมีสมาชิกที่มีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ให้ศาลมีดุลพินิจสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้²⁶¹ เมื่อนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่หากผู้แทนโจทก์ต้องการเรียกร้องให้จำเลยเลิกสัญญา โดยให้จำเลยคืนเงินที่ได้รับไว้ ประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลจึงเป็นเรื่องการเลิกสัญญาและการคืนเงินที่จำเลยได้รับไว้ ซึ่งข้อเรียกร้องนี้ไม่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกลุ่มบางคนที่ต้องการเรียกร้องให้มีการบังคับตามสัญญา โดยให้จำเลยชำระเงินตามสัญญา ดังนั้นศาลจึงสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ เพราะกลุ่มบุคคลนี้มีสมาชิกที่มีข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น บทบัญญัติกฎหมายกำหนดเงื่อนไขของกลุ่มบุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ 2 ประการ คือบุคคลหลายคนมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริง “และ” หลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน²⁶² ซึ่งคำว่า “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน” คือผู้แทนโจทก์กับสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่มีลักษณะเดียวกัน²⁶³

²⁶¹ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 5(2) “...where a class includes a subclass whose members have claims or defenses that raise common issues not shared by all the class members, so that, in the opinion of the court, the protection of the interests of the subclass members required that they be separately represented”

²⁶² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน...”

²⁶³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(1) “สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๐” ประกอบมาตรา 222/10 “คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาคำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย...”

ในส่วนของเงื่อนไขประการแรกที่กำหนดว่ากลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มต้องเป็นกรณีที่บุคคลหลายคนมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริง “และ” หลักกฎหมายเดียวกัน²⁶⁴ ซึ่งจากตัวอย่างข้อเท็จจริงนั้นเป็นกรณีที่ผู้เสียหายทุกคนได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยผิดสัญญา โดยผู้เสียหายได้ฟ้องร้องคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องสัญญา จึงเป็นกรณีที่กลุ่มบุคคลมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันแล้ว

ส่วนเงื่อนไขประการที่สองที่กำหนดว่า กลุ่มบุคคลต้องมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน คือผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ที่มีลักษณะเดียวกันนั้น²⁶⁵ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการตีความคำว่า “ลักษณะข้อเรียกร้องที่เหมือนกัน” เป็นการตีความอย่างแคบดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ในข้อ 4.1.1 แล้วนั้น คือลักษณะข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มและผู้แทนโจทก์ต้องเหมือนกันทุกประการ เมื่อนำมาพิจารณาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริง ซึ่งถ้าหากผู้แทนโจทก์มีข้อเรียกร้องให้จำเลยปฏิบัติตามสัญญา ขณะที่สมาชิกบางส่วนต้องการเลิกสัญญา กรณีนี้ก็จะไม่สามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ โดยสมาชิกกลุ่มที่ต้องการเลิกสัญญาต้องแยกไปฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่งตั้งแต่ต้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายไว้แคบเช่นนี้จะทำให้ขัดกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ต้องการให้ความเสียหายที่เกิดจากข้อเท็จจริงหรือสถานการณ์เดียวกันได้รับการพิจารณาพิพากษาไปในคราวเดียวกัน หากกรณีนี้ที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยผิดสัญญาเดียวกันต้องแยกไปฟ้องร้องเป็นอีกคดีหนึ่ง ทำให้มีคดีความเรื่องเดียวกันนั้นฟ้องคดีอยู่ในหลายศาล ซึ่งแต่ละศาลอาจจะรับฟังข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันไป โดยศาลหนึ่งอาจพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้กระทำการอันเป็นการผิดสัญญา ขณะที่อีกศาลหนึ่งพิพากษาว่าจำเลยผิดสัญญาแล้ว ทำให้คำพิพากษาในเรื่องเดียวกันมีความขัดแย้งกันได้ ในมุมมองของผู้เขียน เห็นว่าถ้าหากกฎหมายประเทศไทยเปิดช่องให้ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มที่มีข้อเรียกร้องแตกต่างกันสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ดังเช่นในต่างประเทศ แล้วจึงเพิ่มเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยให้กว้างขวางขึ้น จะเป็นประโยชน์มากกว่า เพราะจะช่วยขจัดปัญหาความขัดแย้งกันของคำพิพากษา และปัญหาการฟ้องคดีเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนกัน และยังช่วยลดภาระในการฟ้องคดีและการนำสืบพยานหลักฐานของผู้เสียหายอีกด้วย

²⁶⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน...”

²⁶⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(1) “สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๐” ประกอบมาตรา 222/10 “คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย...”

ในเรื่องของการแบ่งกลุ่มย่อย เมื่อตามตัวอย่างข้อเท็จจริงนี้ไม่สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยอีกต่อไป ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อกำหนดนิยามของกลุ่มบุคคลตามบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้น เห็นได้ว่าข้อเท็จจริงเดียวกันหากเกิดขึ้นในต่างประเทศจะสามารถฟ้องคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ แล้วจึงเป็นเหตุให้แบ่งกลุ่มย่อยในภายหลัง

4.1.4 วิเคราะห์เรื่องการกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย

ตามระบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย ที่กำหนดให้กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มต้องเป็นกรณีที่บุคคลหลายคนมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริง “และ” หลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน²⁶⁶ ซึ่งคำว่า “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน” คือผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีข้อเรียกร้องและสภาพแห่งข้อหาที่มีลักษณะเดียวกัน²⁶⁷ ด้วย โดยต้องมีเงื่อนไขครบทั้ง 2 ข้อ หากมีรายละเอียดของข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันไปบ้าง ซึ่งทำให้ลักษณะของข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์กับสมาชิกมีลักษณะที่แตกต่างกัน หรืออ้างกฎหมายคนละฉบับกัน ซึ่งมีหลักกฎหมายเดียวกัน แต่มีสภาพแห่งข้อหาที่แตกต่างกัน ก็จะไม่สามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ ซึ่งผู้เสียหายต้องไปฟ้องคดีเป็นคนละคดีตั้งแต่ต้น เมื่อผู้เขียนได้เปรียบเทียบกับบทบัญญัติกฎหมายเรื่องกลุ่มบุคคลในการดำเนินคดีแบบกลุ่มและบทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของต่างประเทศดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ตอนต้น ผู้เขียนพบว่ากลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยมีลักษณะเป็นกลุ่มบุคคลในกลุ่มย่อยตามบริบทของกฎหมายต่างประเทศ เพราะตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา กำหนดหลักเกณฑ์ของกลุ่มบุคคลไว้คล้ายคลึงกัน คือผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มอาจจะมีปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย หรือข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันได้ เพียงแต่สมาชิกกลุ่มและผู้แทนโจทก์ต้องมีข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมาย หรือข้อเรียกร้องที่ร่วมกันในสาระสำคัญร่วมกันเพียงข้อใดข้อหนึ่ง ก็เพียงพอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว เมื่อดำเนินคดีแบบกลุ่มได้แล้วจึงมาพิจารณาแบ่งกลุ่มย่อยต่อไป โดยกลุ่มบุคคลในกลุ่มย่อยนั้นจะต้องมีปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหากฎหมาย และมีข้อเรียกร้อง

²⁶⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222/1 “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน...”

²⁶⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222/12(1) “สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๐” ประกอบมาตรา 222/10 “คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาคำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย...”

ที่เหมือนกันทุกประการ ซึ่งเป็นลักษณะของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มตามบริบทของกฎหมายไทยในปัจจุบัน

ตารางที่ 1 ตารางสรุปเรื่องขอบเขตนิยามของกลุ่มบุคคล

ขอบเขตของกลุ่มบุคคล		
ประเทศสหรัฐอเมริกา	<p>1. สมาชิกกลุ่มมีปัญหาข้อเท็จจริง “หรือ” ปัญหาข้อกฎหมายเดียวกัน ตาม Rule23 (a)(1)</p> <p>2. ข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องเหมือนกัน ตาม Rule23 (a)(2)</p>	ผล กำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลอย่างกว้าง
ประเทศออสเตรเลีย	<p>1. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนในกลุ่มจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน เหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน ตามข้อ 33C(1)(b)</p> <p>2. ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนในกลุ่มต้องมีประเด็นข้อเท็จจริง “หรือ” ข้อกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญร่วมกันข้อใดข้อหนึ่ง ตามข้อ 33C(1)(C)</p>	ผล กำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลอย่างกว้าง
ประเทศแคนาดา	<p>ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มต้องเป็นประเด็นร่วมกัน ตามข้อ 5.(1)(d) ซึ่งประเด็นร่วมกันหมายถึง</p> <p>1. ปัญหาข้อเท็จจริงร่วมกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เหมือนกันเสียทีเดียว</p> <p>2. ปัญหาข้อกฎหมายร่วมกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เหมือนกันทุกประการ และไม่จำเป็นต้องเกิดจากข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการด้วย</p>	ผล กำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลอย่างกว้าง
ประเทศไทย	<p>1. บุคคลหลายคนมีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริง “และ” หลักกฎหมายเดียวกัน ตามมาตรา 222/1</p>	ผล กำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลอย่างแคบ

4.1.5 วิเคราะห์เรื่องการกำหนดนิยามของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่ม

ดังที่ได้เปรียบเทียบบทบัญญัติเรื่องการกำหนดนิยามของกลุ่มบุคคลในเงื่อนไขส่วนที่ 1 ไปข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดว่ากลุ่มบุคคลต้องมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกัน โดยที่ไม่ได้ให้นิยามของคำว่า ข้อเท็จจริงเดียวกัน หรือข้อกฎหมายเดียวกันไว้ว่ามีหมายความว่าอย่างไร กล่าวคือจะต้องเป็นกรณีข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายที่เหมือนกันทุกประการหรือไม่ หรืออาจจะแตกต่างกันบางประการได้หรือไม่ เช่นเดียวกับบทบัญญัติของประเทศไทยที่ไม่ได้ให้นิยามของคำว่า ข้อเท็จจริงเดียวกัน และหลักกฎหมายเดียวกันไว้ ทำให้มีปัญหาการตีความ ซึ่งการตีความนั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจของแต่ละศาล ทำให้ขาดเอกภาพและความชัดเจนแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่บทบัญญัติของประเทศออสเตรเลียกำหนดว่ากลุ่มบุคคลต้องมีประเด็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายร่วมกัน “ในสาระสำคัญ” ทำให้กฎหมายมีความชัดเจนระดับหนึ่ง แต่บทบัญญัติของประเทศแคนาดานั้นกำหนดไว้ชัดเจนที่สุด โดยที่กำหนดนิยามของคำว่า “ประเด็นเดียวกัน” ไว้โดยเฉพาะ คือประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการ หรือเป็นประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นข้อกฎหมายที่เหมือนกันทุกประการอันเกิดจากข้อเท็จจริงที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องมีข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการ ซึ่งเป็นการกำหนดไว้ชัดเจนแน่นอนแล้วว่ากลุ่มบุคคลนั้นอาจจะมีประเด็นร่วมกันที่เกิดจากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ ทำให้ไม่มีปัญหาการตีความคำว่า ข้อเท็จจริงเดียวกัน หรือข้อกฎหมายเดียวกัน

ตารางที่ 2 ตารางสรุปเรื่องการกำหนดนิยามของกลุ่มบุคคล : ข้อเท็จจริง/ข้อ

กฎหมาย

นิยามของคำว่า ข้อเท็จจริง/ข้อกฎหมาย		
ประเทศสหรัฐอเมริกา	ไม่ได้กำหนดนิยามคำว่า “ข้อเท็จจริงเดียวกัน” หรือ “ข้อกฎหมายเดียวกัน”	ผล เป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณาว่ากรณีใดจึงเป็นกรณีที่มีข้อเท็จจริงเดียวกัน หรือข้อกฎหมายเดียวกัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่แน่นอนเป็นเอกภาพ และอาจก่อให้เกิดปัญหาการตีความ
ประเทศออสเตรเลีย	ไม่ได้กำหนดนิยามของคำว่า “สาระสำคัญ”	ผล มีความชัดเจนแน่นอนแล้ว

ประเทศแคนาดา	<p>กำหนดนิยามของคำว่า “ประเด็นเดียวกัน” ไว้ ตามข้อ 1. คือ</p> <p>1. “ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการ”</p> <p>2. “ประเด็นที่เหมือนกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นข้อกฎหมายที่เหมือนกันทุกประการ อันเกิดจากข้อเท็จจริงที่เหมือนกันแต่ไม่จำเป็นต้องมีข้อเท็จจริงที่เหมือนกันทุกประการ”</p>	ผล มีความชัดเจนแน่นอนมากที่สุด
ประเทศไทย	ไม่ได้กำหนดนิยามของคำว่า “ข้อเท็จจริงเดียวกัน” และ “หลักกฎหมายเดียวกัน”	ผล เป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณาว่ากรณีใดจึงเป็นกรณีที่มีข้อเท็จจริงเดียวกัน และหลักกฎหมายเดียวกัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพ และอาจก่อให้เกิดปัญหาการตีความ

สำหรับเงื่อนไขส่วนที่ 2 ที่กำหนดว่ากลุ่มบุคคลต้องมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน คือผู้แทนกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต้องมีชื่อเรียกร้อง และสภาพแห่งข้อหาเหมือนกัน ในมุมมองผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยมีความคล้ายคลึงกัน โดยในประเทศสหรัฐอเมริกาคำว่า ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีชื่อเรียกร้องเหมือนกัน ส่วนในประเทศไทยกำหนดว่า กลุ่มบุคคลต้องมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แต่ทั้งประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้ให้คำนิยามของคำว่า “เหมือนกัน” ไว้ ทำให้มีปัญหาการตีความว่าชื่อเรียกร้องต้องเหมือนกันหรือมีลักษณะเดียวกันทุกประการหรือไม่ อย่างไรก็ตามแม้ในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้ให้คำนิยามไว้ แต่ก็มีแนวบรรทัดฐานของศาลในเรื่องดังกล่าว ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความชัดเจนแน่นอนในระดับหนึ่ง แต่ในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาต่อไป เพราะยังไม่มีแนวบรรทัดฐานของศาลในเรื่องนี้ ส่วนในประเทศออสเตรเลีย กฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนแล้วว่า ชื่อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลนั้นต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน หรือเหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน อย่างไรก็ตามหนึ่ง ทำให้ไม่มีปัญหาการตีความ และการบัญญัติไว้เช่นนี้ทำให้บังคับใช้ในการฟ้องร้อง

คดีได้หลากหลายรูปแบบ ส่วนบทบัญญัติของประเทศแคนาดากำหนดไว้เพียงว่าข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลต้องเกิดจากประเด็นเดียวกัน โดยมีบทบัญญัติกำหนดนิยามของคำว่า “ประเด็นเดียวกัน” ไว้ด้วย ทำให้กฎหมายมีความชัดเจนแน่นอนและไม่มีปัญหาการตีความเช่นกัน

ตารางที่ 3 ตารางสรุปเรื่องขอบเขตนิยามของกลุ่มบุคคล : ข้อเรียกร้อง

ขอบเขตของกลุ่มบุคคล : ข้อเรียกร้อง		
ประเทศสหรัฐอเมริกา	<ol style="list-style-type: none"> ข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องเหมือนกัน ตาม Rule 23 (a)(2) ไม่ได้กำหนดนิยามของคำว่า “เหมือนกัน” แต่ศาลมีการวางแนวบรรทัดฐานเอาไว้ คือ “เพียงแต่ข้อเรียกร้องของกลุ่มนั้นมีความสำคัญและโดดเด่นมากกว่าข้อเรียกร้องย่อยของสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ” 	ผล มีความชัดเจนแน่นอน
ประเทศออสเตรเลีย	ข้อเรียกร้องของบุคคลทุกคนในกลุ่มจะต้องเกิดจากสถานการณ์เดียวกัน เหมือนกัน หรือเกี่ยวเนื่องกัน ตามข้อ 33C(1)(b)	ผล มีความชัดเจนแน่นอน และเป็นกรกำหนดขอบเขตไว้กว้างที่สุด
ประเทศแคนาดา	<ol style="list-style-type: none"> ข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มจะต้องเป็นประเด็นร่วมกัน ตามข้อ 5.(1)(d) กำหนดนิยามของคำว่า “ประเด็นร่วมกัน” เอาไว้ ตามข้อ 1 	ผล มีความชัดเจนแน่นอน
ประเทศไทย	1. กลุ่มบุคคลต้องมีลักษณะเฉพาะเหมือนกัน ตามมาตรา 222/1 คือ ข้อเรียกร้องและสภาพแห่งข้อหาของโจทก์ และกลุ่มบุคคลมีลักษณะเฉพาะเหมือนกัน ตามมาตรา 222/12(1)	ผล เป็นดุลพินิจของศาล อีกทั้งยังไม่มีแนวบรรทัดฐานในเรื่องนี้ ทำให้กฎหมายยังขาดความชัดเจนแน่นอน

	ประกอบมาตรา 222/10 2. ไม่ได้กำหนดนิยามของคำว่า “เหมือนกัน”	
--	--	--

4.2 วิเคราะห์ปัญหาเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย

4.2.1 เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย

4.2.1.1 เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยตามกฎหมายของประเทศไทย

ด้วยเหตุที่กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มของประเทศมีลักษณะเป็นกลุ่มบุคคลในกลุ่มย่อยตั้งแต่ต้นแล้ว ทำให้บทบัญญัติเรื่องเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยมีความแตกต่างจากเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา ในสาระสำคัญ โดยที่บทบัญญัติกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยกำหนดว่าศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เฉพาะเมื่อบุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน²⁶⁸ เท่านั้น ซึ่งจะไม่ใช่การแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาว่าจำเลยกระทำความผิดตามกฎหมายหรือไม่ แต่เป็นการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อประโยชน์ในการนำเสนอหลักฐานเพื่อให้ศาลกำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมกับลักษณะความเสียหายนั้นๆ เท่านั้น โดยที่ไม่ได้กำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยในประเด็นแห่งคดีเอาไว้ด้วย เพราะกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มตามบริบทของกฎหมายประเทศไทยในปัจจุบันนั้นจะไม่มีประเด็นแห่งคดีที่แตกต่างกันได้เลย จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยในประเด็นแห่งคดี ในขณะที่การแบ่งกลุ่มย่อยในต่างประเทศนั้นศาลอาจจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย ทั้งในกรณีที่สมาชิกกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกันเหมือนในประเทศไทยก็ได้ และแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาประเด็นความรับผิดของจำเลยด้วย ซึ่งเป็นการแบ่งกลุ่มย่อยโดยแท้ เพราะกลุ่มบุคคลตามบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศนั้น บุคคลในกลุ่มมีประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หรือข้อเรียกร้อง ที่แตกต่างกันได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยให้ครอบคลุมความแตกต่างของกลุ่มบุคคลที่จะเกิดขึ้นด้วย

²⁶⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม...”

4.2.1.2 การแบ่งกลุ่มย่อยเพราะเหตุอันสมควรอื่นๆ

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์โดยการปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มกับตัวอย่างข้อเท็จจริง เพื่อเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของแต่ละประเทศเมื่อนำมาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริงแล้วนั้น ศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้หรือไม่

(ก) กรณีคดีที่สมาชิกกลุ่มไม่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินคดีของผู้แทนโจทก์

คดีนี้ศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ต่อมาผู้แทนโจทก์ได้ทำสัญญาตกลงประนีประนอมยอมความกับจำเลย ซึ่งการตกลงประนีประนอมยอมความนี้อยู่ในชั้นที่ศาลพิจารณารับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความ ในระหว่างนี้มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 20 คนไม่เห็นด้วยกับข้อตกลงประนีประนอมยอมความของผู้แทนโจทก์ โดยที่สมาชิกกลุ่มทั้ง 20 คนนี้ต้องการให้ศาลพิจารณาคดีต่อไป ผู้แทนโจทก์จึงยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยสำหรับสมาชิกทั้ง 20 คน เพื่อให้สมาชิกทั้ง 20 คนนั้นดำเนินคดีต่อไป ส่วนผู้แทนโจทก์และสมาชิกคนอื่นๆก็ตกลงประนีประนอมยอมความต่อไป คดีนี้จึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าศาลจะสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยด้วยเหตุดังกล่าวได้หรือไม่

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศ

สหรัฐอเมริกา

เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น บทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจศาลแบ่งกลุ่มย่อยได้เมื่อศาลเห็นว่ามีเหตุอันสมควร²⁶⁹ จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว เห็นได้ว่ากฎหมายให้เป็นดุลพินิจของศาลอย่างกว้างในการพิจารณาว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาลนั้น ศาลเห็นว่ามีเหตุอันสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่ ซึ่งข้อเท็จจริงเดียวกัน ศาลแต่ละศาลอาจมีความเห็นที่แตกต่างกันก็ได้ ทำให้อาจจะเกิดปัญหาความไม่เป็นเอกภาพในการบังคับใช้กฎหมาย แต่การบัญญัติให้อำนาจศาลไว้กว้างเช่นนี้ทำให้ศาลสามารถใช้การแบ่งกลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือในการจัดการคดีให้มีความเหมาะสม ทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นมีความยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงตัวอย่างซึ่งเป็นกรณีที่สมาชิกกลุ่มไม่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินคดีของผู้แทนโจทก์ หากศาลไม่อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นต้องใช้สิทธิออกจากกลุ่ม (opt-out) เพื่อที่จะไม่ต้องผูกพันกับข้อตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่ม โดยที่สมาชิกดังกล่าวต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่ ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีและเสียเวลา

²⁶⁹ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “When appropriate, a class may be divided into subclasses...”

ในการนำสืบพยานใหม่ทั้งหมด และยังทำให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในเรื่องเดียวกันที่ซ้ำซ้อนกันอีกด้วย หากศาลสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อสมาชิกที่ไม่ต้องใช้สิทธิออกจากรุ่นไปฟ้องเป็นคดีใหม่และยังเป็นประโยชน์ต่อศาลที่ไม่ต้องพิจารณาคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนกันด้วย ดังนั้นจึงเป็นกรณีที่มีเหตุอันสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยแล้ว

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

ส่วนประเทศออสเตรเลียนั้นบทบัญญัติกฎหมายอนุญาตให้ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงปรากฏต่อศาลว่าประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลนั้นไม่อาจเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกบางคนได้²⁷⁰ ซึ่งถ้าศาลไม่พิจารณาประเด็นข้อเรียกร้องของสมาชิกดังกล่าว จะทำให้สมาชิกเหล่านั้นไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่างเต็มที่ เห็นได้ว่าบทบัญญัติของประเทศออสเตรเลียให้อำนาจศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เพียงกรณีเดียวเท่านั้นโดยพิจารณาว่าข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลจะเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่มได้ทุกคนหรือไม่ เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริงซึ่งเป็นกรณีที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีประเด็นข้อเรียกร้องเหมือนกัน ซึ่งเป็นกรณีที่ข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลนั้นสามารถเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกทุกคน เพียงแต่ว่าสมาชิกกลุ่มบางรายไม่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินคดีของผู้แทนโจทก์เท่านั้น ดังนั้นศาลจึงไม่อาจสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยในกรณีตามตัวอย่างข้อเท็จจริงได้ เมื่อไม่อาจแบ่งกลุ่มย่อยได้แล้ว สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นจึงต้องใช้สิทธิออกจากกลุ่มเพื่อไปฟ้องเป็นคดีใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

²⁷⁰ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33Q(1) and 33Q(2) “Determination of issues where not all issues are common

(1) If it appears to the Court that determination of the issue or issues common to all group members will not finally determine the claims of all group members, the Court may give directions in relation to the determination of the remaining issues.

(2) In the case of issues common to the claims of some only of the group members, the directions given by the Court may include directions establishing a sub-group consisting of those group members and appointing a person to be the sub-group representative party on behalf of the sub-group members.”

สำหรับประเทศแคนาดา บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อสมาชิกกลุ่มบางส่วนมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคล²⁷¹ บทบัญญัติดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นความคล้ายคลึงกับบทบัญญัติของประเทศออสเตรเลียที่กำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยไว้เพียงกรณีเดียวเท่านั้นโดยพิจารณาจากข้อเรียกร้องของกลุ่มและข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเป็นหลัก เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงตัวอย่าง ผลจึงเหมือนกับประเทศออสเตรเลีย คือแม้ว่าสมาชิกกลุ่มบางรายจะไม่เห็นด้วยกับการตกลงประนีประนอมยอมความของผู้แทนโจทก์ แต่ก็ไม่ใช่กรณีที่สมาชิกเหล่านั้นมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคล ดังนั้นศาลจึงไม่สามารถมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย

เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยตามบทบัญญัติของประเทศไทยกำหนดให้ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เพียงกรณีเดียวเท่านั้น คือเมื่อบุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน²⁷² เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริงซึ่งเป็นกรณีที่สมาชิกกลุ่มบางส่วนไม่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินคดีโดยการตกลงประนีประนอมยอมความของผู้แทนโจทก์ ซึ่งไม่ใช่กรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน ดังนั้นศาลจึงไม่อาจมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ จากข้อกำหนดดังกล่าวมีลักษณะเหมือนกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศออสเตรเลียและประเทศแคนาดาที่กำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยไว้โดยเฉพาะเพียงเหตุเดียวเท่านั้น เมื่อข้อเท็จจริงไม่ตรงตามเหตุที่กำหนดไว้ศาลก็ไม่อาจสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ ทำให้สมาชิกเหล่านั้นต้องใช้สิทธิออกจากกลุ่มไปฟ้องเป็นคดีใหม่ ซึ่งแตกต่างกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยไว้กว้างขวางที่สุด โดยที่ให้เป็นดุลพินิจของศาลพิจารณาได้เองว่ากรณีนั้นมีเหตุอันสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยได้หรือไม่ ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้นแล้วว่ากรณีตามข้อเท็จจริงตัวอย่างเป็นกรณีที่มีเหตุอันสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ เพื่อประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มในการที่ไม่ต้องใช้สิทธิออกจากกลุ่มเพื่อไปฟ้องเป็นคดีใหม่ ซึ่งช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ทำให้คดีแบบกลุ่มมีความยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศอื่นๆ

²⁷¹ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 5(2) “...where a class includes a subclass whose members have claims or defenses that raise common issues not shared by all the class members, so that, in the opinion of the court, the protection of the interests of the subclass members required that they be separately represented”

²⁷² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม...”

(ข) กรณีคดีที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีผลประโยชน์ที่ขัดกัน

การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีแรงงาน กรณีที่สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายจากการที่นายจ้างมีนโยบายการเลื่อนตำแหน่งโดยเลือกปฏิบัติ ซึ่งสมาชิกกลุ่มมีทั้งผู้เสียหายที่มีผิวขาว และผู้เสียหายที่มีผิวดำ ผู้แทนโจทก์ในคดีนี้เป็นผู้เสียหายที่มีผิวขาว ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาว่าผู้แทนโจทก์อาจจะไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกกลุ่มผิวดำได้อย่างเต็มที่

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา

การแบ่งกลุ่มย่อยตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อศาลเห็นว่ามีเหตุอันสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อย²⁷³ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลอย่างกว้างในการพิจารณาว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละคดีนั้นมีเหตุอันสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่ ตามตัวอย่างข้อเท็จจริงที่ยกมานี้หากศาลเห็นว่าผู้แทนโจทก์ซึ่งเป็นผิวขาวอาจจะไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มที่เป็นชาวผิวดำได้อย่างเต็มที่ ด้วยปัญหาของการแบ่งแยกสีผิว ก็เป็นเหตุอันสมควรให้ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยของสมาชิกกลุ่มที่เป็นชาวผิว ดำ และตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยโดยให้เป็นชาวผิวดำก็ได้ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้รับการปกป้องรักษาผลประโยชน์ในการดำเนินคดีได้อย่างเต็มที่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลีย

สำหรับบทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศออสเตรเลียนั้น กำหนดให้ศาลแบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อมีข้อเท็จจริงปรากฏต่อศาลว่าประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลนั้นไม่อาจเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกบางคนได้²⁷⁴ ซึ่งถ้าศาลไม่พิจารณาประเด็น

²⁷³ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “When appropriate, a class may be divided into subclasses...”

²⁷⁴ Federal Court of Australia Act 1976 : section 33Q(1) and 33Q(2) “Determination of issues where not all issues are common

ข้อเรียกร้องของสมาชิกดังกล่าว จะทำให้สมาชิกเหล่านั้นไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่างเต็มที่ เห็นได้ว่าบทบัญญัติของประเทศออสเตรเลียให้อำนาจศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เพียงกรณีเดียวเท่านั้นโดยพิจารณาว่าข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลจะเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่มใดทุกคนหรือไม่ เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริงซึ่งเป็นกรณีที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีประเด็นข้อเรียกร้องเหมือนกัน ซึ่งเป็นกรณีที่ข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลนั้นสามารถเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกทุกคน แต่ว่ามีปัญหาเรื่องคุณสมบัติของผู้แทนโจทก์ที่อาจจะไม่สามารถรักษาผลให้กับสมาชิกบางส่วนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งไม่ใช่เหตุที่กฎหมายกำหนดให้ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ ดังนั้นสมาชิกที่เห็นว่าตนไม่ได้รับการรักษาผลประโยชน์ได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรมก็ต้องใช้สิทธิออกจากกลุ่มเพื่อไปฟ้องเป็นคดีใหม่

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศแคนาดา

ส่วนในประเทศแคนาดา บทบัญญัติกฎหมายกำหนดให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อสมาชิกในกลุ่มมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคล²⁷⁵ บทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึง กับบทบัญญัติของประเทศออสเตรเลียที่กำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยไว้เพียงกรณีเดียวเท่านั้นโดยพิจารณาจากข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคล และข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มเป็นหลัก เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงตัวอย่าง จึงมีผลเหมือนกับประเทศออสเตรเลีย คือแม้ว่าผู้แทนโจทก์อาจจะไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกกลุ่มบางส่วนได้อย่างเต็มที่ แต่ก็ไม่ใช่กรณีที่สมาชิกเหล่านั้นมีข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคล ดังนั้นศาลจึงไม่สามารถมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้

CHULALONGKORN UNIVERSITY

(1) If it appears to the Court that determination of the issue or issues common to all group members will not finally determine the claims of all group members, the Court may give directions in relation to the determination of the remaining issues.

(2) In the case of issues common to the claims of some only of the group members, the directions given by the Court may include directions establishing a sub-group consisting of those group members and appointing a person to be the sub-group representative party on behalf of the sub-group members.”

²⁷⁵ Ontario Class Proceeding Act 1992 : section 5(2) “...where a class includes a subclass whose members have claims or defenses that raise common issues not shared by all the class members, so that, in the opinion of the court, the protection of the interests of the subclass members required that they be separately represented”

การปรับใช้กฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย

การแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศไทยนั้น บทบัญญัติกฎหมายกำหนดว่า ศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เพียงกรณีเดียวเท่านั้นคือเมื่อบุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน²⁷⁶ เมื่อนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับตัวอย่างข้อเท็จจริงซึ่งเป็นกรณีที่ผู้แทนโจทก์ไม่อาจรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอ ซึ่งไม่ใช่กรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน ดังนั้นศาลจึงไม่อาจมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้

4.2.1.3 บทสรุปวิเคราะห์เรื่องเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย

จากที่ผู้เขียนได้เปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ ผู้เขียนมีความเห็นว่า บทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยไว้กว้างที่สุด โดยที่ศาลสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ทุกกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความเหมาะสมสมควร แต่การกำหนดไว้เช่นนี้จะมีปัญหาเรื่องความไม่แน่นอนในการใช้ดุลพินิจของศาล กล่าวคือข้อเท็จจริงเดียวกัน ศาลหนึ่งอาจเห็นว่ามีความเหมาะสมสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยแล้ว แต่อีกศาลหนึ่งอาจเห็นว่ายังไม่มีความเหมาะสมสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อยก็ได้ และการกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลอย่างกว้างเช่นนี้ อาจจะทำให้เกิดปัญหาที่ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยซึ่งกระทบสิทธิของกลุ่มบุคคลได้ และบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้กำหนดกรอบในการใช้ดุลพินิจไว้ อย่างไรก็ตามหากการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นกระทบสิทธิของสมาชิกกลุ่มก็สามารถอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยได้²⁷⁷

ส่วนบทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลียและประเทศแคนาดานั้นได้กำหนดของเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยไว้ชัดเจนแน่นอนแล้ว หากข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาลครบตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดแล้ว ศาลต้องสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเสมอ โดยเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลียและประเทศแคนาดานั้นคล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นการกำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยในเรื่องสำคัญไว้เพียงกรณีเดียวเท่านั้น คือจะแบ่งกลุ่มย่อยได้เมื่อมีประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลไม่สามารถเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกบางคนในกลุ่ม หรือ

²⁷⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม...”

²⁷⁷ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “...each subclass treated as a class, and the provisions of this rule shall then be construed and applied accordingly.” and Rule 23(f) “A court of appeals may in its discretion permit an appeal from an order of a district court granting or denying class action certification under this rule...”

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือกรณีที่สมาชิกบางคนในกลุ่มมีประเด็นข้อเรียกร้องที่แตกต่างกับประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่ม เช่นเดียวกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่กำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยไว้เพียงเหตุเดียวเช่นกัน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการที่กำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยไว้เพียงเหตุเดียวนั้น มีข้อเสียคือศาลไม่อาจสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยในกรณีที่มีเหตุอันสมควรอื่นๆได้อย่างเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ เช่นกรณีที่สมาชิกกลุ่มไม่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินคดีของผู้แทนโจทก์ หรือกรณีที่มีแนวโน้มว่าผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มจะขัดกับผู้แทนโจทก์หรือทนายความประจำกลุ่ม ทำให้สมาชิกเหล่านั้นต้องใช้สิทธิออกจากกลุ่มเพื่อไปฟ้องเป็นคดีใหม่

ตารางที่ 4 ตารางสรุปเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย

	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศแคนาดา	ประเทศไทย
เหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย	เมื่อศาลเห็นว่ามีความเหตุอันสมควร ตาม Rule 23(c)(4)(B)	เมื่อประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลไม่อาจเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่มบางคนได้ ตามข้อ 33Q	เมื่อสมาชิกกลุ่มมีข้อเรียกร้องที่ไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคล ตามข้อ 5.(2)	เมื่อบุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน ตามมาตรา 222/24
ข้อดี	เป็นเครื่องมือในการจัดการคดีแบบกลุ่มของศาลโดยแท้ เช่น การแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อความสะดวก รวดเร็วในการพิจารณาคดี	1. เป็นการกำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยไว้ในเรื่องสำคัญ 2. หากเข้าใจเนื้อหาของกฎหมายกำหนด ศาลต้องแบ่งกลุ่มย่อยเสมอ ทำให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นเอกภาพ		การนำสืบพยานเพื่อให้ศาลพิจารณา กำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายทำได้โดยสะดวก และรวดเร็ว
ข้อเสีย	เมื่อเป็นดุลพินิจของศาล ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีเอกภาพ	ไม่สามารถแบ่งกลุ่มย่อยเมื่อมีเหตุสมควรอื่นๆได้		ไม่สามารถแบ่งกลุ่มย่อยเมื่อมีเหตุสมควรอื่นๆได้

4.2.2 การพิจารณาคดีแบบกลุ่มย่อย

4.2.2.1 ขั้นตอนที่มีการแบ่งกลุ่มย่อย

ดังที่ได้ศึกษาบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่กำหนดว่าศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อย “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด”²⁷⁸ จากบทบัญญัตินี้ เห็นได้ว่าศาลสามารถมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้เสมอ เช่นเดียวกับบทบัญญัติของต่างประเทศ แต่เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีแนวทางของศาลว่าศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเมื่อใดบ้าง ผู้เขียนจึงได้ศึกษาว่าศาลในต่างประเทศมีแนวทางการพิจารณาเพื่อมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยในขั้นตอนใดของกระบวนการพิจารณาคดีบ้าง เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางแก่ศาลในประเทศไทยต่อไป ซึ่งจากการศึกษา ผู้เขียนพบว่าศาลในต่างประเทศจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย 3 ขั้นตอนหลัก ดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 ศาลพิจารณาเพื่อมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยในขั้นตอนของการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม กล่าวคือศาลจะพิจารณาจากคำฟ้องของผู้แทนโจทก์ที่เสนอต่อศาล หากศาลเห็นว่าผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ข้อเรียกร้อง บางประการที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ ศาลก็จะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย หรืออาจจะเป็นกรณีที่ผู้แทนโจทก์แบ่งกลุ่มย่อยมาในคำฟ้องตั้งแต่ต้น แล้วจึงนำมาเสนอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยตามที่ผู้แทนโจทก์เสนอต่อไปก็ได้²⁷⁹

กรณีที่ 2 ศาลพิจารณาเพื่อมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเมื่อมีข้อเท็จจริง อันเป็นเหตุให้แบ่งกลุ่มย่อยนั้นปรากฏแก่ศาลในระหว่างการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม เช่น ในระหว่างพิจารณาคดีไปได้ระยะหนึ่งแล้วพบว่ามีปัญหาเรื่องผลประโยชน์ของผู้แทนโจทก์ขัดกับผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่ม หรือพบว่าสมาชิกกลุ่มบางรายไม่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินคดีของผู้แทนโจทก์ เมื่อผู้แทนโจทก์ หรือสมาชิกกลุ่ม มีคำร้องต่อศาลให้คำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย หรือเมื่อศาล

²⁷⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่ต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม และในกรณีเช่นนี้ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบถึงความเสียหายของกลุ่มย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด”

²⁷⁹ ดูตัวอย่างจากคดี UNITED STATES DISTRICT COURT SOUTHERN DISTRICT OF NEW YORK, "Ramirez V. Riverbay Corp., 13 Civ. 2367 (Jgk)." และ UNITED STATES DISTRICT COURT SOUTHERN DISTRICT OF NEW YORK, "Mg V. Doe, 13-Cv-4639 (Sas)."

เห็นเอง ว่าควรมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย ศาลก็สามารถมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยในระหว่างพิจารณาคดีได้²⁸⁰

กรณีที่ 3 ศาลพิจารณาให้แบ่งกลุ่มย่อยในชั้นของการตกลงประนีประนอมยอมความ เนื่องด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเมื่อศาลรับรองให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว ส่วนใหญ่แล้วจำเลยจะขอเจรจากับผู้แทนโจทก์เพื่อตกลงประนีประนอมยอมความให้คดีเป็นที่ยุติไปโดยเร็ว โดยที่ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล เพราะหากต่อมาศาลพิจารณาให้จำเลยแพ้คดีในที่สุดจะทำให้จำเลยเสียชื่อเสียง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจของจำเลยอย่างมาก ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการตกลงประนีประนอมยอมความกำหนดว่า เมื่อผู้แทนโจทก์และจำเลยตกลงประนีประนอมยอมความกันเสร็จสิ้นแล้ว ต้องนำข้อตกลงประนีประนอมยอมความมาเสนอต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งรับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความต่อไป ซึ่งในขั้นตอนที่ศาลพิจารณาให้การรับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความนี้ ศาลอาจจะเห็นว่าสมาชิกกลุ่มและผู้แทนโจทก์มีประเด็นข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หรือข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันบางประการ ทำให้ผู้แทนโจทก์คนปัจจุบันอาจจะไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่มเหล่านั้นได้ ศาลจึงไม่รับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความดังกล่าวนี้ และสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย โดยตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อย เพื่อช่วยรักษาผลประโยชน์ในการเจรจาทกลงประนีประนอมยอมความของสมาชิกในกลุ่มย่อยต่อไป แล้วให้ไปเจรจาทกลงประนีประนอมยอมความกันใหม่และนำข้อตกลงประนีประนอมยอมความนั้นมาเสนอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณารับรองต่อไป²⁸¹

4.2.2.2 การพิจารณาอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย

(ก) เงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อย

จากการศึกษาพบว่า บทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้นำบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาบังคับใช้กับเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยโดยอนุโลม²⁸² ดังนั้นจึงต้องนำเงื่อนไขเบื้องต้นในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม²⁸³ มาใช้กับการแบ่งกลุ่มย่อยด้วย ทำให้ศาลจะสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อศาลเห็นว่ามิเหตุอันสมควรให้แบ่ง

²⁸⁰ ดูตัวอย่างจากคดี WESTLAW, "Sears V. United States, 124 Fed.Cl. 444(2015) "

²⁸¹ ดูตัวอย่างจากคดี In re Literary Works in Electronic Databases Copyright Litigation

²⁸² Federal Rule of Civil Procedure : Rule23(c)(4)(B) "...each subclass treated as a class, and the provisions of this rule shall then be construed and applied accordingly."

²⁸³ Federal Rule of Civil Procedure : Rule23(a)(1) – (a)(4) and Rule23(b)(1) – (b)(3)

กลุ่มย่อย และผู้แทนโจทก์ต้องแสดงข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นว่ากลุ่มย่อยนั้นผ่านเงื่อนไขเบื้องต้น ส่วนในประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดานั้น บทบัญญัติกฎหมายไม่ได้กำหนดให้นำบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้บังคับกับการแบ่งกลุ่มย่อยดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่จากการศึกษา พบว่ากลุ่มย่อยนั้นมีหลักเกณฑ์ต่างๆเหมือนกับกลุ่มโดยทั่วไป ดังนั้นศาลในประเทศแคนาดาและประเทศออสเตรเลียนั้นจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อมีข้อเท็จจริงซึ่งเป็นเหตุที่กฎหมายรับรองให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ และกลุ่มย่อยดังกล่าวนั้นต้องมีข้อเท็จจริงที่ครบตามเงื่อนไขของการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มด้วยเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งการพิจารณาอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยที่ศาลจะพิจารณาเรื่องผู้แทนประจำกลุ่มย่อยเป็นหลัก โดยที่ผู้แทนประจำกลุ่มย่อย และสมาชิกในกลุ่มย่อย ต้องมีประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย และมีข้อเรียกร้องที่เหมือนกันทุกประการ และต้องสามารถรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ในขณะที่บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทย ไม่ได้บัญญัติในเรื่องผู้แทนประจำกลุ่มย่อยไว้

สำหรับประเทศไทย บทบัญญัติกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยไม่ได้กำหนดไว้ว่ากลุ่มย่อยนั้นต้องมีข้อเท็จจริงครบตามเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ และไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้นำบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้บังคับแก่กลุ่มย่อยโดยอนุโลมดังเช่นในสหรัฐอเมริกา และยังไม่มีความเห็นของศาลทำให้ยังมีปัญหาว่าการที่ศาลในประเทศไทยจะสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้นั้นนอกจากที่ต้องพิจารณาว่าข้อเท็จจริงมีเหตุให้แบ่งกลุ่มย่อยแล้ว ศาลต้องพิจารณาว่ากลุ่มย่อยนั้นผ่านเงื่อนไขของการดำเนินคดีแบบกลุ่มด้วยหรือไม่ ซึ่งในส่วนนี้เมื่อผู้เขียนพิจารณาจากบทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยในปัจจุบันแล้วเห็นว่าศาลไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่ากลุ่มย่อยนั้นผ่านเงื่อนไขของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพียงแต่ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงซึ่งเป็นเหตุให้แบ่งกลุ่มย่อยตามกฎหมายเท่านั้น ศาลก็สามารถสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ และบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยยังกำหนดให้คำสั่งศาลที่ให้แบ่งกลุ่มย่อยนั้นเป็นที่สุด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจะทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นดำเนินไปได้โดยราบรื่นและรวดเร็วมากกว่าการที่ศาลจะต้องพิจารณาเรื่องเงื่อนไขในการดำเนินคดีแบบกลุ่มอีกดังเช่นในต่างประเทศ แต่อาจจะมีปัญหาเรื่องความชัดเจนแน่นอนของกลุ่มบุคคลในกลุ่มย่อย และปัญหาเรื่องผู้แทนประจำกลุ่มย่อยได้

(ข) จำนวนสมาชิกในกลุ่มย่อย

สืบเนื่องจากบทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดากำหนดว่า กลุ่มย่อยต้องผ่านเงื่อนไขเบื้องต้นของการดำเนินคดีแบบกลุ่มด้วย ดังนั้นศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาจะสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อสมาชิกในกลุ่มย่อยต้องมีจำนวนมาก ซึ่งศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางแนวบรรทัดฐานว่าหากกลุ่มย่อยมีสมาชิกจำนวน 40 คน ถือว่ามีสมาชิกจำนวนมากเพียงพอให้ศาลอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยได้แล้ว ในขณะที่ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดจำนวนขั้นต่ำของสมาชิกกลุ่มในการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ ดังนั้นศาลจะอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อกลุ่มย่อยนั้นมีสมาชิกเกินจำนวนขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย คือประเทศออสเตรเลียกลุ่มย่อยต้องมีสมาชิกอย่างน้อย 7 คน ส่วนในประเทศแคนาดากลุ่มย่อยต้องมีสมาชิก 2 คนขึ้นไป ศาลจึงจะสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ ส่วนบทบัญญัติของประเทศไทยไม่ได้กำหนดเงื่อนไขเรื่องจำนวนสมาชิกในกลุ่มย่อยไว้ ทำให้มีปัญหว่ากลุ่มย่อยนั้นต้องมีสมาชิกจำนวนมาก หรือต้องมีจำนวนขั้นต่ำหรือไม่

จากการเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องของจำนวนสมาชิกในกลุ่มย่อยของทั้งสามประเทศนี้ ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดว่าสมาชิกกลุ่มต้องมี “จำนวนมาก” ทำให้อาจจะมีปัญหาเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาล ส่งผลให้คดีอาจมีความลักลั่นกันได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงมองว่าหากกำหนดจำนวนขั้นต่ำไว้ชัดเจนอย่างเช่นประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา จะทำให้กฎหมายมีความชัดเจนแน่นอนในการปรับใช้กฎหมายมากกว่า ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าข้อกำหนดว่ากลุ่มย่อยในประเทศไทยต้องมีสมาชิก 2 คนขึ้นไปอย่างเช่นในประเทศแคนาดา จะทำให้กฎหมายมีความชัดเจนแน่นอน และไม่มีปัญหาการตีความคำว่า “จำนวนมาก” และการกำหนดจำนวนสมาชิกในกลุ่มย่อยไว้เพียง 2 คนจะทำให้การแบ่งกลุ่มย่อยนั้นเป็นไปได้จริงในทางปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้การแบ่งกลุ่มย่อยมีความยืดหยุ่นด้วย

(ค) การอุทธรณ์คำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อย

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยแล้ว ตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้นำบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้บังคับกับกลุ่มย่อยโดยอนุโลม เมื่อผู้แทนโจทก์สามารถอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ดังนั้นในการแบ่งกลุ่มย่อยนั้น สมาชิกกลุ่มหรือผู้แทนประจำกลุ่มย่อยจึงสามารถอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยของศาลได้เช่นกัน ทำให้กระบวนการ

พิจารณาคดีแบบกลุ่มกรณีที่มีการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นมีความล่าช้าเกินสมควรได้ ซึ่งแตกต่างจาก บทบัญญัติของประเทศไทยที่กำหนดว่าคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยของศาลนั้นให้เป็นที่สุด ซึ่งผู้เขียน เห็นว่าการที่บทบัญญัติของประเทศไทยนั้นกำหนดไว้เช่นนี้เหมาะสมแล้ว เพราะทำให้การดำเนินคดี ราบรื่นและรวดเร็ว

4.2.2.3 กระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย

ตามระบบการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นการแบ่ง กลุ่มย่อยเพื่อความสะดวกในการนำสืบพยานหลักฐานเพื่อให้ศาลสามารถกำหนดแนวทางการเยียวยา ความเสียหายให้กับบุคคลในกลุ่มที่มีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกันเท่านั้น ซึ่งการพิจารณาคดี ของกลุ่มย่อยในประเทศไทยจะเป็นกระบวนพิจารณาหลังจากที่ศาลมีคำวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นความ รับผิดชอบของจำเลยแล้วว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง แล้วจึงแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดวิธีการเยียวยา ความเสียหายเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการแบ่งกลุ่มย่อยโดยแท้ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศ ออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาประเด็นแห่งข้อเรียกร้องของ กลุ่มย่อยที่แตกต่างกับกลุ่มบุคคล โดยในต่างประเทศนั้นกระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยจะแยก ออกมาเสมือนเป็นกลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะพิจารณาคดีเคียงคู่กันไปพร้อมๆกัน โดยที่กลุ่มย่อยมี แนวทางดำเนินคดีเป็นของกลุ่มย่อยเองได้ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปในหัวข้อนี้

ตารางที่ 5 ตารางสรุปเรื่องกระบวนพิจารณาคดีของกลุ่มย่อย

	การพิจารณาคดี	การทำคำพิพากษา	การอุทธรณ์
ประเทศ สหรัฐอเมริกา	1. กลุ่มย่อยเสมือนเป็น กลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง 2. อนุโลมกฎหมายการ ดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ กับกลุ่มย่อยด้วย *ตาม Rule23 (c)(4)(b)	มีผลผูกพันเฉพาะสมาชิก ในกลุ่มย่อยนั้น เพราะกลุ่ม ย่อยเสมือนเป็นกลุ่มบุคคล อีกกลุ่มหนึ่ง ตาม Rule23 (c)(4)(b)	อนุโลมกฎหมายการ ดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้ กับกลุ่มย่อยด้วย ตาม Rule23 (c)(4)(b)
ประเทศ ออสเตรเลีย	ศาลสั่งให้มีกระบวน พิจารณาของกลุ่มย่อย โดยเฉพาะได้ ตามข้อ 33S	ศาลต้องกำหนด ค่าเสียหายให้กับสมาชิกใน กลุ่มย่อย ตามข้อ 33Z	1. ผู้แทนประจำกลุ่มมี อำนาจอุทธรณ์คดีของ กลุ่มย่อย ตามข้อ

			33ZC(1)(b) 2. ต้องส่งคำบอกกล่าว เมื่อมีการอุทธรณ์ ตาม ข้อ 33ZC(9)
ประเทศ แคนาดา	ในการพิจารณาพิพากษา คดีของกลุ่มย่อยให้ พิจารณาด้วยกัน ตามข้อ 11.(1)(b)	ศาลมีคำพิพากษาใน ประเด็นของกลุ่มย่อยแยก ออกมาโดยเฉพาะ ตามข้อ 11.(2)	คู่ความสามารถอุทธรณ์ คำพิพากษาสำหรับ ประเด็นร่วมกันได้ ตาม ข้อ 30.(3)
ประเทศไทย	ศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบ ถึงความเสียหายของกลุ่ม ย่อยให้ชัดเจนด้วยก็ได้ ตามมาตรา 222/24	ต้องกำหนดลักษณะโดย ชัดเจนของกลุ่มย่อยที่ จะต้องผูกพันตามคำ พิพากษา ตามมาตรา 222/36(2)	กลุ่มย่อยที่ไม่พอใจ วิธีการเยียวยาความ เสียหายที่ศาลกำหนดให้ คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ได้ ตามมาตรา 222/45

แม้ว่าบทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่รับรองให้แบ่งกลุ่มย่อยในกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องที่แตกต่างกับกลุ่มด้วย แต่จากการวิเคราะห์ไปข้างต้นแล้วนั้นผู้เขียนเห็นว่าในอนาคตประเทศไทยควรขยายเหตุผลของการแบ่งกลุ่มย่อยให้รวมถึงการแบ่งกลุ่มย่อยในกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องที่แตกต่างกับกลุ่มด้วย ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ศึกษาแนวทางการพิจารณาคดีแบบกลุ่มย่อยในประเด็นข้อเรียกร้องของต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยต่อไปในภายภาคหน้า ซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มย่อยในประเด็นแห่งคดี อันจะมีข้อสงสัยว่าเมื่อแบ่งกลุ่มย่อยแล้ว ยังมีกลุ่มบุคคลอยู่อีกหรือไม่ และยังมีคำพิพากษาของกลุ่มบุคคลหรือไม่ ซึ่งจากการศึกษาตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ผู้เขียนพบว่าโดยหลักแล้วเมื่อแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มบุคคลก็ยังมีอยู่ เพราะการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นเป็นการแยกกระบวนการพิจารณาสำหรับสมาชิกกลุ่มบางส่วนที่มีประเด็นเฉพาะบางประการที่แตกต่างกับประเด็นของกลุ่มบุคคล จึงแบ่งกลุ่มย่อยออกมาสำหรับสมาชิกเหล่านั้น เพื่อให้ศาลสามารถพิจารณาประเด็นเฉพาะดังกล่าว และมีคำพิพากษาที่มีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยเท่านั้น ผู้เขียนจะอธิบายจากตัวอย่างข้อเท็จจริงเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

(ก) กรณีที่กลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยมีลักษณะข้อเรียกร้องที่แตกต่าง
กัน

โรงงานฟอกหนังปล่อยน้ำเสียซึ่งมีสารพิษลงในแม่น้ำเป็นเวลานาน ทำให้ปลาตบพิมในกระชังที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ในแม่น้ำตาย ชาวในนาของชาวนาหลายรายที่ใช้น้ำจากแม่น้ำนั้นทำให้ต้นข้าวตายจำนวนหลายไร่ และโรงเลี้ยงหมูหลายโรงที่ใช้น้ำในแม่น้ำนั้นเลี้ยงหมูทำให้หมูตายเป็นจำนวนมาก และประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงโรงงาน ป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจอันเกิดจากการสูดดมกลิ่นน้ำเสียนั้น

สำหรับการพิจารณาเพื่อแบ่งกลุ่มย่อย ผู้แทนโจทก์หรือศาลต้องดูว่าข้อเรียกร้องของผู้แทนโจทก์ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องของกลุ่มนั้นคืออะไร หากตามตัวอย่างข้อเท็จจริงนี้ ผู้แทนโจทก์มีข้อเรียกร้องจากการได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำ ทำให้ข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลจึงมีเฉพาะความเสียหายจากการใช้น้ำเท่านั้น แต่มีสมาชิกในกลุ่มบุคคลบางส่วนที่มีลักษณะข้อเรียกร้องที่แตกต่างกับข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลโดยได้รับความเสียหายทางร่างกาย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องแบ่งกลุ่มย่อยสำหรับสมาชิกที่มีข้อเรียกร้องจากการได้รับความเสียหายทางร่างกายด้วย ซึ่งลักษณะข้อเรียกร้องทั้งสองนั้นต้องมีการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลที่แตกต่างกันไป เมื่อแบ่งกลุ่มย่อยแล้ว ประเด็นของกลุ่มบุคคลก็จะพิจารณาโดยองค์คณะหนึ่ง ส่วนประเด็นของกลุ่มย่อยก็จะพิจารณาโดยองค์คณะหนึ่ง โดยเป็นการพิจารณาควบคู่กันไป ผลแห่งคำพิพากษาก็แตกต่างกันไปได้ เพราะประเด็นแห่งข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยนั้นแตกต่างกัน เช่น ประเด็นของกลุ่มบุคคลศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำของจำเลยทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำ ศาลก็สามารถพิพากษาลงโทษจำเลยได้ ในขณะที่ประเด็นของกลุ่มย่อยศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าความเจ็บป่วยทางร่างกายของสมาชิกกลุ่มไม่ได้เกิดจากการกระทำของจำเลย ศาลก็พิพากษายกฟ้องกลุ่มย่อยได้ และจากข้อเท็จจริงผู้เขียนเห็นว่าประเด็นของกลุ่มบุคคลนั้นมีความซับซ้อนน้อยกว่า ศาลจึงทำคำพิพากษาไปได้ก่อน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มบุคคลก็สามารถบังคับคดีเพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายไปก่อนได้ ส่วนประเด็นของกลุ่มย่อยก็สามารถพิจารณาต่อไปได้ ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มมีความรวดเร็วมากขึ้น และการแบ่งกลุ่มย่อยยังทำให้ประเด็นแห่งข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยมีความชัดเจน ส่งผลให้การนำสืบพยาน การพิจารณาและพิพากษาไม่มีความซับซ้อน

ในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ในชั้นบังคับคดี สมาชิกกลุ่มก็ต้องพิจารณาจากขอบเขตของกลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยที่ศาลระบุไว้ในคำบอกกล่าว เพื่อที่จะได้ทราบว่าตนเองนั้นเข้าข่ายเป็นสมาชิกของกลุ่มบุคคล หรือกลุ่มย่อย หรือทั้งสองกลุ่ม เช่นสมาชิกคนหนึ่ง

ได้รับความเสียหายทั้งจากการใช้น้ำ และความเสียหายทางร่างกาย ย่อมเป็นสมาชิกทั้งกลุ่มบุคคล และกลุ่มย่อย

ทั้งนี้ ข้อเท็จจริงตัวอย่างตามที่ผู้เขียนได้ยกไว้ในข้อ 4.1.2 – 4.1.3 นั้นมีกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มย่อยเช่นเดียวกับตัวอย่างข้อเท็จจริงข้างต้นนี้

(ข) กรณีที่กลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยมีประเด็นร่วมกันทุกประการ โดยที่สมาชิกในกลุ่มย่อยมีข้อเรียกร้องบางประการเพิ่มเติมเข้ามา

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างข้อเท็จจริงคือ กลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่ซื้อรถยนต์ Honda Civic Hybrid รุ่นปี 2003 ถึงปี 2009 ซึ่งได้รับความเสียหายจากการโฆษณาเกินจริงว่ารถดังกล่าวประหยัดน้ำมัน แต่ความจริงแล้วไม่ได้ประหยัดน้ำมันมากเท่าที่ได้โฆษณาไว้ ส่วนสมาชิกในกลุ่มย่อยได้รับความเสียหายเช่นเดียวกับสมาชิกในกลุ่มบุคคล แต่ได้รับความเสียหายพิเศษเพิ่มเติมด้วย โดยที่สมาชิกในกลุ่มย่อยได้กล่าวหาว่าระบบแบตเตอรี่รถยนต์ Honda Civic Hybrid รุ่นปี 2006 ถึงปี 2008 นั้นมีความบกพร่อง ทำให้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รถยนต์ไม่ประหยัดน้ำมันตามที่โฆษณาไว้²⁸⁴

ตามตัวอย่างนี้ ประเด็นของกลุ่มคือ รถยนต์ Honda Civic Hybrid รุ่นปี 2003 ถึงปี 2009 โฆษณาเกินจริงหรือไม่ ซึ่งเป็นประเด็นของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มบางรายยังมีข้อเรียกร้องจากความเสียหายที่เกิดจากแบตเตอรี่รถยนต์เพิ่มเติมเข้ามาด้วย ดังนั้นศาลจึงสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่มบางรายที่เพิ่มเข้ามานี้ด้วยโดยที่การพิจารณาประเด็นของกลุ่มบุคคล ให้พิจารณาโดยองค์คณะหนึ่ง และการพิจารณาประเด็นของกลุ่มย่อย ให้พิจารณาโดยอีกองค์คณะหนึ่ง ซึ่งเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เคียงคู่กันไปเช่นเดียวกับตัวอย่างข้อในข้อ (ก) ซึ่งคำพิพากษาของกลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยอาจจะแตกต่างกันได้ คือสำหรับประเด็นของกลุ่มบุคคล ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยโฆษณาเกินจริง จึงพิพากษาลงโทษจำเลย ส่วนประเด็นของกลุ่มย่อยศาลพิจารณาแล้วอาจจะเห็นว่าความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากแบตเตอรี่รถยนต์ จึงพิพากษายกฟ้องก็ได้

จากตัวอย่างข้อเท็จจริงนี้มีข้อสังเกตคือ กรณีนี้สมาชิกทุกคนต้องผูกพันตามคำพิพากษาของกลุ่มบุคคล มีเพียงสมาชิกบางคนเท่านั้นที่ได้รับความเสียหายทั้งตาม

²⁸⁴ Consumer Law Group Inc., "The Honda Civic Hybrid Fuel Economy Class Action (Courtemanche. V. Honda Canada Inc. & Al)."

ข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อย ก็จะต้องผูกพันตามคำพิพากษาทั้งของกลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อย ส่วนสมาชิกที่ได้รับความเสียหายเฉพาะตามข้อเรียกร้องของกลุ่มบุคคล ก็จะมีผูกพันเฉพาะคำพิพากษาของกลุ่มบุคคลเท่านั้น แต่ไม่มีผลผูกพันตามคำพิพากษาของกลุ่มย่อยด้วย ซึ่งแตกต่างจากข้อ (ก) ที่สมาชิกกลุ่มบางคนมีผลผูกพันตามคำพิพากษาของกลุ่มย่อยเท่านั้น

เมื่อผู้เขียนได้ศึกษาและวิเคราะห์การแบ่งกลุ่มย่อยในกรณีสมาชิกกลุ่มบางรายมีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน ผู้เขียนมีความเห็นว่าในกรณีนี้ไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกัน แล้วจึงมาแบ่งกลุ่มย่อยก็ได้ เนื่องจากลักษณะข้อเรียกร้องของสมาชิกในแต่ละกลุ่มย่อยมีความแตกต่างกันอันเกิดจากสมาชิกเหล่านั้นมีประเด็นข้อเท็จจริงบางประการที่แตกต่างกัน จึงไม่เกิดปัญหาที่ศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงเดียวกันที่ขัดแย้งกัน และไม่มีปัญหาเรื่องผลของคำพิพากษาในเรื่องเดียวกันมีความขัดแย้งกันเอง ซึ่งหากแยกฟ้องเป็นคดีสามัญคนละคดีตั้งแต่ต้นจะทำให้คดีไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนในการเสนอคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณารับรองให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในตอนต้น ทำให้การพิจารณาคดีนั้นอาจมีความรวดเร็วมากกว่า แต่ผู้เสียหายแต่ละรายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของตนเอง

อย่างไรก็ตามผู้เสียหายอาจจะเลือกฟ้องคดีโดยการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ได้ เพราะการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเรื่องที่สังคมค่อนข้างให้ความสนใจ ผู้แทนโจทก์จึงมีอำนาจในการเจรจาต่อรองที่เหนือกว่าจำเลย ทำให้อาจได้รับการเยียวยาความเสียหายได้มากกว่าการดำเนินคดีโดยทั่วไป ซึ่งสมาชิกกลุ่มก็จะได้รับประโยชน์ในส่วนนี้ไปด้วย อีกทั้งการฟ้องคดีแบบกลุ่มจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่า เพราะผู้แทนโจทก์เท่านั้นที่มีหน้าที่ชำระค่าธรรมเนียมศาล และสมาชิกในกลุ่มบุคคลไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาที่ศาล ซึ่งหากเป็นการฟ้องคดีสามัญทั่วไปแล้ว ผู้ที่เข้ามาเป็นโจทก์ทุกคนนั้นต้องชำระค่าขึ้นศาล และต้องเข้ามาดำเนินคดีด้วยตนเองหรือจ้างทนายหรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นกระทำการแทน ทำให้เสียค่าใช้จ่ายการดำเนินคดีอย่างมาก ดังนั้นจึงเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะเลือกว่าจะฟ้องคดีโดยวิธีใด ซึ่งแต่ละวิธีมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า หากผู้เสียหายต้องการให้คดีเสร็จสิ้นโดยเร็ว หากเลือกฟ้องอย่างคดีสามัญก็จะเหมาะสมกว่า แต่หากผู้เสียหายต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดี หากเลือกวิธีฟ้องคดีแบบกลุ่มก็จะเหมาะสมมากกว่านั่นเอง หรืออาจจะเลือกฟ้องคดีแบบกลุ่มเป็นคนละกลุ่มกันตั้งแต่ต้นก็ได้ ซึ่งจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี แม้ว่าการพิจารณาคดีแบบกลุ่มเป็นคนละกลุ่มกันตั้งแต่ต้น อาจจะมีล่าช้ากว่าการดำเนินคดีแบบสามัญในขั้นตอนพิจารณา

อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ตาม แต่คดีก็จะมีผลเร็วกว่าการฟ้องคดีเป็นกลุ่มเดียวกันแล้วจึงมาแบ่งกลุ่มย่อย อย่างไรก็ตาม การแยกฟ้องเป็นคนละกลุ่มตั้งแต่ต้น มีข้อเสียคือ ผู้แทนโจทก์ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการส่งคำบอกกล่าวมากกว่าการฟ้องคดีเป็นกลุ่มเดียวกันแล้วจึงมาแบ่งเป็นกลุ่มย่อย

4.2.2.4 วิเคราะห์ปัญหาผู้แทนโจทก์ประจำกลุ่มย่อย

เนื่องด้วยเหตุที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นการดำเนินคดีโดยผู้แทน ซึ่งไม่ว่าผลแห่งคดีจะเป็นผลดีหรือผลร้ายย่อมมีผลผูกพันไปยังสมาชิกกลุ่มทั้งสิ้น ดังนั้นคุณสมบัติของผู้แทนประจำกลุ่มจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง

สำหรับกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มย่อยนั้น การพิจารณาคดีของแต่ละกลุ่มย่อยจะเป็นเอกเทศจากกัน และผลแห่งคำพิพากษาของกลุ่มย่อยจะมีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยเท่านั้น ดังนั้นกระบวนการพิจารณาคดีของแต่ละกลุ่มย่อยจึงจำเป็นต้องมีผู้แทนประจำกลุ่มย่อยเพื่อทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกในกลุ่มย่อย โดยที่ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยจะเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยว่าจะไปในทิศทางใด เป็นผู้แสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ และเป็นผู้เจรจาต่อรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความ ซึ่งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยนี้เองจะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่ากลุ่มย่อยนั้นมีประเด็นข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะอย่างไร และทราบถึงลักษณะความเสียหายซึ่งมีผลต่อการกำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งหากไม่มีการตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยไว้โดยเฉพาะ แต่ให้ผู้แทนโจทก์นั้นเป็นผู้แทนประจำกลุ่มย่อยด้วยก็จะทำให้กลุ่มย่อยไม่ได้รับการรักษาผลประโยชน์ได้อย่างเพียงพอ เพราะผู้แทนโจทก์นั้นอาจจะไม่ทราบลักษณะเฉพาะบางประการของกลุ่มย่อยได้อย่างถ่องแท้ ดังนั้นประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา จึงมีหลักการสำคัญที่เหมือนกันคือ ศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อก่อนมีผู้แทนประจำกลุ่มย่อยที่สามารถรักษาผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม

ตารางที่ 6 ตารางสรุปเรื่องผู้แทนประจำกลุ่มย่อย

	การตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อย	คุณสมบัติของผู้แทนประจำกลุ่มย่อย
ประเทศสหรัฐอเมริกา	มีการตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อย และเป็นเงื่อนไขในการแบ่งกลุ่มย่อย ตาม Rule23 (c)(4)(B) ประกอบ Rule23(a)(4)	1. อนุโลม Rule 23(a)(4) มาใช้ คือผู้แทนโจทก์ต้องสามารถรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม
ประเทศออสเตรเลีย	มีการตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อย และเป็นเงื่อนไขในการแบ่งกลุ่มย่อย ตามข้อ 33Q	ไม่ได้กำหนดไว้
ประเทศแคนาดา	มีการตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อย และเป็นเงื่อนไขในการแบ่งกลุ่มย่อย ตามข้อ 5(2)	1. สามารถรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม 2. มีวิธีการจัดการกระบวนการพิจารณาคดีในนามของสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีวิธีการส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกในกลุ่มย่อยทุกรายทราบรายละเอียดของกระบวนการพิจารณา 3. ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยต้องมีประเด็นเดียวกับสมาชิกในกลุ่มย่อย 4. ต้องไม่มีผลประโยชน์ขัดกับสมาชิกในกลุ่มย่อย
ประเทศไทย	ไม่ได้กำหนดไว้	ไม่ได้กำหนดไว้

(ก) วิเคราะห์ปัญหาผู้แทนโจทก์ประจำกลุ่มย่อยตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย

ในส่วนบทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยในปัจจุบัน ไม่ได้กำหนดเรื่องผู้แทนประจำกลุ่มย่อยไว้ เนื่องจากการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นเป็นเพียงการแบ่งกลุ่มย่อย

เพื่อพิจารณาวิธีการเยียวยาความเสียหายเท่านั้น ซึ่งการนำสืบพยานหลักฐานและการพิจารณาคดีนั้นทำได้โดยง่าย อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่าบางกรณีหากไม่ตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยแล้ว จะทำให้ไม่มีผู้ที่จะรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเพียงพอ เช่น กรณีโรงงานปล่อยน้ำเสีย ทำให้ประชาชนได้รับความเสียหายจากการใช้น้ำในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ ความเสียหายจากการใช้น้ำเพื่อเลี้ยงกุ้ง และความเสียหายจากการใช้น้ำเพื่อทำนาข้าว ซึ่งค่าเสียหายจากการใช้น้ำเพื่อการเลี้ยงกุ้งอาจจะสูงกว่าการใช้น้ำเพื่อการทำนา และการเลี้ยงกุ้งหรือการทำนานั้นยังมีความเสียหายที่แตกต่างกันไปตามระยะเวลาของการเลี้ยงกุ้งหรือการทำนานั้นด้วย เช่น กุ้งโตเต็มวัยใกล้จะนำออกขายได้แล้ว กับกุ้งที่เพิ่งเลี้ยง เป็นต้น ซึ่งเป็นกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกันอันเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาวิธีการเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมแก่ลักษณะความเสียหายที่แตกต่างกัน ถ้าหากผู้แทนโจทก์ในคดีนี้ได้รับความเสียหายเฉพาะจากการทำนาข้าว ซึ่งมีคุณสมบัติเพียงพอในการเป็นผู้แทนโจทก์ เพราะเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการปล่อยน้ำเสียเช่นกัน ผู้แทนโจทก์จึงสามารถรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกทุกคนในกลุ่มโดยการแสวงหาพยานหลักฐานที่ใช้ในการพิสูจน์ว่าการปล่อยน้ำเสียของเลยนั้นเป็นผลให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิกกลุ่ม แต่ผู้แทนโจทก์ที่ได้รับความเสียหายเฉพาะจากการทำนาข้าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่าไม่ใช่ผู้แทนที่จะสามารถรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มย่อยของสมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการเลี้ยงกุ้งได้ เพราะผู้แทนคนดังกล่าวนั้นย่อมไม่อาจทราบถึงลักษณะความเสียหายจากการเลี้ยงกุ้งได้อย่างเพียงพอ หรืออาจจะเกิดปัญหาในทำนองที่ว่าผู้แทนโจทก์นั้นอาจจะเรียกร้องให้กลุ่มย่อยที่ได้รับความเสียหายจากการทำนาให้ได้รับประโยชน์มากกว่าก็ได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่ากรณีนี้จำเป็นต้องมีการตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อย แต่ถ้าหากคดีนี้มีผู้แทนโจทก์หลายคนซึ่งมีทั้งผู้ที่ได้รับความเสียหายทั้งจากการทำนาข้าว และผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการทำนากุ้งแล้ว กรณีนี้จึงไม่จำเป็นต้องตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยอีก เพราะผู้แทนประจำกลุ่มนั้นสามารถรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มย่อยได้อย่างเพียงพอแล้ว

เมื่อบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยในปัจจุบันไม่ได้บัญญัติให้ศาลต้องตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยไว้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในบางกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้แทนโจทก์โดยลำพังไม่อาจรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มย่อยได้ ศาลก็ควรใช้ดุลพินิจสั่งให้ตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยได้

อย่างไรก็ดี แม้ตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันไม่จำเป็นที่ศาลจะต้องตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อย แต่ถ้าหากในอนาคตมีการขยายขอบเขตนิยามของกลุ่มบุคคลให้รวมถึงกรณีที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีลักษณะข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันได้ และบัญญัติเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยเพิ่มเติม เช่น การแบ่งกลุ่มย่อยเพราะมีแนวโน้มว่าจะเกิดปัญหา

ผลประโยชน์ขัดกันระหว่างผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่ม ผู้เขียนจึงเห็นว่ามีความจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายในเรื่องของผู้แทนประจำกลุ่มย่อยเพิ่มเติมด้วย เพราะประเด็นแห่งข้อเรียกร้องของกลุ่มย่อยนั้นมีความลักษณะเฉพาะแตกต่างจากประเด็นของกลุ่มบุคคล และการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยจะมีความซับซ้อนมากกว่าการพิจารณาเฉพาะเรื่องค่าเสียหายดังเช่นตามกฎหมายในปัจจุบัน

4.2.3 วิเคราะห์ปัญหาการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย

4.2.3.1 การตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย

ดังที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาคดีที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เขียนพบว่าคดีแบบกลุ่มส่วนใหญ่ในคดีจะยุติลงด้วยการตกลงประนีประนอมยอมความ โดยที่จะไม่ค่อยมีการดำเนินกระบวนการตัดสินชี้ขาดจนมีข้อแพ้งั้น เนื่องจากหากมีการฟ้องคดีแบบกลุ่ม ซึ่งเป็นคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ทำให้ธุรกิจของจำเลยเสียชื่อเสียงอย่างยิ่ง และทำให้ผู้บริโภคขาดความไว้วางใจในสินค้าหรือบริการของจำเลยได้ อีกทั้งหากมีการดำเนินคดีต่อไปย่อมมีภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี และมีปัญหาเรื่องความไม่แน่นอนในผลแห่งคำพิพากษา ดังนั้นจำเลยจึงต้องการเจรจาตกลงประนีประนอมยอมความเพื่อให้คดียุติลงโดยเร็ว

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า มีเฉพาะบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่บัญญัติให้สิทธิแก่กลุ่มย่อยในการตกลงประนีประนอมยอมความไว้ชัดเจน โดยที่บทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นกำหนดให้นำบทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้บังคับในการแบ่งกลุ่มย่อยโดยอนุโลม ซึ่งเมื่อบทบัญญัติกฎหมายให้อำนาจแก่กลุ่มบุคคลสามารถตกลงประนีประนอมยอมความได้ ดังนั้นกลุ่มย่อยจึงสามารถตกลงประนีประนอมยอมความได้ด้วย โดยการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยนั้นมีหลักเกณฑ์เหมือนกับการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มบุคคลทุกประการ คือข้อตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยจะมีผลผูกพันสมาชิกในกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อศาลให้การรับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความดังกล่าวแล้ว

ส่วนบทบัญญัติของประเทศออสเตรเลียไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิในการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยไว้โดยเฉพาะ อีกทั้งไม่มีตัวอย่างคดีที่เกี่ยวข้องด้วย แต่เมื่อผู้เขียนได้วิเคราะห์ตัวบทกฎหมายเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลียที่อนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากสมาชิกกลุ่มและผู้แทนโจทก์มีข้อเรียกร้องที่เกิดจากประเด็นที่แตกต่างกัน อันเป็นการแบ่งกลุ่มย่อยในประเด็นแห่งคดี ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ในข้อ 4.1 อีกทั้งกระบวนการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยยังเป็นเอกเทศจากกัน ผลแห่งคำพิพากษามีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อย และมี

การตั้งผู้แทนประจำกลุ่มย่อยไว้โดยเฉพาะ ซึ่งกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มย่อยนั้นมีลักษณะเหมือนกับการพิจารณาคดีแบบกลุ่มย่อยของประเทศสหรัฐอเมริกาที่รับรองให้กลุ่มย่อยสามารถตกลงประนีประนอมยอมความได้ และกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศออสเตรเลียยังได้แนวคิดหลักมาจากกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของสหรัฐอเมริกาด้วย ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าบทบัญญัติเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศออสเตรเลียเปิดช่องให้กลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความได้เช่นกัน โดยหลักเกณฑ์ของการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยน่าจะเหมือนกับการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มบุคคล คือข้อตกลงประนีประนอมยอมความนั้นต้องได้รับการรับรองจากศาลก่อน

ส่วนของประเทศแคนาดานั้น บทบัญญัติกฎหมายของรัฐ Ontario ซึ่งเป็นกฎหมายที่ผู้เขียนได้ใช้ศึกษาเป็นหลักไม่ได้กำหนดรับรองให้กลุ่มย่อยสามารถตกลงประนีประนอมยอมความไว้โดยเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย แต่ผู้เขียนพบคำบอกกล่าวถึงการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย²⁸⁵ ทำให้เห็นว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของรัฐ Ontario อนุญาตให้กลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนพบว่าบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของรัฐ British Columbia ของประเทศแคนาดา มีการกำหนดเรื่องการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยไว้โดยชัดแจ้งด้วย²⁸⁶ ทำให้เห็นได้ว่าการแบ่งกลุ่มย่อยในคดีแบบกลุ่มตามบทบัญญัติของประเทศแคนาดาอนุญาตให้กลุ่มย่อยสามารถตกลงประนีประนอมยอมความได้

สำหรับประเทศไทย ในชั้นพิจารณายกร่างกฎหมายของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ได้มีการพิจารณายกร่างวรรคสองในเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย²⁸⁷ โดยเปิดช่องให้กลุ่มย่อยตกลงประนีประนอม

²⁸⁵ ตัวอย่างคำบอกกล่าวในคดี Halibut Class Action และคดี The Honda Civic Hybrid Fuel Economy Class Action

²⁸⁶ Class Proceedings Act [RSBC 1996] Chapter 50 : Section 35(2) “A settlement may be concluded in relation to the common issues affecting a subclass only

(a) with the approval of the court, and

(b) on the terms the court considers appropriate.”

²⁸⁷ ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/23 วรรคสอง “ภายใต้บังคับมาตรา 222/28 ในกรณีที่มีการแบ่งกลุ่มย่อยตามวรรคหนึ่ง คู่ความอาจตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีเฉพาะกลุ่มย่อยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ได้”

ความในประเด็นแห่งคดีได้ ซึ่งคณะกรรมการพิจารณากร่างกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรให้กลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความได้ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้²⁸⁸

1. เหตุผลเรื่องความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับชำระหนี้ โดยเห็นว่ากลุ่มย่อยที่ตกลงหรือประนีประนอมยอมความไปก่อนจะได้บังคับชำระหนี้จากจำเลยไปก่อน ซึ่งอาจส่งผลให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ตกลงหรือประนีประนอมยอมความด้วยอาจไม่ได้รับชำระหนี้ เพราะกองทรัพย์สินของจำเลยมีจำกัด ทำให้ขัดกับหลักความเสมอภาค

2. เหตุผลเรื่องความล่าช้าในการมีคำพิพากษา จากที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่า ยังมีความไม่แน่นอนว่ากรณีที่มีการตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันแล้วจะมีคำพิพากษาตามยอมทันที หรือจะต้องให้มีคำพิพากษาพร้อมกันทั้งคดี หากต้องรอให้มีคำพิพากษาพร้อมกันทั้งคดี ส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มย่อยเมื่อตกลงหรือประนีประนอมยอมความแล้วไม่สามารถรับชำระหนี้ได้ทันที ดังนั้นก็ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการตกลงหรือการประนีประนอมยอมความที่ว่าสมาชิกกลุ่มนั้นต้องการยุติคดีและได้รับชำระหนี้โดยเร็ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการตกลงหรือประนีประนอมยอมความกัน ก็ให้ใช้วิธีสืบพยานกันไปตามปกติดีกว่า

3. เหตุผลเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยที่ยอมรับให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเฉพาะกรณีลักษณะความเสียหายของสมาชิกกลุ่มมีความแตกต่างกันเท่านั้น แต่ความในวรรคสองเขียนว่าให้มีการตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี ซึ่งขัดกับหลักการแบ่งกลุ่มย่อย อีกทั้งเนื่องจากว่าในการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ผลของคำพิพากษาจะมีผลผูกพันสมาชิกทุกคนในกลุ่ม หากมีกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดตกลงหรือประนีประนอมยอมความในประเด็นแห่งคดีแล้วจะมีปัญหาว่าผลแห่งคดีจะผูกพันไปยังสมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆหรือไม่

ดังนั้น คณะกรรมการฯ จึงมีมติให้ตัดวรรคสองแห่งร่างมาตรานี้ออกไป ทำให้มีปัญหาว่าเมื่อกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อยของประเทศไทยในปัจจุบันไม่ได้บัญญัติเรื่องการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยไว้โดยชัดแจ้งแล้ว กลุ่มย่อยนั้นจะสามารถตกลงหรือประนีประนอมยอมความกับจำเลยได้หรือไม่

ในประเด็นนี้ เมื่อผู้เขียนวิเคราะห์จากเจตนารมณ์ของคณะกรรมการผู้กร่างกฎหมายข้างต้นแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่ที่ประชุมของคณะกรรมการฯ พิจารณาด้วยเหตุดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วจึงมีมติให้ตัดบทบัญญัติดังกล่าวไปในที่สุด ทำให้เห็นว่าเจตนารมณ์ของ

²⁸⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1467-13/2548". และ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1468-14/2548," วันพุธที่ 29 มิถุนายน 2548.

บทบัญญัติกฎหมายในปัจจุบันนั้นไม่อนุญาตให้กลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความได้ เพราะหากบทบัญญัติกฎหมายอนุญาตให้กลุ่มย่อยสามารถตกลงประนีประนอมยอมความกับจำเลยได้แล้วนั้น คงไม่มีการตัดบทบัญญัติในส่วนดังกล่าวไปตั้งแต่ต้นเช่นนี้

4.2.3.2 วิเคราะห์ปัญหาการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยของประเทศไทย

ดังที่ได้กล่าวถึงการพิจารณากร่างกฎหมายในส่วนของการตกลงประนีประนอมยอมความไปข้างต้น ที่คณะกรรมการฯ ได้มีมติให้ตัดร่างมาตรา 222/23 วรรคสอง²⁸⁹ ออกไป ทำให้ยังมีปัญหาว่ากฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยในปัจจุบันอนุญาตให้กลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความได้หรือไม่ และเป็นปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าหากในอนาคตมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 222/24 โดยอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยในประเด็นข้อเรียกร้องได้แล้วนั้น บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มย่อยในเรื่องของการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยจะเพียงพอหรือไม่ ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ต่อไปหรือไม่

สำหรับปัญหาที่กฎหมายเปิดช่องให้กลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความได้หรือไม่ ผู้เขียนมองว่าเมื่อบทบัญญัติกฎหมายไม่ได้บัญญัติห้ามมิให้กลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความกับจำเลยไว้อย่างชัดเจนแล้ว กลุ่มย่อยจึงสามารถตกลงประนีประนอมยอมความได้ ถ้าหากไม่ขัดกับกฎหมายเรื่องการประนีประนอมยอมความ คือข้อตกลงประนีประนอมยอมความต้องไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย²⁹⁰ แม้ว่ากลุ่มย่อยจะสามารถตกลงประนีประนอมยอมความกับจำเลยได้ แต่ก็ยังมีปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปว่าศาลจะสามารถมีคำพิพากษาตามยอมไปได้ในทันที ทำให้กลุ่มย่อยสามารถบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความไปได้เลยหรือไม่ ซึ่งถ้าหากกลุ่มย่อยสามารถบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ทันที จะทำให้กลุ่มย่อยได้รับการชำระหนี้ก่อนสมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆนั้นจะทำได้หรือไม่

²⁸⁹ ร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/23 วรรคสอง “ภายใต้บังคับมาตรา 222/28 ในกรณีที่มีการแบ่งกลุ่มย่อยตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจอนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีตามมาตรา 222/28 เฉพาะกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดก็ได้ แต่ทั้งนี้ ให้ศาลรอการพิพากษาคดีไว้จนกว่าจะเสร็จคดี”

²⁹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 “ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย...”

เนื่องด้วย หากในอนาคตมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 222/24 ให้แบ่งกลุ่มย่อยในประเด็นข้อเรียกร้องได้ ซึ่งกลุ่มย่อยจะมีลักษณะเสมือนเป็นกลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเปรียบได้กับเรื่องโจทก์ร่วมในคดีแพ่งสามัญ ดังนั้นผู้เขียนจึงต้องการเปรียบเทียบถึงการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยตามกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มกับการตกลงประนีประนอมยอมความระหว่างโจทก์ร่วมคนใดคนหนึ่งกับจำเลย ว่ามีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

(ก) หลักเกณฑ์การตกลงประนีประนอมยอมความ

1. หลักเกณฑ์การตกลงประนีประนอมยอมความของโจทก์ร่วมคนใดคนหนึ่งในคดีแพ่งสามัญ

สำหรับการตกลงประนีประนอมยอมความของโจทก์ร่วมในคดีแพ่งสามัญ โจทก์ร่วมคนใดคนหนึ่งสามารถตกลงประนีประนอมยอมความกับจำเลยได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850²⁹¹ โดยเป็นเรื่องเฉพาะตัวของโจทก์ร่วมแต่ละคน เป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองให้ โจทก์ร่วมคนอื่นๆจะมาคัดค้านข้อตกลงประนีประนอมยอมความไม่ได้ ซึ่งคู่ความมีอิสระในการทำข้อตกลงเพื่อยุติคดีความระหว่างกัน โดยที่ศาลจะไม่เข้ามาแทรกแซงข้อตกลงดังกล่าว ศาลมีหน้าที่พิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยที่ข้อตกลงประนีประนอมยอมความต้องไม่เป็นข้อตกลงที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138²⁹² เช่น นายเขียวและนายขาว ทำสัญญาตกลงประนีประนอมยอมความกันว่า หากนายเขียวปลดหนี้ให้แก่ นายขาว นายขาวจะยอมขนส่งยาเสพติดไปส่งที่ประเทศพม่าให้ ข้อตกลงประนีประนอมยอมความนี้ไม่สามารถบังคับได้ เพราะเนื้อหาของสัญญาขัดต่อกฎหมายว่าด้วยความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ทำให้คดีจึงยังไม่ยุติด้วยการตกลงประนีประนอมยอมความ

2. หลักเกณฑ์การตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยในคดีแบบกลุ่ม

²⁹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 “อันว่าสัญญาประนีประนอมนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่านพ้นให้แก่กัน” และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 “ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย...”

²⁹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 “ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย...”

ข้อตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยในคดีแบบกลุ่ม มีหลักเกณฑ์เดียวกับการทำข้อตกลงประนีประนอมยอมความของคู่ความในคดีแพ่งสามัญ คือผู้แทนโจทก์และจำเลยมีเสรีภาพในการกำหนดข้อตกลงประนีประนอมยอมความ โดยข้อตกลงประนีประนอมยอมความนั้นต้องไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138²⁹³ แต่การตกลงประนีประนอมยอมความในคดีแบบกลุ่มจะมีกระบวนการเพิ่มเติมในการพิจารณาเพื่อมีคำสั่งเกี่ยวกับการขออนุญาตให้มีการตกลงประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/29 โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาตตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/32 ซึ่งศาลต้องคำนึงถึง

- 1) ความจำเป็นในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม
- 2) ความคุ้มครองหรือประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม
- 3) ความยุ่งยากหรือความสะดวกในการดำเนินคดีแบบกลุ่มย่อยไป
- 4) ความเป็นธรรมและความมีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป
- 5) จำนวนของสมาชิกในกลุ่มที่คัดค้าน
- 6) ความสามารถของจำเลยในการชดเชยค่าเสียหายในกรณีมีการตกลงประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี
- 7) การตกลงประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีของคู่ความมีความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่ม

นอกจากนี้ก่อนส่งคำบอกกล่าวและประกาศถึงการตกลงประนีประนอมยอมความ ศาลอาจจะนัดไต่สวนเบื้องต้นเกี่ยวกับการตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีที่คู่ความเสนอขออนุญาต ซึ่งถ้าหากศาลเห็นว่าข้อกำหนดหรือเงื่อนไขใดในการตกลงประนีประนอมยอมความนั้นจะไม่เป็นธรรมหรือเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่ม ศาลอาจให้คู่ความทบทวนข้อกำหนดหรือเงื่อนไขดังกล่าวก็ได้²⁹⁴ หรือศาลอาจจะนัดไต่สวนเพื่อพิจารณาความ

²⁹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 “ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย...”

²⁹⁴ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ.2559 ข้อ 39

เป็นธรรมและเป็นประโยชน์ของการตกลงประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีภายหลังครบกำหนดระยะเวลาให้สมาชิกกลุ่มคัดค้านหรือแจ้งความประสงค์ออกจากความเป็นสมาชิกกลุ่มก็ได้²⁹⁵ และศาลอาจให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเกี่ยวกับความคุ้มครองหรือประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม ความสามารถของจำเลยในการชดเชยค่าเสียหาย ความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ของข้อตกลงประนีประนอมยอมความ ความเหมาะสมของมาตรการแก้ไขเยียวยา หรือการชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรือหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณในการชำระเงินให้สมาชิกกลุ่ม หรือเรื่องอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้²⁹⁶

(ข) การทำคำพิพากษาและการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอม

ความ

1. การทำคำพิพากษาและการบังคับตามสัญญาตกลงประนีประนอมยอมความของโจทก์ร่วมคนใดคนหนึ่งในคดีแพ่งสามัญ

เมื่อคู่ความแถลงต่อศาลว่าสามารถตกลงประนีประนอมยอมความกันได้แล้ว ในเรื่องการทำคำพิพากษามี 2 แนวทาง²⁹⁷ คือ

แนวทางที่ 1 เมื่อโจทก์ร่วมบางคนกับจำเลยตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ศาลจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความให้ แต่จะรอการพิพากษาไว้ก่อน เพื่อรอให้สืบพยานที่เหลือให้เสร็จสิ้น จากนั้นจึงค่อยพิพากษาพร้อมกัน เมื่อศาลยังไม่มีคำพิพากษา โจทก์จำเลยที่ตกลงประนีประนอมยอมความกันก็ยังไม่มียุติบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้

แนวทางที่ 2 ศาลสามารถมีคำพิพากษาตามยอมไปได้เลย โดยไม่ต้องรอให้มีคำพิพากษาพร้อมกันทั้งคดี เพราะไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดที่บัญญัติห้ามมิให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมไปก่อน ซึ่งเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว โจทก์จำเลยที่ตกลงประนีประนอมยอมความกันก็สามารถบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความไปได้ทันที และหากจำเลยผิดสัญญาประนีประนอมยอม โจทก์ร่วมคนที่ทำสัญญาประนีประนอมยอมความก็มีสิทธิบังคับคดีได้ทันที ซึ่งหากโจทก์ร่วมผู้นั้นมีสิทธิบังคับคดีก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาในส่วนของโจทก์ที่เหลือ โจทก์ที่เหลือก็

²⁹⁵ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ.2559 ข้อ 40

²⁹⁶ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ.2559 ข้อ 41

²⁹⁷ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายชัยยันต์ สุญาณวนิชกุล ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 7 ธันวาคม พ.ศ.

อาจจะไม่ได้รับชำระหนี้เลย เพราะกว่าที่ศาลจะมีคำพิพากษาอาจจะล่วงพ้นเวลาขอเฉลี่ยทรัพย์²⁹⁸ เนื่องจากการเฉลี่ยทรัพย์นั้นเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น²⁹⁹ เมื่อศาลยังไม่มีคำพิพากษา โจทก์ที่เหลือจึงยังไม่มีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และโจทก์ร่วมเหล่านั้นยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากการขอคุ้มครองชั่วคราวด้วย เพราะการยึดอายัดทรัพย์ในวิธีการชั่วคราวนั้นไม่สามารถหักล้างสิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้³⁰⁰

อย่างไรก็ดีคู่ความอาจจะตกลงกันกำหนดให้จำเลยวางเงินต่อศาล ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาเพื่อที่จะชำระหนี้ให้กับโจทก์ถ้าโจทก์ชนะคดี ซึ่งการวางเงินต่อศาล จะเป็นการวางเพื่อโจทก์คนใดคนหนึ่ง หรือเพื่อโจทก์ทุกคนก็ได้ แล้วแต่ตกลงกัน และการวางเงินต่อศาลนี้จะถอนได้หรือไม่ก็อยู่ที่ตกลงกันด้วย คู่ความอาจจะตกลงกันว่าถ้าตกลงกันไม่ได้ก็ให้ถอนเงินดังกล่าวออกมาได้ ซึ่งถ้าหากจำเลยวางเงินต่อศาลก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาเป็นจำนวนเงินครอบคลุมค่าเสียหายของโจทก์ทุกคน ก็ไม่มีปัญหา แต่ในทางปฏิบัติแล้วจำเลยก็ย่อมเลือกที่จะไม่วางมากกว่า

2. การทำคำพิพากษาและการบังคับตามสัญญาตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย

ปัญหาว่าหากกลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความได้ก่อนที่จะพิจารณาประเด็นแห่งคดีของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆ ศาลจะสามารถมีคำพิพากษาไปได้เลยหรือไม่ ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิในการได้รับชำระหนี้ โดยจะแยกพิจารณา 2 กรณี

กรณีที่ 1 จำเลยมีทรัพย์สินจำนวนจำกัด ในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า ศาลน่าจะไม่นอญญาติให้กลุ่มย่อยกับจำเลยตกลงประนีประนอมยอมความกันตั้งแต่ต้น เพราะประมวล

²⁹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 326 วรรคสี่ “ในกรณีที่ยึดทรัพย์เพื่อขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น คำร้องเช่นนั้นให้ยื่นก่อนสิ้นระยะเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่มีการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด หรือจำหน่ายได้ในครั้งนั้นๆ”

วรรคห้า “ในกรณีที่อายัดสิทธิเรียกร้อง ให้ยื่นคำร้องเสียก่อนสิ้นระยะเวลาสิบห้าวันนับแต่วันชำระเงินหรือวันที่มีการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งสิทธิเรียกร้องตามที่อายัดนั้นได้

วรรคหก “ในกรณีที่ยึดเงิน ให้ยื่นคำร้องเช่นนั้นก่อนสิ้นระยะเวลาสิบห้าวันนับแต่วันยึด”

²⁹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 326 วรรคหนึ่ง “เมื่อมีการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องอย่างใดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อเอาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายหนึ่งแล้ว ห้ามไม่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นดำเนินการให้มีการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องนั้นซ้ำอีก แต่ให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดี ขอให้คำสั่งให้ตนเฉลี่ยในทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินจากการยึดหรืออายัดนั้นได้ตามส่วนแห่งจำนวนหนี้ตามคำพิพากษา”

³⁰⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 326 วรรคหนึ่ง “เมื่อมีการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องอย่างใดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อเอาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายหนึ่งแล้ว ห้ามไม่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นดำเนินการให้มีการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องนั้นซ้ำอีก...”

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222/32 และข้อกำหนดกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ.2559 ข้อ 41 ได้วางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาตในการตกลงประนีประนอมยอมความว่าต้องพิจารณาถึงความสามารถในการชดเชยค่าเสียหาย โดยศาลอาจจะให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเกี่ยวกับความคุ้มครองหรือประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มก็ได้ ดังนั้นหากศาลเห็นว่าจำเลยมีทรัพย์สินจำกัด จำเลยไม่มีความสามารถในการชดเชยค่าเสียหาย ศาลจึงไม่อนุญาตให้ตกลงประนีประนอมยอมความตั้งแต่ต้น

กรณีที่ 2 จำเลยมีทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก สำหรับการที่จำเลยมีทรัพย์สินจำนวนมากในขณะที่ศาลอนุญาตให้กลุ่มย่อยกับจำเลยตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ เช่น จำเลยมีทรัพย์สิน 1,000 ล้านบาท แต่เงินที่ต้องจ่ายให้แก่กลุ่มย่อยตามสัญญาตกลงประนีประนอมยอมความเพียง 10 ล้านบาท ข้อเท็จจริงที่ว่าจำเลยมีทรัพย์สินจำนวนมากนั้นอาจจะยังไม่เพียงพอในการที่ศาลจะมีคำพิพากษาตามยอมและให้กลุ่มย่อยตกลงบังคับคดีในทันที เพราะแม้ว่าตอนนี้จำเลยมีทรัพย์สิน 1,000 ล้านบาท แต่ถ้าต่อมาศาลมีคำพิพากษาของกลุ่มบุคคล และกลุ่มย่อยอื่นๆในอีก 1 ปีหรืออีกหลายปีข้างหน้า จำเลยอาจจะล้มละลายไปแล้วก็ได้ ทำให้สมาชิกเหล่านั้นไม่ได้รับชำระหนี้ และหากศาลพิพากษาตามยอมของกลุ่มย่อยไปในทันที หากจำเลยผิดสัญญาประนีประนอมยอมความ กลุ่มย่อยที่ทำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นก็มิสิทธิบังคับคดีได้ทันที ซึ่งหากกลุ่มย่อยนั้นมีสิทธิบังคับคดีก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาในส่วนของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆที่เหลือ ทำให้กลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆ ก็อาจจะไม่ได้รับชำระหนี้เลย เพราะกว่าที่ศาลจะมีคำพิพากษาอาจจะล่วงพ้นเวลาขอเฉลี่ยทรัพย์ เนื่องจากการเฉลี่ยทรัพย์นั้นเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น เมื่อศาลยังไม่พิพากษา กลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆจึงยังไม่มีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆก็ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากการขอคุ้มครองชั่วคราวด้วย เพราะการยึดอายัดทรัพย์ในวิธีการชั่วคราวไม่สามารถหักล้างสิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ เช่นเดียวกับกรณีที่โจทก์ร่วมคนใดคนหนึ่งตกลงประนีประนอมยอมความกับจำเลยนั่นเอง ดังนั้นการพิจารณาเฉพาะทรัพย์สินที่จำเลยมีอยู่ขณะนั้น เช่น การให้จำเลยแสดงรายการบัญชีทรัพย์สิน จึงยังไม่เพียงพอ

ดังนั้น จึงต้องมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาข้ออื่นมาเสริมด้วย เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิให้กับกลุ่มบุคคล เช่น การให้จำเลยวางหลักประกัน ซึ่งศาลจะมีคำพิพากษาตามยอมของกลุ่มย่อย ทำให้กลุ่มย่อยบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความทันทีได้ต่อเมื่อมีการกำหนดจำนวนเงินอย่างเพียงพอครอบคลุมค่าเสียหายที่อาจจะต้องชำระให้กับสมาชิกทุกคนแล้ว เช่น กลุ่มบุคคลได้รับความเสียหายรวม 10 ล้านบาท กลุ่มย่อยที่ 1 ได้รับความเสียหายรวม 10 ล้านบาท และกลุ่มย่อยที่ 2 ได้รับความเสียหายรวม 10 บาทเช่นกัน หากกลุ่มย่อยที่ 1 และกลุ่มย่อยที่ 2 ตกลง

ประนีประนอมยอมความกับจำเลย โดยที่กลุ่มบุคคลไม่ได้ตกลงประนีประนอมยอมความด้วย ศาลจะมีคำพิพากษาตามยอมของกลุ่มย่อยที่ 1 และกลุ่มย่อยที่ 2 กับจำเลยได้ต่อเมื่อจำเลยกำหนดจำนวนเงินไว้ในการตกลงประนีประนอมยอมความไว้เป็นเงินจำนวน 30 ล้านบาทหรือมากกว่านั้น ซึ่งเป็นการครอบคลุมค่าเสียหายที่อาจจะต้องชดใช้ให้กับกลุ่มบุคคลไว้ล่วงหน้าด้วย และได้นำเงิน 30 ล้านบาท มาวางไว้ต่อศาลแล้ว เมื่อศาลมีคำพิพากษาตามยอม กลุ่มย่อยที่ 1 และกลุ่มย่อยที่ 2 ก็สามารถบังคับชำระหนี้ตามข้อตกลงประนีประนอมยอมความ โดยกลุ่มย่อยที่ 1 และกลุ่มย่อยที่ 2 รับเงินไปกลุ่มละ 10 บาท ส่วนอีก 10 ล้านบาทที่เหลือก็เป็นหลักประกันแก่กลุ่มบุคคลที่ศาลจะมีคำพิพากษาในภายหลัง เพื่อป้องกันปัญหาที่ว่าหากกลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความไปก่อน จะทำให้กองทรัพย์สินของจำเลยลดลงจนไม่พอชำระหนี้ให้กับสมาชิกกลุ่มที่ต้องบังคับชำระหนี้ในภายหลัง ซึ่งต่อมาหากมีคำพิพากษาของกลุ่มในภายหลัง ก็สามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ในเงินที่เหลือได้ทันที

อย่างไรก็ดี เมื่อนำร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/23 วรรคสอง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 222/28 ในกรณีที่มีการแบ่งกลุ่มย่อยตามวรรคหนึ่ง คู่ความอาจตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีเฉพาะกลุ่มย่อยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ได้” มาพิจารณาประกอบ ผู้เขียนเห็นว่าการบัญญัติไว้เช่นนี้ มีข้อดีคือ เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิให้กับสมาชิกกลุ่มที่อาจจะถูกกระทบสิทธิจากการที่กลุ่มย่อยบางกลุ่มตกลงประนีประนอมยอมความกับจำเลยไปก่อนดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แต่ถ้ามองในอีกแง่หนึ่งหากกลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความไปก่อนแต่ศาลยังไม่มีคำพิพากษา ทำให้กลุ่มย่อยนั้นไม่อาจบังคับคดีได้ในทันที โดยต้องรอให้มีคำพิพากษาพร้อมกับกลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยอื่นๆพร้อมกัน ที่อาจจะต้องรอหลายปี ซึ่งเมื่อถึงตอนนั้นจำเลยอาจจะล้มละลายไม่มีทรัพย์สินเหลือให้บังคับชำระหนี้แล้วก็ได้ กรณีเช่นนี้ก็ไม่เป็นธรรมกับสมาชิกในกลุ่มย่อยดังกล่าวเช่นกัน หรือหากคำนึงถึงการได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างกลุ่มบุคคลและกลุ่มย่อยมากจนเกินไป ซึ่งจำเลยนอกจากจะถูกฟ้องเป็นคดีแบบกลุ่มแล้ว อาจจะถูกบุคคลอื่นฟ้องคดีและถูกบังคับชำระหนี้ไปหมดเช่นกัน อาจจะทำให้สมาชิกกลุ่มทั้งหมดเสียหายก็ได้³⁰¹ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะเปิดช่องให้ศาลสามารถมีคำพิพากษาตามยอมของกลุ่มย่อยได้ทันทีด้วย จึงควรบัญญัติรับรองสิทธิของสมาชิกในกลุ่มย่อยที่อาจจะได้รับความเสียหายเล็กน้อยและไม่ซับซ้อน ซึ่งสมาชิกเหล่านั้นพอใจกับการตกลงยอมความแล้ว และอาจได้รับความเดือดร้อนซึ่งจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อบรรเทาความเสียหายอย่างรวดเร็ว ให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายได้ในทันที แต่การจะทำเช่นนี้ได้ก็ต้องคำนึงถึงสิทธิของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆประกอบเช่นกัน

³⁰¹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ครั้งที่ 1467-13/2548". หน้า 17.

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับ การตกลงประนีประนอม
ยอมความของกลุ่มย่อยในต่างประเทศ ผู้เขียนไม่พบว่าบทบัญญัติกฎหมายในต่างประเทศมีการ
กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องเวลาในการทำคำพิพากษาตามยอมของกลุ่มย่อย และกำหนดเวลาในการ
บังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความไว้แต่อย่างใด

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในปัจจุบัน ผู้เสียหายที่ต้องการใช้สิทธิทางศาล นอกจากจะสามารถฟ้องร้องคดีเป็นคดีแพ่งสามัญ หรือการฟ้องคดีตามกฎหมายพิเศษต่างๆ เช่น คดีสิ่งแวดล้อม คดีผู้บริโภค คดีแรงงาน หรือคดีหลักทรัพย์ ที่กำหนดวิธีการฟ้องคดีไว้เป็นพิเศษแล้วนั้น หากผู้เสียหายจำนวนมากได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์เดียวกัน ผู้เสียหายเหล่านั้นยังมีทางเลือกอีกทางหนึ่งคือการฟ้องคดีแบบกลุ่ม ซึ่งกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตั้งแต่มาตรา 222/1 จนถึงมาตรา 222/49 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2558 และมีข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ.2559 ซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาคดีแนวใหม่ที่ประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบธุรกิจให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์เดียวกัน ให้ได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีไปในคราวเดียวกัน ทำให้คำพิพากษาในเรื่องเดียวกันมีความสอดคล้องกัน และการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้มีลักษณะสำคัญโดยเป็นการดำเนินคดีโดยผู้แทน คือผู้แทนโจทก์เท่านั้นที่เป็นผู้ริเริ่มคดีและเป็นคู่ความในคดี โดยผลแห่งคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มนี้จะมีผลผูกพันไปยังกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์เดียวกัน โดยที่ผู้เสียหายคนอื่นๆไม่ต้องฟ้องคดีแยกต่างหาก และ ไม่ต้องเข้ามาเป็นคู่ความในคดีอีกด้วย ทำให้ผู้เสียหายบางรายที่เลือกที่จะไม่ฟ้องคดีด้วยตนเอง เนื่องจากตนได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อย จึงเห็นว่ามันคุ้มค่าหากจะต้องฟ้องร้องเป็นคดีความอันจะต้องเสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องคดี ทำให้ไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย ให้ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการพิจารณาคดีของศาลในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนกันด้วย ซึ่งจะทำให้คำพิพากษามีความเป็นเอกภาพ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์แก่จำเลยในแง่ที่ว่าจำเลยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีในหลายคดีด้วย นอกจากนี้เนื่องด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก หากมีการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม ย่อมได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไป และส่งผลกระทบต่อจำเลยที่ถูกฟ้องคดี ทำให้จำเลยซึ่งเป็นผู้ประกอบการต่างๆมีความระมัดระวังในการประกอบธุรกิจมากขึ้น เช่น หากผลิตสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ หรือโรงงานก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำหรือทางอากาศ ก็จะมีเสียงที่จะถูกฟ้องคดีแบบกลุ่มทำให้จำเลยเสียชื่อเสียง หรือขาดความเชื่อถือจากผู้บริโภคได้

จากการศึกษาเปรียบเทียบขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ ผู้เขียนพบว่าขอบเขตของ

กลุ่มบุคคลตามบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยนั้นมีลักษณะเป็นกลุ่มบุคคลในกลุ่มย่อย ตามบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ เพราะบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มไว้กว้างกว่าของประเทศไทย กล่าวคือ ผู้แทนโจทก์หรือสมาชิกกลุ่มเพียงมีข้อเรียกร้องอันเกิดจากประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง หรือปัญหาข้อกฎหมายร่วมกันประการใดประการหนึ่งก็เพียงพอที่ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้แล้ว อีกทั้งผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มอาจจะมีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันไปบ้างก็ได้ และเมื่อศาลอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันแล้ว ศาลจึงจะพิจารณาให้แบ่งกลุ่มย่อยต่อไป ซึ่งหากแบ่งกลุ่มย่อยแล้ว ผู้แทนประจำกลุ่มย่อยและสมาชิกในกลุ่มย่อยต้องมีประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงและประเด็นปัญหาข้อกฎหมายและข้อเรียกร้องที่เหมือนกันทุกประการ แต่บทบัญญัติกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยกำหนดว่ากลุ่มบุคคลต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และต้องมีลักษณะเฉพาะของกลุ่ม กล่าวคือมีลักษณะเฉพาะของสภาพแห่งข้อหา หรือลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องที่เหมือนกันทุกประการตั้งแต่ต้นด้วย

นอกจากนี้ ผู้เขียนพบว่าบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยกำหนดนิยามของกลุ่มบุคคลไว้คล้ายคลึงกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยที่ไม่ได้บัญญัตินิยามของคำว่าข้อเท็จจริงเดียวกัน ข้อกฎหมายเดียวกัน และหลักกฎหมายเดียวกัน เอาไว้ แต่เมื่อกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยนั้นเป็นกฎหมายใหม่ ซึ่งมีผลบังคับใช้มาเพียง 2 ปี และยังไม่ค่อยมีการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่ม ทำให้ยังมีปัญหาการตีความว่า ปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกัน และหลักกฎหมายเดียวกันนั้นมีความกว้างแคบเพียงใด ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีการฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีแนวทางการพิจารณาโดยการอ้างคำพิพากษาในคดีก่อนๆ ในส่วนประเทศไทยนั้น จากการศึกษารายงานการประชุมพิจารณาร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ผู้เขียนพบว่าเจตนารมณ์ของคณะกรรมการร่างกฎหมายดังกล่าว ต้องการให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มในช่วงแรกไม่มีความซับซ้อน³⁰² เพราะการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นเรื่องใหม่ของประเทศไทย ซึ่งทั้งศาล ทนายความ และประชาชนจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมและการทำความเข้าใจกระบวนการฟ้องคดีแบบกลุ่มในระยะแรก จึงบัญญัติขอบเขตของกลุ่มบุคคลไว้อย่างแคบ กล่าวคือบุคคลในกลุ่มต้องมีความเหมือนกันทั้งข้อเท็จจริงและหลักกฎหมาย อีกทั้งยังต้องมีข้อเรียกร้องและสภาพแห่งข้อหาที่มีลักษณะเฉพาะเหมือนกันด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดเงื่อนไขการฟ้องคดีแบบกลุ่มในส่วนที่ว่าต้องมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกันนี้เอง ที่ทำให้ไม่สามารถตีความถ้อยคำตามบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทย คำว่า

³⁰² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1418-5/2547." หน้า 8.

“ข้อเท็จจริงเดียวกัน” ให้ความหมายรวมถึงกรณีและผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีรายละเอียดข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน เพราะหากตีความเช่นนั้นจะทำให้ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีลักษณะของข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันไปด้วย และในส่วนของคำว่า “หลักกฎหมายเดียวกัน” แม้กฎหมายจะบัญญัติถ้อยคำไว้อย่างกว้าง โดยใช้คำว่าหลักกฎหมาย มิใช่ใช้ออกกฎหมาย แต่การอ้างกฎหมายคนละฉบับซึ่งมีหลักกฎหมายเดียวกัน อาจจะทำให้สภาพแห่งข้อหา มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันได้³⁰³ ทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีเป็นกลุ่มเดียวกันได้ตั้งแต่ต้น

ทั้งนี้ ผู้เขียนพบว่ายังมีข้อจำกัดในการตีความคำว่า “ลักษณะเฉพาะที่เหมือนกัน” อย่างกว้าง เนื่องจากผลของคำพิพากษาในคดีแบบกลุ่มจะมีผลผูกพันสมาชิกกลุ่มทุกคน ซึ่งการที่จะแยกความผูกพันในผลแห่งคำพิพากษาในประเด็นที่แตกต่างกันได้นั้น จะมีเฉพาะกรณีคำพิพากษาของกลุ่มย่อย ที่จะมีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยเท่านั้น แต่เมื่อบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยไม่ได้กำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยในเรื่องเหล่านั้นด้วย ทำให้ไม่สามารถแยกผลผูกพันของคำพิพากษาตามลักษณะข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน อันเกิดจากการที่ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีรายละเอียดข้อเท็จจริง หรือสภาพแห่งข้อหา ที่แตกต่างกันได้ ซึ่งหากจะตีความอย่างกว้างเช่นนั้น ผู้เขียนเห็นว่าจะทำให้เกิดความซับซ้อนในการบังคับคดี

ดังนั้น การที่บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มไว้แคบเช่นนี้แล้ว ทำให้สมาชิกกลุ่มที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์เดียวกัน แต่มีรายละเอียดข้อเท็จจริงที่ต่างกันบางประการ ซึ่งจะทำให้มีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องแตกต่างจากผู้แทนโจทก์ หรือมีลักษณะเฉพาะของสภาพแห่งข้อหาที่แตกต่างกัน จึงไม่สามารถเข้ามาดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันได้ ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นมีทางเลือก 2 ทาง คือ สมาชิกกลุ่มเหล่านั้นต้องสละประเด็นเฉพาะบางประเด็นไป หรือสมาชิกกลุ่มเหล่านั้นอาจจะเลือกไปฟ้องร้องเป็นคดีแยกต่างหาก หรือฟ้องเป็นคดีแบบกลุ่มเป็นอีกกลุ่มหนึ่งต่างหากตั้งแต่ต้น ซึ่งหากสมาชิกกลุ่มเหล่านั้นเลือกที่จะไปฟ้องร้องเป็นคดีสามัญหรือคดีแบบกลุ่มต่างหาก ก็จะทำให้ศาลอาจจะรับฟังข้อเท็จจริงเรื่องเดียวกันแตกต่างกันและมีคำพิพากษาที่ขัดแย้งกันได้ ซึ่งขัดกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มีขึ้นเพื่อทำให้คำพิพากษามีความเป็นเอกภาพ และทำให้มีการฟ้องร้องคดีเรื่องเดียวกันในหลายศาลซ้ำซ้อนกันด้วย และการที่ต้องฟ้องร้องคดีแบบกลุ่มเป็นอีกกลุ่มตั้งแต่ต้นนั้น ทำให้ผู้แทนโจทก์ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการส่งคำบอกกล่าว เช่น การประกาศทางหนังสือพิมพ์ที่แพร่หลาย การจัดการประชุมสมาชิกกลุ่ม หรือการกระจายเสียงทางสถานีวิทยุ

³⁰³ โปรดดูรายละเอียดในข้อ 4.1.1

ชุมชน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงมาก อีกทั้งยังมีค่าใช้จ่ายในส่วนของพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากเช่นกัน

ดังนั้น การแก้ไขกฎหมายจึงต้องเริ่มจากการขยายนิยามของกลุ่มบุคคลเสียก่อน โดยกำหนดให้ผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มมีลักษณะของข้อเรียกร้องและสภาพแห่งข้อหาที่แตกต่างกันได้ แล้วจึงแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาประเด็นเฉพาะเหล่านั้นต่อไป

ด้วยเหตุที่การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นการดำเนินคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ทำให้สมาชิกกลุ่มอาจจะมีประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง ประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย หรือข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันไปบ้าง ดังนั้นในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจึงมี “การแบ่งกลุ่มย่อย” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหาความแตกต่างในประเด็นแห่งคดีของสมาชิกกลุ่ม โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาประเด็นเฉพาะของสมาชิกกลุ่มเหล่านั้นที่มีความแตกต่างจากประเด็นของกลุ่มบุคคล ซึ่งกระบวนการพิจารณาคดีของกลุ่มย่อยจะพิจารณาไปพร้อมกับการพิจารณาของกลุ่ม โดยที่คำพิพากษาจะมีผลผูกพันเฉพาะสมาชิกในกลุ่มย่อยเท่านั้น ซึ่งการพิจารณาคดีแบบกลุ่มย่อยนี้ จะทำให้สมาชิกกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะบางประการแตกต่างกับประเด็นของกลุ่มบุคคลให้ได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไปในคราวเดียวกัน และการแบ่งกลุ่มย่อยยังช่วยลดความซับซ้อนในการดำเนินคดี ทำให้ขอบเขตของกลุ่มบุคคลมีความชัดเจน ช่วยประหยัดเวลาในการพิจารณาคดีแบบกลุ่ม และยังทำให้การบังคับคดีได้ง่ายอีกด้วย

สำหรับเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24³⁰⁴ ในปัจจุบันกำหนดไว้เพียงเหตุเดียวเท่านั้น คือจะแบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อมีลักษณะความเสียหายที่ต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม เช่น มีการฟ้องคดีแบบกลุ่มเพราะจำเลยปล่อยน้ำเสียทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก สมาชิกกลุ่มส่วนหนึ่งได้รับความเสียหายจากการเลี้ยงกุ้ง ส่วนสมาชิกกลุ่มอีกส่วนหนึ่งได้รับความเสียหายจากการทำนา จึงแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อความสะดวกในการนำสืบพยานหลักฐานเพื่อให้ศาลกำหนดวิธีการเยียวยาความเสียหายให้เหมาะสมกับลักษณะความเสียหายนั้นๆ ทั้งนี้ เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยกำหนดขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มไว้แคบมาก คือผู้แทนโจทก์และสมาชิกกลุ่มต้องมีปัญหาข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายที่เหมือนกันทุกประการ³⁰⁵ และยังต้องมีสภาพแห่งข้อหาหรือ

³⁰⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเนื่องจากมีลักษณะของความเสียหายที่ต่างกันระหว่างบุคคลในกลุ่ม...”

³⁰⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน...”

ข้อเรียกร้องที่มีลักษณะเฉพาะที่เหมือนกันด้วย³⁰⁶ ศาลจึงจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ทำให้กลุ่มบุคคลย่อมไม่มีทางที่จะมีประเด็นข้อเท็จจริง ประเด็นข้อกฎหมาย และข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันได้เลย จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยอื่นๆอีก อย่างไรก็ตาม หากมีการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายโดยขยายขอบเขตของกลุ่มบุคคลในอนาคต ซึ่งจะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีลักษณะข้อเรียกร้องแตกต่างกับของกลุ่มได้ จึงจำเป็นต้องแบ่งกลุ่มย่อยตามลักษณะของข้อเรียกร้อง เพื่อแยกความผูกพันในผลของคำพิพากษาตามแต่ละข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันไป เมื่อมาตรา 222/24 กำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยไว้เพียงเหตุเดียวเท่านั้นย่อมไม่เพียงพอ

เมื่อได้ศึกษาเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยตามบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อย พบว่าบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยไว้อย่างกว้างที่สุดคือ ศาลสามารถมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเมื่อศาลเห็นว่ามิเหตุอันสมควร แต่การจะแบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่ นั้นเป็นดุลพินิจของศาลโดยแท้ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีเอกภาพ และอาจจะก่อให้เกิดปัญหาที่ศาลมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยซึ่งกระทบสิทธิของกลุ่มบุคคลได้ ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้กำหนดกรอบในการใช้ดุลพินิจไว้ อย่างไรก็ตามหากการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นกระทบสิทธิของสมาชิกกลุ่มก็สามารถอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตให้แบ่งกลุ่มย่อยได้³⁰⁷ ส่วนประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดากำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยไว้คล้ายคลึงกัน โดยดูจากข้อเรียกร้องเป็นหลัก คือศาลจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเมื่อพบว่าประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มไม่สามารถเยียวยาความเสียหายให้กับสมาชิกกลุ่มบางรายได้ ซึ่งมีข้อดี คือเป็นการกำหนดเหตุในการแบ่งกลุ่มย่อยในเรื่องสำคัญ หากมีข้อเท็จจริงดังกล่าวปรากฏแก่ศาล ศาลต้องมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเสมอ แต่มีข้อเสีย คือศาลไม่สามารถแบ่งกลุ่มย่อยในเหตุสมควรอื่นๆได้

การขยายขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่ม และการเพิ่มกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มย่อยในเหตุอื่นๆด้วย จะทำให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่ต้องการจะลดการดำเนินคดีในหลายๆศาล และต้องการให้พิจารณาเสร็จไปในคดีเดียว และป้องกันปัญหาการขัดกัน

³⁰⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/12(1) “สภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคล มีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๒๒/๑๐” ประกอบมาตรา 222/10 “คำฟ้องของโจทก์ต้องทำเป็นหนังสือและแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์และของกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะเดียวกับโจทก์ด้วย...”

³⁰⁷ Federal Rules of Civil Procedure : Rule 23(c)(4)(B) “...each subclass treated as a class, and the provisions of this rule shall then be construed and applied accordingly.” and Rule 23(f) “A court of appeals may in its discretion permit an appeal from an order of a district court granting or denying class action certification under this rule...”

ของคำพิพากษา และถ้าให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะสามารถหลีกเลี่ยงความล่าช้าหรือความอยู่ติธรรม ไม่เฉพาะทางฝ่ายสมาชิกกลุ่มเท่านั้น แต่ยังรวมถึงฝ่ายจำเลยด้วย ในด้านของสมาชิกกลุ่มอาจจะมีลักษณะไปในทำนองที่ว่า จำเลยมีทรัพย์สินจำกัด แต่สมาชิกกลุ่มเมื่อค่าเสียหายรวมกันแล้ว จะมีเป็นจำนวนมาก หากให้ต่างคนต่างแยกฟ้อง ผู้ที่ฟ้องคดีได้ก่อนก็จะได้ประโยชน์ไปก่อนโดยที่ผู้ฟ้องคดีภายหลังอาจจะไม่ได้รับค่าเสียหายเลย ดังนั้น เห็นได้ว่าผลของคำพิพากษาในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จะมีการเฉลี่ยค่าเสียหายให้แก่สมาชิกกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมมากกว่า สำหรับทางด้านจำเลย การดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเป็นประโยชน์ในแง่ที่ว่าจำเลยไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทาง รวมถึงต้องเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีเป็นรายกรณีไป ซึ่งกรณีนั้นจำเลยจะเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมากกว่า ซึ่งเมื่อขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มตามบริบทกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันมีลักษณะเป็นกลุ่มย่อยตั้งแต่ต้น แม้ว่าจะมีประโยชน์ในแง่ที่ว่าคดีไม่ยุ่งยากซับซ้อนก็ตาม แต่ทำให้ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ส่วนเรื่องของการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย เมื่อศึกษาจากเจตนารมณ์ของคณะกรรมการพิจารณาการร่างกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ที่เดิมมีร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/23 วรรคสอง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 222/28 ในกรณีที่มีการแบ่งกลุ่มย่อยตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจอนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีตามมาตรา 222/28 เฉพาะกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดก็ได้ แต่ทั้งนี้ ให้ศาลรอการพิพากษาคดีไว้จนกว่าจะเสร็จคดี” แต่ท้ายที่สุดได้มีมติให้ตัดร่างกฎหมายออกไป อย่างไรก็ตาม เมื่อไม่มีบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาตราใดบัญญัติห้ามมิให้กลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความไว้โดยชัดแจ้ง จึงตีความได้ว่ากลุ่มย่อยสามารถตกลงประนีประนอมยอมความได้ โดยการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยต้องอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 138 ที่ข้อตกลงประนีประนอมยอมความต้องไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย และต้องได้รับการไต่สวนและพิจารณาอนุญาตจากศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 222/29 ประกอบมาตรา 222/32 และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ.2559 ข้อ 39 ถึงข้อ 41 เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นเป็นการดำเนินคดีโดยผู้แทนโจทก์และทนายความฝ่ายโจทก์เป็นสำคัญ ซึ่งผลของกระบวนการพิจารณาคดีแบบกลุ่มทุกขั้นตอนที่กระทำโดยผู้แทนโจทก์ และทนายความโจทก์มีผลผูกพันสมาชิกของกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาด้วย ดังนั้นศาลจึงต้องมีความระมัดระวังเพื่อปกป้องผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกกลุ่มเหล่านั้น โดยป้องกันมิให้ผู้แทนโจทก์ทำข้อตกลงประนีประนอมยอมความที่นำมาซึ่งประโยชน์ของตนเพียงฝ่ายเดียว อีกทั้งบางครั้งการดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจทำให้ฝ่ายโจทก์มีอำนาจต่อรองที่สูงกว่าจำเลย ทำให้ข้อตกลงประนีประนอมยอมความเอาเปรียบจำเลยมากเกินไปได้ ดังนั้น

จึงจำเป็นต้องให้ศาลเข้ามามีบทบาทพิจารณาอนุญาตข้อตกลงประนีประนอมดังกล่าว อันจะทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มนำมาซึ่งความยุติธรรมแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ดี เนื่องจากกลุ่มย่อยอาจจะได้รับชำระหนี้ตามข้อตกลงประนีประนอมยอมความไปก่อนสมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่น ๆ ที่ไม่ได้ตกลงประนีประนอมยอมความด้วย ทำให้การตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยนั้นอาจจะกระทบสิทธิของสมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่น ๆ ได้ ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาตให้ตกลงประนีประนอมยอมความตามบทบัญญัติกฎหมายปัจจุบันนั้นไม่เพียงพอในการคุ้มครองสิทธิของสมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่น ๆ ทำให้ในการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อย นอกจากศาลต้องพิจารณารับรองข้อตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ศาลต้องพิจารณาว่าจะมีคำพิพากษาตามยอมทันทีได้หรือไม่ด้วย ในส่วนของการพิจารณาเกี่ยวกับการทำคำพิพากษาจะทำได้ทันทีหรือไม่ ศาลต้องพิจารณาถึงสิทธิและผลกระทบของสมาชิกของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่น ๆ ที่จะต้องบังคับชำระหนี้จากจำเลยในภายหลังประกอบด้วย ซึ่งในเรื่องว่าศาลจะมีคำพิพากษาตามยอมของกลุ่มย่อยตอนไหนนั้นยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดที่วางกรอบการใช้ดุลพินิจของศาล ดังนั้นกฎหมายในปัจจุบันจึงยังไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของสมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่น ๆ ที่อาจจะเสียหายจากการบังคับตามสัญญาตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยไปก่อนได้อย่างเพียงพอ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/23 วรรคสอง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 222/28 ในกรณีที่มีการแบ่งกลุ่มย่อยตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจอนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีตามมาตรา 222/28 เฉพาะกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้ศาลรอการพิพากษาคดีไว้จนกว่าจะเสร็จคดี” ซึ่งเป็นการอนุญาตให้กลุ่มย่อยตกลงประนีประนอมยอมความได้ แต่ไม่อนุญาตให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมไปในทันที ส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มย่อยเมื่อตกลงหรือประนีประนอมยอมความแล้วไม่สามารถรับชำระหนี้ได้ ซึ่งมีข้อดี คือช่วยรักษาสิทธิให้กับสมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่น ๆ แต่การกำหนดห้ามมิให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมไปได้ทันทีในทุกกรณี ก็อาจจะกระทบสิทธิของสมาชิกในกลุ่มย่อยเช่นกัน เพราะในท้ายที่สุดแล้วจำเลยก็อาจจะไม่มีทรัพย์สินชำระหนี้ให้กับกลุ่มย่อยที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ตามข้อตกลงประนีประนอมยอมความแต่ต้องรอให้ศาลมีคำพิพากษาพร้อมกันทั้งคดีเช่นกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 ในปัจจุบัน บัญญัติว่า “กลุ่มบุคคล หมายความว่า บุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน และมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม” ทำให้การฟ้องคดีแบบกลุ่มมีข้อจำกัดมากดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้เขียนจึงเห็นสมควรเสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/1 ในเรื่องขอบเขตของกลุ่มบุคคล ในคดีแบบกลุ่ม เป็นดังนี้ “กลุ่มบุคคล หมายความว่า บุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มที่แตกต่างกันได้” เพื่อให้ผู้เสียหายที่มีสิทธิอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกัน แต่อาจจะมีลักษณะเฉพาะบางประการ ที่แตกต่างกับกลุ่มบุคคล ให้สามารถเข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่มบุคคลได้ แล้วจึงพิจารณาให้ แบ่งกลุ่มย่อยตามลักษณะเฉพาะดังกล่าวต่อไป เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเหล่านั้น จะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีไปในคราวเดียวกัน โดยที่ไม่ต้องแยกไปฟ้องคดีเป็นอีกคดีหนึ่ง

2. จากกรณีที่มีการขยายขอบเขตของกลุ่มบุคคลในคดีแบบกลุ่มตามข้างต้น ผู้เขียนจึงเห็นสมควรเสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 โดยกำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยเพิ่มเติม เป็นดังนี้ “ศาลอาจจะมีคำสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ในกรณีที่บุคคลในกลุ่มมีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องที่แตกต่างกับกลุ่มบุคคล หรือในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความเหมาะสมสมควร และการแบ่งกลุ่มย่อยนั้นจะต้องไม่ทำให้สมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆเสียหาย” ซึ่งเป็นการกำหนดเหตุของการแบ่งกลุ่มย่อยในเรื่องสำคัญ คือ เมื่อสมาชิกกลุ่มบางส่วนมีลักษณะเฉพาะของข้อเรียกร้องที่แตกต่างกับกลุ่มบุคคล เพื่อประโยชน์ในการแยกความผูกพันในผลของคำพิพากษา ซึ่งในกรณีนี้หากข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาลเข้าตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ศาลต้องสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยเสมอ และในอนาคตอาจจะมีข้อเท็จจริงที่ศาลเห็นว่ามีความเหมาะสมสมควรให้แบ่งกลุ่มย่อย จึงบัญญัติให้เป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณาเหตุอันสมควรเป็นกรณีไป โดยกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลว่า ศาลจะสั่งให้แบ่งกลุ่มย่อยได้ต่อเมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า การแบ่งกลุ่มย่อยจะต้องไม่ทำให้สมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆเสียหาย

3. เนื่องด้วยบทบัญญัติกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่มไม่ได้บัญญัติเรื่องสิทธิในการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยไว้ และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาตให้ตกลงประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/32 นั้น ยังไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของสมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆที่ไม่ได้ตกลงประนีประนอมยอมความกับจำเลยด้วยได้อย่างเพียงพอ ซึ่งอาจจะทำให้สมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆนั้น ได้รับความเสียหายจากการบังคับตามสัญญาตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยไปก่อน

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นสมควรเสนอให้บัญญัติกฎหมายเรื่องการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยเพิ่มเติม โดยบัญญัติเพิ่มเติมเป็นวรรคสอง ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/24 ดังนี้ มาตรา 222/24 วรรคสอง “ภายใต้บังคับมาตรา 222/32 ในกรณีที่มีการแบ่งกลุ่มย่อยตามวรรคหนึ่ง คู่ความอาจตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี เฉพาะกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้ศาลรอการพิพากษาไว้จนกว่าจะเสร็จคดี เว้นแต่มีพฤติการณ์ที่จะทำให้กลุ่มย่อยเสียหาย หากต้องรอการพิพากษานั้น และไม่ทำให้สมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆเสียหาย ให้ศาลพิพากษาคดี พร้อมทั้งบังคับตามคำพิพากษาไปในทันที” เพื่อเป็นการบัญญัติกฎหมายรับรองสิทธิในการตกลงประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยให้มีความชัดเจน และกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลในส่วนของการทำคำพิพากษา โดยการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความของกลุ่มย่อยต้องไม่กระทบสิทธิของสมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆ กล่าวคือ โดยหลักแล้ว ศาลจะไม่พิพากษาคดีไปในทันที เพื่อช่วยรักษาสิทธิของสมาชิกในกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยอื่นๆที่ต้องบังคับชำระหนี้ในภายหลัง ให้ได้รับการชำระหนี้ อย่างเท่าเทียมกัน แต่ก็ยังเปิดช่องให้ศาลอาจจะพิพากษตามยอมทันทีและสมาชิกในกลุ่มย่อยอาจจะบังคับคดีไปได้ทันทีด้วย ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มย่อยที่ได้ตกลงประนีประนอมยอมความไปก่อนหน้านี้ ได้รับค่าเสียหายได้อย่างรวดเร็วในบางกรณี

รายการอ้างอิง

- Becker, S. J., Kennedy, R. E., Honorable, K. M. O. M. T., and other, a. Novel Approach to Mass Tort Class Actions : The Billion Dollar Settlement in the Sulzer Artificial Hip and Knee Litigation : A Symposium. Journal of Law and Health, Cleveland State University (2002).
- Bison-Rapp, S. The Use of Subclasses in Class Action Suits under Title VII. Berkeley Journal of Employment & Labor Law (January 1987).
- Caroline H. Gentry, E. A Primer on Class Certification under Federal Rule 23 [Online]. Available from : https://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/litigation/materials/2014_corporate_counsel_cle_seminar/b2_2_a_primer_class_certification_under_federal_rule.authcheckdam.pdf [November 6 2017].
- Cashman, P. The Changing Face of Practice-Adapting to the New Landscape [Online]. 2013. Available from : https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiwsqj_97bXAhVBn5OKHZeJApwOFggvMAE&url=http%3A%2F%2Fportal.barweb.com.au%2Fuploads%2FProfessor%2520Peter%2520Cashman%2520Paper.pdf&usq=AOvVaw11uZLrcdPFIXaXJq0XroyE [November 11 2017].
- Class Definition and Common Issues Construction. [Online]. Available from: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:MTUZ-xTUHdkJ:www.caselaw.cc/public/images/Class_Definitions_and_Common_Issues_Construction.pdf+&cd=4&hl=th&ct=clnk&gl=th [June 13, 2017].
- Consumer Law Group Inc. The Honda Civic Hybrid Fuel Economy Class Action (Courtemanche. V. Honda Canada Inc. & Al) [Online]. Available from: <http://www.hchsettlement.ca> [May 22, 2017].
- Court of Appeal for Ontario. Amyotrophic Lateral Sclerosis Society of Essex V. Windsor (City), 2016 Onsc 1929 [Online]. Available from:

<http://www.ontariocourts.ca/decisions/2015/2015ONCA0572.htm> [February 7, 2017].

Duhaime's Law Dictionary, Commonality Definition [Online]. Available from: <http://www.duhaime.org/LegalDictionary/C/Commonality.aspx>, [June 22 2017].

Federal Court of Australia. Vw, Audi and Skoda Diesel Class Action Proceedings Notice of Opt out Right [Online]. Available from: http://www.fedcourt.gov.au/_data/assets/pdf_file/0006/45573/NSD2015-Opt-Out.pdf [November 11, 2017].

Federal Court of Australia. Sherwood and Mcarcle Storm Class Action, Nsd811/2010 [Online]. Available from: <https://www.google.co.th/search?q=Feral+Court+of+Australia+Sherwood+and+McARDLE+Storm+Class+Action+Notice+to+Group+Member&oq=Feral+Court+of+Australia+Sherwood+and+McARDLE+Storm+Class+Action+Notice+to+Group+Member&aqs=chrome..69i57.1038j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8> [October 17 2017].

FindLaw. The Certification of Competition-Related Class Actions in Canada [Online]. Available from: <http://corporate.findlaw.com/litigation-disputes/the-certification-of-competition-related-class-actions-in-canada.html> [June 7, 2017].

Halibut Class Action. [Online]. Available from: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:eUJP1RbEaUMJ:www.cfmlawyers.ca/wp-content/uploads/2014/06/Halibut_Notice-of-Settlement-Approval-Hearing-00491973xB33C8.pdf+&cd=1&hl=th&ct=clnk&gl=th [November 7, 2016].

Iko Organic Shingles. [Online]. Available from: <https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiWxuPlrvfWAhVMp48KHTEOBEOEwOFgg5MAM&url=http%3A%2F%2Fwww.cardinalcreek.org%2FDocuments%2FMisc%2FIKO.pdf&usq=AOvVaw2oVZUWbFmhYUF0R9UrKDpb> [July 11, 2016].

John C. Coffee, J., and Lahav, A. D. The New Class Action Landscape : Trends and Developments in Class Certification and Related Topics [Online]. Available

f o r o m :

https://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/litigation/materials/2012_class_action/A1_Trends_and_Developments_in_class_certification.athcheckdam.pdf [June 22 2017].

McNally, W. E., and Cotton, B. E. Subclass Designation in Class Action Proceedings : Common Themes. (2002).

Nelson, R. J., Farris, J. E., and Cappello, A. B. Renewed Motion for Class Certification [Online]. 2017. Available from: http://www.plainsoilspill.com/s/0300_Pls-Renewed-Motion-for-Class-Cert-071217.pdf [December 11, 2017].

Nelson, R. J., Farris, J. E., Cappello, A. B., and Audet, W. Andrews, Et Al. V. Plains All American Pipeline, Lp, United States District Court, Central District of California, Case No. 2:15-Cv-04113 [Online]. 2017. Available from: <http://www.plainsoilspill.com> [December 11, 2017].

Sylvie Rodrigue, A. E., Bertrand, G., and Gingras, M.-E. Supreme Court of Canada Rules That Commonality Requirement in Class Action Is Broader and More Flexible in Quebec [Online]. Available from: <http://www.torys.com/insights/publications/2014/01/supreme-court-of-canada-rules-that-commonality-requirement-in-class-actions-is-broader-and-more-flexible-in-quebec> [January 24, 2014].

UNITED STATES DISTRICT COURT SOUTHERN DISTRICT OF NEW YORK. Mg V. Doe, 13-Cv-4639 (Sas) [Online]. Available from: <https://www.scribd.com/document/294847378/MG-v-DOE-Decision> [May 30 2017].

———. Ramirez V. Riverbay Corp., 13 Civ. 2367 (Jgk) [Online]. Available from: <https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjFr43R8NjVAhXJrY8KHYYWODcUOFggsMAE&url=http%3A%2F%2Fhr.cch.com%2FELD%2FRamirezRiverbayl.pdf&usg=AFOjCNFT79svLx5Oewrt6lqgy4elzJjinA> [May 30 2017].

WESTLAW. Diamond Class Action Settlement, 2006 WL 6499625 (D.N.J.) [Online]. Available from: <https://1.next.westlaw.com/Document/I325ebcfc30ce11dfaad3d35f6227d4a8/>

View/FullText.html?transitionType=UniqueDocItem&contextData=(sc.Search)&userEnteredCitation=2006+WL+6499625+(D.N.J.) [September 26 2016.

———. Sears V. United States, 124 Fed.Cl. 444(2015) [Online]. Available from: <https://1.next.westlaw.com/Document/I679db320a90f11e59dcad96e4d86e5cf/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv3%2Fsearch%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad74036000015de5399f26ecf5d8a4%3FNav%3DCASE%26fragmentIdentifier%3DI679db320a90f11e59dcad96e4d86e5cf%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=4838350c8a5ec6086175644ce6534141&list=ALL&rank=1&sessionScopelId=d6206dd1eece292ed97a0bc6a6254a31662412c498f083b1cdb9b32c7c2374e0&originationContext=Search%20Result&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29> [January 18 2017.

———. Young V. Nationwide Mut. Ins. Co., 693 F. 3d 532 (2012) [Online]. Available from : <https://1.next.westlaw.com/Document/I20e88b87f77911e1b66bbd5332e2d275/View/FullText.html?navigationPath=Search%2Fv3%2Fsearch%2Fresults%2Fnavigation%2Fi0ad74036000015de53bce39ecf5d934%3FNav%3DCASE%26fragmentIdentifier%3DI20e88b87f77911e1b66bbd5332e2d275%26startIndex%3D1%26contextData%3D%2528sc.Search%2529%26transitionType%3DSearchItem&listSource=Search&listPageSource=ca5f0e29dd633c09393483f8457f2547&list=ALL&rank=1&sessionScopelId=d6206dd1eece292ed97a0bc6a6254a31662412c498f083b1cdb9b32c7c2374e0&originationContext=Smart%20Answer&transitionType=SearchItem&contextData=%28sc.Search%29> [September 27 2016.

Yuki HUEN. "Class Action in Selected Places." edited by Research and Library Services Division Legislative Council Secretariat, November 2009.

โกศล อัสวเดชาบุตร. ผลกระทบจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ต่อผู้ประกอบการธุรกิจประเภทสินค้า. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

น้ำแท้ บุญมีส้าง. การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.

- ปราณี สาโร. การดำเนินคดีแบบกลุ่ม : การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ข้อจำกัดและประโยชน์ที่พึงได้รับ. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2546.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 2 ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญ ในศาลชั้นต้น หมวด 4 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม. กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิง จำกัด, 2559.
- มูลนิธินิติธรรมสิ่งแวดล้อม. คดีสารตะกั่วปนเปื้อนลำห้วยคลิตี้ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://enlawfoundation.org/newweb/?page_id=860 [เข้าถึงเมื่อ 7 สิงหาคม 2560]
- รชฎ บุญสินสุข. การดำเนินคดีแบบกลุ่มในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.
- สรวิศ ลิ้มปรีงซี. แนวทางการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม. ตุลพาท 3, 63 (ธันวาคม - กันยายน, 2559): 28-29.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1418-5/2547."
- . "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1450-37 ".
- . "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1457-3/2548."
- . "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1467-13/2548 ".
- . "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1468-14/2548."
- . "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1424-11/2547."
- . "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1441-28/2547 ".
- . "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1455-1/2548."
- . "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งครั้งที่ 1460-6/2548."

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. "รายงานการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการ
การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ในการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์."

สิทธิานต์ รัตนวงศ์. การนำแนวความคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้เยียวยาผู้เสียหายในคดี
ผู้บริโภค : ศึกษากรณีผู้มีสิทธิฟ้องคดี. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะ
นิติศาสตร์ปริติ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 2558.

สุชาติ วามะสุรีย์. การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีแรงงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2549.

สุพิศ ประณีตพลกรัง. คำอธิบายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่ง (ฉบับที่ 26) การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (ส่วนที่แก้ไขใหม่ พ.ศ. 2558). กรุงเทพฯ: นิติธรรม,
2558.

อนุพร อรุณรัตน์. มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
ศึกษากรณีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม. เอกัตศึกษาทางกฎหมายเศรษฐกิจและธุรกิจ ศิลปะ
ศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551.

อรุโณทัย รักไทยนิยม. ปัญหาการตีความทางกฎหมายการดำเนินคดีแบบกลุ่ม : ศึกษากรณีการ
ฟ้องร้องคดีและการอนุญาต. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2558.

เอื้อน ชุนแก้ว. การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการขออนุญาตฎีกา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท
กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2560.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวณัฐนิช รุจิรัตน์เจริญ เกิดเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 ที่จังหวัดสุพรรณบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พุทธศักราช 2557 ภาคเรียนที่ 1 สอบผ่านหลักสูตรวิชาว่าความของสำนักอบรมวิชาว่าความ สภานายความแห่งประเทศไทย รุ่นที่ 42 สำเร็จเป็นเนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 67 จากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเอกชนและธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2558 ระหว่างศึกษาในระดับปริญญาโทชั้นปีที่ 1 ทำงานฝ่ายกำกับการปฏิบัติงาน ที่ธนาคาร มิซูโฮ จำกัด

